

Till
Kommunstyrelsen

Årsredovisning 2008 med uppföljning av budget för Stockholms stad

Kommunfullmäktige: Slut- och återrapportering av Stockholms stads lokala investeringsprogram, LIP, dnr 116-20/2008

Kommunstyrelsen: Slutrapport av utvecklingspartnerskapet "Ett tillgängligt arbetsliv för alla" (ALFA) 2002-2005, dnr 331-3899/2006

Kommunstyrelsen: Skrivelse om erfarenheter från demokrati- och informationsutskottet i Rinkeby 2003-2006, dnr 335-135/2007

Kommunstyrelsen: Förslag avseende en fortsättning och vidareutveckling av Stadsdelsförnyelsen, från möjlighet till verklighet, dnr 336-3417/2006

Stadsledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Årsredovisning 2008 med uppföljning av budget för Stockholms stad godkänns, bilaga 1.
2. Redovisade avsättningar om 1 787,6 mnkr godkänns.
3. Tidigare disponering av eget kapital om 200,0 mnkr avseende Järvalyftet omfattar även projekt inom Söderortsvisionen.
4. Slutgiltig nedskrivning av stadens fordran på Micasa Fastigheter i Stockholm AB på ett belopp om 58,9 mnkr godkänns, bilaga 9.
5. Avrapportering av uppdrag från kommunfullmäktige att metodmässigt integrera genomförande och uppföljning av miljöprogrammets mål i det webbaserade planerings- och uppföljningsverktyget ILS, dnr 303-4630/2007 anses besvarat med vad som anförs i detta ärende, bilaga 9.
6. Nämndernas redovisning av kommunfullmäktiges uppdrag under 2008 godkänns, bilaga 10.
7. Indikatorer som saknar utfall 2008 samt förslag på årsmål 2009 godkänns, bilaga 11.
8. Godkänna slut- och återrapportering för Stockholms stads lokala investeringsprogram, LIP, bilaga 12.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande.

1. Kulturnämnden: kulturförvaltningen medges budgetjustering för ökade nettokostnader med 0,6 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 2 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* i 2008 års budget, bilaga 2.
2. Utbildningsnämnden medges budgetjustering för minskade nettokostnader med 41,4 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 3 Till kommunstyrelsens förfogande för prestationer* i 2008 års budget, bilaga 2.
3. Nämnderna medges ombudgetering till 2009 för ökade kostnader inom driftverksamheten med 34,8 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 2 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* i 2009 års budget, bilaga 2.
4. Nämnderna medges ombudgetering till 2009 för ökade utgifter inom investeringsplanen med 40,4 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 4 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* i 2009 års budget, bilaga 2.
5. Avveckling av resultatenheter 2008 godkänns, bilaga 7.
6. Beviljade stimulansbidrag om totalt 14,4 mnkr, enligt bilaga 6, för utbyggnad av förskolelokaler, återtass.
7. Slutrapport av utvecklingspartnerskapet ”Ett tillgängligt arbetsliv för alla” (ALFA) 2002-2005, dnr 331-3899/2006, anses besvarad med vad som anförs i bilaga 9 till detta ärende.
8. Skrivelse om erfarenheter från demokrati- och informationsutskottet i Rinkeby 2003-2006, dnr 335-135/2007, anses besvarad med vad som anförs i bilaga 9 till detta ärende.
9. Förslag avseende en fortsättning och vidareutveckling av Stadsdelsförnyelsen, från möjlighet till verklighet, dnr 336-3417/2006, anses besvarad med vad som anförs i bilaga 9 till detta ärende.

Irene Lundquist Svenonius
Stadsdirektör

Gunnar Björkman
Biträdande stadsdirektör

- Bilaga 1 Årsredovisning 2008 med uppföljning av budget för Stockholms stad
- Bilaga 2 Uppföljning av budget samt avstyrkta/tillstyrkta ombudgeteringar och budgetjusteringar
- Bilaga 3 Stadsledningskontorets synpunkter på nämndernas budgetutfall 2008
- Bilaga 4 Sammanfattande tabeller 2008
- Bilaga 5 Större investeringsprojekt
- Bilaga 6 Återtagande av beviljade stimulansbidrag för utbyggnad av förskolelokaler
- Bilaga 7 Sammanställning av föreslagna avvecklingar av resultatenheter 2008
- Bilaga 8 Nyckeltal
- Bilaga 9 Övriga ärenden
- Bilaga 10 Sammanställning av kommunfullmäktiges beslut om uppdrag under 2008
- Bilaga 11 Indikatorer som saknar utfall 2008 samt förslag på årsmål 2009
- Bilaga 12 Slut- och återrapportering för Stockholms stads lokala investeringsprogram, LIP.

Årsredovisning 2008 med uppföljning av budget för Stockholms stad

Förvaltningsberättelse

Viktiga beslut och händelser under året

Under året har bland annat följande skett.

- Under 2008 färdigställdes cirka 5 200 nya bostäder i Stockholms stad, vilket är den högsta noteringen sedan 1975. Målet om 15 000 nya lägenheter under mandatperioden bedöms uppnås.
- Staden har förbundit sig att bidra med finansieringen av överdäckning av E18 vid Tensta och Rinkeby och Banverkets projekt Citybanan och har därutöver åtaganden i projektet Förbifart Stockholm och Norra Länken. I bokslut 2008 görs därför en avsättning om 1 506,1 mnkr. Kommunfullmäktige fattade i april 2008 inriktningsbeslut om Förbifart Stockholm.
- Kommunfullmäktige har fattat inriktningsbeslut om utfyllnad av Värtapiren, för att skapa fler hamnplatser och möjlighet till fler bostäder samt exploatering för kommersiella ändamål.
- Kommunfullmäktige har den 8 september beslutat om inriktning för en ny arena i Globenområdet.
- Den 2 januari 2008 inrättades Jobbtorg i Stockholm. Syftet är att öka sysselsättningen och att minska bidragsberoendet. Kommunfullmäktige har beslutat att jobbtorgen organisatoriskt ska tillhöra socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden från och med 2009.
- Valfrihet infördes inom vård- och omsorgsboenden för äldre från den 1 juli 2008.
- För att underlätta invånarnas val har funktionen "Jämför service" lanserats den 1 juli 2008 som ger möjlighet att jämföra service inom till exempel förskola, skola, vård och omsorg.
- För att ge småbarnsföräldrar största möjliga flexibilitet och valfrihet infördes ett kommunalt vårdnadsbidrag den 1 juli 2008.
- Kommunfullmäktige beslutade att från och med 1 juli 2008 inrätta ett kontaktcenter för äldreomsorgen – Äldre direkt.
- Fastighetsnämnden har under året sålt fastigheten Apotekaren 22 för 780 mnkr. Försäljningen innebar en realisationsvinst om 599 mnkr.
- Försäljningen av AB Stockholm Globe Arena till AEG Facilities innebär att evenemangsbolaget nu ingår i ett världsomspännande nätverk av ett 60-tal internationella arenor. Med en global arenaoperatör får Stockholm ännu bättre förutsättningar att utveckla arenorna till att bli mer konkurrenskraftiga internationellt.

- Kommunfullmäktige beslutade den 16 juni 2008 om försäljning av fastigheter/tomträtter till Stena Fastigheter Öst AB, IKANO Bostäder Holding AB och Wallfast AB.
- Stockholm Vatten ABs dotterbolag Stockholms Vatten Utveckling AB har ombildats till ett renodlat fordonsgasbolag. På detta sätt kan fordonsgasverksamhetens realiserbarhet prövas och affärsrisken för Stockholms stad och Stockholms Vatten AB begränsas.
- Staden har under året förberett bildandet av ett gemensamt kommunalförbund för skydd mot olyckor, Storstockholms brandförsvärsförbund som från den 1 januari 2009 övertog kommunernas ansvar inom området skydd mot olyckor.
- I maj 2008 beslutades att under 2009 införa en gemensam funktion för ekonomiadministration i staden. Syftet är att effektivisera löpande ekonomirutiner men också att frigöra resurser inom respektive nämnds ekonomifunktion för att vidareutveckla ekonomrollen och ta tillvara ekonomernas kompetens.
- En stadsövergripande gemensam IT-service införs i staden under 2009. Den nya organisationen ska bidra till att göra stadens verksamheter kostnadseffektiva samt att nämnder och bolag ska kunna fokusera på sina kärnuppgifter.

Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområden

Kommunfullmäktige har i budget 2008 beslutat om tre inriktningsmål. De tre inriktningsmålen utgör ramen för stadens styrning av verksamheterna.

Uppfyllelsen av inriktningsmålen är en förutsättning för att god ekonomisk hushållning uppnås i staden. Vid bedömning av måluppfyllelse har samtliga av kommunfullmäktige fastställda indikatorer följts upp. Utifrån indikatorernas utfall har en samlad bedömning av kommunfullmäktiges verksamhetsmål gjorts.

Stockholm ska vara en attraktiv, trygg och växande stad för boende, företagande och besök

Inriktningsmålet har uppfyllts under året. Bedömningen baseras på att fem av de sju underliggande verksamhetsmålen har uppfyllts. Enligt Vision 2030 beräknas Stockholms stad ha närmare en miljon invånare år 2030. Stockholm fortsätter att växa och har under året passerat 800 000 invånare. Staden ökade sin folkmängd med nära 15 000 invånare, därmed ligger nu folkmängden på de rekordnivåer Stockholm hade före de stora utflyttningarna på 60- och 70-talen. De verksamhetsmål som har uppfyllts är, "Stockholm ska bli norra Europas mest företagsvänliga stad", "Jobb i stället för bidrag", "Bostadsbyggnadstakten ska vara hög", "Stockholmarna ska uppleva ett rikt, varierat och tillgängligt kultur- och idrottsliv" och "Stockholm ska upplevas som en ren, vacker och trygg stad". Resterande två verksamhetsmål "En hållbar livsmiljö ska värnas och utvecklas" och "Framkomligheten i regionen ska öka" har uppfyllts delvis. Anledningar är

bland annat att det tar tid för åtgärder, inom miljöarbete och utbyggnad av väg- och kollektivtrafik, att nå full effekt. Vidare har nämnderna i flera fall inte uppfyllt kommunfullmäktiges årsmål på indikatorer inom dessa områden.

Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

Inriktningsmålet har uppfyllts under året. Bedömningen baseras på att tre av de fyra underliggande verksamhetsmålen har uppfyllts under året. De mål som har uppfyllts är "Stockholmarna ska erbjudas ökad valfrihet och mångfald", "Stockholms förskolor och skolor ska ge alla ökad kunskap och utveckling i en trygg miljö" samt "Staden ska vara en attraktiv arbetsgivare". Verksamhetsmålet "Kvaliteten inom stadens omsorgsverksamheter ska öka - trygghet, värdighet och valfrihet ska prägla hela omsorgen" har uppfyllts delvis. Att målet endast har uppfyllts delvis grundas bland annat på att det finns ej verkställda beslut och domar enligt SoL och LSS. Ej verkställda domar härrör sig från att personer har önskemål om plats på specifika boenden vilket stadsdelsnämnderna inte alltid har kunnat tillmötesgå.

Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

Inriktningsmålet har uppfyllts under året. Staden har en stark finansiell ställning och bokslut 2008 visar överskott. Majoriteten av stadens nämnder har en budget i balans och bedriver verksamhet med hög kvalitet. Samtidigt som staden har en stark finansiell ställning har en majoritet av kommunfullmäktiges verksamhetsmål uppfyllts under året. Under 2008 sänktes skatten med 20 öre jämfört med 2007.

Periodens resultat för kommunkoncernen

Kommunkoncernens resultat uppgick till 5 855,8 mnkr (6 022,7). Resultatet består till största del av realisationsvinster till följd av fastighetsförsäljningar till bostadsrättsföreningar.

Periodens resultat för staden

Resultatet efter skatteintäkter och finansnetto uppgick till 1 564,8 mnkr (243,7). Det förbättrade resultatet jämfört med föregående år förklaras av en förbättrad budgethållning, ökade skatteintäkter samt ökade realisationsvinster vid försäljningar av anläggningstillgångar. Efter avsättningar i samband med bokslutet uppgår årets resultat (förändring av eget kapital) till 493,4 mnkr (46,0).

Avstämning mot balanskravet

En avstämning mot balanskravet ska göras mot kommunallagens krav på en ekonomi i balans (KL 8 kap 4§). Resultaträkningen utgör utgångspunkt för avstämning. Enligt huvudprincipen i förarbetena ska inte realisationsvinster inräknas i intäkterna då avstämning mot balanskravet görs. Undantag från denna regel kan endast göras om det står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning, exempelvis om försäljningen är ett led i en omstrukturering. Realisationsförluster ska enligt huvudprincipen inräknas i kostnaderna då avstämning mot balanskravet görs.

I stadens avstämning nedan undantas realisationsvinster för exploateringsfastigheter redovisade som omsättningstillgångar enligt gällande rekommendationer. Exploateringsfastigheter som ska säljas räknas som en omsättningstillgång. Försäljningsintäkter avseende omsättningstillgångar är inte att betrakta som realisationsvinster utan som övriga intäkter varför dessa kan inräknas i intäkterna vid framräknande av balanskravet. Staden bedömer att medel som disponerats av eget kapital utgör synnerliga skäl enligt balanskravet och är att anse som jämförelsestörande kostnader. Dessa har därmed ej räknats med i resultatet enligt balanskravet då utgifterna inte kan betraktas som förbrukade under 2008.

Årets resultat	493,4
Avgår: jämförelsestörande intäkter	-1 598,7
Tilllägg: försäljningsintäkter avseende exploateringsfastigheter	931,5
Avgår: jämförelsestörande kostnader exkl. realisationsförluster	-179,9
Årets resultat enligt balanskravet	6,1

Balanskrav per 31 december, mnkr	2008	2007	2006	2005	2004
Årets resultat enligt balanskravet	6,1	6,7	131,8	6,6	2,3

Pensioner

Kostnader för pensioner i resultaträkningen uppgick till 1 868,2 mnkr att jämföra med föregående års kostnad på 2 496,3 mnkr. I bokslut 2007 bokfördes engångseffekten av det nya pensionsavtalet KAP-KL och förändrade riktlinjer för beräkning av pensionsskulden (RIPS 07), vilket förklarar de stora skillnaderna mellan åren.

Pensionsavsättningarna redovisas i balansräkningen med totalt 2 773,9 mnkr, inklusive särskild löneskatt. Pensionsavsättningarna har under året ökat med 310,6 mnkr, vilket belastar resultatet med motsvarande belopp. Ansvarsförbindelsen för pensionsskuld intjänad till och med år 1997 uppgår till 12 290,8 mnkr, en ökning

med 147,3 mnkr sedan 2007. Den upplupna pensionsavgiften och upplupen löneskatt redovisas som en kortfristig skuld och uppgår sammanlagt till 708,3 mnkr. Pensionsavsättningarna säkras i stadens tillgångar.

Stadens investeringsverksamhet

Stadens bruttoinvesteringar 2008 uppgick till 3 833,3 mnkr. Det är en ökning med 13,9 mnkr jämfört med 2007. Stadens inkomster i samband med investeringar uppgick till 310,8 mnkr, vilket är 64,3 mnkr högre än budgeterat. Några större projekt kan nämnas som har ett genomförandebeslut över 100 mnkr; Nord-Sydaxeln (393,4 mnkr; tunnel), Hammarby Sjöstad (350,4 mnkr; bostäder), Nordvästra Kungsholmen (303,2 mnkr; bostäder), Kista företagsområde (191,9 mnkr; kommersiellt) och Årstafältet (111,0 mnkr; bostäder).

Under året har förslag på en offensiv satsning, för att långsiktigt stärka stadens ekonomiska utveckling och arbetsmarknad, arbetats fram. Stimulerande åtgärder inriktas framför allt på att tidigarelägga investeringar och reinvesteringar i bostäder och infrastruktur samtidigt som nyproduktion av hyresrätter underlättas.

Under året uppgick stadens försäljningsinkomster till 1 789,1 mnkr. Fastighetsförsäljningarna medförde netto en realisationsvinst för staden om 1 598,7 mnkr.

En av de större försäljningarna under året är fastigheten Apotekaren 22 med försäljningspris på 780,0 mnkr. Vidare har stadens överenskommelse med Fabège AB inneburit att staden förvärvat fastigheter som sålts vidare inom kommunkoncernen till Stockholm Globe Arena AB för sammanlagt 256,8 mnkr.

Medarbetarna

Staden har två metoder för att mäta sjukfrånvaron. Sjukfrånvaron mäts dels enligt de lagstadgade kraven, dels enligt en stadsintern definition i kommunfullmäktiges indikator. Den lagstadgade redovisningen av sjukfrånvaron utgår delvis från annan beräkningsgrund än stadens interna mätmetod. Stadens metod ställer sjukfrånvaron i relation till avtalad arbetstid medan den lagstadgade redovisningen ställer sjukfrånvaron i relation till faktiskt arbetad tid. Det innebär att frånvaro utan lön till exempel föräldraledighet och tjänstledighet inte ingår i den lagstadgade redovisningen. Att frånvaro utan lön exkluderas gör att ordinarie arbetstid blir lägre än den arbetstid som räknas med i stadens interna mätmetod. Följden blir att sjukfrånvaro enligt lagstadgad redovisning blir högre än stadens sjukfrånvaroindikator.

Den totala sjukfrånvaron mätt enligt lagens krav har jämfört med 2007 minskat från 9,0 till 8,5 procent. Andelen av den totala sjukfrånvaron som varat 60 dagar eller längre var 66,1 procent. Motsvarande andel för 2007 var 67,8 procent.

Sjukfrånvaro enligt lagstadgat krav på redovisning

2008-01-01 - 2008-12-31

	Totalt	Kvinnor	Män	-29	Åldersgrupper	
					30 - 49	50 -
Sjukfrånvaro i procent av ordinarie arbetstid	8,5	9,5	5,4	4,9	8,2	9,6

Andel av total sjukfrånvaro som varat 60 dagar och mer	66,1
--	------

Den totala sjukfrånvaron enligt stadens metod har jämfört med 2007 minskat från 8,6 till 7,7 procent. Stadens mål är att sjukfrånvaron ska vara under 5,0 procent vid utgången av 2010.

Sjukfrånvaro enligt stadens indikator

2008-01-01 - 2008-12-31

	Totalt	Kvinnor	Män	-29	Åldersgrupper	
					30 - 49	50 -
Sjukfrånvaro i procent av avtalad arbetstid	7,7	8,6	5,0	4,8	7,1	9,0

God ekonomisk hushållning och finansiella mål

En ekonomi i balans samt en väl fungerande uppföljning av ekonomi och verksamhet är nödvändiga förutsättningar för att staden ska kunna leva upp till kravet på en god ekonomisk hushållning. Det måste finnas en balans mellan tydliga och mätbara finansiella mål och verksamhetsmål i styrningen. De finansiella målen uttrycker att ekonomin är en restriktion för verksamhetens omfattning. Kommunfullmäktige har i budget 2008 fastställt finansiella mål och verksamhetsmål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Finansiella mål

De långsiktiga finansiella målen för en god ekonomisk hushållning är följande:

- Periodens ekonomiska resultat är det mål som tydligast sammanfattar det ekonomiska läget. Målet är att stadens ekonomiska resultat enligt balanskravet för år 2008 ska uppgå till 0,1 mnkr. På längre sikt bör staden överväga ett större överskott för att säkra god ekonomisk hushållning.
- Stadens resultat efter avstämning mot balanskravet uppgår för perioden till 6,1 mnkr. Målet är därmed uppfyllt.
- Måttet stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter mäter hur stor del av löpande nettokostnader som finansieras med skatteintäkter. Om

nettokostnaderna i förhållande till skatteintäkterna överstiger 100 procent, kan staden tvingas använda det egna kapitalet till den löpande driftverksamheten. Det långsiktigt hållbara målet är att andelen av stadens löpande driftkostnader som finansieras med skatteintäkter inte ska överstiga 100 procent. På kort sikt kan finansieringen även ske med ändliga resurser, dvs. stadens positiva finansnetto och utdelning från koncernen.

Med anledning av stadens starka ekonomiska ställning är målet för 2008 att nettokostnaderna kan överstiga skatteintäkterna och uppgå till 104 procent av skatteintäkterna. För perioden utgör verksamhetens nettokostnader 101,8 procent av skatteintäkterna, målet är därmed uppfyllt.

- Soliditet definieras som det egna kapitalet i relation till tillgångarna. Om soliditeten är hög, har tillgångarna i hög grad finansierats av egna medel och graden av lånefinansiering är låg. För att få en samlad och komplett bild redovisas målet inklusive och exklusive stadens pensionsåtaganden. I absoluta tal ska tillgångarna alltid överstiga skulderna, exkl. pensionsåtaganden, med minst 47 mdkr.

Kommunfullmäktige beslutade i budget 2008 att stadens soliditet ska uppgå till minst 49,0 procent, exklusive pensionsåtaganden, och 38,0 procent inklusive pensionsåtaganden för 2008.

Under 2008 har staden uppfyllt målet då soliditeten, exklusive pensionsåtaganden, uppgår till 54,1 procent och 40,3 procent inklusive pensionsåtaganden. Då det egna kapitalet uppgår till cirka 48,2 mdkr är måttet att tillgångarna ska överstiga skulderna med minst 47 mdkr uppfyllt.

- Stadens investeringar medför årliga drift- och kapitalkostnader, som i flera fall överstiger beräknade intäkter från investeringarna. Sådana projekt motiveras utifrån andra än ekonomiska skäl och belastar stadens löpande ekonomi. Investeringsvolymer måste anpassa efter stadens finansiella resurser, annars kommer utrymmet för befintlig verksamhet och andra nya angelägna behov att behöva begränsas.

Stadens långsiktiga mål bör vara att kapitalkostnadernas andel av stadens nettodriftkostnader (inkl. kapitalkostnader) inte överstiger 7,0 procent. Staden har under 2008 haft en medvetet hög investeringstakt för bland annat bostadsbyggande och utbyggnad av förskolor. För 2008 är andelen 7,2 procent och därmed är det kortsiktiga målet för året uppfyllt.

- En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet

mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten.

För nämnderna görs uppföljningen totalt för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. Stadens mål för budgetföljsamhet är 100 procent. Målet är uppfyllt under 2008.

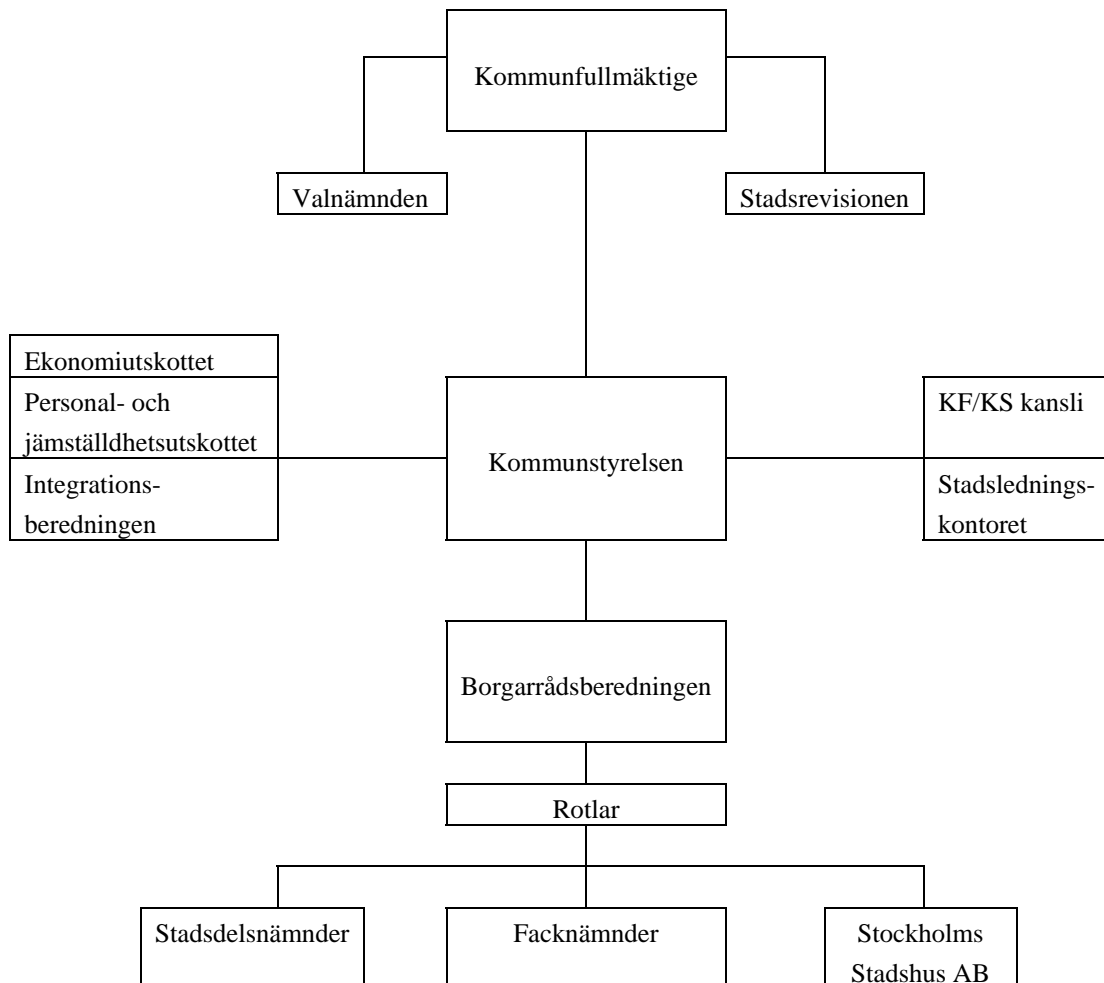
- Prognossäkerhet beskriver förmågan att bedöma avvikelser under året och att vidta åtgärder för att hålla given budget. Prognossäkerheten mäts som avvikelserna mellan årets prognoser och utfall, inklusive kapitalkostnader, resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar.

Målet är att prognossäkerheten i tertialrapport 1 respektive tertialrapport 2 jämfört med utfallet ska vara max +/- 1 procent. Målet är uppfyllt för tertialrapport 2 men delvis uppfyllt för tertialrapport 1. Avvikelsen mellan tertialrapport 1 och utfall var 1,3 procent och mellan tertialrapport 2 och utfall 0,9 procent.

Så styrs staden

I april 2008 avgick finansborgarrådet Kristina Axén Olin och ersattes av Sten Nordin. I månadsskiftet augusti/september avgick borgarrådet Mikael Söderlund. I samband med att han ersattes av Joakim Larsson, förändrades även ansvarsfördelningen mellan borgarråden. Nedan ges en beskrivning av stadens politiska organisation utifrån ansvarsområden från och med 1 januari 2009.

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige är Stockholms stads högsta beslutande organ. De 101 ledamöterna utses efter allmänna val som genomförs samtidigt som riksdags- och landstingsvalen. Vid det senaste valet i september 2006 fick moderaterna, folkpartiet och kristdemokraterna majoritet i kommunfullmäktige med 54 mandat mot oppositionens 46 och det oberoende borgerliga centerpartiets enda mandat.

**Mandatfördelning i kommunfullmäktige
efter valet i september 2006**

Moderaterna (m)	41
Socialdemokraterna (s)	27
Folkpartiet liberalerna (fp)	10
Miljöpartiet de gröna (mp)	10
Vänsterpartiet (v)	9
Kristdemokraterna (kd)	3
Centerpartiet (c)	1
Totalt	101

Av de totalt 101 ledamöterna är 54 kvinnor och 47 män.

Kommunfullmäktige fastställer mål och riktlinjer för stadens verksamheter. De ärenden kommunfullmäktige beslutar om bereds av nämnder och styrelser. Kommunfullmäktige beslutar om skatteuttag, taxor och avgifter, fastställer budget och avkastningskrav samt mål och visioner för stadens nämnder och aktiebolag. När de politiska besluten sedan utförs, görs detta av stadens nämnder och bolag.

Kommunfullmäktige sammanträder som regel var tredje måndag. Sammanträdena är öppna för allmänheten. Kommunfullmäktige har egna revisorer, stadsrevisionen, som granskar hela den kommunala verksamheten.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen yttrar sig i alla ärenden som kommunfullmäktige beslutar om. Styrelsen har även det övergripande ansvaret för att besluten genomförs och följs upp. Till styrelsens uppgifter hör också stadens ekonomiska förvaltning och långsiktiga utveckling. Kommunstyrelsen har 13 ledamöter som representerar både majoriteten och oppositionen i kommunfullmäktige.

Under kommunstyrelsen finns ett ekonomiutskott, ett personal- och jämställdhetsutskott och en integrationsberedning. Utöver detta finns även ett handikapp- och ett pensionärsråd.

Kommunstyrelsen har två förvaltningar med anställda tjänstemän. Den ena, kommunfullmäktiges och kommunstyrelsens kansli, utför bland annat sekretariatsuppgifter åt kommunfullmäktige och kommunstyrelsen samt svarar för registratur och arkiv. Den andra, stadsledningskontoret, har en central strategisk roll i styrningen av staden. Kontoret styr, följer upp och utvecklar stadens ekonomi och verksamhet samt ansvarar för att de politiska besluten genomförs. Stadsdirektören är chef för stadsledningskontoret och har stöd i ledningsfunktionen av två biträdande stadsdirektörer.

Rotlar och borgarråd

Till den politiska organisationen hör åtta styrande borgarråd. De är förtroendevalda på heltid och väljs av kommunfullmäktige. Varje borgarråd är chef för en avdelning som kallas rotel. Det finns också fyra oppositionsborgarråd. Borgarråden bildar tillsammans borgarrådsberedningen. Det gemensamma arbetet leds av finansborgarrådet, som är ordförande i både borgarrådsberedningen och kommunstyrelsen. Sten Nordin (m) är stadens finansborgarråd sedan april 2008.

Finansroteln

Borgarråd: Sten Nordin (m), kommunstyrelsen, ekonomiutskottet, personal- och jämställdhetsutskottet, kommunstyrelsens handikappråd, stadsdelsnämnder – övergripande ekonomi, exploateringsnämnden, servicenämnden, valnämnden, överförmyndarnämnden, Stockholms Stadshus AB, Stockholm Business Region AB, AB Fortum Värme Holding samt övriga bolag som inte tillhör något annat borgarråd. Finansroteln leder och planerar det politiska arbetet. Roteln utgör stabsfunktion åt borgarrådet och bereder ärenden till kommunstyrelse och kommunfullmäktige.

Miljö- och trafikroteln

Borgarråd: Ulla Hamilton (m), miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, Stockholm Parkering AB, Stockholms Hamnar AB, Stockholm Vatten AB. Miljö- och trafikroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet. Roteln utgör stabsfunktion åt borgarrådet samt bereder ärenden till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Stadsbyggnads- och fastighetsroteln

Borgarråd: Kristina Alvendal (m), stadsbyggnadsnämnden, fastighetsnämnden. Stadsbyggnads- och fastighetsroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet. Roteln utgör stabsfunktion till borgarrådet och bereder ärenden till kommunstyrelse och kommunfullmäktige.

Skolroteln

Borgarråd: Lotta Edholm (fp), utbildningsnämnden, stadsdelsnämnder – förskola, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB). Skolroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet. Roteln utgör stabsfunktion åt borgarrådet samt bereder ärenden till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Ytterstads- och bostadsbolagsroteln

Borgarråd: Joakim Larsson (m), kyrkogårdsnämnden, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, Stockholms Stads Bostadsförmedling AB, Järvalyftet, Söderortsvisionen. Ytterstads- och bostadsbolagsroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet. Roteln utgör stabsfunktion åt borgarrådet samt bereder ärenden till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Äldreroteln

Borgarråd: Ewa Samuelsson (kd), äldrenämnden, stadsdelsnämnder – äldreomsorg, Micasa Fastigheter i Stockholm AB. Äldreroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet. Roteln utgör stabsfunktion åt borgarrådet samt bereder ärenden till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Social- och arbetsmarknadsroteln

Borgarråd: Ulf Kristersson (m), socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, stadsdelsnämnder – individ- och familjeomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, flyktingmottagande, ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsåtgärder. Roteln ansvarar även för integrationsberedningen, Jobbtorg Stockholm samt styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet. Roteln utgör stabsfunktion åt borgarrådet samt bereder ärenden till kommunstyrelse och kommunfullmäktige.

Kultur- och idrottsroteln

Borgarråd: Madeleine Sjöstedt (fp), idrottsnämnden, kulturnämnden, stadsdelsnämnder – kultur och förening, Stockholms Stadsteater AB, Stockholm Globe Arena Fastigheter AB, skönhetsrådet. Roteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet. Roteln utgör stabsfunktion åt borgarrådet samt bereder ärenden till kommunstyrelse och kommunfullmäktige.

Den dagliga verksamheten

Den dagliga verksamheten utförs av stadens förvaltningar och bolag. Dessa leds av politiskt sammansatta nämnder och styrelser, som har samma proportionella mandatfördelning som kommunfullmäktige. Det är också kommunfullmäktige som utser ledamöterna. Information om sammanträden annonseras i lokalpressen och på www.stockholm.se finns protokoll och handlingar.

En del av verksamheterna i Stockholms stad drivs som bolag. De flesta samordnas genom koncernstyrelsen i Stockholms Stadshus AB.

Det finns även ett antal verksamhetsstiftelser som samarbetar med staden och bedriver verksamhet till nytta för staden och dess invånare.

Inriktningsmål

Majoriteten i kommunfullmäktige har fastställt tre inriktningsmål som ger vägledning åt stadens nämnder och bolagsstyrelser. Inriktningsmålen är verksamhetsövergripande och gör det tydligt för samtliga nämnder och bolagsstyrelser vad de ska uppfylla.

Följande inriktningsmål gällde 2008:

- Stockholm ska vara en attraktiv, trygg och växande stad för boende, företagande och besök
- Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras
- Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

De övergripande inriktningsmålen bryts ned och förtydligas i kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena och i nämndernas egna mål för sina verksamhetsområden. Nämndernas verksamhetsplaner måste rymmas inom fastlagd budget. Inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena samt budget följs sedan upp i tertial- och delårsrapporter.

Stadens integrerade ledningssystem - ILS

ILS är stadens system för integrerad ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi. Stadens styrmodell utgår från Vision 2030 som är den gemensamma långsiktiga visionen om hur staden ska utvecklas och redovisar stadens långsiktiga mål, vilka utmaningar stadens står inför, samt strategier för en långsiktig och hållbar utveckling, se bild sidan 18.

Kommunfullmäktige fastställer i budgeten ett antal indikatorer som mäter måloppfyllelsen samt aktiviteter som ska bidra till att målen uppfylls.

Nämnder och styrelser mål, indikatorer och aktiviteter

Nämnder och styrelser konkretiserar i sin tur kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet genom att utarbeta nämndspecifika mål. Utöver de indikatorer och aktiviteter som fastställs av kommunfullmäktige kan nämnder och styrelser själv besluta om indikatorer och aktiviteter för den egna nämndens uppföljning.

Styrning och uppföljning på enhetsnivå

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska leda till att verksamheten utvecklas. Genom ett systematiskt kvalitetsarbete med tydliga åtaganden, arbetssätt och uppföljning av

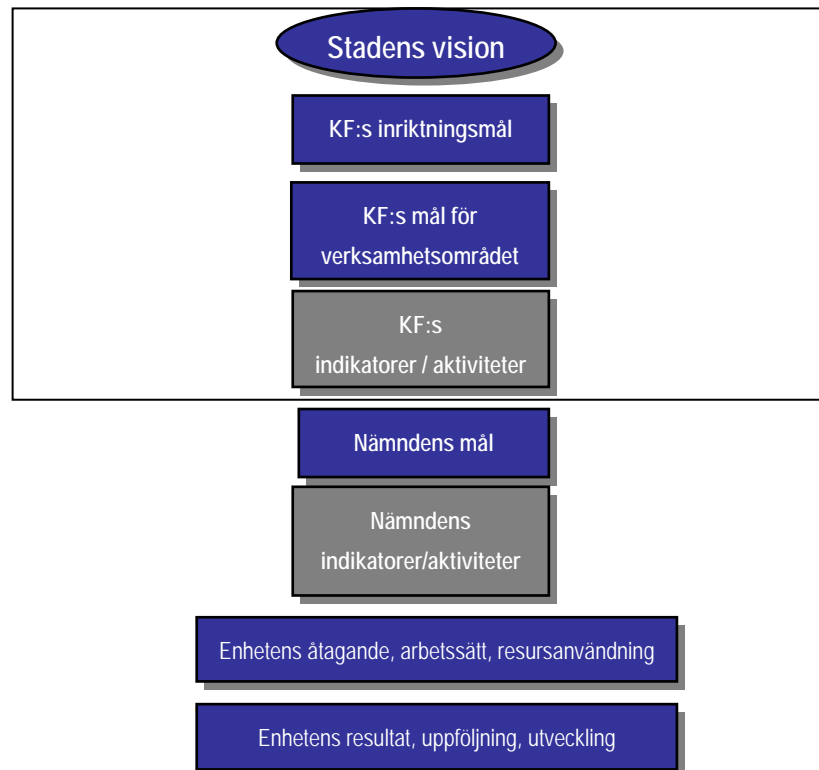
dessa får enheten svar på vad som leder till en effektiv resursanvändning och utveckling av verksamheten.

Enheten konkretiserar nämndens mål genom egna åtaganden som tas fram i samband med verksamhetsplanen. Åtagandena ska beakta brukarnas behov och efterfrågan. Åtaganden ska vara tydliga, fånga syftet med verksamheten, fokusera på väsentliga kvalitetsaspekter och rymmas inom enhetens ekonomiska ram. Enheter vars verksamhet riktar sig mot brukare utarbetar kvalitetsgarantier. Kvalitetsgarantier beskriver varje verksamhets uppdrag gentemot brukare/kunder och vad de åtar sig att göra för att genomföra dem. De visar enhetens verksamhetsidé, åtaganden och rutiner för att hantera klagomål och synpunkter.

I sin verksamhetsplanering beskriver enheterna tydliga arbetssätt som ska säkerställa ett effektivt resursutnyttjande och säkra kvaliteten i åtagandena och verksamheten. Enheterna ska vidare ha metoder för att löpande följa upp sitt arbete. Uppföljningen säkerställer att åtaganden uppnås samt att erfarenheter tas tillvara för lärande och utveckling.

Genom att arbeta strukturerat får enheterna tydliga underlag som visar vilka resultat som leder till måluppfyllelse och utveckling av verksamheten utifrån ett brukarperspektiv och vad som inte gör det. Denna kunskap underlättar för politiker och tjänstemän att utarbeta relevanta mål, åtaganden och kvalitetsgarantier men även till att utveckla effektiva arbetssätt och ett optimalt resursutnyttjande.

Stadens styrning enligt ILS

ILS-webb

Staden har sedan 2007 ett webbaserat verktyg benämnt ILS-webb där stadens styrmodell finns inlagd. Idag sker all planering och uppföljning i ILS-webbverktyget och används inom alla nivåer i staden, från enheter till kommunfullmäktige. Under 2008 har staden fortsatt att vidareutveckla systemet för att bättre anpassas till stadens verksamhet och styrning. En stor utvecklingsinsats har under året varit att anpassa webbsystemet för skolan med de krav på såväl statlig som kommunal uppföljning som finns. Ett annat utvecklingsområde under 2008 har varit möjligheten för enheterna att ta fram sina kvalitetsgarantier i systemet. Idag har systemet drygt 2 000 användare.

Samtliga nämnder har under 2008 kunnat göra sina risk- och väsentlighetsanalyser samt interna kontrollplaner i ILS-webb.

Kvalitetsarbete utvecklar stadens verksamheter - på väg mot ett Stockholm i världsklass!

En ständig strävan att kvalitetsutveckla stadens tjänster och serviceutbud är en förutsättning för ett Stockholm i världsklass. Det systematiska kvalitetsarbetet är en viktig grund i en organisation, där dialog och lärande skapar förutsättningar för en ständig utveckling. Brukare och kunder, boende såväl som besökare och företagare ska vara nöjda med de tjänster och den service staden tillhandahåller.

Syftet med kvalitetsarbetet är att få till stånd en ständig utveckling och förbättring av de verksamheter som staden finansierar. Största möjliga nytta ska åstadkommas för medborgarna. För att säkra och utveckla kvaliteten arbetar Stockholms stad utifrån en kvalitetsstrategi som också tydliggör stadens serviceutbud och skapar en dialog om verksamhetsutveckling med både brukare och medarbetare. För att stockholmarna ska få bestämma så mycket som möjligt själva är ökad valfrihet, mångfald och konkurrens viktiga nyckelord i kvalitetsarbetet.

Goda förebilder sökes – Stadens Kvalitetsutmärkelse

Genom stadens kvalitetsutmärkelse har sedan flera år tillbaka verksamheter belönats som visar på god kvalitetsutveckling. Kvalitetsutmärkelsen är en stimulans och uppmuntran för att arbeta med kvalitetsutveckling och ger staden möjlighet att lyfta fram och belöna goda förebilder. Att delta i kvalitetsutmärkelsen innebär ett stort steg framåt i arbetet med att utveckla verksamheten. Alla kommunalt och enskilt drivna verksamheter som staden finansierar är välkomna att delta i kvalitetsutmärkelsen.

I år hade staden glädjen att dela ut priset till fyra verksamheter som arbetat särskilt framgångsrikt med att utveckla sin verksamhet. 2008 års vinnare präglas av ett tydligt ledarskap där nyttan för kunderna/brukarna står i centrum. Kontinuerliga uppföljningar av kvalitet och resultat säkerställer att rätt del av verksamheten utvecklas och förbättras.

Årets priser gick till:

- **Ängbybarnens förskolor, Bromma:** Verksamheten har en vision med mycket tydliga mål. Genom lust och glädje bygger de verksamheten.
- **Bredängs gruppbostad, Tempelriddarens gruppbostad 63 och Tempelriddarens gruppbostad 65, Skärholmens stadsdelsnämnd:** Brukarna står i centrum. De har inflytande och är delaktiga genom att själva bestämma hur de ska få sina beviljade insatser utförda.
- **Uppsökarenheten vuxna, Socialtjänstnämnden:** Verksamheten har ständigt brukarnas behov i fokus. De goda resultaten redovisas i statistik och rapporter och är grunden för verksamhetens utveckling.
- **JENSEN gymnasium västra:** De gemensamma värderingarna om utveckling och målinriktning avspeglas tydligt i skolans verksamhet. Resultat från brukarundersökningar visar att eleverna är nöjda med verksamheten.

Stadsdelsnämnderna bestämmer lokalt

Stockholms 14 stadsdelsnämnder ansvarar för en stor del av den kommunala servicen inom sitt geografiska område. Medan kommunfullmäktige tilldelar pengar och beslutar om de övergripande målen och riktlinjerna, är det varje stadsdelsnämnd som bestämmer hur pengarna ska fördelas för att tillgodose de lokala behoven inom stadsdelsområdet.

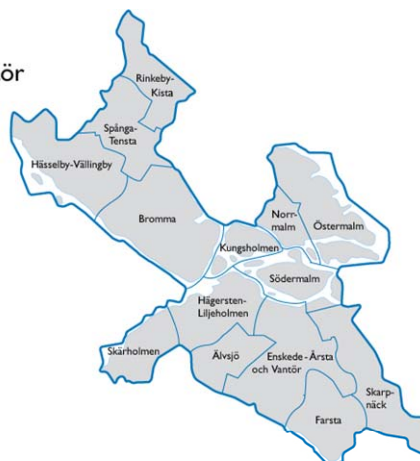
Stadsdelsnämnderna ansvarar för följande verksamheter:

- kommunal förskoleverksamhet,
- äldreomsorg,
- stöd och service till personer med funktionsnedsättning,
- individ- och familjeomsorg,
- socialpsykiatri,
- fritids- och kulturverksamhet,
- barn- och ungdomsverksamhet,
- lokalt stadsmiljöarbete,
- mottagning och introduktion av flyktingar,
- drift och investeringar för park- och naturområden,
- viss tillsynsverksamhet,
- konsumentvägledning,
- ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder.

Stadsdelsnämnderna yttrar sig även över detaljplaner samt vid tillståndsgivning för utskänkning av alkohol. Den 1 januari 2008 inrättades Jobbtorg Stockholm. Jobbtorgen förstärker och övertar delvis stadsdelsnämndernas arbete för att öka sysselsättningen och minska bidragsberoendet.

Stockholms stads stadsdelsnämnder

Bromma
Enskede-Årsta och Vantör
Farsta
Hägersten-Liljeholmen
Hässelby-Vällingby
Kungsholmen
Norrmalm
Rinkeby-Kista
Skarpnäck
Skärholmen
Spånga-Tensta
Södermalm
Älvsjö
Östermalm

Resursfördelningsmodeller

I budgeten fördelas medel till stadsdelsnämnderna genom ett system som beslutats av kommunfullmäktige. Resursfördelningssystemet utgår från stadsdelsnämndernas verksamhetsansvar och befolkningens struktur.

Stadsdelsnämnderna får resurser i relation till det beräknade behovet av kommunal service och inte till sina faktiska kostnader. Detta ger stadsdelsnämnderna frihet att själva organisera sin verksamhet, så länge målen och riktlinjer som fastställts av kommunfullmäktige följs.

Totalt tilldelas stadsdelsnämnderna ungefär hälften av stadens budget.

Verksamheten finansieras huvudsakligen genom kommunalskatt och statsbidrag, men också till en mindre del av avgifter.

Facknämnderna

Facknämnderna har ett kommunövergripande ansvar för respektive verksamheter. Varje nämnd har en förvaltning med tjänstemän som sköter det dagliga arbetet. Nämnden består av politiker som har det yttersta ansvaret för verksamheten.

Brand- och räddningsnämnden ansvarar för räddningstjänst, förebyggande brandskydd och riskhantering, befolkningsskydd i fred och under höjd beredskap. Från den 1 januari 2009 ersätts nämnden av Storstockholms brandförsvaret som är ett kommunalförbund.

Exploateringsnämnden har det samlade ansvaret för förvaltning och exploatering av stadens mark inom staden.

Fastighetsnämnden ansvarar för lokaler som inte naturligt passar in i stadens fastighetsförvaltande bolag. Det är främst förvaltningsbyggnader, kommersiella fastigheter, kulturfastigheter, lantegendomar, fastigheter utanför kommungränsen, partihandelsområden och saluhallar.

Idrottsnämnden främjar stadens idrotts- och friluftsliv och ger bidrag och stöd till idrottsföreningar.

Kulturnämnden ansvarar för huvuddelen av de kommunalt drivna kulturverksamheterna i staden, stadsmuseet samt är arkivmyndighet med ansvar för Stockholms stadsarkiv. Nämnden har även som uppgift att bevara, levandegöra och förmedla stadens kulturhistoriska värden till invånare, besökare och framtida generationer.

Kyrkogårdsnämnden ansvarar för förvaltningen av stadens egna och åt staden upplåtta begravningsplatser samt för frågor som rör begravningsverksamheten.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden följer tillståndet och utvecklingen av miljön och hälsan i staden. Nämnden är stadens tillsynsmyndighet för uppgifter enligt miljöbalken.

Serviceämnden ansvarar för stadens löneadministration och koncernupphandling. Nämnden har ett kontaktcenter som är ett kommuncentralt informationscenter, där det ska vara enkelt att få stöd och information av staden, för stadens nämnder och bolag. Under 2009 införs en gemensam service för ekonomi. Kontaktcenter innefattar även Äldre Direkt, dit äldre och deras anhöriga kan ringa för att få svar på frågor om äldreomsorg samt råd och stöd.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden ansvarar för socialjour, skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor, uppsökande arbete, bidrag till frivilligorganisationer inom det sociala området samt svenska för invandrare. Nämnden har även ett samordnande och övergripande ansvar för arbetsmarknadsfrågor, drog- och brottsförebyggande arbete, forskning och utveckling samt för uppföljning av stadens samlade socialtjänstverksamhet. Nämnden handlägger även tillsyns- och tillståndsfrågor gällande alkoholserving på stadens restauranger.

Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för den fysiska planeringen i staden. I detta ingår övergripande planering för bland annat bostäder, arbetsplatser, miljö- och trafik. Stadens utrednings- och statistikkontor är från och med 1 januari 2008 ett eget bolag och ingår från och med halvårsskiftet inte i nämndens verksamhet.

Trafik- och renhållningsnämnden ansvarar för den strategiska trafikplaneringen, trafiksäkerheten och trafikövervakning samt har det övergripande ansvaret för stadens avfallshantering. Nämnden ansvarar även för städning, klottersanering, snöröjning, samt stadens park- och grönområden genom en stadsträdgårdsmästare.

Utbildningsnämnden ansvarar för de kommunala grundskolorna, gymnasieskolorna, gymnasiesärskolorna, mellanstadieverksamheter, särskolor, skolhälsovården, skolbarnsomsorgen, vuxenutbildningen, enheterna inom S:t Örjans rektorsområde och elevvårdsenheten. Nämnden betalar ut ersättningar till fristående verksamheter.

Valnämnden svarar för organisation och genomförande av val till riksdagen, landstingsfullmäktige, kommunfullmäktige, EU-parlamentet och genomför eventuella extraval och folkomröstningar.

Äldrenämnden ansvarar för de kommunövergripande frågorna om äldreomsorg, uppföljning av ramavtal, samordning och utveckling av äldreomsorgen i staden samt medverkar till att säkerställa en lika behandling inom staden.

Överförmyndarnämndens uppgifter är att garantera rättstrygghet för personer som inte själva kan sköta sin ekonomi, bevaka sin rätt eller sörja för sin person.

Stadens bolag

Koncernen Stockholms Stadshus AB

Koncernens verksamheter omfattar såväl bostäder, vatten- och avloppshantering, hamnverksamhet, förvaltning av skol- och omsorgsfastigheter som parkering, turism och kultur med mera.

Kommunfullmäktige ska ges tillfälle att ta ställning innan sådana beslut fattas i bolagens verksamhet som är av principiell karaktär eller annars av större vikt. Frågor som bildande/köp av nya bolag, försäljningar av bolag eller ramar för taxor och avgifter som bolagen tar ut för sin verksamhet, till exempel för vatten och parkering är exempel på frågor som ska behandlas av kommunfullmäktige.

Stockholms Stadshus AB svarar för koncernens övergripande utveckling och strategiska planering, likväl som för styrning och uppföljning av de ekonomiska och finansiella resurserna. Den strategiska utvecklingen och de operativa besluten i moder- och dotterbolag ska ha kommunmedborgarnas långsiktiga intressen som utgångspunkt.

Dotterbolagens styrelser och verkställande ledningar har det operativa ansvaret för att kommunfullmäktiges beslut verkställs. Flera av aktiebolagen som ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB är också egna koncerner. Koncernen leds av en koncernstyrelse, vars representanter utses av kommunfullmäktige. Stadsdirektören är tillika VD i Stockholms Stadshus AB och har stöd i ledningsfunktionen av vice VD.

Verksamhet och resultat i bolagskoncernen år 2008

Koncernens resultat efter finansnetto uppgår till 7 923 mnkr. I resultatet ingår realisationsvinster från årets försäljningar med sammanlagt 7 461 mnkr, netto. Det är i första hand försäljningar av fastigheter till bostadsrättsföreningar som genererat dessa.

Bostadsrättsomvandlingen

Staden erbjuder hyresgäster i allmännyttan möjlighet att friköpa de fastigheter de bor i och ombilda dem till bostadsrätter. Under 2008 köpte cirka 5 000 lägenhetsinnehavare sina lägenheter och drygt 41 000 hyresgäster i cirka 670 olika

bostadsrättsföreningar hade anmält intresse för att friköpa sin lägenhet. Under året har direktiven reviderats så att fastigheter i innerstaden och vissa närförorter undantagits från möjligheten till friköp. Den övervägande delen intresseanmälningar; cirka 65 procent, avser fastigheter i ytterstaden.

Bostadsbolagens nyproduktion

Under mandatperioden ska stadens bostadsbolag bidra till nyproduktion av 6 000 lägenheter eller 1 675 per år. Under året har drygt 1 000 nya lägenheter påbörjats. Sedan 2006 har de kommunala bostadsbolagen tillsammans påbörjat cirka 4 000 lägenheter. Förskjutningar av projekt har påverkat volymen av påbörjade lägenheter under året. Bedömningen är dock att förseningarna kommer att kompenseras av en högre byggnadstakt under kommande år genom bland annat förvärv av projekt som andra aktörer startat.

Koncernens investeringsvolym har ökat under senare år och består främst av nyproduktion av bostäder i de allmännyttiga bostadsbolagen. De större projekten visar på fördyringar inom främst nybyggnadsprojekt av bostäder. Orsaken är att dessa upphandlades under högkonjunkturen.

Två av de stora investeringsprojekt som AB Svenska Bostäder samordnat har avslutats under året. Studentskrapan vid Medborgarplatsen såldes under våren till AP Fastigheter och köpcentrumet "Vällingby City" invigdes i slutet av mars.

Utbyggnaden av ett passivt fibernät till hyresgäster i stadens ytterområden har fortsatt under året. Samtliga tre bostadsbolag och AB Stokab är involverade i denna satsning. För att underlätta och förbereda inför en fortsatt anslutning av 90 procent av stockholmshushållen förvärvade AB Stokab under 2008 rörkanalisation från Fortum Värme. Denna kommer senare att kunna användas för fiberförläggning och innebär att den fortsatta fiberutbyggnaden avsevärt förenklas.

AB Stockholm Globe Arena har under året köpt Visthusbodarna och bolaget Stockhome Fastighetsförvaltning AB som äger tomträten Grishuvudet 2. Det sistnämnda bolaget utgör grunden för koncernens nya bolag Stockholmsarenan AB, som driver projektet om en ny arena söder om Globen. I september 2008 tog kommunfullmäktige inriktningsbeslut om en ny arena.

AB Svenska Bostäder har under året fortsatt satsningarna på en omfattande upprustning och förnyelse på Järvafältet inom Järvalyftet. Arbetet bedrivs i nära samarbete med andra fastighetsägare och intressenter i området.

Staden har under året tagit fram en strategi för hur det framtida arbetet med stadens omsorgsfastigheter, som ägs och förvaltas av Micasa Fastigheter i

Stockholm AB, ska bedrivas. Detta har utmynnat i att drygt en miljard kronor har satsats på upprustning av stadens äldreboenden, genom det så kallade äldrelyftet.

Försäljningar och omorganisationer inom koncernen under året

Staden ska vara en aktiv fastighetsägare samt ha en öppen inställning till fastighetsförsäljningar. Stockholms Stadshus AB har fått i uppdrag att tillsammans med bostadsbolagen löpande pröva möjligheterna att avyttra sådana delar i fastighetsbeståndet som ur ett förvaltningsperspektiv inte bör behållas. Detta har under året resulterat i försäljningar av sammanlagt 4 200 lägenheter till Wallfast AB, IKANO Bostäder Holding AB och Stena Fastigheter Öst AB. Svenska Bostäder har under sommaren sålt 1 200 lägenheter till Einar Mattsson Byggnads AB.

Under 2008 har kommunfullmäktige beslutat att AB Stockholmshem och AB Familjebostäder ska sälja drygt 840 lägenheter i Blackeberg respektive Gröndal till Primula Byggnads AB. Affären innebär också att bostadsbolagen förvärvar fastigheter med sammanlagt 200 lägenheter på Södermalm och i Fredhäll.

Stockholms Hamn AB har sålt Stockholm Hamnentreprenad AB till Stockholm Entreprenad AB, ett företag inom Peab koncernen, i början av år 2008. Bolaget förbereder nu en konkurrensutsättning av Stockholm Stuveri och Bemanning AB, som bolagiserades under år 2007.

Stockholms Hamn AB tecknade i slutet av året ett avtal med Hutchison Port Holdings gällande driften av containerverksamheten i såväl Stockholm som i den framtida hamnen Norvik

Stockholm Parkering AB har under våren 2008 sålt dotterbolaget Parkab Övervakning AB till Svensk Bevaknings Tjänst AB.

Verksamheten inom kommunikationsnät och nätförvaltning i Stokab har efter beslut i kommunfullmäktige överförts till ett eget dotterbolag S:t Erik Kom AB från och med den 1 januari år 2008. Förberedelser pågår för att pröva andra ägarformer för S:t Erik Kom.

Stockholm Vatten AB har sålt aktierna i två dotterbolag för laboratorieverksamhet respektive byggproduktion den 1 januari år 2008 till Steins Laboratorium AB respektive SWECO VIAK AB.

Stockholm Globe Arena fastigheter AB har enligt beslut i kommunfullmäktige sålt dotterbolaget för evenemangsverksamheten den 1 oktober år 2008 till AEG.

Bolaget är numera ett renodlat fastighetsbolag vars syfte är att tillhandahålla evenemangsanläggningar i världsklass

Aktiebolagen i koncernen

KONCERNEN STOCKHOLMS STADSHUS AB		
Majoritetsägda aktiebolag		
AB Svenska Bostäder (k)	Stockholm Vatten AB (k) (98 procent)	Stockholms Stadsteater AB
AB Familjebostäder (k)	Stockholms Hamn AB (k)	S:t Erik Försäkrings AB
AB Stockholmshem (k)	AB Stokab (k)	Stockholm Business Region AB (k)
Stockholms Stads Bostadsförmedling AB	Stockholms Stads Parkerings AB	S:t Erik Livförsäkring AB
Skolfastigheter i Stockholm AB, (SISAB)	Stockholm Globe Arena Fastigheter AB (k)	Stockholms Stads utrednings- och statistikkontor AB*
S:t Erik Markutveckling AB (k)		
Micasa Fastigheter i Stockholm AB		

I bilden anges ägarandelen i de fall den är mindre än 100 procent. (k) dotterkoncern.

* sedan 2008-01-01

AB Svenska Bostäder är Sveriges största fastighetsföretag med drygt 38 600 lägenheter och 5 000 lokaler. Bolaget har även ett särskilt ansvar för produktion av studentbostäder i staden.

AB Familjebostäder äger och förvaltar 20 400 bostäder och nästan 2 260 lokaler.

AB Stockholmshem är Sveriges näst största bostadsföretag med drygt 32 500 bostäder och 3 600 lokaler.

Stockholms Stads Bostadsförmedling AB ansvarar för förmedling av hyreslägenheter, evakuering och förmedling av förturslägenheter inklusive försöks- och träningslägenheter.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) äger, förvaltar och hyr ut skollokalerna och barnstugor till stadens grund- och gymnasieskolor. Bolagets fastighetsbestånd omfattar skolor och förskolor om totalt 1,7 miljoner kvm.

S:t Erik Markutveckling AB ska äga och förvalta fastigheter på ekonomiskt bästa sätt i avvaktan på fastigheternas omvandling till bostäder, arbetsplatser m.m.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB äger eller förvaltar 132 fastigheter om totalt 880 000 kvm och är specialiserat på vård- och omsorgsboende.

Stockholm Vatten AB ansvarar för vattenförsörjning och avloppsrening.

Stockholms Hamn AB:s verksamhet omfattar hamnarna i Stockholm, Kapellskär och Nynäshamn. Bolaget sköter drift och underhåll av stadens inre kajer och hamnplaner, ansvarar för slussar, upplåter mark och lokaler i anslutning till hamnområdena samt reglerar vattennivån i Mälaren.

AB Stokab ansvarar för utbyggnad och drift av ett optiskt kommunikationsnät i Stockholmsregionen samt uthyrning av fiber. Bolagets nät består av 5 200 km kabel eller ca 1,1 miljoner fiberkilometer och är ett av världens största operatörsneutrala fibernät.

Stockholms Stads Parkerings AB ska svara för allt från projektering och byggande till drift, underhåll och övervakning av parkeringsanläggningar. Bolaget ansvarar för totalt 110 000 parkeringsplatser.

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB äger, förvaltar, driver och marknadsför evenemangsanläggningarna Globen, Hovet, Annexet och Söderstadion.

Stockholms Stadsteater AB ska erbjuda god teater av hög kvalitet, tillgänglighet och med bredd i repertoaren så att alltfler kommer och återkommer som publik till teatern. Verksamheten består av sju fasta scener, repetitionslokaler och verkstäder.

S:t Erik Försäkrings AB ger staden och dess bolag service och rådgivning i försäkrings- och riskhanteringsfrågor. Bolaget hanterar årligen försäkringar för egendomsvärden på över 200 miljarder kronor.

Stockholm Business Region AB har till uppgift att utveckla och marknadsföra Stockholm som etablerings- och besöksregion. Målet är att Stockholm ska utvecklas till Sveriges och norra Europas ledande tillväxtregion.

S:t Erik Livförsäkring AB har till uppgift att samordna och effektivisera hanteringen av koncernens samlade pensionskulda.

Stockholms stads utrednings- och statistikkontor AB (USK), som bolagiserades den 1 januari 2008, producerar statistik, prognoser, undersökningar och

utredningar gällande Stockholm och dess invånare. Beställare är främst stadsledningskontoret samt stadens förvaltningar och bolag.

Aktiebolag utanför Stockholms Stadshus AB

Majoritetsägda aktiebolag

Mässfastigheter i Stockholm AB (50,4 procent) (k) äger och förvaltar mässlokaler i Älvsjö.

Intressebolag

Stockholms Terminal AB (20 procent) har till uppgift att bedriva bussterminalverksamhet vid Cityterminalen.

AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad (49,9 procent av rösterna, 9,9 procent av kapitalet) bedriver verksamhet inom fjärrvärme, fjärrkyla och stadsgas i Sverige.

SÖRAB (5 procent) är ett regionellt avfallsbolag i norra Stockholms län som ägs av några av kommunerna i Stockholms län.

Bolag som är icke verksamhetsdrivande eller under avveckling

AB Glasbrukskvarteret SWF *ägs av Stockholms Stadshus AB*

Stockholm 2004 AB *direktägt av staden*

Svenska Teknologföreningens Fastighets AB *direktägt av staden*

Några stiftelsers verksamhet

Här presenteras några verksamhetsstiftelser som samarbetar med staden och bedriver verksamhet som har betydelse för staden och stockholmarna.

Stiftelsen Electrum

Stiftelsen Electrum verkar för strategier som säkerställer fortsatt tillväxt i Kista Science City och ett bra samarbete mellan forskning, akademi, staden och näringslivet. Tillväxten skall i första hand ske inom forskningsbaserade och innovativa företag.

Stiftelsen Stockholm Science Foundation/Vetenskapsstaden (SSCi)

SSCi har som främsta uppdrag att fylla områdena Norra Station och Albano i Stockholm med akademi och näringsliv inom klustret life science. Stiftelsen arbetar på uppdrag av Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska högskolan (KTH) och Stockholms universitet samt Stockholms stad, Stockholms Läns Landsting och Solna stad.

Stiftelser där Stockholms stad utser minst hälften av styrelseledamöterna Stiftelsen Hotellhem i Stockholm

Stiftelsen Hotellhem i Stockholm är en viktig aktör och samverkanspartner för socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna i arbetet med att få fram bostäder åt de hemlösa i staden. Stiftelsen tillhandahåller även bostäder för personer med sociala och/eller ekonomiska problem, för bostadssökande ungdom under 25 år och för flyktingar som är i behov av en tillfällig bostad.

Stiftelsen Barnens Dag

Stiftelsen Barnens Dag äger och förvaltar Barnens Ö på Vaddö i Norrtälje och Fiskeboda i Julita, Katrineholms kommun. Stiftelsen ska utveckla sommargårdsverksamhet och allmän fritids- och friluftsverksamhet på Barnens Ö och Fiskeboda.

Stiftelsen Stockholm Water Foundation

Stiftelsen Stockholm Water Foundation har som syfte att främja intresset för forskning och utveckling kring vatten. Stiftelsen delar årligen ut Stockholm Water Prize, ett internationellt vattenpris som tilldelas de som genom forskning eller konkreta resultat lämnat ett väsentligt bidrag till bevarandet av världens vattenresurser. Årets pris gick till Professor John Anthony Allan, King's College London and the School of Oriental and African Studies.

Stiftelsen delar också ut Stockholm Junior Water Prize och Stockholm Industry Water Award. Stockholm Junior Water Prize gick till Joyce Chai, USA. Stockholm Industry Water Award gick till Orange County Water District and Orange County Sanitation District, USA.

Stiftelsen Strindbergsmuseet

Stiftelsen Strindbergsmuseet är en stiftelse med Stockholms stad, Strindbergssällskapet och Nordiska Museet som huvudmän. Stiftelsen belyser August Strindbergs liv och verk genom utställningar och dokumentation samt upplåter lokaler till forskning och annan verksamhet i samma syfte. Strindbergs målning "Svartsjukans natt" har 2008 återkommit efter två års bortavaro på grund av stöld.

Medarbetarna i siffror – friskare medarbetare

I december 2008 var totalt 44 703 anställda i Stockholms stad. Av dessa var 42 141 anställda i stadens förvaltningar och 2 568 var anställda i stadens bolag. Antalet anställda i förvaltningarna har minskat med drygt 2 600 jämfört med föregående år. Verksamhetsövergång och avknoppning har främst påverkat antalet anställda inom äldreomsorg, infrastruktur och förskola. Färre antal äldre har också påverkat behovet av antalet anställda inom äldreomsorgen. Vidare har antalet visstidsanställda inom verksamheten arbetsmarknadsåtgärder minskat.

Antal anställda

	2008			2007	Förändring mellan åren
	Kv	Män	Totalt antal	Totalt antal	
Gemensam administration	1 197	570	1 767	1 851	-84
Individ- och familjeomsorg	2 494	858	3 352	3 855	-503
Infrastruktur	553	1 076	1 629	1 825	-196
Förskoleverksamhet	9 057	1 035	10 092	10 237	-145
Utbildning	8 655	3 434	12 089	12 316	-227
Äldreomsorg	6 292	1 189	7 481	8 689	-1 208
Handikappomsorg	2 489	888	3 377	3 524	-147
Fritid och kultur	1 151	868	2 019	2 132	-113
Affärsverksamhet	133	137	270	272	-2
Övrig verksamhet	32	33	65	78	-13
Totalt	32 053	10 088	42 141	44 779	-2 638
Årsarbetare	30 091	9 573	39 664	42 140	-2 476

Utöver dessa medarbetare har timavlönad personal arbetat motsvarande 5 149 årsarbeten, huvudsakligen inom vård- och omsorgsverksamhet. Timavlönad personals arbete har minskat med 6,7 procent jämfört med 2007.

Avgångar

De vanligaste orsakerna till att anställningar i staden upphör är att tidsbegränsade anställningar inte förlängs (4 781), att anställda slutar på egen begäran (2 696) samt pension (1 070).

Vanligaste avgångsorsaker	2008	2007
Tidsbegränsad anställning upphör	4 781	3 556
Slutar i staden	2 696	2 805
Pension	1 070	1 298

Könsfördelning

Av alla anställda var 32 053 kvinnor och 10 088 män, vilket ger fördelningen 76,1 procent och 23,9 procent. Detta är i stort sett samma fördelning som året innan. Stadens mätning med JÄMIX gav organisationen ett högt värde på jämställdhet. Staden uppmätte ett resultat på 123 poäng av 180 möjliga. Medianvärdet för deltagande kommuner var 96 poäng.

Anställningstid

Hälften av stadens tillsvidareanställda har varit anställda i mer än 15 år. De som har varit i staden mer än 10 år utgjorde 65 procent av alla tillsvidareanställda år 2008. Andelen med en anställningstid på mer än 20 år är oförändrad, cirka 30 procent.

Anställningsform och sysselsättningsgrad

Andelen tillsvidareanställda var 89,4 procent, vilket är en ökning med drygt 1 procentenheter mot året innan. Vid en jämförelse mellan män och kvinnor är det en större andel kvinnor som har en tillsvidareanställning.

Av de tillsvidareanställda (37 707) är liksom föregående år 19 procent deltidsanställda. Av kvinnorna är 20 procent deltidsanställda och av männen 14 procent. I jämförelse med föregående år har deltidsanställda minskat med 490 anställningar. Den genomsnittliga sysselsättningsgraden för deltidsanställda är oförändrat 70 procent av heltidsmåtten.

Personalkostnader

Stadens totala personalkostnader minskade med 0,5 procent under 2008. Den totala lönesumman var 12 250 mnkr. Under 2008 har den genomsnittliga medellöneökningen varit 5,3 procent.

Tidsanvändning

Andelen arbetad tid ligger på samma nivå som 2007, drygt 76 procent av totalt avtalad tid. Förklaringen till att nivån är oförändrad är att sjukfrånvaron har minskat samtidigt som övrig ledighet har ökat i jämförelse med 2007.

Procentandelar

	2008			2007		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Arbetad tid	76,1	74,2	82,1	76,0	74,1	82,0
Sjukfrånvaro	7,7	8,6	5,0	8,3	9,4	5,2
Semester	6,5	6,5	6,4	6,5	6,5	6,4
Lagstadgad ledighet *	5,7	6,6	2,9	5,7	6,6	2,9
Övrig ledighet**	4,0	4,1	3,6	3,5	3,5	3,5
Summa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Studier, barnledighet, facklig ledighet

** Egen angelägenhet, kompetens, övrigt

Sjukfrånvaro

Personalgrupper	2008	2007	2006
Procent av avtalad tid			
Gemensam administration	4,9	5,3	5,8
Individ- och familjeomsorg	6,6	7,2	7,4
Infrastruktur	4,1	5,7	5,5
Förskoleverksamhet	8,9	9,6	10,2
Utbildning	5,5	6,0	6,7
Äldreomsorg	11,5	12,1	13,0
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	9,4	9,9	10,3
Fritid och kultur	5,4	5,9	6,7
Affärsverksamhet	3,6	3,9	3,1
Övrig verksamhet	17,1	8,9	11,5
Totalt	7,7	8,3	8,9

Sjukfrånvaron i staden har under perioden 2006 – 2008 minskat med 1,2 procentenheter från 8,9 till 7,7 procent. Sjukfrånvaron har minskat inom alla verksamhetsområden, förutom affärsverksamhet och övrig verksamhet där endast ett fåtal personer arbetar, vilket innebär stort genomslag på sjukfrånvaroprocenten vid frånvaro. Övrig verksamhet består främst av verksamhetsområdet arbetsmarknadsåtgärder. I äldreomsorgen har sjukfrånvaron minskat med 1,5 procentenheter, inom infrastruktur 1,4 och i förskolan samt i fritid- och kulturverksamheten med 1,3.

Sjukfrånvaron i Stockholms stad har samma mönster som i övriga kommuner. Medarbetare i äldreomsorg, omsorg om funktionshindrade och i förskolan har högst sjukfrånvaro.

Stockholm ska vara en attraktiv, trygg och växande stad för boende, företagande och besök

Inriktningsmålet har uppfyllts under året. Fem av verksamhetsmålen har uppfyllts och dessa är "Stockholm ska bli norra Europas mest företagsvänliga stad", "Jobb i stället för bidrag", "Bostadsbyggnadstakten ska vara hög", "Stockholmarna ska uppleva ett rikt, varierat och tillgängligt kultur- och idrottsliv" och "Stockholm ska upplevas som en ren, vacker och trygg stad". Resterande två verksamhetsmål "En hållbar livsmiljö ska värnas och utvecklas" och "Framkomligheten i regionen ska öka" har uppfyllts delvis.

Stockholm ska bli norra Europas mest företagsvänliga stad

Staden ska locka såväl företag som besökare till Stockholm genom att satsa på besöksnäringen och stärka sin position som evenemangsstad. Staden ska vara en professionell och effektiv part för näringslivet. Detta nås genom att skapa enkla, raka rutiner för ansökningar om bygglov och olika tillstånd. Staden ska underlätta för småföretagare att delta i upphandlingar och skapa förutsättningar för fler företag genom att konkurrensutsätta verksamhet som inte är myndighetsutövning. Målet har uppfyllts under 2008.

Företagen är allt nöjdare med stadens service

Företagen i Stockholm är i huvudsak nöjda med Stockholms stads service. I ett "Nöjd-Kund-Index" (NKI) fick stadens service betyget 63 på en 100-gradig skala. Det var två enheter bättre än vid mätningen 2007 och ett klart godkänt betyg enligt Statistiska Centralbyråns modell för att mäta kundnöjdheten. Högst betyg fick brandtillsynen med NKI 75, följt av handläggningen av serveringstillstånd, NKI 70, och miljötillsyn, NKI 68. Företagarna var mest nöjda med stadens information och bemötande. Goda omdömen fick också kompetens, tillgänglighet och rättssäkerhet.

Stadens åtgärder för ett förbättrat företagsklimat

Stockholm Business Region Development (SBRD) besöker företag för att öka kunskapen om företagets behov och förbättra kontakterna mellan staden och näringslivet. Under 2008 har 1 011 företag besökts i framförallt Lunda, Bromma och Vinsta. SBRD sammanställer statistik över nya företag och konkurser i Stockholm. Under 2008 startade 11 395 nya företag, vilket är 962 färre än 2007. Under året gick 1 452 företag i konkurs, vilket är 43 fler än under 2007. SBRD:s service- och lotsfunktion för företagare har besvarat 358 förfrågningar under året. Förfrågningarna har mest handlat om tillstånd, investeringar, mark- och lokaler men även frågor om att starta eget, stadsmiljön och upphandlingar har besvarats. Lotsfunktionen för evenemangsarrangörer har under året konsulterats av 195 arrangörer. Stockholm placerade sig på 14:e plats på International Congress &

Convention Associations (ICCA) rankinglista över världens kongresstäder. ICCA är ett globalt nätverk för mötesindustrin med 850 företag och organisationer som medlemmar och som finns i mer än 80 olika länder.

Stockholm som evenemangsstad kräver nya arenalösningar. Kommunfullmäktige har beslutat om inriktning för en ny arena vid Globen med plats för över 30 000 åskådare. Arbetet pågår med att åstadkomma externa finansieringar vid exempelvis uppförande av nya idrottshallar.

Samarbetet inom partnerskapet Stockholm Business Alliance har stärkts. Under året har kommunerna Håbo och Norrtälje tillkommit som medlemmar och partnerskapet omfattar numera 47 kommuner.

För att tillförsäkra medborgarna god service arbetar staden med att förstärka sin uppföljning av avtal med privata utförare av kommunal verksamhet. Staden fortsätter också sitt arbete med att variera upphandlingarnas storlek för att de ska passa såväl stora som små företag.

Den internationella lanseringen ger goda resultat

Allt fler internationella mätningar visar att Stockholm rankas allt högre både som etableringsort och vad gäller styrkan i varumärket Stockholm – The Capital of Scandinavia. Stockholmsmötet genomfördes under året med drygt 200 företagare och politiker från hela Stockholmsregionen. För femte året i rad diskuterades hur Stockholm kan stärka sin internationella konkurrenskraft och fortsätta att utvecklas som en storstadsregion i världsklass.

Arbetet har fortsatt med att besöka investerare och investeringsrådgivare i bland annat Spanien, England, Tyskland och Frankrike. Under 2008 har 237 potentiella investerare och rådgivare besökts. I maj var utländska ambassader, handelsattachéer och handelskammare samt utländska företag i Stockholm bjudna till Stadshuset för att diskutera Stockholm som etableringsort. För att få mer kunskap om hur andra europeiska städer arbetar för att vara attraktiva, trygga och tillgängliga för boende, företagande och besök har ett förenklat benchmarkingarbete med fem städer inletts. De utvalda städerna är Amsterdam, Barcelona, Edinburgh, Hamburg och Köpenhamn.

Indikatoruppföljning

	Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Näringslivets uppfattning om staden (nöjdhet)	öka	63 %	helt	
Andel upphandlad verksamhet i konkurrens	öka	26 %	helt	
Antal anställda till avknoppade verksamheter	öka	522 st	helt	Antal anställda till avknoppade verksamheter har ökat med cirka 500 individer jämfört med år 2007
Antal företag som staden har lotsat	tas fram 2008	358 st	-	Värde för 2007 saknas
Antal företag som går i konkurs	minska	1 452 st	ej	Antal företag som gick i konkurs har ökat med tre procent jämfört med 2007. Konjunkturförändringen påverkar denna indikator negativt.
Antal nystartade företag	öka	11 395 st	ej	Antalet nystartade företag har minskat med åtta procent jämfört med 2007. Konjunkturförändringen påverkar denna indikator negativt.

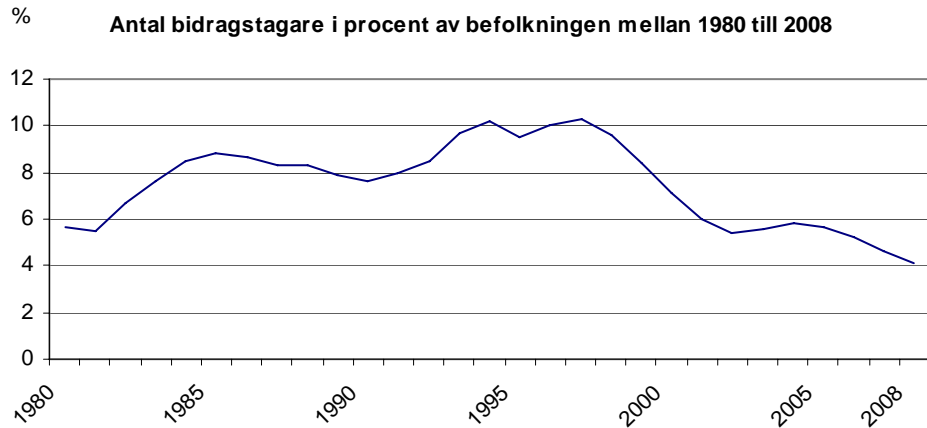
Jobb istället för bidrag

Den samlade social- och välfärdspolitiken i Stockholm ska tydligt präglas av arbetslinjen. Alla som kan arbeta och försörja sig själva måste på alla vis komma bort från bidragsberoendet. Målet har uppfyllts under 2008.

Jobbtorg bidrar till självförsörjande

Totalt har fem jobbtorg med två filialer startat. Jobbtorgen är stadens gemensamma ingång till arbetsmarknadsinsatser. Målgruppen är personer med ekonomiskt bistånd samt arbetsföra flyktingar. Stadsdelsnämnderna har remitterat samtliga inom dessa målgrupper till jobbtorgen som fått en individuell handlingsplan inom fem dagar. Under året har cirka 9 800 personer varit inskrivna

på Jobbtorg Stockholm, av dessa har cirka 3 900 fått arbete, påbörjat studier eller blivit självförsörjande på annat sätt. Tre månader efter dessa personer avslutats var 85 procent fortfarande självförsörjande.

Antalet biståndstagare rekordlåg

År 2008 var antalet biståndstagare i förhållande till befolkningen 4,1 procent, vilket var det lägsta sedan 1982. Det genomsnittliga antalet vuxna personer med ekonomiskt bistånd har minskat med 973 personer jämfört med år 2007.

Kostnaden för ekonomiskt bistånd, inklusive bistånd till hemlösa, var cirka 886 mnkr under året. Detta är 34,6 mnkr mindre jämfört med år 2007. I jämförelse med år 2000 har kostnaderna minskat med ungefär 311 mnkr.

Arbete inom introduktionsperioden

Under året har cirka 1 500 flyktingar fått uppehållstillstånd och bosatt sig i Stockholms stad. Det är 700 färre än år 2007. Målet om att andelen nyanlända flyktingar som har arbete inom introduktionsperioden ska öka till 50 procent har inte uppfyllts. Andel flyktingar som är självförsörjande efter introduktion har ökat under hela året från 14 procent i april till 21 procent i augusti och slutade på 32 procent. Jobbtorgen har arbetat aktivt med denna grupp varför procentandelen har ökat successivt under hela året.

Satsning mot utanförskap

Järvalyftet är en långsiktig satsning på de stadsdelar som gränsar till Järvafältet och syftar till att häva utanförskapet och bejaka integrationen. Under året har ett förslag till "Vision Järva 2030" utarbetats och en förstudie om en Stockholmsutställning har genomförts. Vidare har ett löpande arbete för etablering av Kista teatern, Rinkebyakademien och fortsatt idrottssatsning i Järvastadsdelarna genomförts.

Pris för integration

Stockholms stad delar varje år ut Nelson Mandela-priset för insatser inom föreningslivet, näringslivet eller kulturlivet, vilka leder till att Stockholm blir en mer öppen och integrerad stad. Årets pristagare var Emerich Roth som fick priset för sitt stora engagemang för sina medmänniskor och möten med ungdomar i syfte att förhindra våld och att öka förståelsen mellan människor.

Indikatoruppföljning

	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Andel flyktingar som är självförsörjande efter introduktion exkl. flyktingar som flyttat till annan kommun	50 %	32 %	ej	Resultatet förbättrats under året. Jobbtorgen har under året givit effekt. Konjunkturförändringen påverkar denna indikator negativt.
Antal vuxna bidragstagare i staden med ekonomiskt bistånd	11 700 st	11 968 st	delvis	Detta är en minskning med drygt 973 personer eller 7,5 procent jämfört med år 2007.
Stadens kostnader för ekonomiskt bistånd	minska	886 mnkr	helt	Det är en minskning med 34,6 mnkr jämfört med år 2007
Andelen flyktingar som har gällande individuella introduktionsplaner	100 %	100 %	helt	
Antal barn som lever i familjer som är beroende av ekonomiskt bistånd	minska	7 426 st	helt	Det är en minskning med 638 barn eller 7,9 procent jämfört med år 2007
Antal personer som har ett långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd	minska	7 497 st	helt	Det är en minskning med 757 personer eller 9,1 procent jämfört med år 2007

En hållbar livsmiljö ska värnas och utvecklas

Staden ska arbeta med de globala miljöutmaningarna ur ett lokalt perspektiv. Under 2008 har klimatfrågan stått i fokus. Staden har målmedvetet arbetat för att minska verksamheternas klimatpåverkan, både genom att påverka invånare och företag att minska sin miljöbelastning. Målet har delvis uppfyllts under 2008.

Stockholmarna är engagerade i miljöfrågor. I en undersökning från 2007 svarade över 70 procent att de var ganska eller mycket intresserade av miljöfrågor, vilket är en ökning jämfört med tidigare undersökning. Många beskrev också egna insatser som de tyckte var viktiga för att främja en positiv miljöutveckling. Stadens arbete för en hållbar livsmiljö vilar på detta medborgerliga intresse och syftar till att staden ska ligga i framkant i miljöhänsende.

Miljöprogrammet integrerat i ledningssystemet

Utgångspunkt för miljöarbetet är Stockholm stads miljöprogram 2008-2011. Miljöprogrammet är det sjätte i ordningen och inbegriper samtliga nämnder och styrelser. Programmet har sex inriktningsmål och 28 delmål inom olika prioriterade områden. Programmet pekar ut vilka nämnder och styrelser som är ansvariga för genomförande av delmålen och även hur uppföljning ska ske. Miljöprogrammets uppföljning är idag helt integrerat i stadens ledningssystem och budgetprocess samt är även metodmässigt inordnad i kvalitetsstrategin. Det betyder att alla stadens verksamheter, på alla nivåer, jobbar med miljöfrågorna och att detta ger resultat.

Miljöprogrammet inriktar sig på transporter, giftfria varor och byggnader, energianvändning, mark och vatten, avfallshantering och inomhusmiljö. Det mest prioriterade området är klimatarbetet, ett område som engagerar många och där staden fokuserar stora resurser.

Flera års målmedvetet och framgångsrikt arbete utifrån stadens ambitiösa miljöprogram har inte bara gett resultat, utan också självförtroende. Stockholm har därför under 2008 ansökt till Europeiska Unionen om att bli Europas miljöhuvudstad.

Fokus på klimatet

Styrkta och inspirerade av att ha nått målet om att sänka utsläppsnivån av koldioxidekvivalenter till 4,0 ton per stockholmare och år, fastställde kommunfullmäktige 2008 att det nya målet 3,0 ton per stockholmare och år ska vara nått till år 2015, ett mål som innebär utsläpp mindre än hälften mot normalsvensken. Målet kommer att nås genom att det byggs vidare på den täta stadens fördelar, bland annat i form av väl utbyggd kollektivtrafik och utbyggd fjärrvärme.

Stockholm har under 2008 bland annat drivit fyra klimatinvesteringsprogram. Ett exempel är projektet Konsumera Smartare och minska växthuseffekten som pågått från 2005 till 2008. Totalt 50 utvalda hushåll, cirka 90 vuxna och barn har visat att

det är möjligt att förändra sin konsumtion och livsstil för att bli mer energi- och resurssnål och minska utsläpp av växthusgaser.

Därutöver driver staden en helt egen satsning, "Miljömiljarden" som syftar till att minska miljöskulden med fokus på bland annat energi, mark, vatten och avfall. Sedan 2003 har 79 projekt genomförts och 611,3 mnkr fördelats av miljardsatsningen.

Satsning på miljöbilar

Staden har haft en särskilt framträdande roll, även nationellt, i skapandet av incitament för miljöbilar. Staden är inte bara angelägen om att de egna verksamheterna använder sig av miljöbilar för transporter. Politiska beslut och ambitioner har avspeglat sig på hela bilmärknaden i Stockholm där drygt var femte ny bil var miljöbil 2008. Stadens mål för de egna verksamheterna är att andelen miljöbilar ska vara 100 procent 2010. För 2008 rapporterar nämnderna att andelen miljöbilar är 80 procent.

Alternativa bränslen ökar i Stockholm

Avfall kan omvandlas till energi eller biogas, ett bränsle vars efterfrågan har ökat hela 2000-talet. Totalt sett har antalet tankställen med alternativa bränslen ökat till 65 stycken under 2008. Staden har drivit på denna utveckling bland annat genom miljökrav i upphandlingar av transporter och byte av egna fordon till miljöbilar. För att stimulera övergång till miljöbilar bland allmänheten har nya miljöbilsägare under en period haft särskilt förmånliga parkeringsvillkor. Eftersom det är angeläget att stimulera efterfrågan på bland annat biogas parallellt med utbyggd infrastruktur beslöt kommunfullmäktige under 2008 att bilda ett fordonsgasbolag ur Stockholm Vatten Utveckling AB, ett bolag som under 2009 kommer att avyttras.

En viktig förutsättning för att lyckas med strategin är att andelen avfall som nyttiggörs ökar. Staden har ambitiösa mål. Exempelvis ska 35 procent av matavfall från restauranger och stadens egna verksamheter samlas in till 2010. Av stadens egna verksamheter har 85 procent uppnått målet om att sortera ut förpackningar, papper och matavfall.

Viktigt att minska el- och energianvändning

El- och energibesparingsåtgärder är föremål för stora satsningar från stadens sida. Hela fastighetsbeståndet energikartläggs för att spara energi och kostnader. I detta arbete fyller miljö- och hälsoskydds nämndens miljömiljardsprojekt - Energicentrum- en viktig servicefunktion som ger stöd till nämnder och styrelser att minska sina energi- och elkostnader. Under året som gått minskade nämnderna sin elförbrukning med tre procent jämfört med den förväntade förbrukningen.

Staden har tidigare inte haft någon tillförlitlig elförbrukningsstatistik, år 2008 kan därför vara basår för nämndernas elförbrukning. Totalt förbrukades 271,3 miljoner kilowattimmar.

Indikatoruppföljning

	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Antal dygn där dygnsmedelvärdet för partiklar (PM 10) överskrider 50 µg/m ³	35 dygn/år	76 dygn/år	ej	2009 genomförs ett åtgärds paket för Hornsgatan. Staden har ej full rådighet över indikatorn.
Antal dygn där dygnsmedelvärdet för kvävedioxid (NO ₂) överskrider 60 µg/m ³	7 dygn/år	64 dygn/år	ej	2009 genomförs ett åtgärds paket för Hornsgatan. Staden har ej full rådighet över indikatorn.
Andel farligt avfall inkl. batterier och elavfall i soppåsen och grovavfall	minska	0,79 %	helt	År 2003 var värdet 1,0 procent.
Andel upphandlingar av datorer och övrig elektronikutrustning, kontorsmöbler, textilier, däck, städkemikalier och städtjänster där krav ställts på att prioriterade miljöskadliga ämnen inte ingår	öka	90 %	helt	Indikatorn bedöms utifrån att målet 100% ska vara nått 2010.
Andel inköpta ekologiska livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta livsmedel	öka	10 %	helt	Indikatorn bedöms utifrån att målet 15 % ska vara nått 2010.
Andel miljöbilar i stadens fordonspark inkl. leasade fordon exkl. utrycknings- och specialfordon	öka	80 %	helt	Indikatorn bedöms utifrån att målet 100 % ska vara nått 2010
Andel förnyelsebart drivmedel i stadens egna och leasade etanol- och fordonsgasfordon	öka	29 %	ej	Lågt utfall förklaras av att nämnderna haft svårt att mäta indikatorn samt få tankställen i staden.

Antal tankställen med förnyelsebara bränslen	öka	65 st	-	2008 utgör basår för denna statistik
Andel sjöar med minskad eller bibehållen total fosforhalt	öka	62,5 %	-	2008 utgör basår för denna statistik
Andel vård- och omsorgsboenden i staden med godkänd ventilationskontroll och god inomhusmiljö	öka	72,2 %	-	2008 utgör basår för denna statistik
Andel skolor i staden med godkänd ventilationskontroll och god inomhusmiljö	öka	68,5 %	-	2008 utgör basår för denna statistik
Andel av verksamheter som har ett systematiskt arbete för effektiva resor och transporter	100 %	54 % av verksamheterna når målet	ej	Det låga utfallet förklaras delvis av att nämnder överskattat indikatorns komplexitet
Energianvändning för värme och varmvatten i stadens byggnader och anläggningar	minska	146,9 kWh/kvm	-	2008 utgör basår för denna statistik
Elförbrukning	minska	271 297 258 kWh	-	2008 utgör basår för denna statistik
Andel av stadens verksamheter som sorterar ut förpackningar, papper och matavfall	100 %	85 % av verksamheterna når målet	delvis	Från och med 2009 delas indikatorn i två-förpackningar och papper, samt matavfall

Bostadsbyggnadstakten ska vara hög

En växande stad ställer ökade krav på fler bostäder. Under mandatperioden planerar staden för 15 000 nya bostäder, varav 6 000 hyresrätter. En viktig åtgärd för att öka bostadsbyggandet är att påskynda arbetet med att ta fram detaljplaner. Tiden från start-PM till antagen detaljplan ska på sikt halveras jämfört med 2006. Målet om en hög bostadsbyggnadstakt har uppfyllts under 2008.

Antalet färdigställda bostäder i nivå med miljonprogrammets dagar

Bostadsbyggandet har fortsatt i hög takt och hittills under mandatperioden har nära 12 000 lägenheter påbörjats i nyproduktion. Under 2008 färdigställdes cirka 5 200 nya bostäder i Stockholms stad, vilket är den högsta notering sedan 1975. Under året påbörjades byggandet av 3 300 bostäder och mark för cirka 3 000 lägenheter anvisades, vilket var ungefär i samma nivå som 2007. Bostadsplaner med

byggrätter för cirka 5 300 lägenheter har fastställts under 2008. Det innebär att beslut tagits om 8 600 nya bostäder hittills under mandatperioden. Sammantaget finns planer för 50 000 nya bostäder. För att fortsätta att stimulera bostadsbyggandet under en konjunkturedgång togs en rad förslag på stimulansåtgärder fram under senhösten, bland annat en halvering av tomträttsavgälden vid nyproduktion under en treårsperiod och lägre krav på medfinansiering av kommunala angelägenheter.

	2008	2007	2006	2005	2004
Färdigställda nya lägenheter	5 235	3 569	4 194	1 693	1 684
Påbörjade nya lägenheter	3 333	2 920	8 431	3 639	3 594

Attraktiva boendemiljöer

Ett varierat utbud av bostäder gör Stockholm till en attraktiv stad att leva och bo i. Utbyggnaden sker i såväl nya stadsutvecklingsområden som genom förtätningar i närförort och i ytterstaden. I stadsutvecklingsområdena Lindhagen-Nordvästra Kungsholmen, Hjorthagen/Värtan, Norra station och Norra Djurgårdsstaden pågår och planeras en omfattande nyproduktion. För att öka sambanden mellan ytterstadens stadsdelar, har bland annat Årstafältet uppmärksammats. En arkitekttävling med uppgift att föreslå en stadsbyggnadsstruktur för en långsiktig hållbar och levande stadsdel med tydliga kopplingar till omkringliggande bostads- och verksamhetsområden har hållits. Av de 57 tävlingsbidragen har sex ställts ut under hösten. I ytterstaden planeras komplettering i befintliga stadsdelar, men också för större projekt som Liljeholmen-Årstadal, Telefonplan och Axelsberg-Örnsberg.

Norra Djurgårdsstaden ska bli ett miljöprofilområde som ska ge uttryck för stadsmiljöer i världsklass där ny miljöteknik visar vägen för hållbara lösningar för stockholmaren, företagaren och staden. I innerstaden pågår en förnyelse och omdaning av citykärnan, främst kring stråket över de tre torgen Sergels torg, Brunkebergs torg och Gustav Adolfs torg.

Valfrihet i boendet

Det är viktigt att även i nya stadsdelar bygga både hyresrätter, bostadsrätter, småhus och så kallade stadsvillor. Blandade upplåtelseformer och lägre boendekostnader är prioriterade inriktningar i stadens utveckling. Staden bidrar till lägre kostnader genom att tillåta bebyggelse på mark som inte är förenad med höga grundkostnader, såsom sanering och överdäckningar. Högre exploatering och mindre detaljrika krav från staden är andra åtgärder som ska sänka boendekostnaderna. Av de markanvisningar som gjorts under året är cirka 40 procent hyresrätter och cirka 60 procent bostadsrätter eller äganderätter. Av de

bostäder som påbörjats under mandatperioden var en tredjedel hyresrätter och två tredjedelar bostadsrätter eller äganderätter.

Indikatoruppföljning

	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Antal färdigställda bostäder, exkl. ombyggnader	3 750 st	5 235 st	helt	
Antal färdigställda bostäder, exkl. ombyggnader (varav i city)	250 st	56 st	ej	Arbete pågår för att öka måluppfyllelsen
Antal påbörjade bostäder, exkl. ombyggnader	3 750 st	3 333 st	delvis	Utfallet har ökat jämfört med 2007
Antal påbörjade bostäder, exkl. ombyggnader (varav i city)	250 st	0 st	ej	Arbete pågår för att öka måluppfyllelsen
Antal markanvisade lägenheter	2 500 st	2 988 st	helt	
Genomsnittlig tid från start-PM till beslutad detaljplan, enkelt planförfarande (månader)	10 månader	13 månader	ej	En förskjutning av planer från normalt till enkelt förfarande innebär att snitttiden ökat
Genomsnittlig tid från start-PM till beslutad detaljplan, normalt planförfarande (månader)	18 månader	29 månader	ej	Andelen stora komplicerade planer med normalt planförfarande har ökat, vilket innebär att snitttiden ökat

Framkomligheten i regionen ska öka

Staden ska vara drivande i processen för att öka framkomligheten och i samarbete med andra aktörer verka för en utbyggd väg- och kollektivtrafik i regionen. Satsningar på nya tvärförbindelser med spårväg kombinerar en förbättrad framkomlighet och regional integration med miljöhänsyn. Målet har delvis uppfyllts under 2008.

Insatser för ökad framkomlighet

Infrastrukturutvecklingen för väg-, spår- och kollektivtrafik, kompletterat med ny teknik för trafikinformation och trafikstyrning minskar sårbarheten i Stockholmstrafiken, ökar framkomligheten och bidrar till minskad miljöpåverkan. Planering pågår för Förbifart Stockholm, Tvärbana Norr Solna och Kista, Tvärbana Ost, Spårväg City, Norra Länken och en omdaning av Slussen. Detta är

stora projekt som tar lång tid att genomföra och som på sikt medför positiva effekter för framkomligheten både i staden och i regionen.

Arbetet med att förbättra framkomligheten och underlätta trafikflöden har fortsatt. En analys har gjorts under året för att identifiera flaskhalsar i stockholmstrafiken. Trafiksignalsystem har trimmats. Användningen av ny teknik har fortsatt. På Hamngatan prövas en ny trafiksignal med nedräkning för de gående. För att öka framkomligheten för cyklister har fungerande och trafiksäkra cykelleder prioriterats. Nya riktlinjer för samordning av arbeten i gatunätet för att minska olägenheterna för stockholmarna har arbetats fram. Staden arbetar också för att öka antalet parkeringsplatser och 2008 ökade dessa med 400.

Förbättrat underhåll och upprustning

För att förbättra det eftersatta underhållet fanns 165 mnkr extra under åren 2007 och 2008. Drift och underhållsåtgärderna bevarar anläggningens funktion och medför förbättrad trafiksäkerhet, tillgänglighet, trygghet samt en snyggare och mer funktionell stad. I samband med reoveringen av Centralbron har reningsanläggningen för dagvatten vid Söderström färdigstälts. Under sommaren fick det norrgående tunnelröret i Söderledstunneln ny belysning och tydligare utrymningsvägar.

Lättillgänglig trafikinformation

Information och kommunikation om pågående projekt och trafikomläggningar ska vara lättillgängliga för alla trafikanter. Syftet är att informera om trafikomläggningar och underlätta valet av resväg. Informationen via www.trafiken.nu har förbättrats och gjorts mer tålig för anstormningar vid extraordinära händelser.

Ett tillgängligare Stockholm

Arbetet för att göra Stockholm till världens mest tillgängliga huvudstad år 2010 har fortsatt. År 2008 avsattes 100 mnkr för att genomföra åtgärder på stadens mark, gator, torg, parker, lekplatser och i de byggnader som ägs och förvaltas av staden. En informationskampanj har syftat till att nå ut och informera butiksinnehavare och andra näringsidkare för att få fler att öka tillgängligheten i sina verksamheter.

Indikatoruppföljning

	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Nettotillskott av parkeringsplatser (st)	öka	400 st	helt	Under året har antalet parkeringsplatser ökat med 400 st
Andel åtgärdade punkter på åtgärdslistan för enkelt avhjälpna hinder	öka	100 %	helt	
Genomsnittshastighet för stombusstrafiken i innerstaden	öka	+5,6 %	helt	Utfallet 2008 är en ökning jämfört med 2007
Genomsnittshastighet för stombusstrafiken i ytterstaden	öka	-3,1 %	ej	Utfallet 2008 är en minskning jämfört med 2007
Procentuell förlängning av restiden, inre infarter	minska	+3,4 %	ej	Utfallet 2008 är en ökning jämfört med 2007
Procentuell förlängning av restiden, yttre infarter	minska	-3,6 %	helt	Utfallet 2008 är en minskning jämfört med 2007
Procentuell förlängning av restiden, innerstadsgator	minska	+9,4 %	ej	Utfallet 2008 är en ökning jämfört med 2007
Procentuell förlängning av restiden, tvärleder	minska	+30,0 %	ej	Utfallet 2008 är en ökning jämfört med 2007

Stockholmarna ska uppleva ett rikt, varierat och tillgängligt kultur- och idrottsliv

Kultur- och idrottslivet är viktiga faktorer för stadens attraktivitet. Stockholmarnas goda förutsättningar att kombinera ett aktivt storstadsliv med ett levande idrotts-, motions-, och friluftsliv är en viktig källa till folkhälsan. Möjligheterna till idrott ska vara många och varierade. Stadens kulturverksamheter bidrar till ett fritt och öppet kulturliv med hög kvalitet, mångfald i kulturella uttryck, bredd i antalet aktörer och som är tillgängligt för alla. Barn och ungdomar ska ges möjlighet att uppleva och själva utöva olika former av kultur. Stadens arkiv ska vara tillgängligt för dagens stockholmare och framtida generationer. Målet är uppfyllt.

Barn och ungdomar i fokus

Barn och ungdomars möjlighet till kulturupplevelser har varit prioriterade. Kulturskolan har prioriterat utvecklingen av ämnesundervisningen och nya pedagogiska metoder har prövats. Under året har barn och unga som fått se dansföreställningar ökat med mer än det dubbla, även antalet elever som fått besök av författare har ökat. Ung Vårsalong på Liljevalchs konsthall har uppmuntrat gymnasieungdomar i eget skapande. Evenemanget Ung08 hade ett omfattande program och slog publikrekord. Förutom festivalen finns webbplatsen ung08.nu, sommarlovsguiden och Ung08-passet. Ungdomsverksamheten Lava på Kulturhuset invigde sin moderna ljudverkstad med utbildning inom musik och ljud och med möjlighet att göra egna radioteater- och musikproduktioner. Arbetet med incitamentsstrukturen för bidrag har fortsatt och utvecklats under året.

Stockholmarna läser

Till skillnad från landet i övrigt har besökssiffrorna för biblioteken varit fortsatt höga. Den nya bibliotekswebben har lanserats och får fler besökare för varje månad. Antalet besök via webbsidan ökade kraftigt och antalet fysiska biblioteksbesök var nästan lika många som föregående år. Antalet öppethållandetimmar vid biblioteken ökade till drygt 70 000 timmar, en ökning med 11 procent jämfört med 2007. En satsning på att modernisera och öka tillgängligheten till stadens bibliotek har inletts och där ingår bland annat tunnelbanebiblioteket i Högdalen.

Stort, varierat utbud med hög kvalitet

Liljevalchs konsthall hade mer än 107 000 besök, vilket är en stor ökning jämfört med tidigare år. Den fria entrén på såväl Stadsmuseet och Medeltidsmuseet som Kulturhusets utställningar lockar många även om de höga publiksiffrorna sänkts något jämfört med föregående år. Stadsmuseets verksamhet har väckt stor uppmärksamhet i media och även internationellt, framför allt de nya litteraturvandringarna Stockholm Noir och Millennietrilogin. Den nya högteknologiska Klarabiografen i Kulturhuset som visar konst-, kort- och dokumentärfilm samt direktsänd opera invigdes.

Tillgänglighet och mångkulturellt arbete

Stadsarkivets arbete med publicering av handlingar och utveckling av tjänster via webben innebär förbättrad tillgång till vårt gemensamma kulturarv. För att öka tillgängligheten i lokaler, i databaser och på webben samt genom bemötandet har flera insatser genomförts, bland annat har Liljevalchs entré byggts om. Även det fria kulturlivet har gjort sina verksamheter mer tillgängliga. Pressdisplay i Läsesalongens entré har gjort det möjligt att läsa 650 dagsfärska tidningar på 38 olika språk från 76 länder.

Skogskyrkogården, ett världsarv

Skogskyrkogården finns med på UNESCO:s världsarvslista. Närmare 4 000 personer har betalat för en guidad visning och en brukarundersökning visar att 98 procent av deltagarna tyckte att guidningen var prisvärd och att de fått en markant ökad kunskap om Skogskyrkogården. Världsarvet Skogskyrkogården har fått en egen hemsida, www.skogskyrkogarden.se.

Lokalt kulturutbud

Tillgängligheten till det lokala kulturutbudet ökar. Stadsdelsnämnderna har erbjudit barn, ungdomar, vuxna och äldre kulturupplevelser samt anordnat lokala kulturarrangemang i samverkan med föreningslivet och näringslivet.

Stockholmarnas egen dag Go08

080808 genomfördes arrangemang i staden som var välbesökta och uppmärksammades positivt i medierna. Staden fylldes med musik och dans och aktiviteter i Globen, Eriksdalsbadet och Kulturhuset. Samtliga 86 barn som föddes 080808 bjöds in till Stadshuset och 75 av barnen kunde närvara vid det speciella evenemanget i Blå hallen. Finansborgarrådet Sten Nordin talade om de unika "trippelnollåttorna" som även kan vara superambassadörer för Stockholm.

Stockholms Kulturfestival

Årets Kulturfestival, som var den tredje i full skala, är nu etablerad hos både stockholmarna och tillresande. Med hög kvalitet, lättillgänglighet, spets, bredd och mångfald lockade de 500 programpunkterna 300 000 besökare.

Stadens idrottsanläggningar

De största investeringsprojekten under året var upprustning av elva skolidrottshallar och av ventilation och vattenrening i Farsta sim- och idrottshall samt anläggning av en 11-manna och två 7-manna konstgräsplaner på Östermalms IP. Upprustningen av fullriggaren af Chapman slutfördes under året och fartyget togs i drift av Svenska turistföreningen den 1 juni. Upprustningen av Beckomberga sim- och idrottshall har fortsatt och konstgräsplaner anlades på bland annat bollplanerna Gröndal och Kvarnbacka samt på Mälarhöjdens IP. Nyttjandegraden, bokad tid av bogningsbar tid, för stora hallar var 81 procent under 2008. Antalet föreningsdrivna anläggningar har ökat vilket haft en positiv påverkan på både verksamheter och föreningars ekonomi.

Satsning på barns och ungas idrottande och jämställt idrottande

Barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp för stadens satsningar och aktiviteter. En del i arbetet är att erbjuda idrottsrörelsen och skolan god tillgång till idrottsanläggningar. Ett viktigt stöd till idrottsrörelsen är också nolltaxa för

organiserad barn- och ungdomsverksamhet under de olika idrotternas normala säsong. Även speciella insatser har gjorts inom simning, friskvård samt utformningen av föreningsstödet och särskilda insatser för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Satsningen på upprustning och modernisering av stadens ridanläggningar, vilket särskilt kommer flickor till del, har fortsatt. Även satsningen på fler konstgräsplaner kan underlätta jämställt idrottande, då tiderna totalt ökar och fotboll är en relativt stor flick- och kvinnsport. Föreningar i staden har erhållit extra medel för att uppmuntra tonåringar att röra på sig genom att gå med, och stanna kvar, i föreningar. Effekterna av detta syns sannolikt under 2009.

Idrott och motion för alla

Tillgänglighetsskapande åtgärder vid stadens idrottsanläggningar bidrar till att fler som har en funktionsnedsättning kan nyttja dessa. De största åtgärderna genomfördes på Beckomberga sim- och idrottshall och Hellasgården. En satsning för att personer med funktionsnedsättning ska nå av sim- och idrottshallarnas verksamhet startade under året, bland annat med en styrketräningsgrupp i Skärholmens sim- och idrottshall. Projektet Fritid för alla, som främjar fritid för barn och unga med funktionsnedsättning, har medverkat vid flera evenemang, bland annat Ung 08, Höstlovskul och Ung Hälsa, där barn och ungdomar har fått prova olika idrottsaktiviteter.

Satsning på stockholmarnas simkunnighet

En stor satsning har gjorts för att få fler att lära sig simma. För att nå goda resultat har samarbetet med berörda idrottsföreningar utvecklats och antalet deltagare har ökat, både i simskolan och i skolsimmet. Satsningen har i huvudsak inriktats på utökat skolsim. Fler lektioner och en förstärkning av antalet simlärare per grupp har genomförts. Simlärarna har genomgått utbildning anordnad av Svenska livräddningssällskapet.

Indikatoruppföljning

	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Stockholmarnas upplevelse av stadens kulturutbud	tas fram 2008	76 %	-	Ett målvärde har satts först för år 2009.
Stockholmarnas upplevelse av utbudet av stadens idrottsanläggningar	tas fram 2008	58 %	-	Ett målvärde har satts först för år 2009.
Nyttjandegrad av stadens idrottsanläggningar (ej fullstora hallar)	öka	55 %	delvis	Utfall 2007 var 60 %.

Antal besök vid kulturinstitutioner	öka	6 683 217 st	delvis	Utfall 2007 var 6 786 502.
Antal besök i sim- och idrottshallar (avgiftsfinansierad verksamhet)	öka	3 300 000 st	helt	Utfall 2007 var 3 115 807 st.
Antal öppethållandetimmar vid stadens bibliotek	öka	70 289 st	helt	Utfall 2007 var cirka 63 000 st.
Nyttjandegrad av stadens idrottsanläggningar (fullstora hallar)	öka	81 %	delvis	Utfall 2007 var 82 %.
Antal elever i kulturskolans fritidsverksamhet	öka	14 064 st	delvis	Utfall 2007 var 14 542.
Antalet stockholmare som får efterfrågad information skyndsamt och korrekt (kulturnämnden)	öka	185 664 st	-	Värde för 2007 saknas.
Antalet föreningsdrivna anläggningar	öka	12 st	helt	Utfall 2007 var 2 st.
Stockholmarnas motionsvanor	öka	Kvot 64	-	Värde för 2007 saknas.
Antalet beviljade EU-finansierade projekt (idrottsnämnden)	öka	1 st	helt	Utfall 2007 var 0 st.
Antalet beviljade EU-finansierade projekt (kulturnämnden)	öka	9 st	helt	Utfall 2007 var 7 st.
Antal besök vid stadens bibliotek	öka	5 738 256 st	delvis	Utfall 2007 var 5 766 044.
Antal öppethållandetimmar vid kulturinstitutioner	öka	71 446 st	-	Värde för 2007 saknas.

Stockholm ska upplevas som en ren, vacker och trygg stad

Stockholm ska upplevas som en ren, vacker och trygg stad. Städning och sanering av klotter är prioriterat liksom ökad säkerhet i stadens bostadsområden. Mörka otrygga platser ska byggas bort eller lysas upp och kvinnofrid ska råda. Målet har uppfyllts.

Stockholm ren och vacker

Ambitionshöjningen för ett renare Stockholm fullföljs. Stadens 24 timmarsgaranti omfattar både klotteranering, städning och papperskorgar. Garantin innebär att en beställning av sanering görs automatiskt när klotter eller fulla papperskorgar anmäls. Klotteraneringen har utökats betydligt och under året har ett avtal om samverkan med bland andra Fortum tecknats vilket innebär att staden även klotteranerar Fortums alla elskåp och nätstationer. Under året har också de manuella städinsatserna förstärkts och i samverkan med polisen och City i

samverkan har cirka 25 000 illegalt uppsatta affischer tagits ned. Istället pågår en utbyggnad av Affischplats Stockholm – av de 1 000 nya fria affischeringsanläggningarna kom 85 på plats under 2008. I december togs en ny modell på återvinningsstation i bruk på Birger Jarlsgatan där behållarna är nedgrävda.

Ett långsiktig strategisk kampanj för att minska nedskräpningen inleddes våren 2008. Affischkampanjer har genomförts med fokus på "fimpen som skräp". I innerstaden har samarbetet med näringslivet ökat där "Stockholmsvärdar" är strategiska för att synliggöra arbetet med att göra Stockholm ren och vacker. Projektet "Järva rent och snyggt" vänder sig i första hand till etniska föreningar med information och utbildningsinsatser för att öka medborgarnas kunskaper om bra miljöval. Vidare adopterar lokala föreningar stadsområden, vilket medfört ett ökat engagemang hos de boende och en renare och mer trivsamt stadsdel.

Stockholm har under 2008 varit en vacker och blommande huvudstad med ett samordnat orange tema för stadens blomsterprogram på gatumark i hela staden.

En trygg stad

För att öka säkerheten och skapa kvinnofrid har satsningar på trygghet i form av trygghetsvandringar och belysningsåtgärder genomförts. Inom staden pågår omfattande insatser för att öka den upplevda tryggheten. I samband med parkombyggnader har belysningen förbättrats. Humlegården har fått förnyad och stärkt belysning. Projekt har pågått där allmänheten uppmanats att ge synpunkter på platser som upplevs som otrygga.

Arbetet med att förbättra tillgängligheten och säkerheten har fortsatt, bland annat i form av bättre belysta och slyröja motionsspår. Två stora projekt har genomförts under året. Det är belysning i Årstaskogen längs hela Årstaviken och längs förbindelsen mellan Hammarby Sjöstad och Nackareservatet. Idrottsanläggningarna har fått gemensamma trivselregler och flertalet sim- och idrottshallar har nu kameraövervakning. Staden samarbetar också aktivt med föreningslivet i syfte att motverka det idrottsanknutna våldet.

Trafiksäkerheten ska öka. Årets trafiksäkerhetsarbete har fokuserat på barn, gamla och personer med funktionsnedsättningar. Under året har en attitydkampanj genomförts som omfattat såväl bilister, fotgängare och cyklister. Budskapet har varit "Vem blir du i trafiken?"

Indikatoruppföljning

	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Andel uppnådd framkomsttid vid räddningsinsats inom tullarna 7,5 minuter	92 %	89 %	delvis	Då utfallet ligger nära målet görs bedömningen att målet uppfyllts delvis
Andel uppnådd framkomsttid vid räddningsinsats utom tullarna 9 minuter	94 %	90 %	delvis	Då utfallet ligger nära målet görs bedömningen att målet uppfyllts delvis
Stockholmarnas nöjdhet med renhållningen	tas fram 2008	52 %	-	Ett målvärde har satts först för år 2009.
Stockholmarnas nöjdhet med snöröjning/sandning	tas fram 2008	57 %	-	Ett målvärde har satts först för år 2009.
Stockholmarnas nöjdhet med belysningen	tas fram 2008	57 %	-	Ett målvärde har satts först för år 2009.
Stockholmarnas nöjdhet med skötsel park och grönområden	tas fram 2008	57 %	-	Ett målvärde har satts först för år 2009.
Stockholmarnas nöjdhet avseende klotter/skadegörelse	tas fram 2008	46 %	-	Ett målvärde har satts först för år 2009.
Uppfyllnadsgrad 24-timmarsgarantin avseende klotter	100 %	95 %	delvis	Utfallet får anses som gott då utfallet är nära målet
Uppfyllnadsgrad 24-timmarsgarantin avseende papperskorgar	100 %	95 %	delvis	Utfallet får anses som gott då utfallet är nära målet
Uppfyllnadsgrad 24-timmarsgarantin avseende städning	100 %	80 %	delvis	Systemet för att följa upp målet ska förbättras inför 2009. Omfattande insatser görs för att öka upplevelsen av städning

Andel av till trafikkontoret inrapporterade brister vid återvinningsstationer som åtgärdats inom avtalstiden	100 %	98 %	delvis	Utfallet får anses som gott då utfallet legat nära målet
Antal bostadsbränder	-25 %	-13 %	ej	Utfallet får anses som bra eftersom målet är mycket ambitiöst jämfört med antal bostadsbränder år 2007

Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

Inriktningsmålet har uppfyllts helt. Tre verksamhetsmål har uppfyllts och dessa är ”Stockholmarna ska erbjudas ökad valfrihet och mångfald”, ”Stockholms förskolor och skolor ska ge alla ökad kunskap och utveckling i en trygg miljö” samt ”Staden ska vara en attraktiv arbetsgivare”. Verksamhetsmålet ”Kvaliteten inom stadens omsorgsverksamheter ska öka - trygghet, värdighet och valfrihet ska prägla hela omsorgen” har uppfyllts delvis.

Stockholmarna ska erbjudas ökad valfrihet och mångfald

Stockholmarna ska erbjudas ökad valfrihet och mångfald. Målet är att inom flera av de verksamheter som berör medborgarna allra mest ska system för att underlätta valfrihet införas. Den enskildes valfrihet ska underlättas med hjälp av tillgängliga och användarvänliga informationssystem och staden ska sakligt och opartiskt informera om såväl den egna verksamheten privata alternativ. Målet har uppfyllts under 2008.

Utökad valfrihet

Den 1 juli infördes valfrihet inom vård- och omsorgsboende för äldre. Alla äldre som fått beslut om bistånd till boende kan välja bland de boenden som staden driver själv eller som drivs av privata företag som staden har ett avtal med. Den enskilde kan ställa sig i kö till ett boende och vänta på en plats. 2008 fanns det cirka 110 boenden att välja bland.

Äldreboenden och hemtjänstutförare har bjudits in för att presentera sin verksamhet. Information om möjligheten att välja utförare har annonserats i lokaltidningar och brukare har informerats om valmöjligheter i samband med att biståndsbeslut har omprövats. Inom äldreomsorgen och stöd och service till personer med funktionsnedsättning har biståndshandläggarna vid personlig kontakt informerat den äldre om kundvalsmodellen och de utförare som finns tillgängliga. Brukarna har uppmuntrats att göra ett aktivt och väl underbyggt val av utförare.

Inom hemtjänst, ledsagning, avlösning och personlig assistans finns redan idag valmöjligheter för den enskilde och valfriheten garanteras genom att ett flertal olika utförare presenteras i kundkataloger. Kommunfullmäktige har under 2008 beslutat om att införa valfrihet även inom boende och daglig verksamhet enligt LSS och för boende, boendestöd och daglig verksamhet inom socialpsykiatri. Utöver möjligheten att välja utförare för beviljade insatser finns det också möjligheter att påverka hur och när insatsen ges. Utförare inom verksamheten har arbetat med att stärka den enskildes valmöjligheter i vardagen.

Start för Kontaktcenter

Det ska vara enkelt att få stöd och information av staden. Därför har Kontaktcenter, som är ett kommuncentralt informationscenter med bland annat ett gemensamt telefonnummer, startats. En del av Kontaktcenter är Äldre Direkt dit äldre och anhöriga kan ringa för att få svar på frågor om äldreomsorg samt råd och stöd. Under 2009 fortsätter Kontaktcenter att utvecklas genom att omfatta fler frågor såsom förskola, utbildning, bygglov med mera.

Jämför stadens verksamheter

För att förenkla för medborgarna och andra verksamma har en ny hemsida lanserats, www.stockholm.se. Stockholmsarna har haft möjlighet att påverka hemsidans utformning genom att lämna synpunkter och idéer. På hemsidan finns nu en webbplats för att jämföra olika verksamheter, Jämför service, till exempel förskolor eller vård- och omsorgsboenden för äldre som underlättar för den enskilde som ska göra sitt val.

Förenklad ansökan om förskola

För att underlätta för föräldrar att välja förskola inrättades en e-tjänst under 2008. Föräldrar kan ansöka om förskola på nätet och ställa sig i kö till fem alternativ och sedan följa sin plats i kön. Stadens alla kommunalt drivna förskolor samt flera av de enskilt drivna förskolorna ingår i systemet.

Vårdnadsbidrag är infört

Den 1 juli 2008 införde Stockholms stad vårdnadsbidrag. Vårdnadsbidraget har ökat valfriheten och flexibiliteten för föräldrar med möjlighet till olika kombinationer av arbete, förskoleverksamhet och tid med barnet. Vårdnadsbidraget är ett komplement till förskoleverksamheten för de föräldrar som så önskar. Under andra halvåret 2008 beviljades 781 personer vårdnadsbidrag.

Omvandling av hyresrätter till bostadsrätter

Staden erbjuder hyresgäster i allmännyttan möjlighet att friköpa de fastigheter de bor i och ombilda dem till bostadsrätter. I slutet av 2008 hade cirka 41 000 hyresgäster i cirka 670 olika bostadsrättsföreningar anmält intresse för att friköpa sin lägenhet. Under år 2008 köpte cirka 5 000 innehavare sina lägenheter. Finanskrisen skapade under hösten 2008 viss osäkerhet om hur bostadsrättsomvandlingen skulle utvecklas. En viss stabilisering har dock skett på marknaden och antalet tillträden har återigen ökat. Under året har direktiven reviderats så att fastigheter i innerstaden och vissa närförorter undantagits från möjligheten till friköp. Den övervägande delen intresseanmälningar, cirka 65 procent, avser fastigheter i ytterstaden.

Avknoppning

Stockholms stad skapar förutsättningar för fler företag att etablera sig och därmed ökar möjligheten för stockholmarna att välja den utförare som stämmer med önskemålen. För att stimulera fler företag med olika inriktningar ges stadens egna medarbetare möjlighet att knoppa av den verksamhet de arbetar i eller ansvarar för och driva den som eget företag. Intresset för att få veta mer om avknoppning har fortsatt, 53 intresserade enheter har informerats om avknoppning och 19 nya företag har startat. Under året beslutades att grundskolor, gymnasieskolor samt särskolor undantas från möjligheten att knoppa av verksamheten.

Seminarier och utbildningar för intresserade medarbetare och kurser i bland annat affärsjuridik, arbetsrätt, företagsekonomi och att starta eget har genomförts. Under våren hölls också ett mycket uppskattat seminarium där medarbetare som tidigare knoppat av sin verksamhet berättade om hur det hade gått till. Vid ett tillfälle inbjöds också representanter från arbetsgivareföreningar samt olika myndigheter och företag som på olika sätt stödjer nyföretagande. Under hösten genomfördes ett seminarium om finansieringshjälp och ett anbudsseminarium.

Indikatoruppföljning

	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Antal genomförda avknoppningar	öka	25 st	delvis	Skolor har undantagits från möjligheten att avknoppa
Medborgarnas upplevelse av valmöjlighet i de verksamheter där valfrihetssystem finns	tas fram 2008	65 %	-	

Antal alternativ inom hemtjänst	öka	580 st	helt	Årsmålet för stadens nämnder under 2008 var 464 st
Antal alternativ att välja bland inom förskolan	öka	1191 st	helt	Årsmålet för stadens nämnder under 2008 var 1051 st
Antal alternativ att välja bland inom grundskola	öka	228 st	helt	2007 var antalet 220 st.
Antal alternativ att välja bland inom gymnasieskola	öka	90 st	helt	2007 var antalet 79 st.
Antal alternativ att välja bland inom vuxenutbildningen	öka	33 st	helt	2007 var antalet 14 st
Antal alternativ att välja bland inom sfi	öka	19 st	helt	Årsmålet för stadens nämnder under 2008 var 20 st. Antalet alternativ inom sfi har ökat jämfört med 2007
Antal fristående aktörer som levererar verksamhet till staden inom förskola	öka	281 st	helt	2007 var antalet 273 st.
Antal fristående aktörer som levererar verksamhet till staden inom gymnasieskola	öka	52 st	helt	2007 var antalet 45 st.
Antal fristående aktörer som levererar verksamhet till staden inom grundskola	öka	81 st	helt	2007 var antalet 75 st.
Antal fristående aktörer som levererar verksamhet till staden inom vuxenutbildningen	öka	19 st	helt	2007 var antalet 11 st.
Antal fristående aktörer som levererar verksamhet till staden inom sfi	öka	5 st	helt	Årsmålet för stadens nämnder under 2008 var 5 st
Nämnden ska erbjuda ceremonier och gravsättningar som efterfrågas av de anhöriga	95 %	95 %	helt	
Antal kommunala hyresrätter i ytterstaden som friköpts och ombildats till bostadsrätter	öka	1400 st	helt	Årsmålet för stadens bolag under år 2008 var 1400 st

Stockholmarnas upplevelse av kvalitet inom barnomsorgen	öka	90 %	helt	Andelen mycket nöjda har ökat från 52 % 2005 till 54 % 2008.
Antal fristående aktörer inom hemtjänst som bedriver verksamhet i valfrihetssystemet	öka	70 st	helt	Årsmålet för stadens nämnder under 2008 var 60 st

Stockholms förskolor och skolor ska ge alla ökad kunskap och utveckling i en trygg miljö

Stockholms barn och ungdomar ska erbjudas Sveriges bästa förskola och skola. Det ska finnas ett brett urval av verksamheter, inriktningar och fristående alternativ, där kunskap, lärande och omsorg står i fokus. Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskap. Målet har uppfyllts under 2008.

Vid ett flertal tillfällen under våren genomfördes stadsövergripande resultatdialoger inom förskola och skola. Dialogerna utgick i hög grad från verksamheternas kvalitetsredovisningar. Syftet med resultatdialogerna var att gemensamt diskutera verksamheten och lära av varandra. I september startade projektet "Utbildning i lokalt kvalitetsarbete". Projektet omfattar cirka 370 medarbetare inom den kommunala för-, grund- och gymnasieskolan. Målet är att ge deltagarna bättre verktyg för att utveckla det lokala kvalitetsarbetet. Projektets resultat följs av en extern forskare.

Förskola

Barnomsorgsgarantin uppfylldes

För första gången sedan mätningarna påbörjades 2003 uppfyllde staden barnomsorgsgarantin under hela året. Barnomsorgsgarantin ger alla barn rätt till förskoleplats senast tre månader efter att föräldrarna lämnat in ansökan. Staden klarade garantin trots en fortsatt kraftig ökning av förskolebarnen. Det genomsnittliga antalet inskrivna barn ökade mellan 2007 och 2008 med cirka 2 000 barn till cirka 43 000 barn. Den kraftiga ökningen av antalet barn har ställt stora krav på en snabb och effektiv utbyggnad. Under året har cirka 100 nya avdelningar öppnats. Andelen enskilt driven förskola har ökat från 32 procent 2007 till 35 procent 2008.

Fortsatt mycket nöjda föräldrar

I en brukarundersökning tillfrågades närmare 20 000 förskoleföräldrar om hur nöjda de är med sitt barns förskola/familjedaghem. Över 90 procent svarade att de på det hela taget är nöjda med sina barns förskolor/familjedaghem och är beredda att rekommendera denna till sina vänner och upplever att deras barn trivs där. Mest beröm får förskolorna för barnens trygghet och trivsel. Även medarbetarna och

deras sätt att bemöta barnen var mycket uppskattat. Föräldrarna var även 2008 något mer nöjda med enskilt driven förskola än den kommunala förskolan. Nio av stadsdelsnämnderna har även genomfört undersökningen på förskolenivå. I 31 av de undersökta förskolorna svarade 100 procent av föräldrarna att de på det hela taget är nöjda med sina barns förskola.

Andelen förskollärare ökar

Trots att det råder en fortsatt brist på förskollärare har andelen förskollärare ökat jämfört med 2007. För att öka andelen förskollärare har ett antal insatser genomförts. Bland annat genom deltagande vid rekryteringsdagar, ett ökat samarbete med Lärarförbundet och att inom ramen för den verksamhetsförlagda utbildningen försöka locka till sig studenter. Stadens satsning på att vidareutbilda barnskötare till förskollärare har fortsatt under 2008.

Grundskola

Hösten 2008 gick cirka 73 500 elever i grundskolan, cirka 58 000 i den kommunala grundskolan och cirka 15 500 i ett fristående alternativ. Andel elever som väljer ett fristående alternativ fortsätter att öka, från 20,4 procent 2007 till 21,1 procent 2008. För att möta det minskade elevunderlaget samverkar stadens olika verksamheter för att anpassa strukturer och system till de nya förutsättningarna.

Arbete för förbättrat resultat

Nya metoder och arbetssätt som stöd för elever att nå målen för utbildningen har utvecklats och interaktiva skrivvytor, skol-tv, elevskrivbord, webbmatte och språkskrivbord har köpts in. För att skapa förutsättningar för likvärdiga bedömningar och likvärdigt stöd till elever i stadens skolor har riktlinjer tagits fram för arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Resultaten har förbättrats och andelen elever som är behöriga till nationella program har ökat något, från 87,6 2006/2007 till 88,3 procent 2007/2008. Likaså har meritvärdet ökat både bland flickor och pojkar under de senaste fyra åren och skillnaden mellan könen minskat. Stockholms elevers resultat står sig väl i jämförelse med övriga delar av landet. I till exempel matematik tillhör stadens elever i år 9 de tio bästa kommunerna.

Skolverkets statistik över den kommunala grundskolans resultat	Stockholms stad		Storstäder	Riket
	2007/08	2006/07	2007/08	2007/08
Läsår				
Genomsnittligt meritvärde	221,7	217,9	213,5	207,5
Andel elever som är behöriga till gymnasieskolan	88,3 %	87,6 %	85,7 %	88,9 %
Andel elever som ej uppnått målen i ett ämne	10,2 %	9,0 %	10,7 %	8,5 %
Andel elever som ej uppnått målen i ett, flera eller alla ämnen	26,2 %	26,0 %	29,3 %	23,9 %

Ett system för att följa kunskapsutvecklingen i alla ämnen har utvecklats i syfte att sätta in insatser där de behövs. Under läsåret har i stort alla skolor med år 5 infört dessa system för systematisk uppföljning. Skriftlig omdömen har införts nationellt och staden har tagit fram en gemensam struktur för bedömning av både kunskapsutveckling och social utveckling som stöd för rektorer och lärare.

Välskötta skolor

En prototyp till en modell för välskötta skolor har arbetats fram. Modellen ska, utifrån ett antal kriterier, kunna ge en uppfattning om vilka skolor som är så kallade välskötta skolor och vilka skolor som behöver utvecklas. Inför arbetet med att ta fram modellen har en analys av konkurrensläget gjorts och hot/möjligheter, styrkor/svagheter har kartlagts. Som ett resultat av ett systematiskt kvalitetsarbete tilldelades en av stadens grundskolor, Nya Elementar i Bromma, den nationella kvalitetsutmärkelsen Bättre skola 2008.

Gymnasieskola

Under 2008 har cirka 26 400 elever gått i gymnasial utbildning, vilket är cirka 700 fler än 2007. Antalet elever i fristående gymnasieskolor har ökat med cirka 900 elever mellan 2007 och 2008, vilket innebär att cirka 36 procent valt en fristående gymnasieskola. För att öka valfriheten har Stockholms stad skrivit samverkansavtal med flertalet kommuner i länet. För eleverna har den ökade valfriheten lett till en ökad rörlighet.

Bättre resultat i gymnasieskolan

Elevernas resultat har förbättrats jämfört med 2007 i flera avseenden. Andelen elever med godkänt i de tre kärnämnen, svenska, matematik och engelska, har ökat jämfört med 2007. I samtliga tre ämnen har nu minst 98 procent av eleverna minst godkänt. Även betygsmedelvärdet, som under en lång period visat en ökande trend, fortsätter att öka och är nu 15,0 vilket motsvarar väl godkänd.

Skolverkets statistik över den kommunala gymnasieskolans resultat	Stockholms stad		Storstäder	Riket
	2007/08	2006/07	2007/08	2007/08
Läsår				
Genomsnittligt betygspoäng	15,0	14,8	14,4	14,0
Andel godkända i kärnämnen sv, ma, eng inom NV/SP/T	97 %	96 %	97 %	97 %
Andel godkända i kärnämnen inom övriga program	85 %	84 %	82 %	83 %
Andel med grundläggande högskolebehörighet	89 %	87 %	87 %	89 %

Satsning på läsning

I syfte att stimulera lässvaga elever till ökad läsning har särskilda insatser genomförts på tre gymnasieskolor. För att göra detta har tekniska läsverktyg, lättlästa böcker, talböcker med mera köpts in. Under året har även kompetensutveckling i form av föreläsningar och workshops genomförts för alla intresserade gymnasiebibliotekarier och specialpedagoger. Projektet ska utvärderas under 2009 men redan nu har märks en ökad aktivitet. Bland annat har en ökad efterfrågan på böcker märkts.

Elever diskuterar politik

I ungdomsparlamentet 2008 deltog cirka 700 elever från 15 gymnasieskolor, både kommunala och fristående. Utskottsarbetet resulterade i fem motioner som debatterades i en plenarsession i Stadshuset den 14 november, där cirka 80 elever deltog. Under en vecka i april hölls den internationella konferensen Model European Parliament på Viktor Rydbergs gymnasium. På konferensen deltog cirka 150 gymnasieungdomar från 30 europeiska länder för att diskutera europapolitik.

Särskola

Under 2008 har cirka 1 300 elever utbildats inom särskolan. Skolornas kvalitet avseende utbildning för elever med funktionsnedsättning har granskats av stadens skolinspektion och kommer i fortsättningen att ingå i skolinspektörernas ordinarie granskningsområden.

Integrering av särskolans elever

Elever med funktionsnedsättning har en lägre måluppfyllelse än genomsnittet av elever. För att förbättra resultaten strävar staden efter att öka både lokal- och verksamhetsmässig integration av särskoleklasser. För att säkerställa en likvärdig utbildning har gemensamma kravnivåer för grundsärskola och gemensamma målkriterier i träningskola tagits fram. Elevhälsorapporten 2008 har fokuserat på situationen för integrerade elever med funktionsnedsättning. Inom samtliga

områden finns utvecklingsmöjligheter, bland annat arbetar skolorna med att förbättra skolans bemötande och adekvata anpassning i miljö och undervisning.

Vuxenutbildningen och sfi

Under 2008 har cirka 4 800 elever studerat inom grundläggande och gymnasial vuxenutbildning. Knappt hälften av de studerande har utbildats av en upphandlad anordnare. Cirka 7 500 har studerat inom svenska för invandrare (sfi), varav cirka 5 100 studerande har utbildats av en upphandlad anordnare.

Nöjda studenter klarar utbildningens mål

Resultaten inom den grundläggande vuxenutbildningen har förbättrats avsevärt, andelen godkända betyg har ökat från 63 procent läsåret 2006/07 till 76 procent läsåret 2007/08. Resultatet är en effekt av högre närvaro, individualisering av undervisningen och att lärarna har en tät och nära kontakt med de studerande. Även resultaten inom sfi har förbättrats avsevärt inom betyg A-C. Mindre grupper och stöd till modersmåls lärare har varit en bidragande orsak.

Årets brukarundersökning visar att åtta av tio studerande inom den kommunala vuxenutbildningen är nöjda med den undervisning de fått. Även sfi studerande är generellt mycket nöjda med undervisningen. Alla studerande inom grundläggande vuxenutbildningen och sfi på C-nivå har under året erbjudits en introduktion om det svenska skolsystemet samt en kurs i studieteknik.

Indikator - Förskola	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Andel behöriga förskolelärare	öka	43 %	helt	Preliminärt resultat. Statistik för 2008 inkommer 1 april
Antal barn som inte barnomsorgsgarantin uppfyllts för under året	0 st	0 st	helt	
Andel barngrupper (1-3 år) med fler än 14 barn	minska	14,6 %	delvis	Nio stadsdelsnämnder har minskat andelen barngrupper med fler än 14 barn.
Andel barngrupper (4-5 år) med fler än 18 barn	minska	21,4 %	delvis	Åtta stadsdelsnämnder har minskat andelen barngrupper med fler än 18 barn.

Indikator - Grundskola	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Andel elever i år 9 med godkänt i alla kärnämnen vid vårterminens slut	öka	88,3 %	helt	Andelen har ökat från 87,6 % 2007.
Andel elever i år 9 som uppnått målen i alla kärnämnen, vid vårterminens slut	öka	73,8 %	delvis	2007 låg resultatet på 74,0 mot utfall 73,8 som är inom felmarginalen
Stockholmarnas upplevelse av kvaliteten inom skolan	öka	77 %	delvis	Utfallet är något lägre än vid föregående mätning (79 %)
Andelen elever som får godkänt på de nationella proven i år 5	öka	81,7 %	-	Värde för 2007 saknas
Andelen elever som får godkänt på de nationella proven i år 9	öka	84,4 %	Helt	Andelen har ökat från 82,8 % 2007.
Indikator - Gymnasieskola	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Andel elever i gymnasieskolan med godkänt slutbetyg i matematik A, vid vårterminens slut	öka	98 %	helt	Andelen har ökat från 97,4 % 2007.
Andel elever i gymnasieskolan med godkänt slutbetyg i svenska A och B vid vårterminens slut	öka	98 %	helt	Andelen har ökat från 96,3 % 2007.
Andel elever i gymnasieskolan med godkänt slutbetyg i engelska A vid vårterminens slut	öka	98,3 %	helt	Andelen har ökat från 98,0 % 2007.
Andel gymnasieelever med godkänt i alla kurser i slutbetyget vid vårterminsslutet (exkl. IV-programmet)	öka	63 %	helt	Andelen har ökat från 61 % 2007.
Oanmäld frånvaro i skolan i gymnasieskolan	minska	7,2 %	-	Värde för 2007 saknas
Andelen elever som får godkänt på de nationella proven i gymnasiet	öka	90 %		Värde för 2007 saknas

Indikator – Vuxenutbildning och sfi	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Andelen aktörer som erbjuder kombinerad yrkesrelaterad svenska med praktik	öka	50 %	-	Värde för 2007 saknas
Andel godkända sfi-elever efter ett år	öka	36,3 %	helt	

*Alla delprov finns från och med i år med i det sammanfattande resultatet, vilket ger ett genomsnittligt lägre resultat än vad skolorna tidigare år har redovisat till Skolverket. Alla skolor har inte tidigare gjort alla delprov. Indikatorn har inte redovisats tidigare.

Kvaliteten inom stadens omsorgsverksamheter ska öka – trygghet, värdighet och valfrihet ska präglade hela omsorgen

Omsorgen ska präglas av trygghet, värdighet och respekt för den enskildes önskemål. Verksamheten ska fokusera på god kvalitet. System för att stärka valfriheten kommer att införas. Målet har delvis uppfyllts under 2008.

Äldreomsorg

Valfriheten ökar

Ett valfrihetssystem för de 6 300 som bor på äldreboende infördes vid halvårsskiftet 2008. Av dessa bor 2 700 personer, eller 43 procent, på boenden som drivs i privat regi. Inom hemtjänsten finns sedan tidigare ett system för valfrihet och arbete pågår för att införa valfrihet inom dagverksamheter. Av de 13 750 personer som har hemtjänst har 6 850 valt en privat utförare och 6 900 en kommunal utförare vilket innebär att fördelningen mellan driftsformerna i stort sett är jämnt fördelad. Stadsdelsnämnderna har informerat brukare om kundvalsmodell och tillgängliga utförare.

Högre kvalitet och större inflytande

Stadsövergripande brukarundersökningar genomfördes för första gången under 2008. Resultaten kan jämföras, dels mellan utförarenheter, dels mellan stadsdelsnämnder. Kommunfullmäktiges mål om 79 procent överensstämmer med det sammanvägda resultatet för samtliga stadsdelsnämnder, vilket innebär att målet för indikatorn ”Andelen nöjda omsorgstagare” har uppfyllts.

Matens betydelse för välbefinnandet

I den stadsövergripande brukarundersökning som gjordes 2008 ingick frågor om brukarnas upplevelse av maten och måltidssituationen. Den totala måluppfyllelsen för staden är 71 procent, men det finns även nämnder som uppvisar mer än 80 procent nöjda brukare.

Staden har genomfört betydande satsningar för att uppmärksamma matens betydelse för äldres hälsa och livskvalitet. Utbildning i enklare matlagning har arrangerats för medarbetarna inom hemtjänsten. Inom flera enheter finns kostombud och särskilda matråd som svarat för måltidsfrågor och tar tillvara synpunkterna från de boende.

Utbildningsgraden har ökat

En rad utbildningar har genomförts för att öka medarbetarnas kompetens. Förutom 165 grundutbildningar har kompetensutveckling inom bland annat kost, läkemedel, demens och vård i livets slutskede genomförts. Projektet Kompetensstegen som har utbildat inom bland annat social dokumentation, språkstöd och handledning i kognitiva funktionshinder avslutades 2008. Medarbetare har också utvecklat sin kompetens genom projektet Kravmärkt Yrkesroll inom områdena demens, dokumentation, nutrition, ergonomi och geriatriska sjukdomar.

Ett aktivt liv

För att förbättra de äldres hälsa och livskvalitet har flera olika aktiviteter genomförts. Arbetet med att öka antalet träffpunkter för äldre pågår och fler öppna dagverksamheter har startats. Dagsutflykter för personer över 65 år såväl sommar som vinter har varit välbesökta och uppskattade. Staden har i olika former uppmuntrat och utvecklat samarbetet med frivilligorganisationerna.

Stöd till anhörigvårdare

Under året har de anhörigas upplevelse av det stöd de får undersökts. Spridningen för hur detta upplevs varierar mellan knappt 50 procent till över 90 procent nöjda anhöriga. Under året har nämnderna genomfört ett flertal informationstillfällen för anhöriga samt arrangerat anhörigcirklar och stödsamtal under året. Detta har gjorts inom ramen för Anhörigprojektet, som finansierats av Länsstyrelsen. Olika former av avlastning, som avlösning och avlastningsplats, har varit andra sätt att underlätta för den anhörige.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Kvalitet

Nämnderna har utfört brukarundersökningar och utarbetat kvalitetsgarantier där den enskilde kan läsa om den kvalitet som utlovats och vart den enskilde ska vända sig om denne inte är nöjd med insatsen. Under 2009 kommer en stadsövergripande undersökning att göras med möjlighet att jämföra kvaliteten, dels mellan utförare, dels mellan stadsdelsnämnder.

Inflytandet ökar för brukarna

Under året har en rad insatser genomförts för att öka brukarnas inflytande över de insatser som ges. Gemensamt för stadens verksamheter är ett individinriktat arbetssätt som utgår ifrån den enskildes behov. Stor vikt läggs vid den enskildes delaktighet och inflytande för att öka dennes självständighet. Brukarens och företrädarens upplevelse av inflytande i planeringen följs upp genom samtal och enkäter.

Arbetet med en individuell genomförandeplan för personer med funktionsnedsättning som har en insats har fortgått under året. Planen utgår från biståndsbeslutet och kopplas tydligt till personens vardagssituationer. Den beskriver vad som är önskvärt och realistiskt att uppnå. Syftet är att ge tydliga riktlinjer för det praktiska genomförandet och uppföljningen av insatserna. Planerna revideras vid behov i samråd med brukaren och/eller dennes företrädare.

Ett vanligt sätt att öka brukarnas inflytande är att arbeta med kontaktmannaskap och brukarråd.

Valfrihet

Inom hemtjänst, ledsagning, avlösning och personlig assistans finns redan idag valmöjligheter för den enskilde och under 2008 har en valfrihetsmodell för boende och daglig verksamhet enligt LSS utarbetats som börjar gälla vid halvårsskiftet 2009. För hemtjänst, ledsagning och avlösning utförs 48 procent av verksamheten av privata utförare. Biståndshandläggarna har inom ramen för kundvalsmodellen informerat och uppmuntrat den enskilde att göra ett aktivt och väl underbyggt val av utförare. Informationsinsatser för att uppnå detta har genomförts.

Utbyggnad av boenden

Under 2008 har 59 nya omsorgslägenheter tillkommit, vilket innebär att stadens mål om 200 nya lägenheter inte uppnås. Även om antalet gruppboenden inte ökar enligt kommunfullmäktiges mål så pågår en viss nybyggnad i form av så kallade stödbostäder. Detta är positivt då det finns ett behov av att komplettera utbyggnaden av gruppboende med alternativa boendeformer.

Individ- och familjeomsorg

Tidiga och förebyggande insatser

Insatser i ett tidigt skede i den enskildes hemmiljö är att föredra ur såväl ett individuellt perspektiv som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Insatserna för barn och ungdomar har inriktats på detta för att så långt det är möjligt undvika placering på institution eller annan extern insats.

Staden har i samarbete med landstinget elva ungdomsmottagningar som arbetar förebyggande och utåtriktat med fokus på sex och samlevnad samt psykosociala frågor till unga i åldern 12-22 år.

Under året har socialtjänstens samlade insatser till barn och ungdomar setts över. Fem utvecklingsområden har identifierats; rättssäkerhet och myndighetsutövning, utbud och efterfrågan inom öppenvård, familjevård, resultatuppföljning/effektmätning och stadsgemensam kompetensutveckling.

Antalet ungdomar som nyaktualiserats för brottoffersstöd ökade under 2008 med 420 personer, vilket är en ökning med 7,9 procent jämfört med 2007. De vanligaste brotten som ungdomarna utsätts för är misshandel och olaga hot. Stadens brottsförebyggande program syftar till att minska antalet brott och öka tryggheten. I strävan för ett tryggare Stockholm har samverkan mellan skola, polis och socialtjänst utökats ytterligare.

Våren 2008 genomförde socialtjänstnämnden för första gången en undersökning om stockholmarnas upplevelse av trygghet. Det finns stora variationer när det gäller den upplevda tryggheten och utsattheten för brott – både mellan områden, mellan kvinnor och män och utifrån socioekonomiska faktorer. Rapporten visar att alla stadsdelsområden har behov av ett aktivt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete, men att graden och typen av behov varierar.

Under året har kundval inom familjerådgivning förberetts. Från den 1 januari 2009 finns det totalt tio utförare att välja mellan, nio i privat regi och en i kommunal regi.

Förebygga och behandla missbruk

Socialtjänstens insatser syftar till att möjliggöra för alla individer att leva ett självständigt liv och inte vara beroende av socialtjänsten. Staden ger stöd till drygt 100 organisationer och föreningar vars verksamhet kompletterar eller är ett alternativ till stadens egna verksamheter.

Kvaliteten och rättsäkerheten i både utredningar och verksamheten har höjts under året genom ett ökat användande av kunskapsbaserade metoder i utredningar och dokumentation. Alla nämnder har dock ännu inte utbildats i dessa metoder, vilket gör att vissa av kommunfullmäktiges indikatorer enbart nås delvis.

Stadens drogvaneundersökning, Stockholmsenkäten, genomförs vartannat år. Resultatet av enkäten för 2008 visade att det inom flera delar av staden finns ett behov av att utveckla arbetet med att minska ungdomars konsumtion av alkohol och narkotika. Inom flera stadsdelsnämndsområden har konsumtionen av droger

ökat, både i år 9 och år 2 på gymnasiet. För att vända trenden har bland annat fältassistenternas arbete utvecklats. Arbete har även genomförts för att ändra både ungdomars och föräldrars attityder till alkohol och narkotika. Vid stora helger och skolavslutningar genomförde staden antilangningskampanjer tillsammans med fältassistenter, fritidspersonal, skola och polis.

Minskat antal hemlösa i Stockholms stad

Under våren kartlades de hemlösa i staden och i jämförelse med 2006 har antalet minskat med 150 personer och uppgick i april 2008 till 3 081. Under året har en ny inriktning mot hemlöshet utvecklats. Inriktningen innebär att ytterligare insatser görs för hemlösa barn och ungdomar samt till personer som bor länge på härbärgen. Staden har även arbetat aktivt för att öka tillgången till försöks- och träningslägenheter. Den så kallade "Tak-över-huvudet garantin" innebär att alla som söker nattlogi av socialtjänsten före klockan 24:00 ska erbjudas en säng för natten. Staden har under årets alla nätter uppfyllt garantin.

Boendekedjan fortsätter att utvecklas för att personer som bor i gruppboende ska klara ett eget boende, via försöks- och träningslägenhet. Ett exempel på denna typ av verksamhet är Farstasteget, vilket är ett trappstegsboende där personen kan göra boendekarriär. Staden har även boendestödare och uppsökare, vilka är en betydande del av det förebyggande arbetet för att undvika vräkningar.

Indikatoruppföljning

Indikator – Äldreomsorgen	KF:s årsmål	Utfall	Helt/del- vis/ej uppfyllt	Kommentar
Antal genomförda förebyggande hembesök	öka	3 490 st	-	Värde för 2007 saknas. Det aggregerade mål som stadsdelsnämnderna satt uppnås
Antal genomförda grundutbildningar	öka	165	-	Värde för 2007 saknas. Stadsdelsnämnderna har angivit 168 genomförda grundutbildningar som mål vilket innebär att målet enligt nämndernas planering i stort är uppfyllt
Andel omsorgspersonal med grundutbildning	87 %	85 %	delvis	Sju av fjorton stadsdelsnämnder uppnår KF:s mål men målet uppnås inte som helhet

Antal ej verkställda beslut enligt LSS eller SoL	0 st	58 st	delvis	Av 77 812 beslut är 58 beslut ej verkställda, vilket är 0,07 % av besluten.
Antal stadsdelsnämnder som erbjuder dagkollo för äldre	100 %	93 %	delvis	En stadsdelsnämnd av fjorton erbjuder inte dagkollo.
Antal öppna dagverksamheter för äldre	öka	29 st	-	Värde för 2007 saknas. Samtliga stadsdelsnämnder uppnår de egna målen.
Antal verksamheter som drivs i samarbete med frivilligorganisationer	öka	53 st	-	Värde för 2007 saknas. Tolv av fjorton stadsdelsnämnder uppnår de egna målen.
Andelen nöjda omsorgstagare	79 %	79 %	helt	
Upplevelsen av maten och måltidssituationen	Öka	71 %	-	Sex av fjorton stadsdelsnämnder uppnår de egna målen. Nöjdheten bland de anhöriga varierar mellan 66 %- 83 %
Anhörigas upplevelse av hur anhörigstödet fungerar	Öka	60 %	-	
Antal ej verkställda domar	0 st	5 st	delvis	Av 77 812 beslut är 5 ej verkställda, 0,0064 %, vilket är en låg andel av besluten. På grund av den låga andelen anses målet ändå som delvis uppfyllt.

Indikator – Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	KF:s årsmål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Antal ej verkställda domar	0 st	1 st	delvis	En dom av samtliga beslut är så pass få att målet ändå får anses vara delvis uppfyllt.
Antal nytillkomna omsorgslägenheter för vuxna inom staden	200 st	59 st	ej	Målet 200 nya lägenheter gäller totalt för staden och är inte nedbrutet per stadsdelsnämnd. Detta

				innebär att det är svårt att säga vilka nämnder som inte uppfyllt sitt mål. De nämnder som har en stor nybyggnation bör kunna bygga många nya platser medan nämnder utan utbyggnad får svårt att bygga något nytt.
Andel upphandlad verksamhet som bedrivs i enlighet med gällande avtal	100%	98,5 %	delvis	Tretton av fjorton stadsdelar har 100% och en stadsdel 80 %.
Antal ej verkställda beslut enligt LSS eller SoL	0 st	41 st	ej	De ej verkställda besluten hänförs främst till svårigheter att rekrytera kontaktpersoner.

Indikator – Individ- och familjeomsorg	KF:s årsmål	Periodens utfall	Helt/delvis s/ ej uppfyllt	Kommentar
Antal brukare som aktivt valt utförare	Öka	1 187 st	-	Första gången indikatorn mäts därav kan bedömning ej göras
Andel av utredningar inom Individ- och familjeomsorg, barn och unga där metoden BBIC används	50%	30,7 %	delvis	Samtliga stadsdelsnämnder har ännu inte utbildats i metoden
Andel av utredningar inom Individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri där metoden DUR används	50%	55,4 %	helt	
Andel individuella handlingsplaner inom Individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri	100%	81,3 %	delvis	Arbetet pågår och andelen ökar successivt
Andel barn och unga i öppenvård	Öka	65 %	-	Första gången indikatorn mäts därav kan bedömning ej göras
Andel vuxna i öppenvård	Öka	53 %	-	Första gången indikatorn mäts därav kan bedömning ej göras
Tak-över-huvudet-garantin	100%	100 %	helt	

Andel av utredningar där strukturerade metoder för utredning av missbruk används	50%	60,4 %	helt	
Antal hemlösa	Minska	3081 st	helt	
Andel familjehem med grundutbildning	100 %	42 %	ej	Svårigheter med att motivera familjehem som har varit verksamma länge gör det svårt att nå årsmålet
Antal ej verkställda domar	0 st	2 st	ej	Insatsen kontaktperson och kontaktfamilj har ej kunnat verkställas i tid
Antal ej verkställda beslut enligt SoL och LSS	0 st	20 st	ej	Insatsen kontaktperson har ej kunnat verkställas i tid, på grund av den enskildes specifika krav samt generella svårigheter med rekrytering av kontaktpersoner
Totalkonsumtion av alkohol avseende ungdomar i år 9 och år 2 gymnasiet	-10 %	*	ej	Konsumtionen har ökat med cirka 22 % jämfört med mätning 2006
Andel som någon gång använt narkotika bland ungdomar i år 9 och år 2 i gymnasiet	-10 %	**	ej	Från mätning 2006 har andelen ökat både bland pojkar och flickor i båda åldersgrupperna

* Pojkar år 9 utfall 2,9 liter per år, flickor år 9 utfall 2,6 liter per år. Pojkar år 2 utfall 5,9 liter per år, flickor år 2 utfall 4,2 liter per år.

** Pojkar år 9 ökning med 2 procentenheter, flickor år 9 ökning 2 procentenheter. Pojkar år 2 ökning 4 procentenheter, flickor år 2 ökning 3 procentenheter.

Staden ska vara en attraktiv arbetsgivare

Stockholms stad är en av landets största arbetsgivare. Hur väl staden lyckas uppfylla verksamhetens mål och ge stockholmarna god service är i hög grad beroende av kompetens och engagemang hos medarbetare och chefer. Målet har uppfyllts under 2008.

Arbetet med att stärka stadens attraktivitet som arbetsgivare har under 2008 fokuserat på att sänka sjukfrånvaron, utveckla chefer och ledare samt samverka mellan arbetsgivare, medarbetarna och de fackliga organisationerna.

Vid utgången av 2008 hade stadens nämnder och bolag 44 703 anställda. Under året minskade antalet anställda med cirka 2 600 personer. Det är framför allt inom äldreomsorg och individ- och familjeomsorg som antalet anställda minskat. Inom äldreomsorgen beror detta på att verksamheter har knoppats av och att medarbetare gått över till annan arbetsgivare när verksamheter har konkurrensutsatts. Färre antal äldre har också påverkat behovet av antalet anställda. Vidare har antalet visstidsanställda inom verksamheten arbetsmarknadsåtgärder minskat.

Sjukfrånvaron minskar

Stadens långsiktiga mål enligt kommunfullmäktiges indikator är att sjukfrånvaron ska vara under fem procent vid utgången av 2010. Delmålet för 2008 om en sjukfrånvaro på 8,0 procent har överträffats då den under året sjönk till 7,7 procent. Frånvaro mer än 91 dagar står för drygt 70 procent av den totala sjukfrånvaron. Under 2008 har staden arbetat aktivt för att hitta varaktiga lösningar för långtidssjuka medarbetare och för att förhindra nya långtidssjukskrivningar. Ett viktigt verktyg är den gemensamma rehabiliteringsprocess som infördes under året. Processen säkerställer att alla medarbetare erbjuds samma stöd och möjligheter vid sjukskrivning. Under 2008 har både de långa sjukskrivningarna och korttidsfrånvaron minskat.

Alla medarbetare i staden har tillgång till företagshälsovård genom centralt upphandlade tjänster. Företagshälsovården är en partner för stadens nämnder i arbetet med arbetsmiljö och hälsa. Staden har även upphandlat tjänsten sjuk- och friskanmälan från MedHelp. Tjänsten ger medarbetare tillgång till kvalificerad rådgivning samtidigt som cheferna ges stöd. Vid utgången av 2008 hade cirka 1 800 medarbetare tillgång till tjänsten. Staden har under året tecknat en samverkansöverenskommelse med Försäkringskassan som tydliggör samarbetet. Kostnaden för sjuklön uppgick under 2008 till 204,0 mnkr.

Nöjda medarbetare

Stadens medarbetarenkät genomfördes för tredje gången 2008. Enkäten riktades till stadens samtliga tillsvidareanställda medarbetare i nämnder och bolag. För första gången kopplades ett nöjdmedarbetarindex (NMI) till undersökningen. Staden fick sammantaget ett NMI på 59 av 100 möjliga, vilket är ett klart godkänt betyg. Enligt Statistiska centralbyrån är 40 gränsen för ett godkänt betyg. Resultatet från enkäten visar att medarbetarna trivs med sitt arbete och upplever det som viktigt och meningsfullt, men att arbetsbelastningen för vissa grupper tidvis är hög.

Chefsutveckling

Arbetet med att långsiktigt stärka ledarskapet i staden har utvecklats ytterligare. Grunden för detta har varit en enkät till avdelnings- och enhetschefer och djupintervjuer med förvaltnings- och bolagschefer. Under året har utvecklingsprogram för ett fyrtiotal chefer genomförts. Chefer har också erbjudits utvecklingsgrupper och stadens chefskörkort.

Jämställdhet och mångfald

Under 2008 har staden genomfört försök med jämställdhetsindex (JÄMIX) för att mäta graden av jämställdhet i olika delar av organisationen. JÄMIX bygger på nio nyckeltal och kommer under 2009 att introduceras i samtliga stadens nämnder. Varje år rekryteras många nya medarbetare. För att säkerställa en kvalitetssäkrad rekrytering, fri från varje slag av diskriminering, har staden upphandlat ett webbaserat IT-verktyg som ska stödja rekryteringsprocessen.

Indikatoruppföljning

	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Sjukfrånvaro	8 %	7,7 %	helt	
Medarbetarindex	tas fram 2008	59 %	-	Referensvärde 40 % enligt SCB
Frisknärvaro	tas fram 2008	39 %	-	
Personalomsättning (internt)	tas fram 2008	1,8 %	-	
Personalomsättning (externt)	tas fram 2008	3,3 %	-	

Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

Samtliga tre verksamhetsmål har uppfyllts varvid inriktningsmålet har uppfyllts under året.

Budgeten ska vara i balans

För att möta de krav som morgondagens stockholmare ställer ska staden vara sparsam med skattebetalarnas pengar. Målet är uppfyllt.

Det ekonomiska resultatet är det mått som tydligast sammanfattar stadens ekonomiska ställning. Stadens positiva ekonomiska resultat enligt balanskravet om 6,1 mnkr för 2008 visar att målet om en budget i balans är uppfyllt. Staden uppfyller alla finansiella mål som finns för att uppfylla kravet på god ekonomisk hushållning utom målen om stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader och prognossäkerhet tertialrapport 1. Dessa mål är delvis uppfyllda.

Indikatoruppföljning

	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Stadens ekonomiska resultat (mnkr)	+ 0,1 mnkr	+ 6,1 mnkr	helt	
Stadens nettodriftskostnader per skatteintäkter	104 %	101,8 %	helt	
Stadens soliditet exkl. pensionsåtaganden	49 %	54,1 %	helt	
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden	38 %	40,3 %	helt	
Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader	7 %	7,2 %	delvis	Målet är långsiktigt. På kort sikt kan utfallet ligga något högre till följd av målet under mandatperioden om att bygga 15 000 bostäder.
Nämndernas budgetföljsamhet före tekniska justeringar	100 %	92,8 %	helt	
Nämndernas budgetföljsamhet efter tekniska justeringar	100 %	93,1 %	helt	
Nämndernas prognossäkerhet T1	+/- 1 %	1,3 %	delvis	Något stor avvikelse mellan prognos i T1 och slutligt resultat för staden.
Nämndernas prognossäkerhet T2	+/- 1 %	0,9 %	helt	
Nämndens andel indikatorer med hög måluppfyllelse	tas fram 2008	51,9 %	-	

Effektivitet och fokus på kärnverksamheten

Det övergripande målet under 2008 har varit att frigöra resurser för kärnverksamheten i stadens verksamheter. Stadens administration och lokalkostnader ska minska genom en bättre samordnad styrning samt förtydligande av former för uppföljning och jämförelser. Målet har uppfyllts under 2008.

Effektivare administration genom Gemensam Service

Kommunfullmäktige beslutade den 12 maj 2008 att inrätta en för staden gemensam service för ekonomiadministrationen hos servicenämnden. Syftet är att denna ska bidra till att realisera kommunfullmäktiges mål om kostnadseffektivitet och fokus på kärnuppgifter. Projektet Gemensam Service Ekonomi har under året bland annat arbetat med framtida processer, standardisering, nya strukturer och organisation samt planerat införande och kommunikationsaktiviteter. Under 2009 slutförs överföringen av alla nämnders transaktionshantering till servicenämnden. Genom servicenämnden och dess funktion för "shared service" skapas förutsättningar för att ytterligare effektivisera stadens administration.

Kontaktcenter som är ett kommuncentralt informationscenter med bland annat ett gemensamt telefonnummer startades under året. En del av kontaktcenter är Äldre Direkt dit äldre och deras anhöriga kan ringa för att få svar på frågor om äldreomsorg samt råd och stöd.

En gemensam IT-service införs under 2009. Den nya organisationen bidrar till att göra stadens verksamheter kostnadseffektiva och nämnder och bolag kan fokusera på sina kärnuppgifter.

Tio kommuner i gemensamt brandförbund

Staden har under året förberett bildandet av ett gemensamt kommunalförbund för skydd mot olyckor. Kommunalförbundet övertog från den 1 januari 2009 kommunernas ansvar inom området skydd mot olyckor. Förbundet omfattar Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker. Genom det regionala brandförbundet skapas flera samordningsfördelar, till exempel för ledningsfunktionen, en mindre sårbar organisation med större bredd vad gäller specialfunktioner samt bättre planering av personalresurser.

E-tjänster för kommunikation med medborgarna

Stadens webbplats spelar en viktig roll i kommunikationen med invånarna. Utöver att läsa information, kan stockholmare sköta och följa sina ärenden via e-tjänster. Staden har avsatt 650 mnkr för att öka tillgängligheten och utveckla e-tjänster för en bättre service och kvalitet men också för att förenkla och effektivisera

administrationen och de interna processerna. Målet är att stadens invånare och andra intressenter ska erbjudas ett större utbud av tjänster via olika kanaler och det ska vara enkelt. Under året har bland annat "Jämför service" lanserats för att underlätta valet av till exempel förskola, vård och omsorg. Från den 1 juli 2008 görs alla ansökningar om förskoleplats via stadens e-tjänst.

I oktober 2008 tilldelades Stockholms stad och 20 andra städer utmärkelsen The smart21 communities av tankesmedjan Intelligent Community Forum (ICF). Av dessa städer har nu Stockholm och sex andra städer fått utmärkelsen Top Seven Intelligent Communities of the Year. I maj 2009 kommer en av de sju städerna att utses till Intelligent Community of the Year. ICF uppmärksammar särskilt stadens utbud av e-tjänster och Stokabs utbyggnad av världens största öppna bredbandsnät.

Indikatoruppföljning

	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Administrationens andel av de totala kostnaderna	minska	8,97 %	-	Ingen jämförelse finns
Antal undertecknade serviceavtal	35 st	34 st	Helt	Kf-målet bestämdes när USK fortfarande var en förvaltning. Under 2008 bolagiserades USK, därav är målet uppfyllt.
Antal lönespecifikationer per handläggare	700 st	719 st	Helt	
Nämndens genomsnittliga kostnad per lönespecifikation	tas fram under 2008	76 kr	-	
Hyreskostnadernas andel av de totala kostnaderna för stadens verksamhet i egen regi	minska	13,1 %	-	Ingen jämförelse finns
Energikostnader i stadens idrottsanläggningar	minska	77,9 mnkr	delvis	Energianvändningen har effektiviserats men energikostnaderna har inte kunnat sänkas på grund av utökad verksamhet och prishöjningar.

Skatten ska sänkas

I budget 2008 beslutades att kommunal inkomstskatt ska utdebiteras med 17,58 per skattekrona. År 2008 har skatten sänkts med 20 öre jämfört med 2007. Målet har uppfyllts under 2008.

Omvärldsanalys

Finanskrisen har medfört en global lågkonjunktur

2008 blev ur ett ekonomiskt perspektiv ett mycket dramatiskt år. Det som började som ett problem i den allra svagaste delen av USA:s bolånemarknad eskalerade för att slutligen påverka hela den globala ekonomin, både i form av en akut kreditkris och också en efterföljande nedgång i den globala tillväxten. Enligt Konjunkturinstitutet (KI) beräknas den globala BNP-tillväxten 2008 till cirka 3 procent. För 2009 räknar flera bedömare, såväl Internationella valutafonden som Världsbanken, med en global BNP-minskning på cirka 0,5 procent. Detta skulle innebära den svagaste utvecklingen under efterkrigstiden. Bland annat USA och euroområdet väntas få negativ tillväxt år 2009. Under 2010-2011 räknar de flesta bedömare med en gradvis återhämtning.

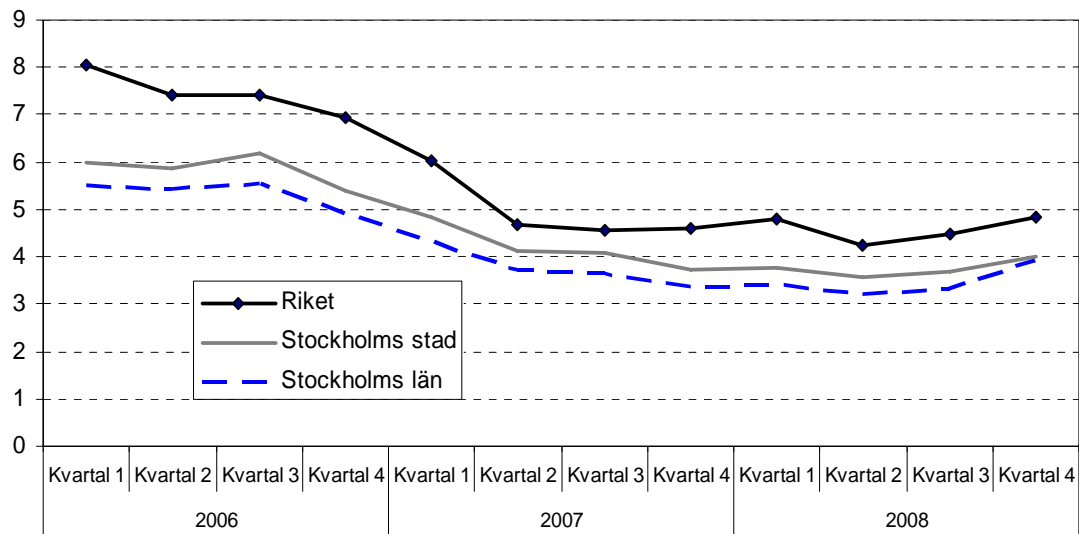
Tillväxten i svensk ekonomi tvärstannade

Den globala konjunkturedgången och finanskrisen har haft stora effekter på den reala ekonomin i Sverige. BNP-tillväxten beräknas ha minskat med 0,2 procent under 2008 och förväntas sjunka med närmare 1 procent 2009. Det är den svagaste BNP-utvecklingen sedan 1993. Industriproduktionen visar på en starkt nedåtgående trend och hushållskonsumtionen har utvecklats svagt till förmån för ett ökat sparande. Exporten av varor och tjänster har utvecklats sämre än på drygt fem år. För att stimulera ekonomin genomförde Riksbanken en rekordstor sänkning av styrräntan med 1,75 procentenheter till 2 procent i december. I februari 2009 sänktes styrräntan ytterligare till rekordlåga 1 procent. Inflationstakten har sjunkit kraftigt.

Försvagning på arbetsmarknaden

Efter flera år med ökad sysselsättning bromsade utvecklingen på arbetsmarknaden in tvärt under andra halvåret 2008. När finanskrisen bröt ut ökade antalet varsel om uppsägning dramatiskt. Under 2008 uppgick det totala antalet varsel till 96 000 personer, jämfört med 30 000 under 2007. Mer än hälften av varslen berör anställda inom tillverkningsindustrin. Under slutet av 2008 började även arbetslösheten att stiga, om än från en låg nivå. Stockholms län har den starkaste arbetsmarknaden i riket.

Arbetslösa 16-64 år (öppet och i program), andel av arbetskraften

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

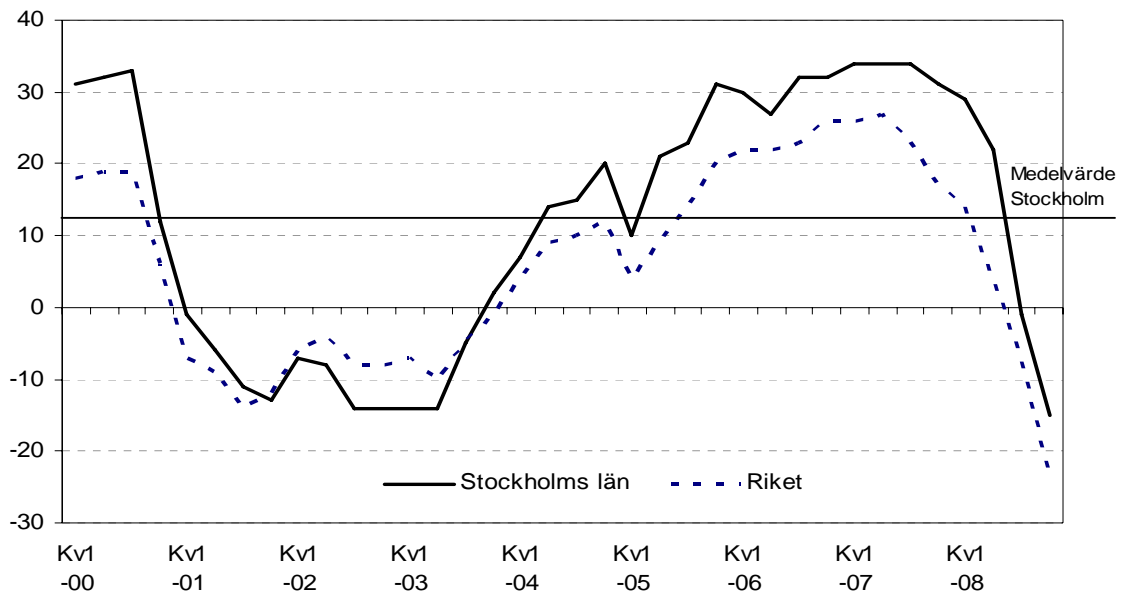
Stockholmskonjunkturen faller snabbt

Stockholmskonjunkturen försvagades kraftigt under slutet av 2008.

Handelskammarens konjunkturindikator för näringslivet i Stockholms län föll från 22 till -1 mellan andra och tredje kvartalet 2008 och fortsatte till -15 under fjärde kvartalet. Det är samma låga nivå som under IT-krisen i början av 2000-talet. Inte minst uppdragsverksamheten som är Stockholms största sektor upplever nu en kraftigt minskande efterfrågan. Undersökningen bygger på Konjunkturinstitutets rikstäckande konjunkturbarometer och visar hur företag i olika branscher upplever nuläget och vad de har för förväntningar om den närmaste framtiden när det gäller orderingång, produktion och sysselsättning. I riket som helhet kom konjunkturfallet tidigare och indikatorn visar på -24, vilket är den lägsta nivån sedan mätningarna startade. I rikets siffror ingår även Stockholms län, vilket visar att Stockholm trots den kraftiga nedgången dämpar fallet i hela Sveriges ekonomi.

Konjunkturindikator för Stockholms län i jämförelse med riket

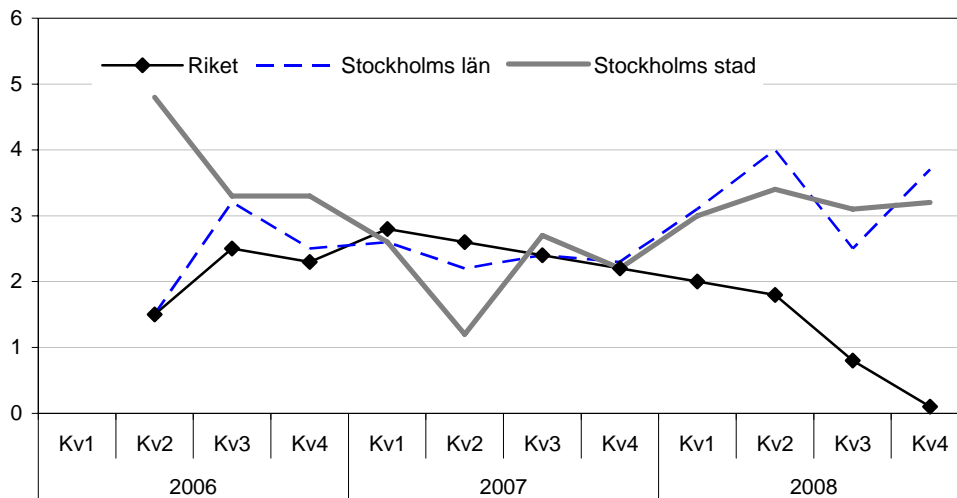

Källa: Stockholms Handelskammare och Konjunkturinstitutet

Fortsatt god sysselsättningsutveckling

Trots ökat antal varsel och minskat antal lediga jobb är sysselsättningsutvecklingen i Stockholms län och i staden fortsatt god. Under fjärde kvartalet ökade antalet sysselsatta med drygt 3 procent jämfört med motsvarande kvartal 2007. Arbetslösheten ökade svagt under sista kvartalet 2008, men från en mycket låg nivå. Tydligt är dock att bristen på arbetskraft nu avtar markant. Arbetsförmedlingen rapporterar om fortsatt brist på specialistkompetent arbetskraft inom hälso- och sjukvård (med högskoleutbildning) och specialister i vissa yrken inom industri och byggnadsverksamhet.

Sysselsättningen, årlig procentuell förändring över fyra kvartal, 15-74 år

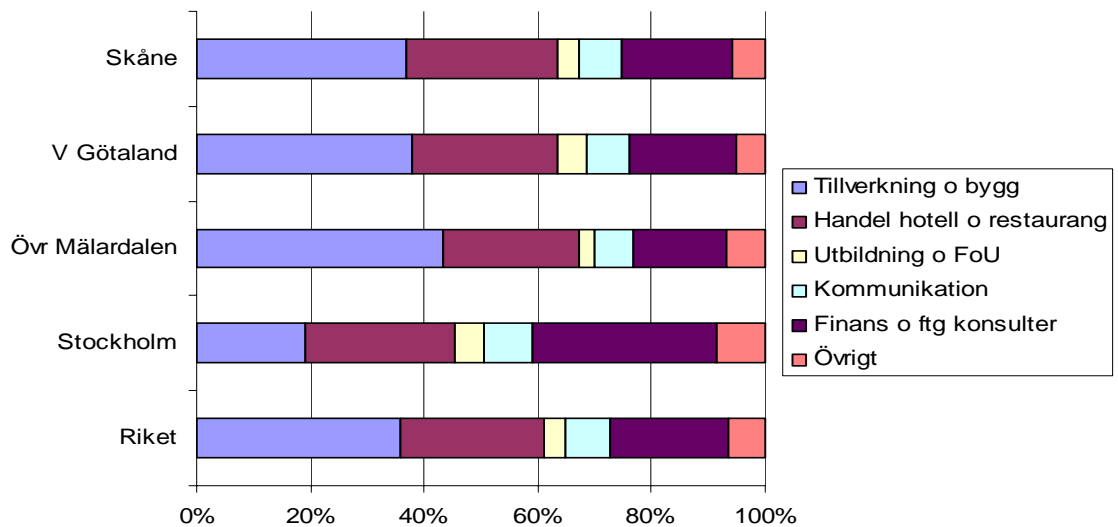
Källa: SCB (AKU)

Regionen vinner på näringslivsbredd och befolkningstillväxt

Stockholm har landets mest välbalanserade branschstruktur med många företag i samtliga branscher. Den stora privata tjänstesektorn har varit den största drivkraften bakom den goda utvecklingen under senare år. Tjänstesektorn har också bidragit till att dämpa fallet i konjunkturen inledningsvis. Nu drabbar krisen även Stockholm, men de flesta bedömare är överens om att den breda näringslivsstrukturen gör regionen mindre sårbar. En ständigt växande befolkning ger också underlag för en stor varu- och tjänstemarknad, som i sin tur leder till efterfrågan på arbetskraft.

Under 2008 växte staden med nära 15 000 invånare, vilket ledde till en folkmängd på över 800 000. Det är en ökning med 1,9 procent, vilket är mer än dubbelt så hög som ökningstakten i hela riket. Därmed ligger nu folkmängden på de rekordnivåer som Stockholm hade före de stora utflyttningarna på 60- och 70-talet. Även 2007 var befolkningsökningen mycket kraftig och trenden verkar fortsätta. Mycket tyder därför på att Stockholm står väl rustat när det vänder.

Branschstruktur i Stockholm jämfört med storstadslänet och riket, privat sektor

Källa: SCB

Stockholm – the Capital of Scandinavia har det sjunde starkaste varumärket bland Europas städer

Stockholm har som stad det sjunde starkaste varumärket i Europa, och det andra starkaste när det gäller varumärkesnytta. Det framkommer i studien The City Brand Barometer som utförts av Londonbaserade Saffron Consultants.

Totalt undersöktes 72 europeiska städer där deras tillgångar i form av upplevelser och attraktioner jämfördes med styrkan i dess varumärke. I topp placeras London och Paris som har de starkaste varumärkena samt tillgångar och attraktioner i samma nivå. Stockholm har det sjunde starkaste varumärket i Europa, före de övriga nordiska länderna och städer som Aten, Rom och Prag. När det gäller varumärkesnytta, det vill säga vilken nytta som varumärket gör för stadens attraktion, hamnar Stockholm på andra plats.

Undersökningen baseras på intervjuer med 2 000 respondenter och består av tre delar: stadens varumärke, vilka tillgångar staden har och vilken nytta varumärket gör för stadens attraktionskraft.

Ekonomisk och finansiell analys

Om Kommunkoncernen

Stockholms stads årsredovisning omfattar kommunkoncernen Stockholms stad. I kommunkoncernen ingår staden och de kommunala bolagen. Med de kommunala bolagen menas huvudsakligen stadens majoritetsägda bolag som finns samlade i koncernen Stockholms Stadshus AB. För en mer utförlig beskrivning av bolagen hänvisas till årsredovisningen för Stockholms Stadshus AB som kan beställas via www.s-husab.stockholm.se.

I stadens bokslut ingår alla nämnder, det vill säga den i huvudsak skattefinansierade verksamheten samt bokslutet för finansförvaltningen vilket omfattar stadens centrala finansiering med mera.

Den sammanställda redovisningen, som är den kommunala motsvarigheten till koncernredovisning, för kommunkoncernen Stockholms stad omfattar förutom stadens egen verksamhet även den verksamhet som bedrivs i aktiebolagsform. Syftet med den sammanställda redovisningen är att ge en helhetsbild av hela kommunkoncernens ekonomi och åtaganden.

Årets resultat

I kommunkoncernens resultat ingår dels resultatet för staden, resultatet för koncernen Stockholms Stadshus AB samt resultatet för de bolag som inte ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Efter att koncerninterna mellanhavanden, inklusive utdelning, har eliminerats uppkommer ett resultat för kommunkoncernen på 5 855,8 mnkr (6 022,7).

Stadens resultat efter skatteintäkter, finansnetto, ianspråktaga avsättningar samt årets avsättningar uppgick till 493,4 mnkr (46,0).

Koncernen Stockholms Stadshus AB:s samlade resultat efter finansnetto uppgår till 7 923,0 mnkr (6 779,3). I likhet med föregående år förklaras det goda resultatet av poster av engångskaraktär som uppstått vid försäljningar av fastigheter och dotterbolag. I resultatet ingår realisationsvinster från årets försäljningar med sammanlagt 7 461,5 mnkr (6 709,7), netto. Det är i första hand försäljningarna av fastigheter till bostadsrättsföreningar som genererat realisationsvinster, dessa uppgår till cirka 5 800 mnkr. Övriga försäljningar av dotterbolag och fastigheter har medfört reavinster om drygt 2 000 mnkr. Därtill kommer upplösningen av övervärden avseende fastigheter som påverkat realisationsvinsten negativt med cirka 375 mnkr. Resultatet exklusive reavinster och förluster uppgår därmed till 461,5 mnkr (69,6). Koncernen Stockholms Stadshus AB:s skatt uppgår till 1 743,3 mnkr (297,4), vilket är en ökning och beror

främst på beskattningen av reavinster. Koncernens årsresultat uppgår till 6 171,9 mnkr (6 481,9).

Resultat för kommunkoncernen, mnkr				
2008	2007	2006	2005	2004
5 855,8	6 022,7	-3 756,5	-119,1	-153,4

Finansiella intäkter och kostnader

Kommunkoncernens finansnetto är negativt och uppgick till -401,9 mnkr (-653,2). Det förbättrade finansnettot om 251,3 mnkr mellan åren förklaras främst av ett minskat lånebehov.

Balansräkningen

Soliditet

Kommunkoncernens balansomslutning uppgick till 113 355,3 mnkr (111 616,0). Det egna kapitalet har ökat med 5 854,4 och uppgick till 77 604,9 mnkr (71 750,5). Ökningen är hänförlig till det positiva periodresultatet på 5 855,8 mnkr. Kommunkoncernens soliditet uppgick till 68,5 procent (64,3). En stabil soliditet är viktig för kommunkoncernen för att ge en god betalningsförmåga på lång sikt och därmed en stark finansiell handlingsberedskap i framtiden.

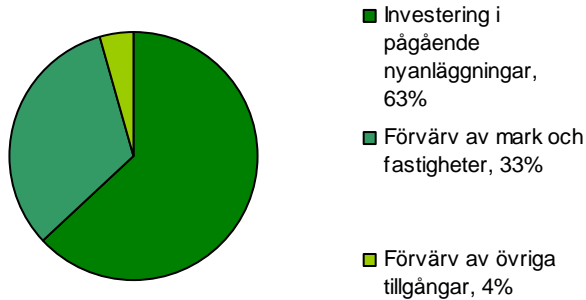
Investeringar

Kommunkoncernens bruttoinvesteringar uppgick till 11 587,5 mnkr (11 757,0). Bruttoinvesteringarna för koncernen Stockholms Stadshus AB är på en fortsatt hög nivå och uppgick till 8 192,5 mnkr (8 610,1). Investeringarna består främst av nyproduktion av bostäder i de allmännyttiga bostadsbolagen.

Avskrivningar på anläggningstillgångar ökade med 157,1 mnkr och uppgick till 2 510,7 mnkr (2 353,6). Att avskrivningarna inte ökar mer, trots ökade investeringar, beror främst på att investeringar sker i pågående nyanläggningar som inte börjar skrivas av förrän de är helt färdigställda.

Diagrammet nedan ger en översikt över hur bruttoinvesteringarna har fördelats under år 2008. Investeringarna består främst av nyproduktion av bostäder. De investeringar som avser pågående nyanläggningar syftar på anläggningstillgångar av väsentligt värde som är under uppförande, men ännu inte färdigställda.

Bruttoinvesteringar 2008

Finansiell verksamhet

All finansiell verksamhet är förknippad med risker. Kommunkoncernens finanspolicy anger mål och riktlinjer för finansverksamheten inom kommunkoncernen. Policyn identifierar även de finansiella risker kommunkoncernen är utsatt för och hur de ska hanteras. Riskerna följs upp löpande av en riskcontroller och rapporteras till kommunstyrelsen.

Kommunkoncernen har en stark finansiell ställning. Risken är väldigt liten för att kommunkoncernen inte ska kunna leva upp till åtaganden och betala i tid. Som en extra säkerhet har kommunkoncernen ett kreditlöfte utställt av en grupp banker som garanterar tillgång till 400 miljoner euro. Grunden för en god låneplanering är bra prognoser över koncernens samlade kassaflöden. Bolagen och de stora förvaltningarna i kommunkoncernen upprättar både kortsiktiga och mer långsiktiga prognoser över sina kassaflöden. Dessa prognoser är en förutsättning för att kunna planera framtida lånebehov och tillse att upplåning och placering sker på lämpligaste löptider.

Kommunkoncernens upplåning

Finansiellt sett är kommunkoncernen en låntagare med en total extern nettoskuldportfölj på 8 637,1 mnkr (14 952,1). Minskningen om 6 315,0 mnkr förklaras framförallt av försäljningar av kommunkoncernens fasta anläggningstillgångar. Genom en central upplåning tillgodoses kommunkoncernens behov av kapital samt att räntekostnaderna för skulden minimeras.

Kommunkoncernen har en mycket hög kreditvärdighet, så kallad rating. Ratingen återspeglar stadens förmåga att infria sina betalningsåtaganden och finansiella skyldigheter på kort och lång sikt. Kreditvärdighetsbedömningen utförs av ratinginstitutet Standard & Poor's och för närvarande ger de kommunkoncernen högsta möjliga betyg för både den korta och långa upplåningen, A-1+ respektive AAA. För investerarna innebär denna rating att det är förknippat med mycket låg risk att låna ut pengar till kommunkoncernen.

Kommunkoncernen lånar i huvudsak genom att emittera certifikat (korta lån) och obligationer (långa lån), se tabell. Detta sker främsta via ett auktionsförfarande. Certifikaten KC och ECP har normalt en löptid mellan en månad och upp till ett år. Obligationerna MTN och EMTN har normalt en löptid från ett år och upp till fyra år. Under 2008 har kommunkoncernens lånebehov varit begränsat och emissioner av certifikat har skett främst under första halvåret 2008, medan inga emissioner av obligationer har skett under året. Anledningen till detta är att inflöden från försäljningar av kommunkoncernens fasta anläggningstillgångar har kunnat möta låneförfall och likvidutflöden under året.

Marknadsprogram och utnyttjad andel per 31 december 2008

Marknadsprogram	Rambelopp	Utnyttjat
Kommuncertifikat (KC), miljoner SEK	12 000	0
Euro commercial paper (ECP), miljoner USD	700	0
Medium term note (MTN), miljoner SEK	10 000	5250
Euro medium term note (EMTN), miljoner EUR	2 000	319

Genomsnittlig räntebindningstid

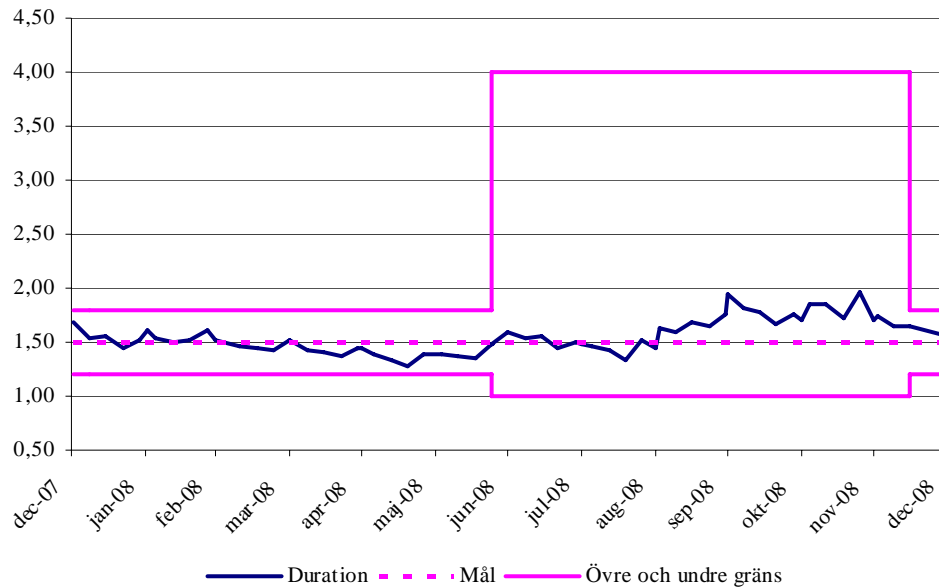
Att välja strategi för hur kommunkoncernens skuld ska förvaltas innebär exempelvis att avgöra hur mycket av lånen som ska bindas och hur mycket som ska ligga med rörlig ränta. Räntekostnaderna blir normalt lägre på lång sikt med en kort genomsnittlig räntebindningstid (duration) än med en lång. Däremot kan räntenivåerna variera mer och risken blir större.

Kommunkoncernen har starka finanser och räntekostnaderna är en förhållandevis liten del av de totala kostnaderna, bland annat därför har en relativt kort duration kunnat väljas för skuldportföljen.

Stockholms stad har efter en samlad analys kommit fram till ett långsiktigt mål för genomsnittlig räntebindning på 1,5 år med en tillåten avvikelse på $\pm 0,3$ år. Målet förutsätter dock en skuldportfölj om ca 15 000 mnkr. I dag har kommunkoncernen en betydligt lägre skuldportfölj. Det innebär att målet inte är tillämpligt i nuvarande situation. I enlighet med finanspolicyn gäller bland annat att ränterisken i en sådan här situation ska reduceras genom att löptider och risktagande vid placering och upplåning i möjligaste mån anpassas till vilken horisont som gäller i förhållande till framtida likvidflöden (d v s matchningsprincipen).

Den 31 december 2008 var durationen 1,55 år.

Genomsnittlig räntebindningstid (duration)

* I nuvarande situation med en extern nettoskuldportfölj som är lägre än 15 miljarder kronor ska, i enlighet med finanspolicyn, riskmandat i form av målduration inklusive avvikelseintervall inte anses begränsande.

För att under en kortare period kunna hantera stora förväntade inflöden i samband med försäljningar av kommunkoncernens fasta anläggningstillgångar, utvidgades intervallet för durationen till att kunna sträcka ned till 1 år och upp till 4 år för perioden juli till december 2008.

Om staden

Årets resultat

Resultatet efter skatteintäkter och finansnetto uppgick till 1 564,8 mnkr (243,7). Det förbättrade resultatet jämfört med föregående år förklaras av en förbättrad budgethållning, ökade skatteintäkter samt ökade realisationsvinster vid försäljningar av anläggningstillgångar. Efter avsättningar i samband med bokslutet uppgår årets resultat (förändring av eget kapital) till 493,4 mnkr (46,0). Resultatet justerat enligt kommunallagens krav, visar att staden uppfyller kravet på en ekonomi i balans, då resultatet är positivt, och uppgår till 6,1 mnkr.

Årets resultat för staden, mnkr					
	2008	2007	2006	2005	2004
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	1 564,8	243,7	3 807,7	-433,0	-466,2
Resultat förändring eget kapital	493,4	46,0	854,8	-113,7	-242,8
Resultat enligt balanskravet	6,1	6,7	131,8	6,6	2,3

Avstämning mot balanskravet

I enlighet med kommunallagen avgår samtliga realisationsvinster vid avstämning mot balanskravet. Försäljningsintäkter för exploateringsfastigheter återförs på grund av att dessa intäkter inte är att betrakta som realisationsvinster vid avstämningstillfället. Enligt beslut i kommunfullmäktige användes del av 2002 och 2006 års överskott för åtgärder som är att betrakta som värdehöjande för stadens medborgare. Utgifterna ska inte räknas med i årets resultat enligt balanskravet eftersom dessa inte kan betraktas som förbrukade under 2008.

Årets resultat enligt balanskravet	mnkr
Resultat förändring eget kapital	493,4
Jämförelsestörande intäkter	-1 598,7
Försäljningsintäkter exploateringsfastigheter	931,5
Jämförelsestörande kostnader exklusive realisationsförluster	179,9
Resultat enligt balanskravet	6,1

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens intäkter uppgick till 8 803,2 mnkr (8 904,3), vilket är en minskning med 101,1 mnkr jämfört med samma period föregående år. Över året har antalet mottagna flyktingar minskat, vilket ger minskade statsbidrag. Även intäkter för bland annat försäljning av verksamhet har minskat.

Förändringen består av:

- minskade intäkter för taxor och avgifter, 228,5 mnkr
- ökade hyresintäkter och tomträttsavgälder, 136,3 mnkr
- minskade statsbidrag och EU-bidrag, 8,9 mnkr

Verksamhetens kostnader

Verksamhetens kostnader, exklusive avskrivningar, uppgick till 38 932,7 mnkr (38 065,1), vilket är en ökning med 867,6 mnkr i jämförelse med samma period 2007.

Förändringen består av:

- ökade kostnader för material och köpta tjänster, 492,8 mnkr
- ökade kostnader för bidrag och transfereringar, 26,6 mnkr
- ökade kostnader för entreprenader och köp av verksamhet, 1 074,0 mnkr
- minskade kostnader för pensioner, 628,1 mnkr
- minskade löne-, lönebi- och övriga personalkostnader, 97,8 mnkr

Personalkostnader

Personalkostnaderna för perioden är 0,5 procent lägre jämfört med samma period föregående år.

Den genomsnittliga medellöneökningen i staden var 5,3 procent i december jämfört med motsvarande period föregående år. Kommunals avtal gav en löneökning på mellan 8,7-9 procent på två år.

Den faktiskt arbetade tiden har minskat med fyra procent jämfört med föregående år. Minskningen förklaras av att visstidsanställningar inte har förlängts och tillsvidareanställda som har lämnat staden på grund av avknoppning av verksamhet och verksamhetsövergång. Under året har omorganiseringar genomförts där verksamhet bland annat överförts till Jobbtorgen och servicenämnden, men även tidigare sammanslagningar av stadsdelsnämnderna har lett till fortsatta effektiviseringar och minskat antal anställda.

Bidrag och transfereringar

Kostnaderna för bidrag och transfereringar har ökat något och uppgick till 2 054,0 mnkr, vilket är en ökning med 1,3 procent jämfört med samma period föregående år. Det är främst kostnader för bostadssociala bidrag inom handikappomsorgen som ökat.

Trots det försämrade konjunkturläget har kostnaderna för ekonomiskt bistånd minskat med 3,5 procent under perioden jämfört med föregående år. Att kostnaderna för ekonomiskt bistånd inte ökat under perioden beror bland annat på inrättandet av Jobbtorg. Jobbtorg ska förstärka stadens insatser för att fler arbetslösa ska komma ut i arbete.

Entreprenader och köp av verksamhet

Kostnaderna för entreprenader och köp av verksamhet har ökat med 12,4 procent, till 9 720,0 mnkr (8 646,1 mnkr). Det är främst anläggningsentreprenader och totalentreprenader för förskole-, skolbarnsomsorg och hemtjänst som har ökat.

Jämförelsestörande poster

För perioden uppgick jämförelsestörande intäkter till 1 598,7 mnkr och jämförelsestörande kostnader till 198,4 mnkr. Intäkterna avser realisationsvinster vid försäljning av anläggningstillgångar. Kostnaderna avser realisationsförluster vid försäljning av fastigheter och mark samt förbrukade medel ur Kompetensfonden, Järvalyftet och E-tjänstprogrammet.

Avskrivningar

Periodens avskrivningar av anläggningstillgångar uppgick till 606,5 mnkr (509,8), en ökning om 96,7 mnkr. Detta förklaras till huvudsak av en ökad investeringsvolym under 2007.

Staden har prövat värdet på en fordran om 58,9 mnkr mot Micasa Fastigheter i Stockholm AB där enligt avtal vare sig ränta eller kapital kommer att betalas. Då fordran bedömts som ej realiserbar har den i bokslutet 2008 skrivits ned med motsvarande belopp.

Skatter, statsbidrag och utjämning

Årets skatteintäkter har ökat med 4,6 procent till 29 455,4 mnkr (28 170,6). Ökningen beror på, trots det sämre konjunkturläget, högre inkomster för stadens invånare och en ökad inflyttning. I årets skatteintäkter ingår en prognostiserad slutskatteavräkning för skatteintäkter för år 2007 och 2008 med minus 322,2 mnkr.

Slutskatteavräkningen för år 2007 beräknades i bokslut 2007 till 443,6 mnkr. Den faktiska slutskatteavräkningen för 2007 blev 395,4 mnkr, en minskning med 48,2 mnkr, vilket belastar 2008 år bokslut. Prognosen för slutskatteavräkningen för 2008 beräknas bli minus 274,1 mnkr, vilket motsvarar minus 345 kronor per invånare.

Från och med januari 2008 ersatte en kommunal fastighetsavgift den statliga fastighetsskatten. För år 2008 har avsikten varit att neutralisera effekterna av införandet av fastighetsavgiften för såväl staten som varje enskild kommun. För år 2008 uppgår ersättningen för den kommunala fastighetsavgiften till 1 315 kr per invånare i kommunen per den 1 november 2007. Samtliga kommuner ersätts med samma belopp per invånare. För 2008 uppgår den kommunala fastighetsavgiften till 1 044,4 mnkr

Finansiella intäkter och kostnader

Finansnetto är skillnaden mellan finansiella intäkter och kostnader. Stadens finansnetto uppgår till 1 406,3 mnkr (1 096,6). Ökningen om 309,7 mnkr beror främst på en ökad aktieutdelning från dels Stockholm Stadshus AB samt utdelning från AB Fortum Värme Holding. Utdelningen uppgår till totalt 901,7 mnkr.

Avsättningar

Organisationsförändringar i staden som inrättandet av gemensam service, utbyggnad av kontaktcenter, ny organisation och upphandling av IT etcetera kan innebära en neddragning av antalet årsarbetare inom Stockholms stad. Dessa omstruktureringsåtgärder beräknas maximalt uppgå till 200 mnkr och avsätts i bokslut 2008. Kostnaderna kommer att falla ut under 2009 och 2010.

Under året beslutades att ett gemensamt brandförbund för storstockholmsregionen ska bildas. I samband med bildandet av och övergången till det nya förbundet uppstår omstruktureringskostnader för bland annat särskild avtalspension inom brand- och räddningsnämnden. Kostnaden beräknas till 80,0 mnkr.

Staden har i ett genomförandeavtal förbundet sig till att bidra med finansieringen av överdäckning av E18 vid Tensta och Rinkeby och Banverkets projekt Citybanan. Staden har även åtagande i projektet Förbifart Stockholm och Norra Länken. För att möta infrastrukturella kostnader görs en avsättning med 1 506,1 mnkr. Staden har i bokslut 2008 en avsättning på 5 590 mnkr till infrastrukturella utgifter. Behovet bedöms till 6 700 mnkr. En stor del av detta beräknas tidigast till år 2011. Då staden har en stark balansräkning och har för avsikt att skapa ytterligare utrymme för infrastrukturella avsättningar under 2009 och 2010 till följd av beräknade realisationsvinster vid försäljningar, kommer behovet att kunna finansieras.

I årets bokslut har avsättningar gjorts med 1 787,6 mnkr enligt fördelning nedan;

- omstruktureringskostnader, 280,0 mnkr
- begravningsavgifter, 1,5 mnkr
- infrastrukturella kostnader, 1 506,1 mnkr

Under året har avsättningar tagits i anspråk med 716,2 mnkr, varav:

- omstruktureringskostnader, 4,6 mnkr
- boende äldre, funktionshindrade och psykiskt funktionshindrade, 30,8 mnkr
- renhållningsverksamhet, 15,6 mnkr
- infrastrukturella kostnader, 364,9 mnkr
- förskoleutbyggnad, 39,2 mnkr
- miljömiljarden, 206,0 mnkr
- ventilationskostnader skolor, 55,0 mnkr

Balansräkningen

Stadens balansomslutning minskade med 3 883,4 mnkr till 89 152,5 mnkr (93 035,9). År 2007 nettoredovisades fordringar och skulder till koncernbolagen under kassa och bank. Från och med 2008 bruttoredo visas dessa mellanhavanden under kortfristiga fordringar och kortfristiga skulder. På grund av denna omläggning ökar balansomslutningen och soliditeten försämrats.

Tillgångar

Anläggningstillgångarna har minskat med 60,8 mnkr och uppgår till 48 197,0 mnkr (48 257,8). Av anläggningstillgångarna har de materiella anläggningstillgångarna minskat med 20,3 mnkr, vilket är en följd av försäljningar. I de finansiella anläggningstillgångarna ingår en nedskrivning med 58,9 mnkr som avser ett ränte- och amorteringsfritt lån till Micasa Fastigheter i Stockholm AB.

Omsättningstillgångarna har minskat med 3 822,6 mnkr under perioden och uppgick till 40 955,5 mnkr (44 778,0). Förändringen är delvis teknisk och beror på att fordringar på koncernbolagen från och med 2008 redovisas som kortfristiga fordringar respektive skulder. Av redovisade omsättningstillgångar har exploateringsfastigheter ökat med 2 397,0 mnkr. Från och med år 2008 redovisas exploateringsfastigheter enligt Rådet för kommunal redovisningsrekommendation. Rekommendationen innebär att samtliga fastigheter som ska säljas redovisas som en omsättningstillgång.

Eget kapital och skulder

Det egna kapitalet ökade med 493,4 till 48 201,9 mnkr (47 708,4) till följd av periodens resultat. I bokslutet 2006 beslöt kommunfullmäktige att göra en disposition av det egna kapitalet med 650,0 mnkr för IT-utveckling i stadens verksamheter och 200,0 mnkr för Järvalyftet. Därutöver fanns kvarstående medel ur Kompetensfonden om 114,9 mnkr. Av nämnda disposition under år 2008 har 30,7 mnkr tagits i anspråk avseende Järvalyftet och 131,3 mnkr avseende IT-utveckling samt 17,9 mnkr avseende Kompetensfonden. I tidigare disponering av eget kapital om 200,0 mnkr avseende Järvalyftet omdisponeras 50,0 mnkr till Söderortsvisionen.

Långfristiga skulder har minskat med 3 700,6 mnkr och uppgick till 5 966,3 mnkr (9 666,9). Minskningen är hänförlig till försäljning av anläggningstillgångar. Kortfristiga skulder har minskat med 2 058,1 mnkr till 25 298,2 mnkr (27 356,3). Förändringen är teknisk och beror på att skulder till koncernbolagen från och med 2008 redovisas under kortfristiga skulder respektive fordringar.

Soliditet

Soliditeten visar det egna kapitalet i förhållande till balansomslutningen. Måttet redovisas inklusive och exklusive stadens pensionsåtaganden.

Kommunfullmäktige beslutade i budget 2008 att stadens soliditet ska uppgå till minst 49,0 procent exklusive pensionsåtaganden och 38,0 procent inklusive pensionsåtaganden. I budget fastslås även att tillgångarna ska överstiga skulderna, exklusive pensionsåtaganden, med minst 47 mdkr.

Stadens soliditet uppgår till 54,1 procent exklusive pensionsåtaganden och 40,3 procent inklusive pensionsåtaganden. Då det egna kapitalet uppgick till cirka 48 mdkr är målet uppfyllt.

Pensioner

Pensionsskulden för perioden redovisas i balansräkningen med totalt 2 773,9 mnkr, inklusive särskild löneskatt. Pensionsavsättningarna har under perioden ökat med 310,6 mnkr, vilket belastar resultatet med motsvarande belopp. För kommande år beräknas pensionsskulden öka med 300 mnkr per år. Övriga pensionskostnader ökar marginellt under 2008. Beräkningen av pensionsskulden är gjord enligt Riktlinjer för beräkning av pensionsskuld (RIPS07). Grunden för beräkningar är det nya pensionsavtalet KAP-KL.

Pensionsskulden intjänad till och med år 1997 utgör en ansvarsförbindelse i stadens bokslut och uppgick till 12 290,8 mnkr.

För att underlätta hanteringen för personer som har både förvaltnings- och bolagspension har stadens åtagande försäkrats i S:t Erik Livförsäkring AB, där är även tidigare intjänade delar av pensionsåtagandet försäkrat. Detta har medfört att pensionsskulden i staden har minskat med den bortförsäkrade delen av pensionsåtagandet.

Försäljningar

Stadens försäljningsinkomster uppgick till 1 789,1 mnkr under året och fastighetsförsäljningarna medförde netto en realisationsvinst för staden om 1 598,7 mnkr.

En av de större försäljningarna under året är fastigheten Apotekaren 22 med försäljningspris på 780,0 mnkr. Vidare har stadens överenskommelse med Fabege AB inneburit att staden förvärvat fastigheter som sålts vidare inom kommunkoncernen till Stockholm Globe Arena AB för sammanlagt 256,8 mnkr.

Investeringar

Merparten av stadens investeringsprogram avser investeringar i infrastruktur och bostäder. För att säkerställa en utbyggnad av staden i enlighet med Vision 2030 beslöt kommunfullmäktige hösten 2008 att ta fram en samlad strategi för stadens investeringar.

Stadens bruttoinvesteringar 2008 uppgick till 3 833,3 mnkr vilket är 13,9 mnkr lägre än budget. Budgeten har under året justerats upp med 583,7 mnkr till följd av strategiska fastighetsförvärv för staden. Jämfört med 2007 var investeringsutgifterna så gott som oförändrade 3 842,9 mnkr.

Stadens inkomster i samband med investeringar uppgick till 310,8 mnkr, vilket är 64,3 mnkr högre än budgeterat. Under året har budgeten justerats upp med 176,3 mnkr främst beroende på bidrag från staten med flera. Jämfört med 2007 var investeringsinkomsterna 59,1 mnkr högre (251,7).

Bland större projekt med genomförandebeslut över 100 mnkr som ingår i utfallet för helåret 2008 återfinns Nord-Sydaxeln (393,4 mnkr; tunnel), Hammarby Sjöstad (350,4 mnkr; bostäder), Nordvästra Kungsholmen (303,2 mnkr; bostäder), Kista företagsområde (191,9 mnkr; kommersiellt), Årstafältet (111,0 mnkr; bostäder).

För att genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm har 5 700 mnkr avsatts för att bidra till finansieringen av statliga infrastrukturprojekt. De projekt som är aktuella är Norra Länken, Citybanan, Förbifart Stockholm och överdäckning av E18 vid Tensta och Rinkeby. Hittills har cirka 2 300 mnkr betalats ut. Under 2008 utbetalades 80,0 mnkr för E 18 projektet, 234,9 mnkr för Citybanan och 50 mnkr för Förbifart Stockholm.

Investeringsvolymen i förhållande till avskrivningarna ska anpassas till en långsiktigt hållbar nivå. Om investeringsvolymen överstiger avskrivningarna innebär detta att utrymmet för framtida driftskostnader tas i anspråk. Anläggningstillgångarnas avskrivningar var 606,5 mnkr, vilket innebär att investeringarna översteg avskrivningarna.

Transparensdirektivet

Den 1 januari 2006 trädde lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser med mera i kraft. Lagen ställer krav på en öppen och separat redovisning i offentliga företag. Syftet med lagen är att implementera EU-kommissionens direktiv 80/723/EEG i svensk lag för att motverka otillbörlig konkurrens.

Ingen av stadens nämnder handlar i någon större omfattning med andra EES-länder, varför direktivet inte är tillämpligt. De dotterbolag inom koncernen som bedöms omfattas av direktivet är Stockholm Hamn AB samt AB Stokab. Dessa bolag lämnar information i anslutning till respektive årsredovisning.

Årsbokslut

Resultaträkning

mnkr	Staden			Kommunkoncernen		
	Not	2008	2007	Not	2008	2007
Verksamhetens intäkter	1	8 803,2	8 904,3		18 869,8	18 615,5
Jämförelsestörande intäkter	2	1 598,7	629,4		9 020,0	7 352,7
Verksamhetens kostnader	3	-38 932,7	-38 065,1		-45 823,7	-44 895,6
Jämförelsestörande kostnader	4	-198,4	-178,8		0,0	0,0
Avskrivningar	5	-606,5	-509,8	40	-2 510,7	-2 353,6
Verksamhetens nettokostnader		-29 335,6	-29 220,0		-20 444,6	-21 281,0
Skatteintäkter	6	29 455,4	28 170,6		29 455,4	28 170,6
Generella statsbidrag och utjämning	7	38,8	196,5		38,8	196,5
Resultat från andelar i intresseföretag					72,1	95,6
Finansiella intäkter	8	2 795,7	2 632,2	41	474,5	553,2
Finansiella kostnader	9	-1 389,4	-1 535,6	42	-876,4	-1 206,5
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto		1 564,8	243,7		8 719,8	6 528,6
lanspråktaga avsättningar från föregående år	10	716,2	1 052,2		716,2	1 052,2
Avsättningar	10	-1 787,6	-1 250,0		-1 787,6	-1 250,0
Skatt				43	-1 760,6	-301,3
Minoritesandel i årets resultat					-32,0	-6,9
Årets resultat		493,4	46,0		5 855,8	6 022,7
Avgår: Jämförelsestörande intäkter		-1 598,7	-629,4		-	-
Tillägg: Försäljningsintäkter enligt undantagsmöjlighet		931,5	468,3		-	-
Avgår: Jämförelsestörande kostnader exklusive realisationsförluster		179,9	121,8		-	-
Årets resultat enligt balanskravet		6,1	6,7		-	-

Kassaflödesanalys

	Staden			Kommunkoncernen		
	Not	2008	2007	Not	2008	2007
<u>DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN</u>						
Årets resultat		493,4	46,0		5 855,8	6 022,7
Justering för ej likviditetspåverkande poster	11	2 704,8	2 699,7	44	-4 210,3	-5 018,4
Minskning av avsättningar på grund av utbetalningar		-716,2	-1 052,2		-	-
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		2 481,9	1 693,5		1 645,5	1 004,3
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	12	3 851,2	-31 488,6		678,8	6 128,5
Ökning/minskning förråd och varulager		0,9	-2,7		5,0	-0,6
Ökning/minskning kortfristiga skulder	13,14	-2 058,1	9 293,8		-2 411,0	-6 527,3
Kassaflöde från den löpande verksamheten		4 276,1	-20 504,0		-81,7	604,9
<u>INVESTERINGSVERKSAMHETEN</u>						
Investering i materiella anläggningstillgångar	15	-3 376,0	-3 457,0		-11 250,9	-11 116,2
Investeringsbidrag		140,6	0,0		-	-
Försäljning av anläggningstillgångar	12	2 708,1	592,3		15 394,5	14 939,6
Investering i finansiella anläggningstillgångar		-15,5	-38,7		-336,6	-640,8
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-542,8	-2 903,4		3 807,0	3 182,6
<u>FINANSIERINGSVERKSAMHETEN</u>						
Nyupptagna lån	13	-85,2	7 139,2		-	-
Amortering av långfristiga skulder	14	-6 938,0	-14 277,1		-	-
Ökning/minskning av långfristiga skulder		3 322,6	2 853,4		-3 616,9	-4 092,2
Ökning/minskning av långfristiga fordringar		-3,0	20 963,6		39,6	-7,2
Minskning av avsättningar på grund av utbetalningar		-	-		-	-
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		-3 703,5	16 679,3		-3 577,2	-4 099,4
Årets kassaflöde		29,6	-6 728,3		148,1	-311,9
Likvida medel vid årets början		13,8	6 742,1		32,6	344,5
Likvida medel vid årets slut		43,4	13,8		180,6	32,6
Räntebärande nettotillgång/skuld		12 546,8	-27 522,6		-	-
Räntebärande nettotillgång/skuld vid årets början		-27 522,6	13 428,7		-	-
Räntebärande nettotillgång/skuld vid årets slut		12 546,8	-27 522,6		-	-

Balansräkning

mnkr	Staden			Kommunkoncernen		
	Not	2008	2007	Not	2008	2007
TILLGÅNGAR						
Immateriella anläggningstillgångar						
Immateriella anläggningstillgångar		-	-	45	38,6	14,7
Summa immateriella anläggningstillgångar		-	-		38,6	14,7
Materiella anläggningstillgångar						
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	16	38 103,1	38 822,1	46	86 142,1	86 185,0
Maskiner och inventarier	17	328,0	319,1	47	4 492,4	4 051,5
Pågående ny-, till- och ombyggnader	18	4 328,6	3 638,8	48	11 432,0	11 189,4
Summa materiella anläggningstillgångar		42 759,7	42 780,0		102 066,5	101 425,9
Finansiella anläggningstillgångar						
Aktier och andelar	19	3 727,0	3 711,5		1 165,2	829,3
Kapitalandel intresseföretag					590,0	522,0
Långfristiga fordringar	20	1 710,3	1 766,4		2 140,2	2 222,5
Summa finansiella anläggningstillgångar		5 437,3	5 477,9		3 895,4	3 573,8
Summa anläggningstillgångar		48 197,0	48 257,8		106 000,4	105 014,4
Omsättningstillgångar						
Exploateringsfastigheter	21	2 482,0	85,0		2 482,0	85,0
Varulager och pågående arbete	22	11,0	11,9		58,5	63,6
Kortfristiga fordringar	23	38 334,0	44 362,6		4 548,5	6 180,6
Kortfristig utlåning	24	24,8	239,9		25,0	239,9
Kortfristiga placeringar	25	60,2	64,8		60,2	0,0
Kassa och bank	26	43,4	13,8		180,6	32,6
Summa omsättningstillgångar		40 955,5	44 778,0		7 354,9	6 601,6
SUMMA TILLGÅNGAR		89 152,5	93 035,9		113 355,3	111 616,0

	Not	2008	2007	Not	2008	2007
EGET KAPITAL OCH SKULDER						
Eget kapital		47 708,4	47 662,5		71 750,5	65 742,0
Förändring av eget kapital enligt resultaträkningen		493,4	46,0		5 855,8	6 022,6
Utdelning		-	-		-1,5	-14,0
Summa eget kapital	27	48 201,9	47 708,4		77 604,9	71 750,5
Avsättningar						
Pensioner och liknande förpliktelser	28	2 773,9	2 463,3		4 467,5	3 110,6
Uppskjuten skatteskuld		-	-		1 041,0	817,5
Övriga avsättningar	29	6 912,3	5 840,9		6 958,3	6 604,5
Summa avsättningar		9 686,2	8 304,1		12 466,7	10 532,7
Minoritetsintresse i eget kapital					158,6	132,3
Långfristiga skulder						
Obligationslån	30	5 403,4	8 723,9		5 403,4	8 723,9
Reverslån	31	526,2	903,9		526,2	903,9
Statliga lån		-	-		0,0	17,2
Övriga långfristiga skulder	32	36,7	39,1	49	327,9	305,9
Summa långfristiga skulder		5 966,3	9 666,9		6 257,5	9 950,8
Kortfristiga skulder						
Kortfristiga skulder	33	20 062,4	19 577,3	50	13 121,1	12 762,8
Kortfristiga lån	34	4 427,3	7 096,0		3 746,5	6 487,8
Skuld för semesterlön och okompenserad övertid	35	808,4	683,0		-	-
Summa kortfristiga skulder		25 298,1	27 356,3		16 867,7	19 250,6
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		89 152,5	93 035,9		113 355,3	111 616,0
Ställda panter		-	-		400,0	300,0
Ansvars- och borgensförbindelser	36	1 983,6	2 108,2		12 319,6	13 664,0
Ansvarsförbindelse	37	12 290,8	12 143,5		-	-
Derivatinstrument	38	9,7	-263,9		-	-
Leasing avtal operationell leasing	39	434,0	41,3		-	-

Redovisningsprinciper

Kommunal redovisningslag

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen (SFS 1997:614) och Rådet för kommunal redovisnings rekommendationer med de undantag som redovisas under rubriken "Avvikande redovisningsprinciper".

Avskrivningar

Staden använder som huvudregel *linjär avskrivning* – ett lika stort belopp skrivs av varje månad under nyttjandeperioden. Vid tilläggsinvesteringar används *saldojusterad avskrivning* – tilläggsinvesteringen slutavskrivs vid samma tillfälle, som den ursprungliga investeringen. Omkostnadsförd anläggning - ingen avskrivning görs - används t ex för konstobjekt. Som utgångspunkt för bedömning av nyttjandetider använder staden Sveriges Kommuner och Landstings förslag på maximitider.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar har redovisats till anskaffningsvärdet. Som anläggningstillgång räknas tillgångar som har en livslängd på minst 3 år och uppgår till minst ett basbelopp. *Omsättningstillgångar* har redovisats till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde på balansdagen.

Immateriella tillgångar

Stockholms stad redovisar i dag inga immateriella tillgångar. Enligt stadens redovisningsregler för investeringar ska restriktivitet iakttas när en tillgång klassificeras som immateriell för att undvika en övervärdering av tillgångssidan. Till och med år 2008 bedöms inga tillgångar uppfylla kraven på en immateriell tillgång.

Lånekostnader

Lånekostnaderna belastar den period de hänförs till och inräknas inte i tillgångars anskaffningsvärden.

Klassificering

Kortfristiga fordringar och skulder förfaller till betalning inom tolv månader från balansdagen. *Långfristiga fordringar och skulder* förfaller till betalning efter mer än tolv månader efter balansdagen.

Exploateringsfastigheter, som avses att avyttras nästkommande år, redovisades från och med 2007 som omsättningstillgång. Från och med 2008 redovisas samtliga exploateringsfastigheter, som avses att avyttras oavsett när, som omsättningstillgångar.

Semesterlöneskuld och okompenserad övertid är skuldfört enligt ställning den 31 december 2008.

Jämförelsestörande poster

Som jämförelsestörande poster redovisas realisationsvinter- och förluster samt poster av engångskaraktär som inte tillhör den normala verksamheten. Enligt beslut i kommunfullmäktige används ett positivt resultat från försäljningar 2002 till kompetenshöjande åtgärder inom ramen för kompetensfonden samt ett positivt resultat från försäljningar 2006 till ett E-tjänstprogram och Järvalyftet. Åtgärder enligt dessa beslut redovisas som jämförelsestörande med motiveringen att åtgärderna är ett sätt att återföra värdet till stadens tillgångar.

Staden har valt att redovisa ovanstående poster som jämförelsestörande om de uppgår till minst 0,1 mnkr. Den låga gränsen har satts med tanke på att dessa poster aldrig tillhör den ordinarie verksamheten och därmed försvårar jämförelse mellan åren om de inte särredovisas.

Avsättningar

Staden gör vid utrymme, utöver avsättning för pensionsskulden, avsättningar för effekter av stora omorganisationer och åtaganden inom det infrastrukturella området.

Pensionsåtaganden

Stadens pensionsskuld redovisas dels som en avsättning i balansräkningen, dels som en ansvarsförbindelse. Pensioner intjänade till och med år 1997 redovisas som en ansvarsförbindelse. Den individuella intjänade pensionskostnaden under året redovisas i balansräkningen som en upplupen kostnad. Pensionsskulden är korrigerad med bortförsäkrade åtaganden.

Beräkningen av pensionsskulden är gjord enligt Riktlinjer för beräkning av pensionsskuld (RIPS 07). Grunden för beräkningarna är pensionsavtalet KAP-KL.

Leasing

I enlighet med Rådet för kommunal redovisnings rekommendation nr 13.1 2006 "Redovisning av hyres-/leasingavtal" redovisar staden kommande utgifter enligt leasingavtal. Ett avsteg gjordes 2007 från rekommendationen, då både finansiell- och operationell leasing redovisades inom linjen. Från och med 2008 följs rekommendationen fullt ut och finansiell leasing redovisas därmed i balansräkningen. En väsentlighetsbedömning har gjorts och avtal har endast tagits med där den totala kostnaden överstiger 0,5 mnkr eller den årliga kostnaden överstiger 0,2 mnkr.

Försäljning och inköp av anläggningstillgångar

Vid försäljning och köp av anläggningstillgångar gäller, som huvudregel, att transaktionen hänförs till det räkenskapsår när avtal tecknas, förutsatt att giltigt politiskt beslut fattas samma räkenskapsår.

Omläggning av redovisning av fordringar/skulder mot koncernbolagen

Omläggning av fordringar och skulder gentemot koncernbolag har gjorts i 2008 års bokslut. I bokslut för år 2007 redovisades nettofordran mot koncernbolagen som en tillgång under kassa/bank. År 2008 redovisas fordringar mot koncernbolagen under kortfristiga fordringar och skulder under kortfristiga skulder. Detta innebär en omslutningsökning av balansräkningen 2008 med 14 116 mnkr. Motsvarande förändring för 2007 blir 11 591 mnkr. Balansräkningen och finansiella mått för år 2007 har räknats om enligt modellen för 2008. Soliditeten för 2007 blir 51 procent exklusive pensionsåtaganden och 38 procent inklusive pensionsåtaganden. Enligt det tidigare sättet att redovisa blev soliditeten 59 procent respektive 44 procent.

Omläggning av gåvoredovisning.

Stiftelselagen gäller för donationsförvaltning. Donationer klassificeras antingen som gåvor eller stiftelser. Stiftelser är självständiga juridiska personer med Stockholms stad som förvaltare. Antalet stiftelser uppgår år 2008 till ca 200 stiftelser och 18,1 mnkr har delats ut av avkastningen under året. Under 2008 har en omklassificering gjorts och gåvor, som ej uppfyller kraven för stiftelser, har överförts till staden för utdelning. Sammanlagt har 10,1 mnkr överförts under 2008.

Sammanställd redovisning

Enligt den kommunala redovisningslagen ska årsredovisningen även omfatta sådan verksamhet som bedrivs av andra juridiska personer. Syftet med den sammanställda redovisningen är att ge en samlad bild av nämnderna och bolagens verksamheter och ekonomiska ställning. De koncerninterna transaktionerna, det vill säga interna fordringar, skulder, köp och försäljningar har eliminerats för att ge en för koncernen rättvisande bild.

I den sammanställda redovisningen har stadens nämnder konsoliderats med stadens hel- och majoritetsägda aktiebolag och indirekt ägda intressebolag. Dessutom ingår de direktägda intressebolag, i vilka staden har en röstandel om minst 20 procent.

En sammanställd redovisning görs i samband med delårsrapport och årsredovisning.

Metod för sammanställd redovisning

Stadens sammanställda redovisning har upprättats enligt förvärvsmetoden. Det innebär att stadens anskaffningskostnader för aktier i dotterbolag har eliminerats mot dotterbolagens eget kapital. Över- eller undervärden som uppstått vid förvärvet har fördelats på byggnader, mark, goodwill samt koncernreserv. Vid konsolidering av hel- och majoritetsägda aktiebolag har konventionell metod används. Den proportionella konsolideringsmetoden har använts avseende de av staden direktägda intressebolagen. För intressebolag som är indirekt ägda genom stadens bolag har kapitalandelsmetoden använts. Även för AB Fortum värme Holding samägt med Stockholms stad har kapitalandelsmetoden använts.

Stadens nämnder och aktiebolag kan tillämpa olika redovisnings- och värderingsprinciper.

Avvikande redovisningsprinciper

Investeringar

Inom staden sker inte redovisning av investeringar på samtliga nämnder. Stadsdelsnämnderna har investeringsanslag avseende parkmiljö sedan 2006 och från 2009 investeringsanslag för maskiner och inventarier. Avsteget från god redovisningssed avseende investeringar under 2008 har gjorts på grund av att det beloppsmässiga avsteget har bedömts som litet i en stad av Stockholms storlek. Det har bedömts att summan av investeringar direkt kostnadsförda per år är av samma storlek och därmed påverkar resultatet på samma sätt som om utgifterna hade aktiverats. Från och med budget 2009 har staden valt att följa gängse redovisningsprinciper. I stort sett samtliga nämnder kommer då att aktivera investeringar överstigande ett basbelopp och ej redovisa den typen av utgifter i resultaträkningen.

Investeringar i annans fastighet

Enligt beslut i kommunfullmäktige den 3 november 2008 ska mindre projekt/bygg-åtgärder understigande en utgift om 0,5 mnkr avseende SISAB:s och Micasa Fastigheter i Stockholm AB:s fastigheter direktfinansieras av staden. Det gäller oavsett om åtgärden är att betrakta som investering eller underhåll. Nämnderna redovisar direktfinansierade åtgärder i fastigheter som omfattas av stadens ramavtal med SISAB och Micasa Fastigheter i Stockholm AB, som enligt definition är att betrakta som investeringar, om totalt 3,8 mnkr fördelat på 23 olika poster.

Exploateringsfastigheter

Exploateringsfastigheter redovisas som omsättningstillgångar vid bokslutstillfället. Under löpande räkenskapsår redovisas exploateringsfastigheter i anläggningsregistret som anläggningstillgång.

Avsättningar infrastrukturella utgifter

Staden har i bokslut 2008 en avsättning på 5 590 mnkr till infrastrukturella utgifter. Behovet bedöms till 6 700 mnkr. En stor del av detta beräknas tidigast till år 2011. Då staden har en stark balansräkning och har för avsikt att skapa ytterligare utrymme för infrastrukturella avsättningar under 2009 och 2010 till följd av beräknade realisationsvinster vid försäljningar, kommer behovet att kunna finansieras.

Skatter

Enligt rekommendation 4.2 från Rådet för kommunal redovisning ska den prognos som Sveriges kommuner och landsting (SKL) presenterar i december ligga till underlag för beräkning av slutskatteavräkningen. Staden har i likhet med Göteborg och Malmö använt sig av den prognos som presenteras i februari 2009 för beräkningen. Då prognosen i februari är sämre än den som tidigare lämnats åberopas försiktighetsprincipen.

Definitioner till årsbokslut

Anläggningstillgångar är tillgångar som är avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten. Kan vara immateriella (till exempel goodwill), materiella (till exempel byggnader) eller finansiella (till exempel aktier).

Avskrivning enligt plan är den fördelade totalutgiften för en anläggningstillgång. Kostnaden fördelas över de antal år som tillgången används i verksamheten. För tilläggsinvesteringar används en saldojusterad avskrivning. Anläggningar utan ändlig nyttjandeperiod skrivs inte av.

Avsättningar är förpliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias.

Balanskravet är kopplat till resultaträkningen. Enligt kommunallagen ska budgeten upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna (KL 8 kap. 4 §). Om det redovisade resultatet blir negativt, det vill säga om kostnaderna för ett visst räkenskapsår överstiger intäkterna, ska det negativa resultatet regleras senast under det tredje året efter det att det negativa resultatet redovisades. Huvudprincipen är att realisationsvinster inte ska inräknas i intäkterna då avstämning med balanskravet görs. Undantag kan dock göras om det står i överenskommelse med god ekonomisk hushållning, till exempel om försäljningen är ett led i en omstrukturering.

Realisationsvinster för exploateringsfastigheter redovisade som omsättningstillgångar undantas.

Balansräkningen (BR) är en sammanställning av tillgångar, eget kapital, avsättningar och skulder på balansdagen, det vill säga redovisningsperiodens sista dag.

Certifikat kan emitteras av till exempel kommuner eller företag. Lån kan upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev i form av certifikat med löptider upp till ett år.

Eget kapital utgör skillnaden mellan tillgångar och skulder. Visar hur stor del av tillgångarna som inte finansierats med skulder.

Eliminering innebär att interna poster tas bort, så att uppgifter om intäkter, kostnader, fordringar och skulder inte anger ”uppblåsta” värden.

Euro Commercial Paper (ECP) är kommuncertifikat eller företagscertifikat som emitterats på euromarknaden.

Euro Medium Term Note (EMTN) är Medium Term Notes som emitterats på euromarknaden.

Kassaflödesanalysen visar kassaflöde från den löpande verksamheten, från investeringsverksamheten samt från finansieringen. Summan av dessa poster utgör årets kassaflöde.

Finansnetto är skillnaden mellan posterna finansiella intäkter och finansiella kostnader i resultaträkningen.

Medium Term Note (MTN) är lån som kan upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev i form av obligationer med löptider om lägst ett år och högst femton år.

Nettoinvesteringar innebär gjorda investeringar minskat med gjorda avyttrade anläggningar inklusive återförda avskrivningar för dessa.

Omsättningstillgångar är tillgångar som inte innehas för stadigvarande bruk, utan förbrukas i samband med framställning av produkter eller tjänster eller på annat sätt används i rörelsen.

Resultaträkningen (RR) är en sammanställning av intäkter, kostnader och resultat för en viss period.

Soliditeten är ett mått på betalningsförmågan på lång sikt och kan sägas visa den finansiella styrkan. Anger andelen av eget kapital av totala tillgångar.

Årets resultat visar förändringen av det egna kapitalet.

Noter till resultaträkningen

Not 1 Verksamhetens intäkter

I verksamhetens intäkter har interna poster mellan förvaltningarna eliminerats.

mnkr	2008	2007
Taxor, avgifter med mera	4 318,7	4 547,2
Hyror, tomträttsavgälder	3 184,1	3 047,8
Statsbidrag	1 285,9	1 287,2
EU-bidrag	14,5	22,2
Summa verksamhetens intäkter	8 803,2	8 904,3

Not 2 Jämförelsestörande intäkter

mnkr	2008	2007
Realisationsvinster vid försäljningar	1 598,7	629,4
Summa jämförelsestörande intäkter	1 598,7	629,4

Not 3 Verksamhetens kostnader

I verksamhetens kostnader har interna poster mellan förvaltningarna eliminerats.

mnkr	2008	2007
Material och köpta tjänster med mera	-8 630,5	-8 137,7
Bostadstillägg, sociala bidrag och andra understöd <i>varav försörjningsstöd/socialbidrag</i>	-2 054,0 -899,4	-2 027,4 -931,6
Entreprenader och köp av verksamhet exklusive husbyggnads-, anläggnings- och reparationsentreprenader	-9 720,0	-8 646,1
Löner	-12 242,5	-12 303,7
Lönebikostnader	-4 137,4	-4 189,6
Pensionsutbetalningar* <i>varav utbetalning av pensioner</i> <i>varav pensionsavgifter</i> <i>varav tjänstepensionsförsäkring</i> <i>varav särskild löneskatt</i> <i>varav förändring av pensionsskuld inklusive löneskatt</i>	-1 868,2 -670,1 -581,7 -5,7 -300,1 -310,6	-2 496,3 -600,2 -652,2 0,0 -304,0 -939,8
Övriga personalkostnader	-279,9	-264,3
Summa verksamhetens kostnader	-38 835,2	-38 065,1

*I årsredovisning 2007 redovisades löneskatten under lönebikostnader. I årsredovisning 2008 redovisas denna post under pensionskostnader

Not 4 Jämförelsestörande kostnader

mnkr	2008	2007
Realisationsförluster vid försäljningar	-18,4	-57,1
Kompetensfonden	-17,9	-4,7
Järvalyftet	-30,7	-15,2
IT-utveckling	-131,3	-19,9
Förändring pensionsskuld	0,0	-82,0
Summa jämförelsestörande kostnader	-198,4	-178,8

Not 5 Avskrivningar

mnkr	2008	2007
Planenliga avskrivningar	-528,0	-486,5
Nedskrivningar	-78,5	-23,4
Summa avskrivningar	-606,5	-509,8

Not 6 Skatteintäkter

mnkr	2008	2007
Årets preliminära skatteintäkter	29 657,6	27 607,4
Korrigerad prognostiserad slutavräkning 2006	0,0	10,9
Prognostiserad slutavräkning 2007	0,0	443,6
Korrigerad prognostiserad slutavräkning 2007	-48,1	0,0
Prognostiserad slutavräkning 2008	-274,1	0,0
Begravningsavgifter	120,0	108,7
Summa skatteintäkter	29 455,4	28 170,6

Not 7 Generella statsbidrag och utjämningsbidrag

mnkr	2008	2007
Generella statsbidrag och utjämningsbidrag		
Regleringsbidrag	0,0	714,4
Kostnadsutjämningsbidrag	1 090,0	993,6
Kommunal fastighetsavgift	1 044,4	0,0
Summa generella statsbidrag och utjämningsbidrag	2 134,4	1 708,0

Avgifter i utjämningsystemet

Inkomstutjämningsavgift	-1 431,7	-1 280,7
Regleringsavgift	-363,6	0,0
Avgift till LSS-utjämning	-300,3	-230,8
Summa avgifter i utjämningsystem	-2 095,6	-1 511,5

Summa generella statsbidrag och utjämning	38,8	196,5
--	-------------	--------------

Not 8 Finansiella intäkter

Under posten övriga finansiella intäkter redovisas bland annat borgensintäkter från de kommunala bostadsbolagen.

mnkr	2008	2007
Långfristiga räntor	352,4	1 534,8
Kortfristiga räntor	1 529,4	476,3
Övriga finansiella intäkter	12,2	19,6
Aktieutdelning	901,7	601,5
Summa finansiella intäkter	2 795,7	2 632,2

Not 9 Finansiella kostnader

mnkr	2008	2007
Långfristiga räntor	-700,9	-1 066,7
Kortfristiga räntor	-672,0	-452,0
Övriga finansiella kostnader	-16,5	-16,9
Summa finansiella kostnader	-1 389,4	-1 535,6

Not 10 Avsättningar och ianspråktagande

mnkr	2008	2007
Årets avsättningar		
Omstruktureringskostnader	-280,0	0,0
Begravningsavgifter	-1,5	0,0
Infrastrukturella kostnader	-1 506,1	-1 250,0
Summa årets avsättningar	-1 787,6	-1 250,0

Inspråktagna avsättningar från föregående år

Omstruktureringskostnader	4,6	243,0
Boende äldre, funktionshindrade och psykiskt funktionshindrade	30,8	57,7
Renhållningsverksamhet	15,6	33,0
Begravningsavgifter	0,0	8,6
Infrastrukturella kostnader	364,9	95,7
Förskoleutbyggnad	39,2	59,6
Miljömiljarden	206,0	273,0
Pensionskostnader	0,0	274,7
Ventilationskostnader skolor	55,0	6,8
Summa ianspråktagna avsättningar från föregående år	716,2	1 052,2

Netto avsättningar/ianspråktagna avsättningar	-1 071,4	-197,8
--	-----------------	---------------

Noter till kassaflödesanalys

Not 11 Specifikation av ej likviditetspåverkande poster	2008	2007
mnkr		
Justering för av- och nedskrivningar	606,5	509,8
<i>varav långfristiga fordringar</i>	56,1	-
Justering för gjorda avsättningar	2 098,2	2 189,9
Summa ej likviditetspåverkande poster	2 704,8	2 699,7
Not 12 Ökning/minskning kortfristiga fordringar		
mnkr		
Omklassificering av exploateringsfastigheter till omsättningstillgångar	-2 397,0	-85,0
Summa ökning/minskning kortfristiga fordringar	-2 397,0	-85,0
Not 13 Ökning/minskning kortfristiga fordringar		
mnkr		
Återläggning av omklassificering av långfristig upplåning till kortfristig	3 231,8	3 611,4
Summa ökning/minskning kortfristiga fordringar	3 231,8	3 611,4
Not 14 Amortering av långfristiga skulder		
mnkr		
Omklassificering av långfristig upplåning till kortfristig	-3 727,3	-3 231,8
Summa amortering av långfristiga skulder	-3 727,3	-3 231,8
Not 15 Investering i materiella anläggningstillgångar		
mnkr		
Investeringar i materiella anläggningstillgångar	-3 235,4	-3 460,1
<i>varav byggnader och tekniska anläggningar</i>	-2 440,0	-2 392,8
<i>varav maskiner och inventarier</i>	-104,7	-101,9
<i>varav leasingavtal</i>	-0,9	0,0
<i>varav pågående ny-, till- och ombyggnader</i>	-689,8	-965,4
Summa investering i materiella anläggningstillgångar	-3 235,4	-3 460,1

Noter till balansräkningen

I stadens balansräkning bruttoredovisas fordringar och skulder gentemot stadens egna bolag.

Not 16 Mark byggnader och tekniska anläggningar

mnkr	2008	2007
Ingående mark, byggnader och tekniska anläggningar*	42 026,4	40 242,5
Ingående avskrivningar	-3 204,3	-2 804,5
Årets avskrivningar	-467,3	-399,9
Årets nedskrivningar	-19,5	-23,4
Årets nyinvesteringar	2 440,0	2 392,8
Försäljningar	-190,2	-585,5
Omklassificering exploateringsfastigheter	-2 482,0	0,0
Summa mark, byggnader och tekniska anläggningar	38 103,1	38 822,1

* Teknisk korrigerig av IB 2007 mellan pågående ny- till & ombyggnad och tekniska anläggningar

Not 17 Maskiner och inventarier

mnkr	2008	2007
Ingående maskiner och inventarier	940,1	838,2
Ingående avskrivningar	-621,0	-534,4
Årets avskrivningar	-96,5	-86,6
Årets nedskrivningar	0,0	-0,1
Årets nyinvesteringar	104,7	101,9
Försäljningar	-0,2	0,0
Leasingavtal	0,9	0,0
Summa maskiner och inventarier	328,0	319,1

Not 18 Pågående ny-, till- och ombyggnader

mnkr	2008	2007
Ingående pågående ny-, till- och ombyggnader *	3 638,8	2 673,4
Årets nyinvesteringar	689,8	965,4
Summa pågående ny-, till- och ombyggnader	4 328,6	3 638,8

* Teknisk korrigerig av IB 2007 mellan pågående ny-, till och ombyggnad och mark, byggnader och tekniska anläggningar.

Not 19 Aktier och andelar

mnkr	2008	2007
Ingående aktier och andelar	3 711,5	3 679,6
Köp av bostadsrätter	15,5	38,7
Försäljning av bostadsrätter	0,0	-6,8
Summa aktier och andelar	3 727,0	3 711,5

Aktier i kommunala bolag med mera per 2008-12-31

Bolag	Aktiekapital (tkr)	Ägarandel (%)	Bokfört	Bokfört
			värde 2008-12-31 (tkr)	värde 2007-12-31 (tkr)
Stockholms Stadshus AB*	2 850 000,0	100,0%	3 483 582,0	3 483 582,0
Mässfastigheter i Stockholm AB*	20 000,0	50,4%	10 880,0	10 880,0
Stockholm år 2004 AB	500,0	100,0%	514,0	514,0
Euro Info Centre Stockholm AB	0,0	0,0%	0,0	34,0
Svenska Teknologföreningen Fastighets AB	562,0	100,0%	562,0	562,0
Stockholm Terminal AB	1 000,0	20,0%	200,0	200,0
AB Fortum Värme Holding	1 000,0	49,9%	800,0	800,0
Summa aktier i koncernföretag/dotterbolag			3 496 538,0	3 496 572,0
* Koncern				
SÖRAB	8 000,0	5,0%	400,0	400,0
AB Servi-Data (depositionsbevis)			0,1	0,1
Summa aktier i övriga företag			400,1	400,1
Summa aktier			3 496 938,1	3 496 972,1
Summa andelar (bostadsrätter)			230 035,2	214 526,2
Summa aktier och andelar			3 726 973,3	3 711 498,3

Not 20 Långfristiga fordringar

mnkr	2008	2007
Ingående långfristiga fordringar	1 766,4	22 730,0
Nyutlåning	0,1	10 471,1
Återläggning av föregående års omklassificering	30,6	8 228,0
Amorteringar	-3,0	-39 628,6
Upp-/Nedskrivningar*	-59,0	-3,5
Kortfristig del av långfristiga fordringar**	-24,8	-30,6
Summa långfristiga fordringar	1 710,3	1 766,4

*Nedskrivning av enligt avtal ej realiserbar långfristig fordran Micasa

**Fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa fordringar har omförts till kortfristig utlåning.

Låntagare

mnkr	2008	2007
Utlåning till koncernbolag	0,0	0,0
Övriga	1 710,3	1 766,4
Summa långfristiga fordringar	1 710,3	1 766,4

Not 21 Exploateringsfastigheter*

mnkr	2008	2007
Exploateringsfastigheter	2 482,0	85,0
Summa tomträttsmark	2 482,0	85,0

*Från och med 2007 redovisas exploateringsfastigheter, som avses att avyttras 2008 som omsättningstillgångar. Från och med 2008 redovisas samtliga exploateringsfastigheter, som avses att avyttras som omsättningstillgångar.

Not 22 Varulager och pågående arbete

mnkr	2008	2007
Varulager	10,9	11,9
Pågående arbeten	0,1	0,0
Summa varulager och pågående arbeten	11,0	11,9

Förrådet värderas till det lägsta värdet av anskaffningspris och verkligt värde.

Not 23 Kortfristiga fordringar

mnkr	2008	2007
Skatte-/momsfordringar	447,7	572,2
Statsbidragsfordringar	118,5	100,6
Kortfristiga fordringar stadens koncernföretag*	34 802,7	40 380,5
Övriga kortfristiga fordringar	20,8	86,5
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	2 324,2	2 483,2
Kundfordringar	620,2	739,6
Summa kortfristiga fordringar	38 334,0	44 362,6

* Redovisningsprincipen är ändrad så att fordringar och skulder för koncernbolag redovisas som fordringar och skulder. För år 2007 är beloppen korrigerade enligt samma princip. I 2007 års bokslut redovisas fordringar och skulder på koncernbolagen under kassa och bank.

Not 24 Kortfristig utlåning

mnkr	2008	2007
Kortfristig utlåning	0,0	209,2
Kortfristig del av långfristiga fordringar*	24,8	30,6
Summa kortfristig utlåning	24,8	239,9

*Långfristiga fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa fordringar har omförts till kortfristig utlåning.

Not 25 Kortfristiga placeringar

mnkr	2008	2007
Kompetenskonto	60,2	64,8
Summa kortfristiga placeringar	60,2	64,8

Not 26 Kassa och bank

mnkr	2008	2007
Förskottskassor	11,8	13,8
Kassa, bank- och plusgiro*	31,6	0,0
Summa kassa och bank	43,4	13,8

* Redovisningsprincipen är ändrad så att fordringar och skulder för koncernbolag redovisas som fordringar och skulder. För år 2007 är Beloppen korrigerade enligt samma princip. I 2007 års bokslut redovisas fordringar och skulder på koncernbolagen under kassa och bank.

Not 27 Eget kapital

mnkr	2008	2007
Ingående eget kapital	47 708,4	47 662,2
<i>varav disposition av 2002 o 2006 års förändring*</i>	180,6	39,8
Förändring av eget kapital enligt resultaträkningen	493,4	46,0
Summa eget kapital	48 201,9	47 708,4

*Dessa medel avser disposition av Stockholms stads kompetensfond, E-tjänstprogram, söderortsvisionen och Järvalyftet.

Not 28 Pensioner och liknande förpliktelser

mnkr	2008	2007
Ingående avsatta pensioner	2 463,3	1 523,5
Nyintjänade och skuldförändring arbetstagare	126,3	185,0
Avgiftsbestämd chefpension	7,5	7,5
Skuldförändring pensionärer	116,1	563,9
Avsatt till löneskatt	60,6	183,5
<i>varav ränte- och prisbasbeloppsuppräknig</i>	72,6	0,0
Summa avsatt till pensioner	2 773,9	2 463,3
<i>varav avgiftsbestämd chefpension</i>	47,2	39,7
<i>varav garantipension inklusive löneskatt</i>	15,7	9,7
<i>varav särskild avtalspension inkl löneskatt</i>	487,1	0,0
<i>varav visstidspension förtroendevalda inkl löneskatt</i>	46,6	32,7
Aktualiseringsgrad i procent	79,0	79,0
Aktualiseringsgrad anställning Stockholms stad i procent	99,0	99,0
Antal visstidsförordnade tjänstemän	41	40

Skulden har minskats med bortförsäkrat via tjänstepensions- 5,7 0,0
försäkring omfattande förvaltningschefer med flera med särskilda avtal

Not 29 Övriga avsättningar

mnkr 2008 2007

Omstruktureringskostnader

Ingående balans	127,0	370,0
lanspråktaget	-4,6	-243,0
Årets avsättning*	280,0	0,0
Utgående balans	402,3	127,0

Boende äldre, funktionshindrade och psykiskt

funktionshindrade

Ingående balans	385,7	443,4
lanspråktaget	-30,8	-57,7
Årets avsättning	0,0	0,0
Utgående balans	354,9	385,7

Renhållningsverksamhet

Ingående balans	45,3	78,3
lanspråktaget	-15,6	-33,0
Årets avsättning	0,0	0,0
Utgående balans	29,6	45,3

Begravningsavgifter

Ingående balans	3,6	12,2
lanspråktaget	0,0	-8,6
Årets avsättning	1,5	0,0
Utgående balans	5,1	3,6

Infrastrukturella avgifter

Ingående balans	4 448,6	3 294,3
lanspråktaget	-364,9	-95,7
Årets avsättning**	1 506,1	1 250,0
Utgående balans	5 589,8	4 448,6

Förskoleutbyggnad

Ingående balans	252,8	312,4
lanspråktaget	-39,2	-59,6
Årets avsättning	0,0	0,0

Utgående balans	213,6	252,8
Miljömiljarden		
Ingående balans	522,9	795,9
lanspråktaget	-206,0	-273,0
Årets avsättning	0,0	0,0
Utgående balans	316,9	522,9
Pensionskostnader		
Ingående balans	0,0	274,7
lanspråktaget	0,0	-274,7
Årets avsättning	0,0	0,0
Utgående balans	0,0	0,0
Ventilationskostnad skolor		
Ingående balans	55,0	61,8
lanspråktaget	-55,0	-6,8
Årets avsättning	0,0	0,0
Utgående balans	0,0	55,0
Summa ingående balans	5 840,9	5 643,1
Summa lanspråktaget	-716,2	-1 052,2
Summa årets avsättningar	1 787,6	1 250,0
Summa utgående balans	6 912,3	5 840,9

*Avser Brand- och räddningsnämndens övergång till

kommunalförbund, inrättande av gemensam service med mera

**Avsättning till E18, Norra länken, Citybanan, Förbifart Stockholm och
Nationalstadsparken

Not 30 Obligationslån

mnkr	2008	2007
Ingående obligationslåneskuld	8 723,9	8 862,8
Nyupplåning	8,0	3 061,1
Återläggning av föregående års omklassificering	3 200,0	2 200,0
Amorteringar	-3 203,4	-2 200,0
Kortfristig del av långfristiga lån*	-3 325,0	-3 200,0
Summa obligationslån	5 403,4	8 723,9

*Skulder som på balansdagen har en förfalldag som inträffar inom ett år. Dessa skulder har omförts till kortfristiga lån.

mnkr	2008	2007
Utländska obligationslån	2 912,8	4 487,8
Svenska obligationslån	2 490,7	4 236,1
Summa obligationslån	5 403,4	8 723,9

Not 31 Reverslån

mnkr	2008	2007
Ingående reverslåneskuld	903,9	5 071,9
Nyupplåning	0,0	4 081,0
Återläggning av föregående års omklassificering	31,8	1 411,4
Amorteringar	-7,3	-9 628,6
Kortfristig del av långfristiga lån*	-402,3	-31,8
Summa reverslån	526,2	903,9

*Skulder som på balansdagen har en förfalldag som inträffar inom ett år. Dessa skulder har omförts till kortfristiga lån.

mnkr	2008	2007
Utländska reverslån	500,0	870,0
Svenska reverslån	26,2	33,9
Upplåning från majoritetsägda bolag	0,0	0,0
Summa reverslån	526,2	903,9

Not 32 Övriga långfristiga skulder

mnkr	2008	2007
Långfristig skuld leasing	0,6	0,0
Förmedlade medel	0,6	0,6
Skuldfonder	35,6	38,5
Utnyttjad checkräkningskredit	0,0	0,0
Summa övriga långfristiga skulder	36,7	39,1

*I 2007 års bokslut bedömdes checkräkningskrediten som långfristig.
En omklassificering har gjorts 2008, varför balansräkning 2007 har
korrigerats.

Not 33 Kortfristiga skulder	2008	2007
mnkr		
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	2 612,9	2 836,0
Skatteskulder/moms	32,8	34,8
Leverantörsskulder	2 424,6	2 847,1
Förmedlade medel	3,9	4,1
Deponerade medel	3,9	18,3
Skuldfonder	0,0	0,7
Personalskatter	254,9	297,9
Kortfristiga skulder till koncernföretag*	14 116,0	13 420,1
Övrigt	613,4	118,4
Summa kortfristiga skulder	20 062,4	19 577,3

* Redovisningsprincipen är ändrad så att fordringar och skulder för
koncernbolag redovisas som fordringar och skulder. För år 2007 är beloppen
korrigerade enligt samma princip. I 2007 års bokslut redovisas
fordringar och skulder på koncernbolagen under kassa och bank.

Not 34 Kortfristiga lån	2008	2007
mnkr		
Certifikatslån	0,0	2 290,6
Certifikatslån i utländsk valuta	700,0	954,4
Utnyttjad kredit i koncernkontot*	0,0	619,2
Upplåning från majoritetsägda bolag	0,0	0,0
Kortfristig del av långfristiga lån**	3 727,3	3 231,8
Summa kortfristiga lån	4 427,3	7 096,0

* Redovisningsprincipen är ändrad så att fordringar och skulder för
koncernbolag redovisas som fordringar och skulder. 2007 års siffror
är korrigerade enligt samma princip. I 2007 års bokslut redovisas
fordringar och skulder på koncernbolagen under kassa och bank.

**Långfristiga lån som på balansdagen har en förfallodag som inträffar
inom ett år. Dessa skulder har omförts till kortfristiga lån.

Not 35 Skuld för semesterlöner och okompenserad övertid	2008	2007
mnkr		
Ingående skuld	810,8	655,8
<i>varav semesterlöner</i>	<i>626,7</i>	<i>597,5</i>
<i>varav okompenserad övertid</i>	<i>184,1</i>	<i>58,3</i>

Förändring semesterlöneskuld	30,4	29,2
Förändring okompenserad övertid	-32,9	-2,0
Summa skuld för semesterlöner och okompenserad övertid	808,4	683,0
<i>varav semesterlöner</i>	657,2	626,7
<i>varav okompenserad övertid</i>	151,2	56,3
Not 36 Ansvars- och borgensförbindelser	2008	2007
mnkr		
Stadens majoritetsägda bolag		
Borgen för lån	0,0	17,7
<i>varav AB Familjebostäder</i>	0,0	0,5
<i>varav AB Stockholmshem</i>	0,0	17,2
<i>varav AB Svenska Bostäder</i>	0,0	0,0
Pensionsutfästelser	649,9	646,4
Summa ansvars- och borgensförbindelser för majoritetsägda bolag	679,9	664,1
Övriga juridiska-/privatpersoner		
Borgen för lån	1 260,4	1 372,6
<i>varav Stiftelsen Stockholms Studentbostäder</i>	68,3	68,7
<i>varav Stockholms Kooperativa Bostadsförening</i>	443,0	443,0
<i>varav Fortum</i>	524,3	651,0
<i>varav Stockholms Stadsmission</i>	90,1	91,1
<i>varav SYVAB</i>	97,4	78,4
<i>varav övriga juridiska personer</i>	37,4	40,4
Pensionsutfästelser	68,1	64,7
Kommunalt förlustansvar för småhus	5,2	6,9
Summa borgen för övriga juridiska personer	1 333,7	1 444,2
Totalt ansvars- och borgensförbindelser	1 983,6	2 108,2

Not 37 Stadens pensionsskuld	2008	2007
mnkr		
Ingående pensionsskuld	12 143,5	10 470,5
Nyintjänade och skuldförändring arbetstagare*	-130,6	i.u
Skuldförändring pensionärer**	278,0	1 673,0
Summa pensionsskuld	12 290,8	12 143,5
*Särskild avtalspension för brandmän överfört till avsättning i balansräkningen på grund av övergång till kommunalförbund.		
**År 2007 utgör 1 673 mnkr den totala skuldförändringen på grund av att uppdelning saknas.		
Aktualiseringsgrad (%)	72	72
Aktualiseringsgrad anställning Stockholms stad (%)	99	99

Not 38 Derivatinstrument

mnkr

	Nominellt värde, tillgångar	Nominellt värde, skulder	Netto	Marknads- värde netto
Valuta-swappar	1 797,4	1 787,8	9,7	11,3
Ränte-swappar	1 600,0	1 600,0	0,0	39,2
Summa	3 397,4	3 387,8	9,7	50,5

Staden utnyttjar ränte- och valutaswappar i syfte att säkra positioner avseende kurs- och ränteförändringar. Staden marknadsvärderade fordran på swapmotparterna översteg på balansdagen motsvarande skuld med 50,5 mnkr.

**Not 39 Leasingavtal
mnkr**

	Redovisat värde 2008-12-31	Nuvärdes beräknade minimilease- avgift			Summa minimi- leaseav- tal
		Förfallod <=1år	Förfallodag 2-5 år	Förfallodag >5 år	
Finansiell leasing	0,9	0,3	0,6	0,0	
Operationell leasing	434,0	29,6	110,3	294,1	

Leasingavtal med ett sammanlagt värde understigande 500 000 kr eller en årlig kostnad motsvarande maximalt 150 000 kr är inte medtagna. Leasingavtal avseende operationell leasing redovisas endast om avtalets längd överstiger 3 år och om avtalet inte är uppsägningsbart. Finansiell leasing ingår i balansräkningen från 2008 under maskiner och inventarier samt under lång- och kortfristiga skulder. Inga avtal om finansiell leasing omfattar variabla avgifter.

Noter till resultaträkning - kommunkoncernen

Not 40 Avskrivningar

mnkr	Procent	2008	2007
Immateriella anläggningstillgångar			
Hyresrätter och immateriella tillgångar	20-33	-6,0	-4,5
Goodwill	20	0,0	0,0
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader och tekniska anläggningar	2-33	-2 152,3	-2 007,5
Maskiner och inventarier	2-33	-352,4	-341,6
Summa avskrivningar		-2 510,7	-2 353,6

Not 41 Finansiella intäkter

mnkr	2008	2007
Ränteintäkter	403,5	466,2
Övriga finansiella intäkter	71,0	87,0
Summa finansiella intäkter	474,5	553,2

Not 42 Finansiella kostnader

mnkr	2008	2007
Räntekostnader	-858,5	-1 189,9
Övriga finansiella kostnader	-17,9	-16,5
Summa finansiella kostnader	-876,4	-1 206,5

Not 43 Skatt

mnkr	2008	2007
Aktuell skatt	-1 578,3	-626,1
Uppskjuten skatt	-182,3	324,9
Summa skatt	-1 760,6	-301,3

Noter till kassaflödesanalys - kommunkoncernen

Not 44 Justering för ej likviditetspåverkande poster

mnkr	2008	2007
Skattekostnad	597,3	-626,0
Avskrivningar	2 510,7	2 354,0
Nedskrivningar	83,5	398,0
Realisationsvinster netto	-9 041,1	-7 353,4

Förändring avsättningar	1 711,5	305,4
Resultat från andelar i intresseföretag	-72,1	-96,4
Summa justering för ej likviditetspåverkande poster	-4 210,3	-5 018,4

Noter till balansräkning - kommunkoncernen

Not 45 Immateriella anläggningstillgångar

mnkr

	2008	2007
Immateriella anläggningstillgångar 1/1	14,7	18,9
Investeringar	5,5	0,3
Omklassificering	24,8	0,0
Försäljningar/utrangeringar	-0,2	0,0
Avskrivningar	-6,0	-4,5
Summa immateriella anläggningstillgångar 31/12	38,6	14,7

Not 46 Mark, byggnader och tekniska anläggningar

mnkr

	2008	2007
Mark, byggnader och tekniska anläggningar 1/1	86 185,0	85 969,7
Investeringar	3 766,6	3 293,7
Omklassificering	6 115,8	5 188,5
Försäljningar/utrangeringar	-6 102,8	-1 937,4
Avskrivningar	-2 152,3	-2 007,5
Nedskrivningar	-48,7	-169,1
Ändring i koncernsammansättning	-1 621,6	-4 152,9
Summa mark, byggnader och tekniska anläggningar 31/12	86 142,1	86 185,0

Not 47 Maskiner och inventarier

mnkr

	2008	2007
Maskiner och inventarier 1/1	4 051,5	3 903,1
Investeringar	161,9	493,0
Omklassificering	622,6	25,3
Försäljningar/utrangeringar	-51,0	-20,1
Avskrivningar	-352,4	-341,6
Ändring i koncernsammansättning	59,7	-8,2
Summa maskiner och inventarier 31/12	4 492,4	4 051,5

Not 48 Pågående ny-, till- och ombyggnader

mnkr

	2008	2007
Pågående ny-, till- och ombyggnader 1/1	11 189,4	9 486,2
Investeringar	7 316,9	7 727,8
Omklassificering	-6 763,2	-5 213,8
Försäljningar/utrangeringar	-197,7	-34,1
Nedskrivningar	-21,2	-378,0
Ändring i koncernsammansättning	-92,2	-398,7
Summa pågående ny-, till- och ombyggnader 31/12	11 432,0	11 189,4

Not 49 Övriga långfristiga skulder

mnkr

	2008	2007
Lån från kreditinstitut	250,0	250,0
Övrigt	77,9	55,9
Summa övriga långfristiga skulder	327,9	305,9

Not 50 Kortfristiga skulder

mnkr

	2008	2007
Förskott från kund	0,8	43,1
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	4 354,5	4 606,2
Skatteskulder	1 269,9	433,2
Leverantörsskulder	4 295,2	4 804,4
Övriga kortfristiga skulder	3 200,7	2 876,0
Summa kortfristiga skulder	13 121,1	12 762,8

Nämnder

	Antal anställda	Budget netto- kostnader, mnr	Nettoufall exkl. resultatfonder, mnr	Resultat- enheternas resultat	Förändring resultatfond mnr	Avvikelse budget/ utfall mnr	Budget netto- investeringar, mnr	Utfall netto- investeringar, mnr
Kommunfullmäktige m.m.	726	-1 185,6	-1 151,9	1,0	-1,0	32,6	0,0	0,0
Revisorskollegiet	26	-27,7	-25,6	0,0	0,0	2,1	0,0	0,0
Service nämnden	117	-2,5	-0,1	0,0	0,0	2,4	0,0	0,0
Valnämnden	0	-4,3	-3,8	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	22 025	-15 310,6	-15 277,9	100,8	-13,7	19,0	-85,6	-78,8
Brand- och räddningsnämnden	578	-288,8	-290,9	0,0	0,0	-2,1	-71,9	-51,8
Exploateringsnämnden	141	425,9	598,9	0,0	0,0	173,0	-1 953,0	-2 217,3
Fastighetsnämnden	130	48,1	70,6	0,0	0,0	22,5	-350,4	-92,3
Idrottsnämnden	465	-533,7	-505,2	-3,4	1,4	30,0	-325,0	-290,1
Kulturnämnden: kulturförvalt.	1 079	-760,4	-760,4	0,0	0,0	0,0	-19,7	-18,0
Kulturnämnden: stadsarkivet	92	-44,9	-44,8	-0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	130	-119,5	-118,5	0,0	0,0	1,0	-14,5	-4,1
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	209	-60,2	-62,1	0,0	0,0	-1,9	0,0	0,0
Socialtjänstnämnden	1 074	-664,0	-659,4	0,0	-0,7	3,9	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden: stadsbyggn.kont.	306	-186,9	-190,3	0,0	0,0	-3,4	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden: USK	0	0,0	1,7	14,0	14,0	15,7	0,0	0,0
Trafik- och rehallningsnämnden: trafik	424	-691,8	-622,7	0,0	0,0	69,1	-705,2	-731,0
Trafik- och rehallningsnämnden: renhållning	36	-24,0	-15,6	0,0	0,0	8,4	-40,4	-9,8
Utbildningsnämnden	14 469	-11 700,8	-11 536,8	30,5	-76,9	87,1	-35,0	-29,3
Äldrenämnden	89	-62,4	-59,1	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0
Överförmyndarnämnden	25	-28,4	-26,9	0,0	0,0	1,5	0,0	0,0
Summa nämnder	42 141	-31 222,5	-30 681,1	143,0	-76,9	464,5	-3 600,7	-3 522,5

Anmärkning: beloppen i tabellerna är avrundade och summerar därför inte exakt

Antalet anställda avser samtliga månadsavlönade per 2008-12-31

Budget och utfall är inklusive kapitalkostnader och mellan nämnderna interna mellanhavanden

Ökning av resultatfond (-)

Avvikelse är efter resultatdispositioner

Stiftelser

	Medelantal anställda	Rörelsens intäkter		Rörelsens kostnader, mnr	Övriga intäkter/ kostnader netto inkl avskrivn, mnr	Årets resultat efter disp, mnr	Balans- omslutning, mnr
		Stadens bidrag, mnr	Övriga rörelse intäkter, mnr				
Stiftelsen Barnens Dag	58		38,5	-35,5	-3,0	0,0	51,7
Stiftelsen Hotellhem i Stockholm	108	18,0	128,7	-144,0	-0,8	1,9	61,1
Stiftelsen Stockholm Water Foundation	4		3,5	-5,8	0,9	-1,4	23,8
Stiftelsen Strindbergsmuseet	9	4,5	3,3	-7,6	0,0	0,2	5,5
Summa stiftelser	179	22,5	174,0	-192,9	-2,9	0,7	142,1

Stiftelser där staden utser minst hälften av styrelseledamöterna

Aktiebolag

	Antal anställda	Omsättning, mnkr	Resultat efter finansnetto, mnkr	Balans- omslutning, mnkr	Eget kapital ¹ , mnkr	Ränta tot kapital ² , %	Soliditet ³ , %	Bruttoinv, mnkr
Stockholms Stadshus AB (koncern)								
Stockholms Stadshus AB, moderbolag	8	35,0	1 725,3	20 174,8	19 696,5	8,7	97,6	229,3
AB Svenska Bostäder, koncern	443	3 360,5	2 798,9	16 286,9	7 087,4	18,8	43,6	2 554,3
AB Familjebostäder, koncern	258	1 604,8	1 165,3	9 140,9	5 657,0	14,6	61,9	1 417,8
AB Stockholmshem, koncern	306	2 025,6	2 786,7	12 099,5	5 744,8	24,7	47,5	1 400,0
Micasa Fastigheter i Stockholm AB	69	894,5	-20,1	5 992,5	208,3	3,3	3,5	118,3
Stockholms stads Bostadsförmedling AB	68	76,2	17,8	57,9	1,6	33,1	2,7	0,5
Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB	151	1 889,9	-5,8	8 147,2	339,6	3,3	4,2	514,8
Stockholm Vatten AB, koncern	412	1 136,0	-47,2	6 279,1	155,3	2,5	2,5	633,6
Stockholms Hamn AB, koncern	209	657,4	42,7	1 104,5	373,8	5,9	34,2	255,0
AB Stokab	108	506,5	142,9	1 522,8	198,1	12,7	13,0	421,3
Stockholms stads Parkerings AB, koncern	79	407,2	33,2	615,9	110,1	7,9	17,9	47,5
Stockholms Stadsteater AB	333	121,7	-212,8	267,0	7,2	Neg	2,7	7,1
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB, koncern	8	62,1	-52,6	782,8	211,2	Neg	27,0	359,7
S:t Erik Försäkrings AB	6	127,4	7,1	376,7	127,4	1,7	33,8	0,0
S:t Erik Livförsäkring AB	2	242,9	-54,3	945,4	161,4	Neg	17,1	321,6
Stockholm Business Region AB, koncern	71	212,4	1,0	127,2	40,7	0,8	32,0	1,7
S:t Erik Markutveckling AB, koncern	2	76,0	-1,5	677,0	23,4	2,7	3,5	7,0
Stockholms stads Utrednings- och Statistikkontor AB	35	47,1	9,2	18,4	0,9	N/A	5,0	1,6
Övriga bolag				13,7	13,7			
Övriga majoritetsägda aktiebolag								
Mässfastigheter i Stockholm AB, koncern	236	735,6	63,4	849,2	288,6	9,3	33,2	136,9
Summa aktiebolag *	2 804	14 218,8	8 399,2	85 479,4	40 447,0			8 428,0

* Summeringarna avser inte den sammanställda redovisningen (kommunkoncernen) utan endast summan av de ingående bolagen.

¹ Eget kapital uttrycks här som summan av bundet och fritt eget kapital enligt balansräkningen samt 72 % av de obeskattade reserverna.

² Räntan på totalt kapital beräknas enligt följande: Resultat efter finansnetto plus finansiella kostnader delat med genomsnittlig balansomslutning

³ Soliditetstalet beräknas enligt följande: Eget kapital samt 72 % av de obeskattade reserverna delat med totala tillgångar.

Femårsöversikt

Allmänt	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Folkmängd	761 700	765 000	771 000	782 900	795 200	810 100
riksandel, procent	8,5	8,5	8,5	8,6	8,7	8,8
Systemeringsfrekvens:						
procent av hela folkmängden	51,2	51,9	51,8	52,7	53,1	54,4%
procent av folkmängden 16-44 år	77,0	77,6	76,3	78,2	78,3	78,8%
Arbetslöshetstal, procent av arbetskraften 16-64 år	5,4	5,2	5,3	5,1	2,4	3,9%
motsvarande genomsnitt	5,0	5,5	5,8	5,4	4,2	
Beskattningsbar inkomst, mnkr	131 323	133 723	137 288	143 145	150 722	160 974
per invånare, kr	172 351	174 668	178 022	182 969	189 540	198 709
riksgenomsnittet för d:o kr	137 736	143 001	146 871	151 366	156 673	164 084
Total kommunal skattesats:						
Stockholm, kr	29,70	30,35	30,35	30,35	30,05	29,92
Varav staden:	18,08	18,08	18,08	18,08	17,78	17,58
församlingarna	-	-	-	-	-	-
landstinget	11,62	12,27	12,27	12,27	12,27	12,27
Begravningsavgift	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
Total kommunal medelskattesats, riket, kr	31,17	31,51	31,60	31,60	31,55	31,44
Konsumentprisindex, årsmedeltal för riket (1980=100)	278,1	279,2	280,40	284,22	290,51	300,5
Inflation (årsgenomsnitt), procent	1,9	0,5	0,4	1,4	2,2	3,4

Stadens verksamhet

Årets förändring av eget kapital, mnkr	5	-243	-114	855	46	493
Årets resultat enligt balanskravet, mnkr	11	2	7	132	7	6
Verksamhetens kostnader, mnkr	32 531	33 443	34 529	35 867	38 065	38 933
Verksamhetens intäkter inkl skatt och generella statsbidrag, mnkr	31 646	32 634	34 365	40 457	37 901	39 896
Tillgångar, mnkr	76 642	75 030	81 599	86 843	81 445	89 153
per invånare, kr	100 620	98 078	105 783	110 910	102 421	110 051
Skulder, mnkr	29 478	28 108	34 791	39 180	33 737	40 951
varav avsättningar	6 797	5 844	4 086	7 167	8 304	9 843
skulder per invånare, kr	38 700	36 742	45 125	50 039	42 426	50 550
Eget kapital, mnkr	47 164	46 921	46 808	47 662	47 708	48 202
per invånare, kr	61 919	61 335	60 711	60 872	59 995	59 501
Soliditet, %	62	63	57	55	59	54
Antal anställda, ca	45 500	45 500	45 500	46 900	44 779	42 141
motsv. heltidsanställningar, ca	42 800	42 800	42 800	44 100	42 023	39 665
Löner och lönebikostnader, mnkr	15 117	16 039	16 396	16 913	17 581	17 377

Majoritetsägda aktiebolags verksamhet *

Antal här inräknade bolag/koncerner	22	19	19	20	19	20
Balansomslutning, mnkr	64 550	67 122	71 923	77 694	84 523	85 479
Omsättning, mnkr	12 406	12 545	13 183	13 450	14 235	14 219
Resultat efter skatt, mnkr	96	728	590	114	6 701	6 728
Eget kapital, mnkr	28 523	28 658	28 667	28 389	34 424	40 447
Investeringar (brutto), mnkr	4 673	6 955	7 241	13 315	8 825	8 428
Antal anställda, omräknade till heltidsanställningar	3 493	3 412	3 137	3 331	3 057	2 804
Löner, mnkr	1 129	1 188	1 229	1 290	1 254	1 177

* Summeringarna avser inte den sammanställda redovisningen (kommunkoncernen) utan endast summan av de ingående bolagen.

Uppföljning av budget samt avstyrkta/tillstyrkta ombudgeteringar och budgetjusteringar

Budgetutfall 2008 för Stockholms stads nämnder

Stadens nämnder redovisar ett överskott mot budget med 463,9 mnkr (inklusive kapitalkostnader och efter resultatdispositioner) jämfört med ett överskott om 468,1 mnkr år 2007.

Verksamhetens nettokostnader inklusive central medelsreserv, jämförelsestörande poster, ianspråkta avsättningar från föregående år och eliminering av interna poster med mera, visar ett överskott mot budget om 2 190,7 mnkr. Inkluderas årets avsättningar och skatter med mera redovisas ett överskott om 493,2 mnkr.

Stadsdelsnämnderna visar ett sammanlagt nettoöverskott efter resultatdispositioner om 19,0 mnkr, vilket är en förbättring med 58,4 mnkr jämfört med utfallet i bokslut för år 2007.

I bilaga 3 redovisas en analys av det ekonomiska resultatet per nämnd.

Budgetjusteringar 2008

Inga extra resurser har funnits avsatta för nämndernas löpande verksamheter utöver prestationer och omstrukturering. Stadsledningskontoret har under året tillstyrkt budgetjusteringar med 823,3 mnkr för ökade nettokostnader. Av årets tillstyrkta budgetjusteringar är 503,0 mnkr prestationsförändringar i vilket ingår utbildningsnämndens budgetjustering om 41,4 mnkr i bokslut 2008.

För prestationer har nämndernas budgetar justerats för ökade nettokostnader inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning med 163,3 mnkr, ökade kostnader för flyktingmottagning med 42,6 mnkr, ökade nettokostnader inom pedagogiska verksamheter med 296,5 mnkr samt 0,6 mnkr ökade kostnader bedömningskansliet inom socialtjänstnämnden.

Förutom prestationsförändringar har nämndernas budgetar justerats med 320,3 mnkr för ökade nettokostnader för bland annat för ny-, om- och tillbyggnad av särskilda boenden för äldre samt för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning, IT i skolan, kompensation för flyktingmottagande, utbyggnad av förskollelokaler samt förskolor med hög hyra.

BILAGA 2:2

Finansiering av budgetjusteringar 2008	Totalt mnr
Central medelsreserv: 2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov	234,5
Central medelsreserv: 3. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar	503,0
Summa CM	737,5
Disposition av i tidigare bokslut avsatta medel	43,7
Summa	781,2

Därutöver har 42,1 mnr omfördelats till berörda nämnder från centralt avsatta medel under Kommunfullmäktige m.m. Omfördelningen avser bland annat ökade nettokostnader för omstrukturering/avveckling av lokaler, beställarstöd för skollokaler, hyror för förskolelokaler samt feriearbeten.

Budgetjustering finansierat via disposition av medel avsatta och eget kapital

Stadsdelsnämnderna har medgivits budgetjusteringar med 43,7 mnr för stimulansbidrag som har finansierats genom disposition av tidigare avsatta medel i bokslut, fördelat enligt följande:

- 10,4 mnr för stimulansbidrag för ny- och ombyggnad av särskilda boenden för äldre
- 23,7 mnr för stimulansbidrag för ny- och ombyggnad av särskilda boenden för personer med behov av stöd och service, inklusive hemlösa
- 9,6 mnr för stimulansbidrag för utbyggnad av förskolelokaler

Överföring av resultatenheterens resultat till resultatfond i bokslut för 2008

Det sammantagna redovisade nettoöverskottet i resultatfonden från bokslut för år 2007 uppgår till 149,7 mnr.

Det sammantagna redovisade nettoöverskottet i resultatfonden 2008 uppgår till 219,8 mnr och förs över till resultatfond i bokslut för 2008. Detta är en ökning med 124,9 mnr jämfört med prognosen i tertiärrapport 2.

Ombudgeteringar till år 2009

Nämnderna har i verksamhetsberättelserna begärt ombudgetering inom driftverksamheten med netto 34,8 mnr och inom investeringsplanen med 42,3 mnr. Stadsledningskontoret tillstyrker samtliga begärda ombudgeteringar till år 2009 för ökade kostnader inom driftverksamheten. Inom investeringsplanen

tillstyrks ombudgetering med 40,4 mnkr för ökade utgifter till följd av förskjutningar av investeringar i tiden.

Stadsdelsnämnderna har begärt ombudgeteringar av ej förbrukade stimulansbidrag inom socialpsykiatrin om totalt 4,9 mnkr, detta är statliga medel som fördelades 2005. Stadsledningskontoret uppmanar de stadsdelsnämnder som återkommande har ombudgeterat dessa medel att under 2009 genomföra åtgärder för avsett ändamål.

Finansiering av budgetjusteringar och ombudgeteringar

Finansiering av budgetjusteringar och ombudgeteringar	3
Kommunfullmäktige m.m.	6
Servicenämnden	6
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista	6
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	6
Stadsdelsnämnd Bromma	7
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	7
Stadsdelsnämnd Norrmalm	7
Stadsdelsnämnd Södermalm	8
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	8
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	9
Stadsdelsnämnd Älvsjö	9
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	10
Stadsdelsnämnd Skärholmen	10
Idrottsnämnden	10
Kulturnämnden – kulturförvaltningen	11
Trafik- och renhållningsnämnden – renhållningsverksamhet	11
Utbildningsnämnden	11

2008

Budgetjustering - Finansieras ur CM 2 för 2008**Kulturnämnden: kulturförvaltningen**

	mnkr
Bidrag till Stockholms jazzfestival 2008	-0,6
Summa	-0,6

Budgetjustering prestationsförändringar - Finansieras ur CM 3 för 2008**Utbildningsnämnden**

	mnkr
Gymnasiesärskola- ökade kostnader	-2,3
Skolbarnomsorg - minskade kostnader	33,0
Sfi - återredovisning schabloner	10,7
Summa	41,4

2009

Ombudgeteringar som finansieras ur CM 2 för 2009**Statliga stimulansbidrag socialpsykiatri**

	mnkr
<i>Ökade kostnader för</i>	
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	-1,1
Stadsdelsnämnd Bromma	-0,8
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	-0,5
Stadsdelsnämnd Norrmalm	-0,2
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	-1,5
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	-0,8
Summa	-4,9

Övrigt

	mnkr
<i>Ökade kostnader för</i>	
Kommunfullmäktige m.m. - Överskott politisk organisation - rotlar och partikanslier	-25,3
Kommunfullmäktige m.m. - Implementering av IT-stöd för BBIC i paraplyet	-1,0
Kommunfullmäktige m.m. - Inrättandet av Äldre direkt	-1,2
Servicenämnden - Startkostnader för uppbyggnad av Kontaktcenter	-1,7
Servicenämnden - Nämnd och administration, flytt- och startkostnader	-0,7
Summa	-29,9

Summa totalt CM 2 för 2009	-34,8
-----------------------------------	--------------

Ombudgeteringar som finansieras ur CM 4 för 2009

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Investeringar i Parker och grönområden

	mnkr
<i>Ökade utgifter för</i>	
Stadsdelsnämnd Rineby-Kista	-1,3
Stadsdelsnämnd Södermalm	-0,4
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	-1,4
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	-0,3
Stadsdelsnämnd Älvsjö	-0,2
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	-0,1
Stadsdelsnämnd Skärholmen	-0,2
Summa	-3,9

Övrigt

	mnkr
<i>Ökade utgifter för</i>	
Idrottsnämnden Projekt som har förskjutits till 2009, bl.a. Stadion, Nälstabadet, Hjulstahallen, Hagsätra IP och upprustning av skolidrottshallar.	-34,8
Trafik- och renhållningsnämnden: renhållningsverksamheten - försenad leverans av personalbod	-1,2
Trafik- och renhållningsnämnden: renhållningsverksamheten - försenad projektering inpasseringssystem ÅVC	-0,5
Summa	-36,5

Summa totalt CM 4	-40,4
--------------------------	--------------

Kommunfullmäktige m.m.

Drift

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Tillstyrks
Av nämnden begärd ombudgetering			
<i>Ökade kostnader för:</i>			
Överskott politisk organisation - rotlar och partikanslier	-25,3	0,0	-25,3
Implementering av IT-stöd för BBIC i paraplyet	-1,0	0,0	-1,0
Inrättandet av Äldre direkt	-1,2	0,0	-1,2
Summa	-27,5	0,0	-27,5

Servicenämnden

Drift

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Tillstyrks
Av nämnden begärd ombudgetering			
<i>Ökade kostnader för:</i>			
Startkostnader för uppbyggnad Kontaktcenter	-1,7	0,0	-1,7
Nämnd och administration, flytt- och startkostnader	-0,7	0,0	-0,7
Summa	-2,4	0,0	-2,4

Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista

Investeringar

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
Av nämnden begärd ombudgetering			
<i>Ökade utgifter för:</i>			
Gångbanetorget Edward Grieg-gången	-1,3	0,0	-1,3
Summa	-1,3	0,0	-1,3

Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby

Drift

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Tillstyrks
Av nämnden begärd ombudgetering			
<i>Ökade kostnader för:</i>			
Stimulansbidrag socialpsykiatri	-1,1	0,0	-1,1
Summa	-1,1	0,0	-1,1

Stadsdelsnämnd Bromma

Drift

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade kostnader för:</i>			
Stimulansbidrag socialpsykiatri	-0,8	0,0	-0,8
Summa	-0,8	0,0	-0,8

Stadsdelsnämnd Kungsholmen

Drift

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade kostnader för:</i>			
Stimulansbidrag socialpsykiatri	-0,5	0,0	-0,5
Summa	-0,5	0,0	-0,5

Stadsdelsnämnd Norrmalm

Drift

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade kostnader för:</i>			
Stimulansbidrag socialpsykiatri	-0,2	0,0	-0,2
Summa	-0,2	0,0	-0,2

Investeringar

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade utgifter för:</i>			
Investeringar i Parker och grönområden	-0,2	0,0	0,0
Summa	-0,2	0,0	0,0

Stadsdelsnämnd Södermalm

Investeringar

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade utgifter för:</i>			
Vitabergsparken	-0,2	0,0	-0,2
Södermalmsallén	-0,1	0,0	-0,1
Skinnarviksparken	-0,1	0,0	-0,1
Mindre investeringar	-0,1	0,0	0,0
Summa	-0,5	0,0	-0,4

Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör

Drift

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade kostnader för:</i>			
Stimulansbidrag socialpsykiatri	-1,5	0,0	-1,5
Summa	-1,5	0,0	-1,5

Investeringar

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade utgifter för:</i>			
Rågdalen	-1,4	0,0	-1,4
Summa	-1,4	0,0	-1,4

Stadsdelsnämnd Skarpnäck

Drift

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade kostnader för:</i>			
Stimulansbidrag socialpsykiatri	-0,8	0,0	-0,8
Summa	-0,8	0,0	-0,8

Investeringar

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade utgifter för:</i>			
Naturresevatet, Nackareservatet	-0,3	0,0	-0,3
Summa	-0,3	0,0	-0,3

Stadsdelsnämnd Älvsjö

Drift

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd budgetjustering avseende 2008</i>			
<i>Ökade kostnader för:</i>			
Särskild redovisning för personer med funktionsnedsättning	-0,7	0,0	0,0
Summa	-0,7	0,0	0,0

Investeringar

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade utgifter för:</i>			
Vivelparken	-0,2	0,0	-0,2
Sjöängens vattenpark	-1,6	0,0	0,0
Summa	-1,8	0,0	-0,2

Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen

Investeringar

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade utgifter för:</i>			
Sannadalsparken	-0,1	0,0	-0,1
Summa	-0,1	0,0	-0,1

Stadsdelsnämnd Skärholmen

Investeringar

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade utgifter för:</i>			
Lekparken Ängen (påbörjat projekt, kostnadsförskjutning till 2009)	-0,2	0,0	-0,2
Summa	-0,2	0,0	-0,2

Idrottsnämnden

Investeringar

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärd ombudgetering</i>			
<i>Ökade utgifter för:</i>			
Projekt som har förskjutits till 2009, bl.a. Stadion, Nälstabadet, Hjulstahallen, Hagsätra IP och upprustning av skolidrottshallar.	-34,8	0,0	-34,8
Summa	-34,8	0,0	-34,8

Kulturnämnden – kulturförvaltningen

Drift

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Tillstyrks
Av nämnden begärd budgetjustering avseende 2008			
<i>Ökade kostnader för:</i>			
Bidrag till Stockholms jazzfestival 2008	-0,6	0,0	-0,6
Summa	-0,6	0,0	-0,6

Trafik- och renhållningsnämnden – renhållningsverksamhet

Investeringar

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
Av nämnden begärd ombudgetering			
<i>Ökade utgifter för:</i>			
Försenad leverans av personalbod	-1,2	0,0	-1,2
Försenad projektering inpasseringssystem ÅVC	-0,5	0,0	-0,5
Summa	-1,7	0,0	-1,7

Utbildningsnämnden

Drift

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Tillstyrks
Av nämnden begärd budgetjustering avseende 2008			
Gymnasiesärskola- ökade kostnader	-2,3	0,0	-2,3
Skolbarnomsorg 2008 - minskade kostnader	33,0	0,0	33,0
Sfi - återredovisning schabloner	10,7	0,0	10,7
Summa	41,4	0,0	41,4

Stadsledningskontorets synpunkter på nämndernas budgetutfall 2008

STADSLEDNINGSKONTORETS SYNPUNKTER PÅ NÄMNDERNAS BUDGETUTFALL 2008..... 1

KOMMUNFULLMÄKTIGE M.M.	2
REVISORSKOLLEGIET	3
VALNÄMNDEN	3
SERVICENÄMNDEN.....	4
STADSDELSNÄMND RINKEBY-KISTA	5
STADSDELSNÄMND SPÅNGA-TENSTA	6
STADSDELSNÄMND HÄSSELBY-VÄLLINGBY	7
STADSDELSNÄMND BROMMA	8
STADSDELSNÄMND KUNGSHOLMEN	9
STADSDELSNÄMND NORRMALM	10
STADSDELSNÄMND ÖSTERMALM.....	11
STADSDELSNÄMND SÖDERMALM.....	12
STADSDELSNÄMND ENSKEDE-ÅRSTA-VANTÖR	13
STADSDELSNÄMND SKARPNÄCK.....	14
STADSDELSNÄMND FARSTA.....	15
STADSDELSNÄMND ÄLVSJÖ.....	16
STADSDELSNÄMND HÄGERSTEN-LILJEHOLMEN	17
STADSDELSNÄMND SKÄRHOLMEN	18
STADSDELARNAS VERKSAMHETER.....	19
<i>Individ- och familjeomsorg.....</i>	19
<i>Flyktingmottagande.....</i>	19
<i>Stadsmiljö.....</i>	20
<i>Förskola.....</i>	20
<i>Äldreomsorg.....</i>	21
<i>Stöd och service till personer med funktionsnedsättning.....</i>	21
<i>Kultur och förening.....</i>	22
<i>Arbetsmarknadsåtgärder.....</i>	22
<i>Ekonomiskt bistånd.....</i>	23
BRAND- OCH RÄDDNINGSNÄMNDEN	24
EXPLOATERINGSNÄMNDEN	25
FASTIGHETSNÄMNDEN	26
IDROTTSNÄMNDEN.....	27
KULTURNÄMNDEN: KULTURFÖRVALTNINGEN	28
KULTURNÄMNDEN: STADSARKIVET	29
KYRKOÅRDSNÄMNDEN.....	30
MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN	31
SOCIALTJÄNSTNÄMNDEN	31
STADSBYGGNADSNÄMNDEN	32
STADSBYGGNADSNÄMNDEN: UTREDNINGS- OCH STATISTIKKONTORET	33
TRAFIK- OCH RENHÅLLNINGSNÄMNDEN: TRAFIK- OCH GATUVERKSAMHET	34
TRAFIK- OCH RENHÅLLNINGSNÄMNDEN NÄMNDEN: RENHÅLLNINGSVERSAMHET	35
UTBILDNINGSNÄMNDEN	36
ÄLDRENÄMNDEN	37
ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN	38
BUDGETAVRÄKNING FÖR FINANSFÖRVALTNINGEN 2008	39
<i>Finansförvaltningens driftbudget.....</i>	39

Kommunfullmäktige m.m.**Stadsledningskontorets synpunkter**

Nämnden begär ombudgetering på driftbudgeten med 27,5 mnkr varav 25,3 mnkr för överskott inom rotlar och partikanslier, 1,0 mnkr för implementering av ett IT-stöd för BBIC i Paraplysystemet och 1,2 mnkr för inrättandet av Äldre direkt.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 589,0	-5,1	-31,0	-159,3	244,4
Drift	-1583,2	-5,1	-30,7	-153,5	247,0
Avskrivningar	-5,6	0,0	0,0	-5,6	-2,1
Internräntor	-0,2	0,0	-0,3	-0,2	-0,5
Intäkter(+)	436,0	37,7	33,7	159,3	-169,6
Nettokostnader	-1 153,0	32,6	2,7	0,0	74,8
Investeringar					
Utgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

*Efter stadsledningskontorets korrigerings av prognosen.

Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 5,2 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på att kostnaderna för den politiska organisationen och jobbtorgen har blivit lägre än budgeterat.

Avvikelsen har ökat med 29,9 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på att överskottet inom politikerorganisationen har blivit större och att kostnaderna för omstrukturering har blivit lägre än beräknat.

Revisorskollegiet

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär inga ombudgeteringar.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Kostnader(-)	-29,0	1,3	0,2	-0,7	0,7
Intäkter(+)	3,3	0,7	0,7	0,7	0,8
Nettokostnader	-25,6	2,1	0,9	0,0	1,5

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 8,2 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på ej återbesatta vakanser, lägre lokalkostnader samt ökade intäkter från bologsgranskningen.

Avvikelsen har ökat med 1,2 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på de vakanser som uppstod under hösten 2008 och osäkerhet kring utnyttjandet av avsatta medel för externa konsulter.

Valnämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär inga ombudgeteringar.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Kostnader(-)	-4,0	0,3	0,0	0,0	0,1
Intäkter(+)	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Nettokostnader	-3,8	0,5	0,0	0,0	0,1

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 13,2 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på att nämnden inte har behövt använda biblioteken som förtidsröstlokaler och att valdistriktens personalförteckningar inte har uppdaterats under året.

Bilaga 3:4

Avvikelsen har ökat med 0,5 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på att medel för beredskap för val inte har använts.

Servicenämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering på driftbudgeten med 2,4 mnkr för uppbyggnad av verksamheten inom kontaktcenter samt för flyttkostnader och utrustning till nya lokaler. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Kostnader(-)	-60,3	1,8	0,6	-5,9	1,0
Intäkter(+)	60,2	0,6	0,0	6,2	0,1
Nettokostnader	-0,1	2,4	0,6	0,3	1,1

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 4,0 procent av budgeterad omsättning. Avvikelsen beror i huvudsak på att verksamheten inom kontaktcenter försenats på grund av svårigheter att finna lämpliga lokaler och att rekryteringen av personal försenats.

Avvikelsen har ökat med 1,8 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på att anslag som nämnden fått i slutet av året för kontaktcenter inte förbrukats.

Stadsledningskontoret har för avsikt att i tertialrapport 1 föreslå att nämndens investeringsram utökas med 3,5 mnkr.

Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering av investeringsmedel på 1,3 mnkr till följd av ej förbrukade investeringsmedel för projektet Edvard Griegsgången som förskjutits till 2009. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 371,9	-39,4	33,5	-0,9	-67,7
Drift	-1 369,4	-40,8	33,5	-0,9	-68,0
Avskrivningar	-1,0	0,8	0,0	0,0	0,2
Internräntor	-1,5	0,6	0,0	0,0	0,1
Intäkter(+)	160,0	38,7	-26,5	-1,8	75,6
Nettokostnader	-1 211,9	-0,7	7,0	-2,7	7,9
Investeringar					
Utgifter	-4,3	1,3	1,2	0,0	2,7
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-4,3	1,3	1,2	0,0	2,7

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Underskottet inom driftverksamheten motsvarar 0,1 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på underskott inom äldreomsorgen och omsorgen om personer med funktionsnedsättning.

Avvikelsen har ökat med 7,7 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på större underskott än prognostiserat inom ett antal enheter inom äldreomsorgen och omsorgen om personer med funktionsnedsättning. Stadsledningskontoret ser allvarligt på att nämndens prognos försämrades från ett överskott i T2 till ett underskott i bokslutet. Kontoret anser att stadsdelsnämnden måste förbättra prognossäkerheten.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på att byggstart för projektet Edvard Griegsgången har förskjutits till 2009.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 9,1 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål och nämndens egna årsmål som är 8,0 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta

Stadsledningskontorets synpunkter

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 038,2	-40,4	-23,2	-7,6	-35,1
Drift	-1 037,8	-40,5	-23,2	-7,6	-35,2
Avskrivningar	-0,2	0,0	-0,1	0,0	0,0
Internräntor	-0,2	0,1	0,1	0,0	0,1
Intäkter(+)	139,4	37,3	22,9	5,5	32,1
Nettokostnader	-898,9	-3,2	-0,3	-2,1	-3,0
Investeringar					
Utgifter	-3,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-3,3	0,0	0,0	0,0	0,0

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Underskott inom driftverksamheten motsvarar 0,3 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på verksamhetsområdena ekonomiskt bistånd, flyktingmottagning och omsorg om personer med funktionsnedsättning. En faktor som påverkat kostnaderna för ekonomiskt bistånd negativt är att en stor del av flyktingar som inkom till stadsdelsnämndsområdet år 2006 och 2007 gått från introduktionsersättning till ekonomiskt bistånd. Under året har nämnden genomlyst verksamheten för ekonomiskt bistånd för att hitta eventuella effektiviseringsområden. Nämnden planerar att slå samman flyktingmottagningen med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd för att effektivisera mottagningen. Inom verksamhetsområdet stöd och service om personer med funktionsnedsättning har ärendevolymen ökat samt de effektivitetsåtgärder som vidtagits inte givit den effekt som förväntats.

Avvikelsen har minskat med 0,3 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2.

Stadsdelsnämnden uppfyller inte kommunfullmäktiges mål om att budgeten ska vara i balans. Stadsledningskontoret anser trots underskott att nämnden har varit framgångsrik i sitt arbete med att försöka uppnå en budget i balans. Nämnden har minskat sitt befarade underskott med cirka 40 mnkr under 2008 genom översyn av arbetssätt, arbetsmetoder, organisationsförändringar och genom att pröva nya infallsvinklar för att bedriva arbetet mer kostnadseffektivt.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 10,2 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål som är 8,0 procent och nämndens egna årsmål som är 9,0 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering av driftsbudgeten med 1,1 mnkr för medel för förberedelse av stimulansbidrag inom socialpsykiatri. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 532,0	-30,8	-18,7	-17,6	-62,3
Drift	-1 530,7	-31,2	-18,7	-17,6	-62,4
Avskrivningar	-0,5	0,2	0,0	0,0	0,0
Internräntor	-0,7	0,3	0,0	0,0	0,1
Intäkter(+)	192,7	29,1	6,9	3,9	17,8
Nettokostnader	-1 339,3	-1,7	-11,8	-13,7	-44,5
Investeringar					
Utgifter	-3,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-3,0	0,0	0,0	0,0	0,0

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen

Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Underskott inom driftverksamheten motsvarar 0,1 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på underskott i äldreomsorgen, stöd och service för funktionshindrade, individ- och familjeomsorgen och ekonomiskt bistånd. Underskottet uppvägs av ett betydande överskott inom förskoleverksamheten.

Avvikelsen efter ombudgetering har minskat med 9 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på ett ökat överskott inom förskoleverksamheten samt ett något minskat underskott inom äldreomsorgen. Stadsledningskontoret anser att nämnden har varit framgångsrik i sitt arbete med att försöka nå en budget i balans. Nämnden har minskat sitt underskott med 41,7 mnkr under 2008 genom översyn av arbetssätt, arbetsmetoder, organisationsförändringar och genom att pröva nya infallsvinklar för att bedriva arbetet mer kostnadseffektivt. Stadsledningskontoret ser dock en risk i att underskotten i flertalet verksamheter täcks med överskott i förskoleverksamheten. Införandet av kommunal förskolepeng 2009 innebär att en större del av den tilldelade budgeten för förskoleområdet är öronmärkt till förskolornas verksamhet. Stadsledningskontoret ser allvarligt på att övervägande delen av nämndens verksamhetsområden visar ett underskott. Kontoret uppmanar nämnden att fortsätta med åtgärder för budgethållning för att nå ett kostnadsutfall i balans för alla verksamhetsområden.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 10,5 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål som är 8,0 procent och nämndens egna årsmål som är 9,0 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelsnämnd Bromma

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering på driftbudgeten med 0,8 mnkr för medel för förberedelse av stimulansbidrag socialpsykiatrin. Nämnden begär även återredovisning med 0,9 mnkr avseende ännu inte utnyttjade stimulansmedel. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 369,6	-13,0	-3,2	-13,6	-67,0
Drift	-1 367,1	-12,7	-2,8	-13,3	-67,0
Avskrivningar	-1,2	-0,2	-0,2	-0,1	0,0
Internräntor	-1,4	-0,2	-0,2	-0,2	0,0
Intäkter(+)	220,9	14,8	4,0	9,1	70,6
Nettokostnader	-1 148,7	1,8	0,8	-4,5	3,6
Investeringar					
Utgifter	-3,3	0,0	0,0	0,0	-0,3
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-3,3	0,0	0,0	0,0	-0,3

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 0,2 procent av nettobudgeten.

Avvikelsen efter ombudgetering och återredovisning har minskat med 0,7 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Nämndens prognossäkerhet har varit hög under året och utfallet blev något bättre än budgeterat.

Nämnden har ingen avvikelse inom investeringsverksamheten.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 9,2 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål och nämndens egna årsmål som är 8,0 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelsnämnd Kungsholmen

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering på driftbudgeten 0,5 mnkr för stimulansbidrag inom socialpsykiatri. Tillstyrka ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 087,3	-18,3	-10,0	-9,1	-6,7
Drift	-1 084,7	-18,3	-10,0	-9,1	-6,7
Avskrivningar	-1,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	-1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter(+)	174,8	21,9	17,9	19,4	12,7
Nettokostnader	-912,5	3,6	7,9	10,3	6,0
Investeringar					
Utgifter	-6,8	0,4	-0,3	0,0	0,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-6,8	0,4	-0,3	0,0	0,0

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 0,4 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på överskott inom äldreomsorg.

Avvikelsen har minskat med 4,3 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på att överskottet inom äldreomsorg minskat och att kostnaderna för stadsmiljö ökat. Under årets sista månader prognostiserade stadsdelsnämnden ytterligare ökade överskott jämfört med tertialrapport 2. Stadsdelsnämnden anger i sin årsredovisning att nya rutiner för att förbättra prognossäkerheten kommer att införas under 2009. Stadsledningskontoret delar nämndens uppfattning om att det är viktigt att arbeta med att förbättra prognossäkerheten.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på att omprioriteringar gjorts och att några projekt visar visst överskott.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 9,6 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål och nämndens egna årsmål som är 8,0 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelsnämnd Norrmalm

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering på driftbudgeten 0,2 mnkr för stimulansbidrag inom socialpsykiatri. Nämnden begär även ombudgetering av investeringsmedel på 0,2 mnkr på grund av fördröjning i ett antal projekt. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 023,9	-26,0	-3,2	-9,3	-40,1
Drift	-1 019,3	-26,1	-3,3	-9,3	-40,5
Avskrivningar	-2,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	-2,3	0,1	0,1	0,0	0,4
Intäkter(+)	180,0	16,3	-1,1	0,3	32,4
Nettokostnader	-843,9	-9,7	-4,3	-9,0	-7,7
Investeringar					
Utgifter	-4,2	0,2	0,0	0,0	0,5
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-4,2	0,2	0,0	0,0	0,5

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Underskottet inom driftverksamheten motsvarar 1,2 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på underskott inom äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt ekonomiskt bistånd. Inom äldreomsorg är det främst kostenheten, korttidsboendet och tomställning av servicehuslägenheter som visar underskott. För stöd och service till personer med funktionsnedsättning är det framför allt externa köp av gruppboenden enligt LSS och andra boenden enligt SoL som är orsak till underskottet.

Avvikelsen har ökat med 5,4 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på större underskott för äldreomsorg och stöd och service till personer med funktionsnedsättning än prognostiserat samt på att förskolorna redovisar en större resultatöverföring till 2009.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på fördröjning i ett antal projekt.

Stadsdelsnämnden uppfyller inte kommunfullmäktiges mål om att budgeten ska vara i balans. I verksamhetsberättelsen för 2007 visade nämnden ett underskott med 7,7 mnkr och för 2008 har underskottet ökat till 9,7 mnkr. Stadsdelsnämnden fortsätter att ha underskott inom i stort sett samma områden som under 2007. Stadsledningskontoret ser allvarligt på att nämnden inte lyckats komma tillrätta med underskotten under året. Stadsdelsnämnden måste snarast vidta kraftfulla åtgärder för att uppnå en budget i balans.

Stadsdelsnämnd Östermalm

Stadsledningskontorets synpunkter

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 210,6	38,0	11,4	3,9	-30,2
Drift	-1 208,8	37,6	11,1	3,9	-30,4
Avskrivningar	-1,0	0,0	0,0	0,0	-0,1
Internräntor	-0,9	0,3	0,3	0,0	0,3
Intäkter(+)	164,5	2,8	-0,6	3,2	34,1
Nettokostnader	-1 046,1	40,8	10,8	7,1	3,9
Investeringar					
Utgifter	-6,6	0,0	0,0	0,0	0,8
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-6,6	0,0	0,0	0,0	0,8

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 3,8 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på överskott inom äldreomsorg. Det är framför allt kostnaderna för vård- och omsorgsboende och för hemtjänst som blev lägre än budgeterat.

Avvikelsen har ökat med 30,0 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertiärrapport 2. Förändringen beror främst på ökat överskott inom äldreomsorg. Stadsdelsnämnden uppger att i prognoserna har för stor försiktighet iakttagits bland annat beroende på övergångar till entreprenad med befarad övertalighet, effekter av valfrihetssystemen samt erfarenheten från 2007 då kostnaderna ökade kraftigt under årets sista månader. Dessutom finansierades den så kallade semesterlöneskulden till de nya entreprenörerna centralt inom staden. Stadsledningskontoret anser att stadsdelsnämnden bedrivit en bra verksamhet under året, dock måste nämnden förbättra sin prognossäkerhet.

Kommunfullmäktiges mål för andel omsorgspersonal med grundutbildning är 87 procent. Utfallet för Östermalms stadsdelsnämnd var 68 procent. Det är viktigt att nämnden arbetar med att öka andelen omsorgspersonal med grundutbildning.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 9,3 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål som är 8,0 procent och nämndens egna årsmål som är 8,5 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelsnämnd Södermalm

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering av investeringsmedel på 0,5 mnkr på grund av förseningar i ett antal projekt. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-2 259,0	-8,2	73,5	-12,1	-15,8
Drift	-2 253,2	-8,5	73,5	-12,1	-16,8
Avskrivningar	-2,4	0,1	0,0	0,0	0,4
Internräntor	-3,5	0,1	0,0	0,0	0,6
Intäkter(+)	439,2	19,1	-56,8	20,4	20,9
Nettokostnader	-1 819,9	10,8	16,7	8,3	5,1
Investeringar					
Utgifter	-13,8	0,4	0,0	0,0	-0,1
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-13,7	0,5	0,0	0,0	-0,1

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 0,5 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på minskade kostnader för vård- och omsorgsboenden samt servicehus. Behovet av vård- och omsorgsboende har minskat under de senaste åren och under 2008 var antalet boende färre än beräknat.

Avvikelsen har minskat med 5,9 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på att förskolorna redovisar en större resultatöverföring till 2009.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 9,2 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål som är 8,0 procent och nämndens egna årsmål som är 8,5 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering på driftbudgeten 1,5 mnkr för stadsbidrag inom socialpsykiatrin. Nämnden begär även ombudgetering av investeringsmedel på 1,4 mnkr till följd av återstående medel i investeringsprojektet Rågdalen som delvis kommer användas för färdigställande av Högdalstopparna. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-2 193,2	-8,1	11,8	12,9	6,2
Drift	-2 189,7	-8,4	11,5	12,9	5,8
Avskrivningar	-1,8	-0,3	-0,3	-0,3	0,0
Internräntor	-1,7	0,6	0,6	0,3	0,4
Intäkter(+)	376,1	12,9	3,7	1,2	5,4
Nettokostnader	-1 817,1	4,8	15,5	14,1	11,6
Investeringar					
Utgifter	-8,3	1,4	0,0	0,0	2,8
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-8,3	1,4	0,0	0,0	2,8

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 0,3 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på att samtliga verksamhetsområden, utom individ- och familjeomsorg, redovisar överskott.

Avvikelsen har minskat med 10,7 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på att kostnaderna för stöd och service till personer med funktionsnedsättning har blivit högre än beräknat samt att resultatenheterna inom förskola och äldreomsorg har större överskott än beräknat.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på att merparten av medlen för projektet Rågdalen inte har förbrukats.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 9,3 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål som är 8,0 procent och nämndens egna årsmål som är 7,2 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelsnämnd Skarpnäck

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering på driftbudgeten 0,8 mnkr för statligt stimulansbidrag för stimulansbidrag inom socialpsykiatri. Nämnden begär även ombudgetering av investeringsmedel på 0,3 mnkr på grund av försening av anläggandet av entréer till naturreservatet Nackareservatet. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 043,4	-17,3	-29,9	22,0	-49,0
Drift	-1 041,4	-17,9	-29,9	22,0	-49,2
Avskrivningar	-0,9	0,3	0,0	0,0	0,1
Internräntor	-1,1	0,3	0,0	0,0	0,1
Intäkter(+)	148,5	0,6	0,1	-56,7	13,8
Nettokostnader	-895,0	-16,8	-29,8	-34,7	-35,2
Investeringar					
Utgifter	-7,5	0,6	0,6	0,0	4,9
Inkomster	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-7,2	0,9	0,6	0,0	4,9

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Underskottet inom driftverksamheten motsvarar 1,9 procent av nettobudgeten vilket i huvudsak beror på ekonomiskt bistånd och beställarenheten inom äldreomsorgen. Nämnden har under året arbetat med att få budgeten i balans. En delvis ny förvaltningsledning tillträdde i mars. Ekonomiskt bistånd och beställarenheten inom äldreomsorgen har kraftigt sänkt kostnadsnivån under andra hälften av året. Kostnadsnivån i december för beställarenheten inom äldreomsorgen motsvarar kostnadsnivån i budgeten för 2008. Kostnadsnivån för ekonomiskt bistånd uppgår till i genomsnitt cirka 4,9 mnkr för de senaste månaderna medan kostnadsnivån i budget 2008 är 4,2 mnkr.

Avvikelsen har minskat med 13,0 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. De största förbättringarna återfinns under verksamheterna administration 1,5 mnkr, individ- och familjeomsorg 4,3 mnkr, förskoleverksamhet 3,2 mnkr, äldreomsorg 2,6 mnkr och stöd och service till personer med funktionsnedsättning 3,5 mnkr. Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på ombyggnaden av Brandparken.

Stadsdelsnämnden uppfyller inte kommunfullmäktiges mål om att budgeten ska vara i balans. I samband med tertialrapport 1 och 2 uppmanade kommunstyrelsen respektive kommunfullmäktige nämnden att uppnå en ekonomi i balans 2009, och har därmed accepterat att nämnden inte kan nå balans 2008 utan att verksamheten påverkas för kraftigt under året. Stadsledningskontoret anser trots underskott att nämnden har varit framgångsrik i sitt arbete mot att

uppnå en ekonomi i balans. Av underskottet om 16,8 mnkr har förvaltningen under året identifierat omstrukturerings-/engångskostnader som uppgår till cirka 11 mnkr. Det kvarvarande underskottet uppgår då till cirka 5,8 mnkr vilket nämnden hänför till ett alltför högt kostnads- läge under årets första halvår. Stadsledningskontoret uppmanar nämnden att vidta åtgärder för att nå en ekonomi i balans 2009, genom fortsatt översyn av arbetssätt, arbetsmetoder, organisationsförändringar och genom att pröva nya infallsvinklar för att bedriva arbetet mer kostnadseffektivt.

Stadsdelsnämnd Farsta

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär inga ombudgeteringar.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 280,6	-29,6	7,5	5,8	-19,9
Drift	-1 279,0	-29,7	7,5	5,8	-20,1
Avskrivningar	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,1
Internräntor	-0,9	0,1	0,0	0,0	0,1
Intäkter(+)	167,9	31,5	-7,5	-5,7	24,3
Nettokostnader	-1 112,7	1,9	0,0	0,1	4,4
Investeringar					
Utgifter	-5,1	0,0	-0,1	0,0	1,7
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-5,1	0,0	-0,1	0,0	1,7

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 0,2 procent av nettobudgeten.

Avvikelsen har ökat med 1,9 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på färre köp av boendeplatser och hemtjänst inom äldreomsorgen samt en ej utnyttjad reserv inom förskolan.

Nämnden har ingen avvikelse inom investeringsverksamheten.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 9,1 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål som är 8,0 procent och nämndens egna årsmål som är 7,9 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelsnämnd Älvsjö

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering av investeringsmedel på 1,8 mnkr på grund av förseningen av projektet Sjöängens vattenpark och Vivelparken. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
<i>Driftverksamhet</i>					
Kostnader(-)	-593,8	-13,6	-12,9	0,0	-2,6
Drift	-593,0	-13,5	-12,8	0,0	-2,7
Avskrivningar	-0,3	-0,1	-0,1	0,0	0,1
Internräntor	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter(+)	128,6	8,8	10,6	0,0	9,6
Nettokostnader	-465,2	-4,8	-2,3	0,0	7,0
<i>Investeringar</i>					
Utgifter	-2,9	1,9	1,6	1,6	2,5
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-2,9	1,9	1,6	1,6	2,5

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Underskott inom driftverksamheten motsvarar 1,0 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på äldreomsorgen, stöd och service till personer med funktionshinder samt placeringar av barn och ungdom.

Avvikelsen har ökat med 2,5 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på ökade kostnader för hemtjänst och köp av platser i vård- och omsorgsboende. Stadsledningskontoret uppmanar nämnden att fortsätta med åtgärder för att nå ett kostnadsutfall i balans. Utvecklingen av nämndens ekonomiska resultat är oroväckande. Det är även oroväckande att nämndens resultatenheter går med 5,8 mnkr i underskott under 2008 och att ett underskott om 1,0 mnkr förs över till 2009.

Stadsdelsnämnden uppfyller inte kommunfullmäktiges mål om att budgeten ska vara i balans. Stadsledningskontoret ser allvarligt på utvecklingen av nämndens ekonomi och att nämnden inte lyckats komma tillrätta med underskotten under året. Vidare är det enligt stadsledningskontoret allvarligt att nämndens prognos i tertialrapport 2 försämrades till ett större underskott i bokslutet. Stadsledningskontoret anser att stadsdelsnämnden måste förbättra både sin ekonomistyrning och prognossäkerheten samt snarast vidta åtgärder för att uppnå en budget i balans.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på förseningen av projektet Sjöängens vattenpark.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 9,7 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål som är 8,0 procent och nämndens egna årsmål som är 7,4 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering av investeringsmedel på 0,1 mnkr på grund av förseningar i Sannadalsparken. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 530,8	-5,2	-4,5	0,8	-6,0
Drift	-1 526,7	-5,8	-5,1	0,2	-6,9
Avskrivningar	-1,9	0,0	0,1	0,1	0,3
Internräntor	-2,2	0,6	0,5	0,5	0,6
Intäkter(+)	224,5	1,3	5,7	-1,2	1,9
Nettokostnader	-1 306,2	-3,8	1,2	-0,4	-4,1
Investeringar					
Utgifter	-4,4	0,1	0,0	0,0	0,5
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-4,4	0,1	0,0	0,0	0,5

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Underskottet inom driftverksamheten motsvarar 0,3 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på ökade kostnader inom äldreomsorgen, stöd- och service till personer med funktionsnedsättning samt inom individ- och familjeomsorgen.

Avvikelsen har ökat med 5,0 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på ökade kostnader inom individ- och familjeomsorgen och äldreomsorgen. Inom individ- och familjeomsorgen beror förändringen på ökade kostnader för skyddsplaceringar för barn och ungdom och boendekostnader inom vuxenenheten. Inom äldreomsorgen beror förändringen på att kostnaderna för heldygnsplatser ökat under november och december samt ökade kostnader för hemtjänstinsatser.

Stadsdelsnämnden uppfyller inte kommunfullmäktiges mål om att budgeten ska vara i balans. Hägersten-Liljeholmen redovisade även 2007 ett underskott på samma nivå som 2008. Även 2007 fanns en avvikelse mellan utfall och prognos i tertialrapport 2. Underskotten 2007 och

Bilaga 3:18

2008 beror på olika saker men nämnden uppmanas vidta åtgärder för en förbättrad prognossäkerhet och för att säkra resultatet inom beslutad budget.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 9,9 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål som är 8 procent och nämndens egna årsmål som är 8,5 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelsnämnd Skärholmen

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär även ombudgetering av investeringsmedel på 0,2 mnkr på grund av att projektering av lekparken Ängen påbörjades hösten 2008 och beräknas slutföras 2009. Nämnden redovisar ett överskott på investeringsbudgeten om 0,2 mnkr som härrör till detta projekt. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-981,3	-32,5	-23,3	-10,0	-6,7
Drift	-977,7	-33,0	-23,7	-10,4	-6,5
Avskrivningar	-1,6	0,1	0,0	0,0	-0,2
Internräntor	-2,0	0,4	0,4	0,4	0,0
Intäkter(+)	507,1	28,5	20,5	11,9	12,2
Nettokostnader	-474,2	-4,0	-2,8	1,9	5,5
Investeringar					
Utgifter	-5,6	0,2	0,0	0,0	-0,2
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-5,6	0,2	0,0	0,0	-0,2

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Underskott inom driftverksamheten motsvarar 0,4 procent av kostnadsbudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på tomgångshyror inom verksamhetsområdet äldreomsorg. Den ekonomiska analysen över utfallet i nämndens årsredovisning är dock bristfällig.

Avvikelsen har ökat med 2,6 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på nämnden haft högre kostnader för lokaler inom äldreomsorgen än nämnden prognostiserat i tertialrapporten. Stadsledningskontoret uppmanar nämnden att förbättra sina prognoser, se över kvaliteten på sina ansökningar för medel att täcka lokalkostnader samt vidta åtgärder för en ekonomi i balans.

Stadsdelsnämnden uppfyller inte kommunfullmäktiges mål om att budgeten ska vara i balans. Stadsledningskontoret ser allvarligt på att nämnden inte lyckats komma tillrätta med underskotten under året. Stadsdelsnämnden måste snarast vidta åtgärder för att uppnå en budget i balans.

Kommunfullmäktiges mål för andel omsorgspersonal med grundutbildning är 87 procent. Utfallet för Skärholmen stadsdelsnämnd var 68 procent. Det är viktigt att nämnden arbetar med att öka andelen omsorgspersonal med grundutbildning.

Utfallet för indikatorn sjukfrånvaro är 12,3 procent att jämföra med kommunfullmäktiges årsmål och nämndens egna årsmål som är 8,0 procent. Stadsledningskontoret betonar vikten av att kommunfullmäktiges mål uppnås och uppmanar nämnden att fortsätta med arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Stadsdelarnas verksamheter

Nedan ges en sammanfattad analys av avvikelser mot stadsdelsnämndernas budgetar per verksamhetsområde.

Individ- och familjeomsorg

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Individ- och familjeomsorg	-1 671,1	-42,1	-33,3	-9,0	-3,7
varav socialpsykiatri	-484,2	-11,4	-12,6	3,3	-17,5

Individ- och familjeomsorgen prognostiserade redan i tertialrapport 2 ett underskott mot nämndernas budget på 33,3 mnkr. Underskottet har även under andra delen av 2008 ökat dock i mindre omfattning.

Underskott inom verksamhetsrådet beror bland annat på ett ökat behov av akuta placeringar av barn och ungdomar. Flera stadsdelsnämnder ser också en ökning av antal barn- och ungdomsären den totalt. Tidigare års kostnadsökningar för HVB-placeringar och § 12-hem har inom vissa stadsdelsnämnder dock avstannat något. Under 2008 uppger flera stadsdelsnämnder att det istället är kostnader för jourhem, stödboende för ungdomar, akututredningshem samt öppenvård som har ökat. Inom vuxenvården beror årets underskott främst på ökade kostnader för olika boendialternativ. Kostnaderna för härbärgen och tak-över-huvudet garantin har även ökat under 2008. Inom socialpsykiatrin härrör sig underskottet främst från att kostnaderna för externa köp av placeringar blivit högre än budgeterat.

Nio av stadsdelsnämnderna redovisar underskott och fyra redovisar överskott. Skarpnäck stadsdelsnämnd har ingen avvikelse mot sin budget. Hägersten-Liljeholmen samt Farsta stadsdelsnämnder redovisar det största underskottet på 9,7 mnkr respektive 9,1 mnkr. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd redovisar en positiv avvikelse på 7,4 mnkr.

Flyktingmottagande

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Flyktingmottagande	265,0	-8,3	-17,8	-22,0	12,7

Bilaga 3:20

Underskottet på 8,3 mnkr inom verksamhetsområdet beror på att för få flyktingar blivit självförsörjande tillräckligt snabbt under introduktionsperioden. Det är stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Hässelby-Vällingby, Enskede-Årsta-Vantör, Skarpnäck, Farsta och Älvsjö redovisar underskott inom verksamhetsområdet, varav Spånga-Tensta redovisar ett betydande underskott om 5,9 mnkr.

Avvikelsen har minskat med 9,5 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertiär-rapport 2. Förändringen beror främst på att antalet flyktingar minskat under senare delen av året.

Stadsmiljö

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Stadsmiljöverksamhet	-183,1	-0,6	2,2	0,7	6,3
avskrivningar	-17,2	0,7	-0,6	-0,3	0,8
internräntor	-20,3	3,3	1,8	1,0	2,9

Underskottet för stadsmiljöverksamheten exklusive kapitalkostnader är 0,6 mnkr, det vill säga 0,3 procent av budget.

Merparten av nämnderna redovisar ett överskott inom verksamhetsområdet. Stadsdelsnämnd Kungsholmen, Östermalm och Hägersten-Liljeholmen visar ett underskott. Stadsdelsnämnd Kungsholmen visar ett underskott om 4,6 mnkr då nämnden till följd av förväntade överskott inom övriga verksamheter fattat beslut om standardhöjande insatser av engångskaraktär. Stadsdelsnämnd Östermalm redovisar ett underskott på 4,3 mnkr till följd av att nämnden i samband med tertiär-rapport 2 beslutade om extra åtgärder för förbättringar i parker.

Förskola

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Förskoleverksamhet	-3 249,4	93,8	75,4	68,0	91,6

Samtliga stadsdelsnämnder utom Kungsholmen redovisar överskott inom verksamheten. Störst överskott redovisar Hässelby-Vällingby, Skärholmen och Älvsjö som redovisar överskott omkring 8-9 procent av verksamhetsområdets budget. Den kraftiga ökningen av antalet barn i förskoleverksamheten leder kortsiktigt till överskott då lokal- och personalkostnader inte ökar lika snabbt som resurser tillförs genom resursfördelningssystemet. I budgeten 2009 infördes en kommunal förskolepeng som begränsar nämndernas möjlighet att omfördela resurser från förskoleverksamheten till andra verksamheter. Stadsledningskontoret uppmanar nämnder som med stora överskott inom förskoleverksamheten och underskott inom andra verksamhetsområden att vidta åtgärder för att nå en ekonomi i balans även inom övriga verksamhetsområden.

Om den kraftiga och nödvändiga utbyggnaden av förskolor fortsätter i samma takt som tidigare år är det sannolikt att stadens avsättning för förskoleutbyggnad, med nuvarande förutsättningar, tar slut under senare delen av 2011. Stadsledningskontoret vill uppmärksamma nämnderna om detta. Nämnderna uppmanas att ha beredskap för att kunna hantera kommande utbyggnad inom tilldelad budget.

Avvikelsen har ökat med 18,4 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2.

Äldreomsorg

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Äldreomsorg	-6 007,2	4,2	21,3	-13,4	-115,2

Äldreomsorgens utfall visar ett överskott med 4,2 mnkr i jämförelse med budget. Under den senaste tioårsperioden är det tidigare endast 2005 som verksamheten visat ett överskott. Differenserna på stadsdelsnämnderna varierar mellan underskott på 20 mnkr till överskott på närmare 40 mnkr. En förklaring till de stora differenserna är att snabba förändringar av vårdbehovet har förekommit. För att hantera dessa skillnader krävs ett flexibelt arbetssätt där organisationen snabbt kan anpassa sig efter den omsorg som efterfrågas.

De största underskotten redovisar Rinkeby-Kista, Hässelby-Vällingby, Skärholmen och Skarpnäck. En förändring mot tidigare år är att en större del av underskotten återfinns inom utförarsidan. Hässelby-Vällingby har under året haft vissa engångskostnader, bland annat för avvecklingen av Nälsta servicehus.

Södermalm och Östermalm utmärker sig genom att visa stora överskott på 26 mnkr respektive 39 mnkr. Den övervägande delen av överskotten för dessa nämnder beror på att antalet köpta platser på vård- och omsorgsboenden har minskat kraftigt sedan budgeten fastställdes.

Avvikelsen har minskat med 17,1 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på att Rinkeby-Kista i tertialrapport 2 prognostiserade ett nollresultat som i årsredovisningen väntas till ett underskott på drygt 20 mnkr. Nämnden har vidtagit vissa åtgärder för att förhindra att detta uppkommer fortsättningsvis. Även Älvsjö och Hässelby-Vällingby har kraftigt försämrat utfallet jämfört med tertialrapport 2.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-2 427,1	-40,3	-37,1	-37,4	-37,7

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning visar ett underskott med 40,3 mnkr i jämförelse med budget vilket är på samma nivå som 2007. Mer pengar har flyttats från andra

Bilaga 3:22

verksamheter till funktionsnedsättning än vad som gjorts någon gång under den senaste tioårsperioden. Tio av fjorton stadsdelsnämnder visar ett underskott och differenserna varierar mellan underskott på 11 mnkr till överskott på drygt 3 mnkr.

De största underskotten redovisar Norrmalm, Spånga-Tensta och Enskede-Årsta-Vantör. Norrmalms underskott om 11 mnkr beror främst på höga kostnader för köp av LSS-boenden för vuxna. Genom den brist av platser som finns har nämnden i vissa fall varit hänvisad att köpa platser från privata vårdgivare till betydligt högre priser än vad som erhållits i resursfördelningssystemet. Underskottet för Spånga-Tensta beror dels på höga kostnader för de prestationsrelaterade verksamheterna och dels på att den timersättning nämnden erhåller från försäkringskassan för LASS inte motsvarat nämndens kostnader. Enskede-Årsta-Vantörs underskott beror på höga kostnader för daglig verksamhet.

Av de fyra nämnder som visar överskott är det endast Östermalm och Skärholmens överskott om 3,5 mnkr vardera som inte är av marginell karaktär.

Avvikelsen har ökat med 3,2 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Enskede-Årsta-Vantörs försämring på nära 12 mnkr är den viktigaste orsaken till försämringen. Dock har Hässelby-Vällingby förbättrat sitt resultat med ungefär lika mycket.

Kultur och förening

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Kultur - och föreningsverksamhet	-236,0	18,6	16,7	11,7	18,2

Överskottet inom verksamhetsområdet beror bland annat på ej nyttjade budgeterade reserver, lägre lokalkostnader och lägre kostnader för sommarkoloniverksamhet. Elva stadsdelsnämnder visar överskott, varav Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd redovisar det största överskottet. En stadsdelsnämnd visar ingen avvikelse jämfört med budget och två stadsdelsnämnder redovisar underskott.

Avvikelsen har ökat med 1,9 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2.

Arbetsmarknadsåtgärder

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Arbetsmarknadsåtgärder	-60,6	-0,9	-0,1	-3,2	1,6

Underskott inom verksamhetsområdet beror på att vissa nämnder satsat extra på insatser inom arbetsmarknadsåtgärder för bland annat minska kostnaderna för ekonomiskt bistånd. De nämnder som redovisar större underskott är Rinkeby-Kista, Bromma och Södermalm. Avvikelsen ökat med 0,8 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2.

Ekonomiskt bistånd

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Ekonomiskt bistånd	-1 065,0	-35,3	-36,7	-36,6	-11,5
<i>varav handläggare</i>	<i>-227,8</i>	<i>-59,4</i>	<i>2,8</i>	<i>50,6</i>	<i>-44,4</i>

Underskott inom verksamhetsrådet beror på att konjunkturen försämrats under hösten vilket inneburit att antalet biståndstagare ökat. Vidare har inflationen påverkat medelbidraget negativt varvid kostnaderna ökat. De stadsdelsnämnder som haft störts underskott är Spånga-Tensta (14,0 mnkr), Skarpnäck (13,4 mnkr), Enskede-Årsta-Vantör (11,2 mnkr), Hässelby-Vällingby (6,4 mnkr), Norrmalm (3,1 mnkr). Tre stadsdelsnämnder redovisar betydande överskott och dessa är Rinkeby-Kista (6,9 mnkr), Södermalm (4,7) och Hägersten-Liljeholmen (6,1 mnkr).

Avvikelsen har minskat med 1,4 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2.

Brand- och räddningsnämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-414,8	-1,6	7,0	6,2	17,1
Drift	-367,3	-8,0	0,0	-0,8	7,2
Avskrivningar	-32,5	3,1	5,0	5,0	6,7
Internräntor	-14,9	3,4	2,0	2,0	3,2
Intäkter(+)	123,9	-0,5	0,0	-0,1	1,4
Nettokostnader	-290,9	-2,1	7,0	6,1	18,5
Investeringar					
Utgifter	-64,5	7,4	0,0	12,9	15,6
Inkomster	12,6	12,6	1,3	2,2	-0,2
Nettoutgifter	-51,8	20,1	1,3	15,1	15,4

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Underskott inom driftverksamheten motsvarar 0,7 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på de extraordinära kostnader om sammanlagt 7,5 mnkr som nämnden haft under 2008 på grund av att nämnden avvecklats och verksamheten överförs till Storstockholms Brandförsvaret den 1 januari 2009. De extraordinära kostnaderna består främst av utbetalning av nämndens ansamlade övertidsskuld till de anställda, förlängd bokslutsperiod så att fakturor som i vanliga fall skulle belasta nästkommande år nu betalades under 2008 samt nedskrivning av nedlagda kostnader för förgävesprojektet i räddningscentralen i Johannes brandstation.

Om de extraordinära posterna exkluderas blev resultatet 5,4 mnkr bättre än budget. Överskottet beror främst på lägre kapitalkostnader som en följd av lägre investeringsvolym än budgeterat och sena avslut av investeringsprojekt.

Avvikelsen har ökat med 9,1 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på att de extraordinära kostnaderna inte medräknats i tertialrapporten.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på att fastigheter till ett värde av 11,2 mnkr förts över till fastighetsnämnden. Investeringsutgifterna blev lägre än planen främst på grund av att kommunikationssystemet Rakel skjutits upp till 2009.

Exploateringsnämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 311,9	98,2	85,1	81,5	137,2
Drift	-136,2	-16,1	-9,9	-3,5	-0,8
Avskrivningar	-65,1	34,9	25	25,0	3,0
Internräntor	-1110,5	79,5	70,0	60,0	135,0
Intäkter(+)	1910,8	74,8	61,2	48,5	127,6
Nettokostnader	598,9	173,0	146,3	130,0	264,8
Investeringar					
Utgifter	-2 410,9	-294,8	-145,9	-75,8	55,0
Inkomster	193,6	30,5	-1,1	-52,2	-39,0
Nettoutgifter	-2 217,3	-264,3	-147,0	-128,0	16,0

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 40,6 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på högre intäkter än budget bland annat till följd av ökade tomträttsintäkter, främst till följd av nyupplåtelse av tomträtter i en högre utsträckning än budgeterat. Av intäktsökningen svarar en upplåtelse inom Henriksdalshamnen för 16 mnkr till följd av en markanvisningstävling. Resultatet av tävlingen blev att utöver ordinarie avgäld kommer intäkterna att öka med cirka 200 mnkr. Avtalskonstruktionen innebär att det är svårt att fastställa när intäkterna kommer att falla ut. Inga domar i avgäldsmål har meddelats under året. Avgäldsräntan är föremål för prövning i domstol och tingsrättens dom där räntan fastställts till 3,25 procent istället för nuvarande 3,75 procent kommer att påverka stadens alla kommande tomträttsmål och avgäldsregleringar om den fastställs. Staden har överklagat domen. Kostnaderna för avskrivningar och stadens internränta visar ett överskott på 114,4 mnkr, vilket beror på att nämnden inte fullt ut beaktat riskerna för tidsförskjutningar inom investeringsplanen samt på genomförda fastighetsförsäljningar.

Avvikelsen har ökat med 26,2 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på ökade intäkter.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på att takten i genomförandet av de många projekten var hög.

Nämnden har genomfört fastighetsförsäljningar om 1 306 mnkr, vilket innebär att försäljningsbetinget om 500 mnkr har uppnåtts. Försäljningarna har genererat realisationsvinster om 913 mnkr.

Stadsledningskontoret konstaterar att nämnden överskridit sin investeringsbudget med 264,3 mnkr. Att staden genomgår en omfattande expansion samtidigt som stadens ekonomi ska vara

långsiktigt hållbar ställer höga krav på god investeringsplanering och prognossäkerhet. Investeringsbudgeten måste hållas inom angiven ram varför exploateringsnämnden uppmanas att se över rutinerna för investeringsplaneringen.

Fastighetsnämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Intäkter(+)	982,2	69,3	31,4	0	50,1
Kostnader(-)	-618,4	-51,0	-32,9	0	-46,9
Nettokostnad	363,8	18,3	-1,5	0,0	3,2
Avskrivningar	-112,0	-5,6	0	0	-3,4
Räntenetto	-181,3	9,7	2,3	0,0	0,8
Resultat 2	70,6	22,5	0,8	0,0	0,6
Ägartillskott (-)/ avkastningskrav (+)	-69,0	-1,1	-0,8	0,0	0,7
Resultat 3	1,5	21,3	0,0	0,0	1,3
Investeringar					
Utgifter	-99,4	256,0	199,2	75,6	37,6
Inkomster	7,1	2,1	2,5	0,0	8,1
Nettoutgifter	-92,3	258,1	201,7	75,6	45,7

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen

Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Avvikelsen beror i huvudsak på högre hyres- och arrendeintäkter genom bättre avtal och ökad uthyrning, högre försäkringsersättningar samt högre mediaintäkter än beräknat. Intäkter utöver budget om cirka 37 mnkr motsvaras av lika höga kostnader och avser arbeten åt utomstående, förvaltningsuppdrag och försäljningsomkostnader. Underhållet per kvadratmeter uppgick till 179 kronor vilket, ligger över målsättningen om att kunna hålla en underhållsnivå om 175 kronor per kvadratmeter och år.

Avvikelsen har ökat med 21,3 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på att intäktssidan och räntenettet underskattats i tertialrapport 2. Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på senareläggning av energieffektiviseringsprojektet och projekt inom Slakthusområdet samt att projekt om sammanlagt drygt 120 mnkr utgått.

Stadsledningskontoret uppmanar nämnden att vidta åtgärder för en förbättrad prognossäkerhet.

Idrottsnämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär ombudgetering av investeringsmedel på 34,8 mnkr på grund av att flera större projekt förskjutits i tid. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-756,7	28,2	11,0	-8,3	12,2
Drift	-564,2	14,5	0	-13,3	7,1
Avskrivningar	-102,0	6,2	6	3,0	1,5
Internräntor	-90,5	7,5	5,0	2,0	3,6
Intäkter(+)	253,0	1,8	0,0	6,5	3,6
Nettokostnader	-503,7	30,0	11,0	-1,8	15,8
Investeringar					
Utgifter	-306,7	18,3	14,9	-4,4	-17,3
Inkomster	16,5	16,5	17,1	14,4	15,0
Nettoutgifter	-290,1	34,9	32,0	10,0	-2,3

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 5,6 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på att nämnden har reserverat budgetmedel på kostnadssidan för att möta osäkerheten kring intäkterna för simhallarnas entréintäkter. Under det sista kvartalet 2008 rådde stor osäkerhet till följd av konjunktur nedgången. Energikostnaderna har blivit cirka 2 mnkr lägre än beräknat.

Avvikelsen för driften exklusive kapitalkostnader har ökat med 12,7 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på att det inte uppstod något underskott på intäktssidan.

Idrottsnämnden har redovisat vilka åtgärder som kommer att vidtas under 2009 för att minimera osäkerheten och förbättra prognoserna.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på att flera stora projekt har förskjutits i tid. Nämnden har redan i tertialrapport 2 aviserat dessa förskjutningar. Projekt som förskjutits har bland annat varit Stadion, Hjulstahallen, Nälstabadet och Hagsåtra IP.

Kulturnämnden: kulturförvaltningen**Stadsledningskontorets synpunkter**

Nämnden tillstyrks budgetjustering på driftbudgeten med 0,6 mnkr för bidrag till Stockholms jazzfestival.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-911,0	-27,3	0,0	0,0	-9,7
Drift	-905,1	-28,6	0,0	0,0	-11,5
Avskrivningar	-4,0	1,4	0,0	0,0	1,5
Internräntor	-1,9	0,5	0,0	0,0	0,3
Intäkter(+)	150,6	26,7	0,0	0,0	11,9
Nettokostnader	-760,4	0,0	0,0	0,0	2,2
Investeringar					
Utgifter	-18,0	1,7	0,0	0,0	0,4
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-18,0	1,7	0,0	0,0	0,4

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

För driftverksamheten exklusive kapitalkostnaderna är avvikelsen ett underskott om 1,9 mnkr.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på att omprioriteringar gjorts och att några projekt visar överskott.

Kulturnämnden: stadsarkivet**Stadsledningskontorets synpunkter**

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-76,4	-2,4	0,3	0,0	0,4
Intäkter(+)	31,6	2,5	-0,6	0,0	0,4
Nettokostnader	-44,8	0,1	-0,3	0,0	0,8

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 0,2 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på något högre intäkter än beräknat.

Avvikelsen blev positiv jämfört med den negativa avvikelse som prognostiserades i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på något högre intäkter än beräknat samt på att resultat-enhetens underskott blev lägre än prognostiserat.

Nämndens resultatenhet SHD Resurs har visat underskott två år i rad och avvecklas därför i enlighet med stadens regler för ekonomisk förvaltning.

Kyrkogårdsnämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-153,9	-2,7	-1,1	-0,5	-1,6
Drift	-144,7	-3,1	-1,6	-0,5	-1,9
Avskrivningar	-6,4	0,0	0,1	0	0,1
Internräntor	-2,8	0,4	0,4	0,0	0,2
Intäkter(+)	35,4	3,7	1,8	1,0	4,4
Nettokostnader	-118,5	1,0	0,7	0,5	2,8
Investeringar					
Utgifter	-4,1	10,4	7,7	9,5	4,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-4,1	10,4	7,7	9,5	4,0

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 0,8 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på högre intäkter än budget från försäljning av stora gravar och från överskott från visningarna av Skogskyrkogården.

Avvikelsen har ökat med 0,3 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på förskjutningar i tidsplanerna avseende nya Skogskrematoriet, ny begravningsplatsen på Järva och på bevattningsanläggning på Norra begravningsplatsen.

Invånarna i Stockholm har landets lägsta begravningsavgift, 7 öre per skattekrona.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär inga ombudgeteringar.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Kostnader(-)	-157,0	8,1	1,8	1,1	3,5
Intäkter(+)	94,9	-10,0	-4,9	-3,6	-10,6
Nettokostnader	-62,1	-1,9	-3,1	-2,5	-7,1

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Underskottet inom driftverksamheten motsvarar 3,1 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på ökade kostnader inom gemensam verksamhet och livsmedelskontroll samt lägre intäkter för den senare. Stadsledningskontoret uppmanar nämnden att fortsätta med åtgärder för budgethållning för att nå ett kostnadsutfall i balans, framförallt kostnaderna inom gemensam verksamhet. Nämnden måste ha ständig beredskap att sänka kostnaderna om intäkterna inte uppnår tänkt nivå. Nämnden har under hela året prognostiserat underskott, ändå har inte tillräckliga åtgärder vidtagits.

Avvikelsen har minskat med 1,2 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på ett ökat överskott inom avdelningen Plan och Miljö och ett minskat underskott inom avdelningen Livsmedelskontroll.

Socialtjänstnämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär inga ombudgeteringar. Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Kostnader(-)	-1 090,6	22,8	19,4	29,9	83,1
Intäkter(+)	430,5	-18,9	-17,2	-30,1	-47,6
Nettokostnader	-660,1	3,9	2,2	-0,2	35,5

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 0,6 procent av nettobudgeten.

Nämnden kommer i samband med årsredovisningen att återredovisa 4,9 mnkr i outnyttjat anslag för utomlänslplacerade funktionshindrade. Efter återredovisningen redovisar nämnden en negativ avvikelse på 0,3 mnkr. Nämnden har större avvikelser, såväl positiva som negativa, mellan olika verksamhetsområden. Bland annat redovisar nämndens verksamhet för barn- och ungdom ett överskott på 14,1 mnkr emedan verksamhet för hemlösa och missbrukare redovisar underskott på 19,4 mnkr. Överskott inom barn och ungdom härrör sig från hög beläggning inom verksamhet för ensamkommande flyktingbarn där det statliga ersättningssystemet ger hög ersättning vid hög beläggning. Underskottet vid enheten för hemlösa har primärt orsakats av ett ökat antal vård dygn samt ett ökat genomsnittligt pris per dygn.

Avvikelsen, innan återredovisning av outnyttjat anslag, har ökat med 1,7 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertiärrapport 2.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Kostnader(-)	-324,4	-0,1	-7,9	-0,6	2,2
Intäkter(+)	134,1	-3,3	2,9	0,6	12,1
Nettokostnader	-190,3	-3,4	-5,0	0,0	14,3

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Underskott inom driftverksamheten motsvarar 1,8 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på högre kostnader än vad som budgeterats för bostadsanpassningsbidrag på 5,1 mnkr. Verksamhetens övriga kostnader underskred budget med 5,0 mnkr och intäkterna var 3,3 mnkr lägre än budget.

Avvikelsen har minskat med 1,6 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertiärrapport 2. Förändringen beror främst på att prognosen kring intäkterna var för lågt.

Stadsbyggnadsnämnden redovisar ett utfall för indikatorerna för genomsnittlig tid från start-PM till beslutad detaljplan för enkelt respektive normalt förfarande som väsentligt avviker från prognoserna i tertiärrapport 2. För genomsnittlig tid för enkelt planförfarande blev utfallet 13 månader jämfört med målet om 10 månader och för normalt planförfarande blev utfallet 29 mån jämfört med målet om 18 månader. Medelvärde av handläggningen av alla planer har också ökat från 13 månader till 21 månader.

Stadsbyggnadsnämnden uppmanas att vidta omedelbara åtgärder för att målet för genomsnittlig tid från start-PM till beslutad detaljplan för enkelt och normalt förfarande på 8 månader respektive 15 månader för 2009 ska uppnås.

Stadsbyggnadsnämnden uppmanas att vidta åtgärder för att säkerställa en budget i balans för 2009.

Stadsbyggnadsnämnden: utrednings- och statistikkontoret

Stadsledningskontorets synpunkter

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Kostnader(-)	9,3	10,3	10,3	12,5	-1,5
Intäkter(+)	6,4	5,4	5,4	0,0	1,5
Nettokostnader	15,7	15,7	15,7	12,5	0,0

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Utrednings- och statistikkontoret blev ett dotterbolag till Stockholms Stadshus AB den 1 januari 2008. Överskottet om 15,7 mnkr avser de överskott som nämnden upparbetat under de gångna åren.

Årets överskott om 1,7 mnkr är ett resultat av de projekt som avslutades under första halvåret i nämndens regi och de regleringar mellan nämnden och det nya bolaget som gjorts för bland annat inventarier som överlåtits till bolaget.

Trafik- och renhållningsnämnden: trafik- och gatuverksamhet

Stadsledningskontorets synpunkter

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-1 567,1	53,9	7,7	4,3	23,2
Drift	-1235,1	30,9	-7,3	-0,7	-25,6
Avskrivningar	-161,8	3,2	0	0,0	38,8
Internräntor	-170,2	19,8	15,0	5,0	10,0
Intäkter(+)	944,4	15,2	-16,3	-44,4	13,1
Nettokostnader	-622,7	69,1	-8,6	-40,1	36,3
Investeringar					
Utgifter	-783,8	-45,4	0,0	-53,2	-27,5
Inkomster	52,8	19,6	0,0	53,2	8,4
Nettoutgifter	-731,0	-25,8	0,0	0,0	-19,1

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 10,0 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på att nämnden haft en allmän återhållsamhet på kostnadssidan då intäkterna prognostiserats bli betydligt lägre jämfört med budget. Upplåtelseintäkterna ökade dock kraftigt under året och nettoöverskottet för upplåtelseverksamheten blev 46,8 mnkr. Parkeringsverksamheten visar vid utgången av 2008 ett underskott om 20 mnkr. Intäkterna från parkeringsverksamheten har av trafik- och renhållningsnämnden bedömts som mycket svårprognostiserade. Under året har det prognostiserade underskottet reviderats från 65 mnkr i tertialrapport 1 till 55 mnkr i tertialrapport 2 till 37 mnkr i novemberprognosen.

Avvikelsen har ökat med 77,4 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på ökade upplåtelse- och parkeringsintäkter, allmän återhållsamhet på kostnadssidan samt uteblivna kostnader för snöbortforsling. Då utfallet avviker väsentligt från prognoserna i tertialrapport 1 och tertialrapport 2 uppmanas trafik- och renhållningsnämnden att vidta åtgärder för att öka prognossäkerheten.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror bland annat på kostnadsökningar till följd av kraftig indexutveckling. Att staden genomgår en omfattande expansion samtidigt som stadens ekonomi ska vara långsiktigt hållbar ställer höga krav på god investeringsplanering och prognossäkerhet. Investeringsbudgeten måste hållas inom angiven ram varför trafik- och renhållningsnämnden uppmanas att se över rutinerna för investeringsplaneringen. Nämnden har i samband med uppföljning i oktober redovisat ett prognostiserat överskridande om cirka 30 mnkr och angivit att åtgärder ska vidtas för att öka prognossäkerheten inom investeringsverksamheten.

Trafik- och renhållningsnämnden nämnden: renhållningsverksamhet

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär även ombudgetering av investeringsmedel på 1,7 mnkr på grund av oförbrukade investeringsmedel för. Tillstyrkta ombudgeteringar framgår av bilaga 2.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-447,0	4,0	3,4	0,2	9,8
Drift	-433,9	5,1	4,7	1,5	7,6
Avskrivningar	-9,1	-0,8	-0,8	-0,8	1,9
Internräntor	-4,1	-0,4	-0,5	-0,5	0,3
Intäkter(+)	431,4	4,4	0,0	0,0	0,7
Nettokostnader	-15,6	8,4	3,4	0,2	10,5
Investeringar					
Utgifter	-37,7	47,9	27,5	25,0	15,9
Inkomster	27,8	-17,4	0,0	0,0	-1,5
Nettoutgifter	-9,8	30,6	27,5	25,0	14,4

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Nämnden hade för 2008 en nettobudget på -24,0 mnkr. Det budgeterade underskottet ska finansieras via renhållningens fond. Under året har -15,6 mnkr förbrukats, således redovisar nämnden ett överskott på 8,4 mnkr. Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 35 procent av nettobudgeten, men endast 1,8 procent av budgeterade kostnader. Avvikelsen beror i huvudsak på minskade kostnader till följd av mängden grovavfall och elektronik varit lägre än beräknats samt att intäkterna ökat. Efter årets resultat uppgår fonden till 29,6 mnkr och nämndens hemställan om återföring av 8,4 mnkr till fonden är därmed beaktad.

Avvikelsen har ökat med 5 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertiärrapport 2 främst på grund av ökade intäkter.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på försenad byggstart för återvinningscentralen i Sätra.

Utbildningsnämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär inga ombudgeteringar.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-13 249,0	-13,4	21,1	-31,7	2,1
Drift	-13221,3	-11,8	21,1	-31,7	0,8
Avskrivningar	-24,2	-1,6		0,0	1,2
Internräntor	-3,5	0,0	0,0	0,0	0,1
Intäkter(+)	1635,3	100,5	18,3	45,2	25,3
Nettokostnader	-11 613,7	87,1	39,4	13,5	27,4
Investeringar					
Utgifter	-29,3	5,7	0,0	0,0	0,8
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	-29,3	5,7	0,0	0,0	0,8

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen

Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Nämnden har för sin driftsverksamhet i princip redovisat en budget i balans. Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 0,7 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på överskott inom grundskoleverksamheten, vuxenutbildningen och inom nämnd- och övergripande verksamhet. Verksamhetens storlek gör att små avvikelser per enhet får stora konsekvenser på aggregerad nivå.

Avvikelsen har ökat med 47,7 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertiärapport 2. Förändringen beror främst på att enheterna inom grundskolan och de administrativa verksamheterna har prognostiserat stora underskott. De reserver som avsatts för att täcka de prognostiserade underskotten har inte utnyttjats då enheternas resultat har varit bättre än det prognostiserade. Prognostiserade kostnader för övertalighet, rekrytering och utbildning har också blivit lägre. Stadsledningskontoret konstaterar att staden i förhållande till andra kommuner satsar mer resurser på grundskolan. Med hänsyn till elevernas olika förutsättningar redovisar staden sämre resultat än riket i genomsnitt. Stadsledningskontoret anser att utbildningsnämnden bör analysera orsakerna till detta och fördjupa arbetet med att förbättra elevernas resultat.

Avvikelsen inom investeringsverksamheten jämfört med beslutad plan beror främst på att processen för att prioritera investeringsprojekt för grundskolan inte var färdig utvecklad.

Resultatenheterna visar ett överskott på 107,5 mnkr en förbättring mot 2007 med 77 mnkr.

Någon metod att mäta indikatorn ogiltig frånvaro i grundskolan har inte tagits fram av nämnden under 2008. Stadsledningskontoret uppmanar nämnden att för 2009 redovisa värden för indikatorn.

Äldrenämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär inga ombudgeteringar.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Driftverksamhet					
Kostnader(-)	-88,1	-10,0	2,6	4,0	6,2
Drift	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter(+)	28,9	13,2	0,0	0,0	2,1
Nettokostnader	-59,1	3,3	2,6	4,0	8,3
Investeringar					
Utgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 5,6 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på vakanta anställningar och att vissa projekt och uppdrag blivit försenade eller ej kommit till stånd.

Avvikelsen har minskat med 0,7 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på den justering av budgeten för bedömningskansliet som gjordes i samband med tertialrapport 2 och som inte äldrenämnden hade tagit hänsyn till i sin rapport. I månadsrapporten för november prognostiserades ett överskott om 3,1 mnkr.

Överförmyndarnämnden

Stadsledningskontorets synpunkter

Nämnden begär inga ombudgeteringar.

Nedan redovisas utfall och avvikelse jämfört med budget efter resultatdispositioner.

För avvikelse gäller (-) = ökade kostnader eller minskade intäkter. Avrundningar kan förekomma

Mnkr	Utfall i VB 2008	Avvikelse mot budget 2008	Avvikelse T2*	Avvikelse T1*	Avvikelse VB2007
Kostnader(-)	-29,2	1,0	0,0	0,0	-0,7
Intäkter(+)	2,2	0,4	0,0	0,0	-0,3
Nettokostnader	-26,9	1,5	0,0	0,0	-1,0

*Efter stadsledningskontorets korrigering av prognosen
Belopp i tabellen är inklusive interna mellanhavanden

Överskottet inom driftverksamheten motsvarar 5,5 procent av nettobudgeten. Avvikelsen beror i huvudsak på vakanshållande av tjänster vilket har gjort att alla årsräkningar ännu inte är granskade och kostnaderna därmed är lägre än samma period föregående år.

Avvikelsen har ökat/minskat med 1,5 mnkr jämfört med den prognostiserade avvikelsen i tertialrapport 2. Förändringen beror främst på ej tillsatta tjänster.

Budgetavräkning för finansförvaltningen 2008

Under finansförvaltningen redovisas stadens gemensamma kostnader och intäkter. Såväl skatteintäkter som avkastning från stadens bolag redovisas här tillsammans med kostnader för pensioner och arbetsgivaravgifter. Redovisning sker även för finansiella transaktioner såsom upplåning, utlåning, amorteringar samt ränteintäkter och räntekostnader.

Under året avslutade förvaltningar, där verksamheten inte överförts till annan nämnd, överförs till finansförvaltningen. Den 1 januari 2008 bolagiserades USK - utrednings- och statistikkontoret. Ingående balanser, eftersläpande kostnader, intäkter och balansposter har 2008 avslutats mot finansförvaltningen.

Finansförvaltningens driftbudget

Årets bokslut visar att intäkterna överstiger kostnaderna med 32 977,1 mnkr före bokslutsdispositioner. Detta innebär en positiv avvikelse mot budget med 1 468,0 mnkr. Realisationsvinster svarar för i stort sett hela den positiva avvikelsen med ett resultat på 1 598,5 mnkr.

Pensionskostnader

Totala kostnaderna för pensioner 2008 uppgår till 628,1 mnkr mindre än 2007. Orsaken är främst en minskad kostnad för ökning av pensionsskulden. 2007 gjordes en omräkning av pensionsskulden på grund av ett nytt pensionsavtal (KAP-KL) samt nya beräkningsgrunder (RIPS07), vilket medförde en kostnad på 939,8 mnkr för pensionskuldförändringen att jämföra med en kostnad 2008 på 310,6 mnkr. Budgetmässigt ger de sammanlagda pensionskostnaderna ett överskott på 182,0 mnkr främst beroende på en försiktig budgetering avseende kostnader för förändring av pensionsskulden. Faktiskt utbetalda pensioner visar en negativ avvikelse mot budget på 101,3 mnkr.

Pensionsskulden har minskats med den del som under året försäkrats via en tjänstepensionsförsäkring. Kostnaden 2008 för tjänstepensionsförsäkringen uppgår till 5,7 mnkr.

Arbetsgivaravgifter

Arbetsgivaravgifterna uppgick 2008 till 4 138,3 mnkr, vilket är en positiv avvikelse mot budget på 171,4 mnkr främst beroende på minskade personalkostnader till följd av avknoppningar mm.

Skatteintäkter

Utfallet för skatteintäkterna är sammanlagt beräknat till 32 mnkr mindre än budgeterat, vilket visar att den förväntade nedgången på grund av konjunkturen delvis slår igenom redan 2008. Vid beräkningen av slutavräkningen för 2008 har använts SKL:s prognos från 2009-02-19. Staden avviker därmed från rekommendationen från Rådet för kommunal redovisning, som anger att prognosen från december 2008 ska användas. Motiveringen till avvikelsen är att den nya prognosen påverkar resultatet negativt med 81,8 mnkr och att resultatet blir mer rättvisande enligt prognosen från februari 2009.

Slutavräkningen för 2007 blev sämre än beräknat i 2007 års bokslut, -48,1 mnkr. Slutavräkningen för 2008 beräknas till -274,1 mnkr.

Bilaga 3:40

Generella statsbidrag, utjämning och avgifter i utjämningsystemet

Nettot mellan generella statsbidrag och utjämning och avgifter i utjämningsystemet blev 67,8 mnkr mindre än beräknat. Staden visar i räkenskaperna ett positivt saldo för dessa två poster. Generella statsbidrag och utjämning översteg avgifter i utjämningsystemet med 38,8 mnkr. I generella statsbidrag och utjämning ingår 2008 fastighetsskatten, som erhålles med ett generellt belopp per invånare.

Finansnetto

Finansnettot redovisar (exklusive intern räntesättning från stadens nämnder) en positiv budgetavvikelse om 252,3 mnkr. En ej budgeterad utdelning från AB Fortum Värme Holding på 200 mnkr har bidragit till den positiva avvikelsen.

Jämförelsestörande poster

Jämförelsestörande poster ger ett nettoöverskott om 1 333,0 mnkr. Jämförelsestörande intäkter består av realisationsvinster och uppgår till 1 598,5 mnkr. Som jämförelsestörande kostnad tas bland annat upp realisationsförluster om 18,3 mnkr.

I bokslut 2002 beslutade kommunfullmäktige att realisationsvinster skulle anslås till en kompetensfond med mål att öka kompetensen hos stadens personal och därmed återföra värdet från försäljningarna till staden. År 2006 gjordes en motsvarande satsning då medel anslogs för utbyggnad av E-tjänster till stadens medborgare och en satsning på upprustning av ytterstaden benämnt Järvalyftet. Åtgärder inom ramen för dessa tre satsningar finansieras direkt ur eget kapital och budgeteras således inte. Under 2008 har av dessa medel intecknade i eget kapital lyfts 180,6 mnkr, som redovisas som jämförelsestörande kostnader.

Som jämförelsestörande kostnad redovisas även nedskrivningar om 66,6 mnkr. Här ingår en nedskrivning av en långfristig fordran på Micasa på 59,0 mnkr. Fordran tillkom i samband med att staden tog över ansvarsområden från landstinget vid Ädel-reformen. Fordran är avtalad som ej realiserbar, varför den nu skrivs ned.

Bokslutsdispositioner

Under bokslutsdispositioner redovisas på finansförvaltningen gjorda och ianspråkta avsättningar.

Begravningsverksamheten finansieras med begravningsavgifter. Eventuella över- eller underskott förs över till nästkommande år via begravningsverksamhetens avsättning. Det positiva resultatet för begravningsverksamheten på 1,5 mnkr avsätts därför. Resultatet var budgeterat till -3,8 mnkr det vill säga en budgetavvikelse på 5,3 mnkr. Renhållningsverksamheten finansieras på motsvarande sätt med avgifter. Verksamheten var budgeterad att behöva ianspråkta 24,0 mnkr av tidigare avsatta medel. Underskottet stannade på 15,6 mnkr, som ianspråkta.

Avsättningar kan enligt RKR 10.1 göras för utgifter som uppstår för att möjliggöra genomgripande omstruktureringsåtgärder. 2009 överförs Brand- och räddningsnämndens verksamhet till kommunalförbundet Storstockholms brandförsvaret. Stockholms stad är förpliktigad att ersätta kommunalförbundet för speciella pensionsavtal för brandmännen, som går över till kommunalförbundet. Totalt beräknas omstruktureringskostnaderna för överföringen att uppgå till 80,0 mnkr, som huvudsakligen kommer att betalas 2009. Av de 80,0 mnkr avser 72,0 kostnader för upparbetad särskild avtalspension inom brand- och räddningsnämnden.

Organisationsförändringar i staden som inrättande av gemensam service, utbyggnad av kontaktcenter, ny organisation och upphandling av IT etcetera kan innebära en neddragning av antalet årsarbetare inom Stockholms stad. Dessa omstruktureringsåtgärder beräknas maximalt uppgå till cirka 200 mnkr och avsätts i bokslut 2008. Kostnaderna kommer att falla ut främst 2009 och 2010.

Stockholms stad står inför stora infrastrukturella satsningar:

E18: Stockholms stad har i genomförandeaftalet förbundit sig att ge finansiellt bidrag till E18 avseende överdäckning vid Tensta och Rinkeby. Återstående utgift för staden beräknas till 700 mnkr varav 300 mnkr 2009 och 400 mnkr 2010.

Citybanan: Staden har i genomförandeaftalet förbundit sig att bidra till Banverkets projekt Citybanan. Återstående utgift bedöms till 1 200 mnkr varav 200 mnkr beräknas förbrukas 2009-2010.

Förbifart Stockholm inklusive östlig förbindelse: Projektet ingår i trafiklösning för Stockholm och stadens andel beräknas uppgå till 3 000 mnkr. Det är ännu osäkert när i tiden projektet kommer att genomföras.

Norra länken: 1 800 mnkr beräknas återstå av stadens åtagande i Vägverkets projekt. Hela summan beräknas förbrukas efter 2010.

Till ovanstående infrastrukturella satsningar avsätts 2008 1 506,1 mnkr. Därmed uppgår avsättningen till 5 589,8 mnkr 20081231. Under året har ur denna avsättning ianspråktagits 364,9 mnkr.

Staden har i bokslut 2008 en avsättning på 5 590 mnkr till infrastrukturella utgifter. Behovet bedöms till 6 700 mnkr. En stor del av detta beräknas tidigast till år 2011. Då staden har en stark balansräkning och har för avsikt att skapa ytterligare utrymme för infrastrukturella avsättningar under 2009 och 2010 till följd av beräknade realisationsvinster vid försäljningar, kommer behovet att kunna finansieras.

Resultat efter bokslutsdispositioner

Efter gjorda bokslutsdispositioner och justering för nämndernas resultatfonder visar finansförvaltningen ett underskott mot budget på 193,9 mnkr. Nettoresultatet är 31 343,0 mnkr mot budgeterade 31 536,9 mnkr.

Uppföljning av budget 2008 - Verksamhetsberättelse

Resultatbudget

Mnkr	Nämndens budget 2008 inkl. budgetjusteringar	Nämndens exkl. resultat-dispositioner	Avvikelse budget/ utfall (2-1)	Resultat- av resultat- enheternas överskott (+) underskott (-)	Överföring av resultat- enheternas resultat i bokslut 2008 överskott (+) underskott (-)	Nämndens inkl. resultat-dispositioner (2+4+5)	Avvikelse budget/ utfall (6-1)	Av nämnden begärda om-budgeteringar till 2009	Tillstyrka ombudgeteringar
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Verksamhetens intäkter	10 331,5	10 919,5	588,0			10 919,5	588,0	0,0	0,0
Verksamhetens kostnader (-)	-39 248,6	-39 460,4	-211,8	143,0	-219,8	-39 537,3	-288,7	-34,8	-34,8
Avskrivningar (-)	-581,5	-540,0	41,5			-540,0	41,5	0,0	0,0
Central medelsreserv (-)									
Oförutsedda behov	-130,5		130,5			0,0	130,5		
Prestationsreserv	-166,1		166,1			0,0	166,1		
Pensionsåtaganden/arbetsgivaravgifter (-)	-1 026,8	-820,0	206,8			-820,0	206,8		
Jämförelseförändringar intäkter	0,0	1 598,7	1 598,7			1 598,7	1 598,7		
Jämförelseförändringar kostnader (inkl reaförlust)	0,0	-264,9	-264,9			-264,9	-264,9		
Jämförelseförändringar stimulansbidrag från föregående år	43,7	40,4	-3,3			40,4	-3,3		
Övriga kostnader	0,0	-112,7	-112,7			-112,7	-112,7		
Verksamhetens nettokostnader	-30 778,2	-28 639,3	2 138,9	143,0	-219,8	-28 716,2	2 062,0	-34,8	-34,8
Skatter m.m.	29 370,3	29 335,4	-34,9			29 335,4	-34,9		
Begravningsavgift	116,9	120,0	3,1			120,0	3,1		0,0
Inkomstutjämning	-1 447,5	-1 431,7	15,8			-1 431,7	15,8		
Kostnadsutjämning	1 126,5	1 090,0	-36,5			1 090,0	-36,5		
Fastighetsavgift	0,0	1 044,4	1 044,4			1 044,4	1 044,4		
Mellankommunal skatteutjämning LSS	-274,0	-300,3	-26,3			-300,3	-26,3		
Regleringsavgift	701,6	-363,6	-1 065,2			-363,6	-1 065,2		
Räntenetto m.m.	455,0	508,8	53,8			508,8	53,8		
Övriga finansiella intäkter m.m.	701,7	901,7	200,0			901,7	200,0		
Disposition/avsättning begravningsfond	3,8	-1,5	-5,3			-1,5	-5,3		
Disposition/avsättning renhållingsfond	24,0	15,6	-8,4			15,6	-8,4		
Summa finansiering	30 778,3	30 918,8	140,5	0,0	0,0	30 918,8	140,5	0,0	0,0
Överförda resultat från 2007				-143,0		-143,0	-143,0		
Beräknad överföring till 2009					219,8	219,8	219,8		
Extraordinära kostnader									
Årets avsättningar (-)	0,0	0,0	0,0			0,0	0,0		
Årets resultat	0,1	493,3	493,2	0,0	0,0	493,3	493,2	-34,8	-34,8
Jämförelseförändringar intäkter	0,0	0,0	0,0			0,0	0,0		
Realisationsvinster	0,0	-1 598,7	-1 598,7			-1 598,7	-1 598,7		
Realisationsvinster exploateringsfastigheter	0,0	931,5	931,5			931,5	931,5		
Jämförelseförändringar kostn exkl reaförlust	0,0	180,0	180,0			180,0	180,0		
Avsättning till följd av jämförelseförändringar intäkter	0,0	0,0	0,0			0,0	0,0		
Resultat enligt balanskravet	0,1	6,1	6,0	0,0	0,0	6,1	6,0	-34,8	-34,8

Verksamhetens intäkter och kostnader är inklusive interna mellanhandvanden
Beloppen i tabellerna är avrundade och summerar därför inte exakt

Uppföljning av budget 2008 - Verksamhetsberättelse

Investeringsplan

Mnkr	Nämndens budget 2008 inkl. budgetjusteringar	Nämndens utfall 2008 exkl. resultatdispositioner	Avvikelse budget/utfall (2-1)	Resultat- enheternas resultat från 2007 överskott (+) underskott (-)	Överföring av resultat- enheternas resultat i bokslut 2008 överskott (-) underskott (+)	Nämndens utfall 2008 inkl. resultatdispositioner (2+4+5)	Avvikelse budget/utfall (6-1)	Av nämnden begärda ombudgeteringar till 2009	Tillstyrka ombudgeteringar
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ugifter	-3 847,2	-3 833,3	13,9			-3 833,3	13,9	-42,3	-40,4
Inkomster	246,5	310,8	64,3			310,8	64,3	0,0	0,0
Central medelsreserv, investeringar	0,0		0,0			0,0	0,0		40,4
Nettoinvesteringar (-)	-3 600,7	-3 522,5	78,2			-3 522,5	78,2	-42,3	0,0
Finansiering									
Förändring av eget kapital	0,1	6,1	6,0	0,0	0,0	6,1	6,0	-34,8	-34,8
Avskrivningar	581,5	540,0	-41,5			540,0	-41,5	0,0	0,0
Försäljningar	500,0	2 189,1	1 689,1			2 189,1	1 689,1	0,0	0,0
Upplåning/amort (-) /extra beting	2 519,2	787,4	-1 731,8			787,4	-1 731,8	0,0	0,0
Summa finansiering	3 600,7	3 522,5	-78,2	0,0	0,0	3 522,5	-78,2	-34,8	-34,8
Netto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-77,1	-34,8

Anmärkning: beloppen i tabellerna är avrundade och summerar därför inte exakt

Uppföljning av budget 2008 - Verksamhetsberättelse

NETTOKOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Nämndens budget 2008 inkl. budgetjusteringar	Nämndens utfall 2008 exkl. resultatdispositioner	Avvikelse budget/utfall (2-1)	Resultat enheternas resultat från 2007 överskott (+) underskott (-)	Överföring av resultat enheternas resultat i bokslut 2008 överskott (-) underskott (+)	Nämndens utfall 2008 inkl. resultatdispositioner (2+4+5)	Avvikelse budget/utfall (6-1)	Av nämnden begärda ombudgeteringar till 2009	Tillstyrkta ombudgeringar
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kommunfullmäktige m.m.									
1. KF/KS och SLK	-1 166,4	-1 131,7	34,7	1,0	-2,1	-1 132,7	33,7	-27,5	-27,5
2. KF/KS kansli	-13,3	-14,4	-1,1	0,0	0,0	-14,4	-1,1	0,0	0,0
Revisorskollegiet	-27,7	-25,6	2,1	0,0	0,0	-25,6	2,1	0,0	0,0
Service nämnden	-2,5	-0,1	2,4	0,0	0,0	-0,1	2,4	-2,4	-2,4
Valnämnden	-4,3	-3,8	0,5	0,0	0,0	-3,8	0,5	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	-15 269,1	-15 240,3	28,8	100,8	-114,5	-15 254,0	15,1	-4,9	-4,9
Brand- och räddningsnämnden	-234,9	-243,5	-8,6	0,0	0,0	-243,5	-8,6	0,0	0,0
Exploateringsnämnden	1 715,9	1 774,5	58,6	0,0	0,0	1 774,5	58,6	0,0	0,0
Fastighetsnämnden	345,5	363,8	18,3	0,0	0,0	363,8	18,3	0,0	0,0
Idrötsnämnden	-327,5	-312,6	14,9	-3,4	4,8	-311,2	16,3	0,0	0,0
Kulturnämnden: kulturförvalt.	-752,6	-754,5	-1,9	0,0	0,0	-754,5	-1,9	0,0	0,0
Kulturnämnden: stadsarkivet	-44,9	-44,8	0,1	-0,1	0,1	-44,8	0,1	0,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	-109,9	-109,2	0,7	0,0	0,0	-109,2	0,7	0,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-60,2	-62,1	-1,9	0,0	0,0	-62,1	-1,9	0,0	0,0
Socialtjänstnämnden	-664,0	-659,4	4,6	0,0	-0,8	-660,1	3,9	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden: stadsbygn.kont.	-186,9	-190,3	-3,4	0,0	0,0	-190,3	-3,4	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden: USK	0,0	1,7	1,7	14,0	0,0	15,7	15,7	0,0	0,0
Trafik- och rehalingsnämnden									
trafik- och gatuverksamhet	-336,8	-290,7	46,1	0,0	0,0	-290,7	46,1	0,0	0,0
renhållningsverksamhet	-12,0	-2,5	9,5	0,0	0,0	-2,5	9,5	0,0	0,0
Utbildningsnämnden	-11 674,7	-11 509,1	165,6	30,5	-107,5	-11 586,0	88,7	0,0	0,0
Åldrenämnden	-62,4	-59,1	3,3	0,0	0,0	-59,1	3,3	0,0	0,0
Överförmyndarnämnden	-28,4	-26,9	1,5	0,0	0,0	-26,9	1,5	0,0	0,0
Summa	-28 917,1	-28 540,9	376,2	143,0	-219,8	-28 617,8	299,3	-34,8	-34,8
TOTALT	-28 917,1	-28 540,9	376,2	143,0	-219,8	-28 617,8	299,3	-34,8	-34,8
Avskrivningar (-) (nämndernas redovisning)	-581,5	-540,0	41,5			-540,0	41,5	0,0	0,0
Central medelsreserv						0,0	0,0	0,0	0,0
Oförutsedda behov	130,5		130,5			0,0	130,5	0,0	0,0
Prestationsreserv	166,1		166,1			0,0	166,1	0,0	0,0
Pensionsåtaganden	-1 026,8	-820,0	206,8			-820,0	206,8	0,0	0,0
TOTALT inkl. avskrivningar/nedskrivningar	-30 228,8	-29 900,8	921,1	143,0	-219,8	-29 977,7	844,2	-34,8	-34,8

*Jäven för slutna redovisningsenheter redovisas resultatet exkl. kapitalkostnader. Avvikelse från budget för slutna redovisningsenheter

beräknas däremot efter beaktande av kapitalkostnaderna.

Verksamhetens intäkter och kostnader är inklusive interna mellanhanden

Beloppen i tabellen är avrundade och summerar därför inte exakt

Uppföljning av budget 2008 - Verksamhetsberättelse

NETTOKOSTNADER (inkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Nämndens budget 2008 inkl. budgetjusteringar	Nämndens utfall 2008 exkl. resultatdispositioner	Avvikelse budget/utfall (2-1)	Resultat- enheternas resultat från 2007 överskott (+) underskott (-)	Överföring av resultat- enheternas resultat i bokslut 2008 överskott (-) underskott (+)	Nämndens utfall 2008 inkl. resultatdispositioner (2+4+5)	Avvikelse budget/utfall (6-1)	Av nämnden begärda ombudgeteringar till 2009	Tillstyrkta ombudgeteringar
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kommunfullmäktige m.m.									
1. KF/KS och SLK	-1 172,3	-1 137,5	34,8	1,0	-2,1	-1 138,6	33,7	-27,5	-27,5
2. KF/KS kansli	-13,3	-14,4	-1,1	0,0	0,0	-14,4	-1,1	0,0	0,0
Revisorskollegiet	-27,7	-25,6	2,1	0,0	0,0	-25,6	2,1	0,0	0,0
Service nämnden	-2,5	-0,1	2,4	0,0	0,0	-0,1	2,4	-2,4	-2,4
Väl nämnden	-4,3	-3,8	0,5	0,0	0,0	-3,8	0,5	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	-15 310,6	-15 277,9	32,7	100,8	-114,5	-15 291,6	19,0	-4,9	-4,9
Brand- och räddningsnämnden	-288,8	-290,9	-2,1	0,0	0,0	-290,9	-2,1	0,0	0,0
Exploateringsnämnden	425,9	598,9	173,0	0,0	0,0	598,9	173,0	0,0	0,0
Fastighetsnämnden	48,1	70,6	22,5	0,0	0,0	70,6	22,5	0,0	0,0
Idrottsnämnden	-533,7	-505,2	28,5	-3,4	4,8	-503,7	30,0	0,0	0,0
Kultur nämnden: kulturförvalt.	-760,4	-760,4	0,0	0,0	0,0	-760,4	0,0	0,0	0,0
Kultur nämnden: stadsarkivet	-44,9	-44,8	0,1	-0,1	0,1	-44,8	0,1	0,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	-119,5	-118,5	1,0	0,0	0,0	-118,5	1,0	0,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-60,2	-62,1	-1,9	0,0	0,0	-62,1	-1,9	0,0	0,0
Socialtjänstnämnden	-664,0	-659,4	4,6	0,0	-0,8	-660,1	3,9	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden: stadsbyggn.kont.	-186,9	-190,3	-3,4	0,0	0,0	-190,3	-3,4	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden: USK	0,0	1,7	1,7	14,0	0,0	15,7	15,7	0,0	0,0
Trafik- och rehaltningsnämnden									
trafik- och gatuverksamhet	-691,8	-622,7	69,1	0,0	0,0	-622,7	69,1	0,0	0,0
renhållningsverksamhet	-24,0	-15,6	8,4	0,0	0,0	-15,6	8,4	0,0	0,0
Utbildningsnämnden	-11 700,8	-11 536,8	164,0	30,5	-107,5	-11 613,7	87,1	0,0	0,0
Äldrenämnden	-62,4	-59,1	3,3	0,0	0,0	-59,1	3,3	0,0	0,0
Överförmyndarnämnden	-28,4	-26,9	1,5	0,0	0,0	-26,9	1,5	0,0	0,0
TOTALT	-31 222,5	-30 681,2	541,3	143,0	-219,8	-30 758,0	464,5	-34,8	-34,8

Verksamhetens intäkter och kostnader är inklusive interna mellanhandvanden
Beloppen i tabellerna är avrundade och summerar därför inte exakt

Uppföljning av budget 2008 - Verksamhetsberättelse

NETTOUTGIFTER

Mnkr	Nämndens budget 2008 inkl. budgetjusteringar	Nämndens utfall 2008 exkl. resultatdispositioner	Avvikelse budget/utfall (2-1)	Resultat- enheternas resultat från 2007 överskott (+) underskott (-)	Överföring av resultat- enheternas resultat i bokslut 2008 överskott (+) underskott (-)	Nämndens utfall 2008 inkl. resultatdispositioner (2+4+5)	Avvikelse budget/utfall (6-1)	Av nämnden begärda om- budgeteringar till 2009	Tillstyrkta ombudgeteringar
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kommunfullmäktige m.m.									
1. KF/KS och SLK	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
2. KF/KS kansli	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Serviceenämnden	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	-85,6	-78,8	6,8	6,8		-78,8	6,8	-5,8	-3,9
Brand- och räddningsnämnden	-71,9	-51,8	20,1	20,1		-51,8	20,1	0,0	0,0
Exploateringsnämnden	-1 953,0	-2 217,3	-264,3	-264,3		-2 217,3	-264,3	0,0	0,0
Fastighetsnämnden	-350,4	-92,3	258,1	258,1		-92,3	258,1	0,0	0,0
Idrottsnämnden	-325,0	-290,1	34,9	34,9		-290,1	34,9	-34,8	-34,8
Kulturnämnden: kulturförvalt.	-19,7	-18,0	1,7	1,7		-18,0	1,7	0,0	0,0
Kulturnämnden: stadsarkivet	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	-14,5	-4,1	10,4	10,4		-4,1	10,4	0,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Socialtjänstnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden: stadsbyggn.kont.	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden: USK	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Trafik- och rehalningsnämnden									
trafik- och gatuverksamhet	-705,2	-731,0	-25,8	-25,8		-731,0	-25,8	0,0	0,0
renhållningsverksamhet	-40,4	-9,8	30,6	30,6		-9,8	30,6	-1,7	-1,7
Utbildningsnämnden	-35,0	-29,3	5,7	5,7		-29,3	5,7	0,0	0,0
Äldrenämnden (R VI)	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Överförmyndarnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
TOTALT	-3 600,7	-3 522,5	78,2	78,2		-3 522,5	78,2	-42,3	-40,4

Anmärkning: beloppen i tabellerna är avrundade och summerar därför inte exakt

Stadsdelsnämnder

Uppföljning av budget 2008 - Verksamhetsberättelse

NETTOKOSTNADER (exklusive kapitalkostnader)

Mnr	Nämndens budget 2008 inkl. budgetjusteringar	Nämndens utfall 2008 exkl. resultatdispositioner	Avvikelse budget/utfall (2-1)	Resultat- enheternas resultat från 2007 överskott (+) underskott (-)	Överföring av resultat- enheternas resultat i bokslut 2008 överskott (+) underskott (-)	Nämndens utfall 2008 inkl. resultatdispositioner (2+4+5)	Avvikelse budget/utfall (6-1)	Av nämnden begärda ombudgeteringar till 2009	Tillstyrkta ombudgeteringar
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Stadsdelsnämnd Rineby-Kista	-1 207,3	-1 210,3	-3,0	5,4	-4,4	-1 209,4	-2,1	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	-895,2	-903,7	-8,5	8,1	-3,5	-899,2	-4,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	-1 335,9	-1 344,4	-8,5	8,8	-2,4	-1 338,0	-2,1	-1,1	-1,1
Stadsdelsnämnd Bromma	-1 148,3	-1 145,3	3,0	24,3	-25,3	-1 146,2	2,1	-0,8	-0,8
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	-913,5	-908,1	5,4	6,2	-8,0	-909,9	3,6	-0,5	-0,5
Stadsdelsnämnd Norrmalm	-829,5	-839,9	-10,4	10,9	-10,3	-839,3	-9,8	-0,2	-0,2
Stadsdelsnämnd Östermalm	-1 084,7	-1 041,1	43,6	-0,6	-2,5	-1 044,2	40,5	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Södermalm	-1 824,6	-1 806,5	18,1	3,0	-10,5	-1 814,0	10,6	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	-1 818,1	-1 803,3	14,8	13,8	-24,0	-1 813,6	4,5	-1,5	-1,5
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	-875,6	-887,2	-11,6	1,6	-7,2	-892,9	-17,3	-0,8	-0,8
Stadsdelsnämnd Farsjö	-1 112,9	-1 106,9	6,0	1,5	-5,6	-1 111,0	1,9	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Älvsjö	-459,7	-470,2	-10,5	4,9	1,0	-464,4	-4,7	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	-1 297,7	-1 299,1	-1,4	4,8	-7,8	-1 302,2	-4,5	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Skärholmen	-466,1	-474,9	-8,8	8,2	-3,9	-470,6	-4,5	0,0	0,0
Summa stadsdelsnämnder	-15 269,1	-15 241,0	28,1	100,8	-114,5	-15 254,7	14,4	-4,9	-4,9

Verksamhetens intäkter och kostnader är inklusive interna mellanhanden
Beloppen i tabellerna är avrundade och summerar därför inte exakt

Stadsdelsnämnderna Uppföljning av budget 2008 - Verksamhetsberättelse

Nämndens fördelning per verksamhetsområde NETTOKOSTNADER (-) inklusive kapitaltjänstkostnader

Mnkr	1	2	3	4	Överföring av resultat- enheter resultat i boks lut 2008 överskott (-) underskott (+) Konto 2022	5	6	7	8	9
	Nämndens budget 2008 inkl. budget- justeringar	Nämndens utfall 2008 exkl. resultat- dispositioner	Avvikelse budget/ utfall (2-1)	Resultat- enheter resultat från 2007 överskott (+) underskott (-)	Överföring av resultat- enheter resultat i boks lut 2008 överskott (-) underskott (+)	Överföring av resultat- enheter resultat i boks lut 2008 överskott (-) underskott (+)	Nämndens utfall 2008 inkl. resultat- dispositioner (2+4+5)	Avvikelse budget/ utfall (6-1)	Av nämnden begärda om- budgeteringar till 2009	Tillstyrka ombudge- teringar
Nämnd- och förvaltningsadministration	-615,2	-596,7	18,5	0,1	-0,1	0,0	-596,6	18,6	0,0	0,0
Individ- och familjeomsorg	-1 628,8	-1 671,1	-42,4	2,3	-0,3	-2,0	-1 670,8	-42,1	-4,9	-4,9
varav socialpsykiatri	-472,5	-484,2	-11,7	1,0	-0,4	-0,7	-483,9	-11,4	-4,9	-4,9
Flyktningmottagande	273,3	265,0	-8,3	0,0	0,0	0,0	265,0	-8,3	0,0	0,0
Stadsmiljöverksamhet	-182,5	-183,1	-0,6	0,0	0,0	0,0	-183,1	-0,6	0,0	0,0
avskrivningar	-17,9	-17,2	0,7	0,0	0,0	0,0	-17,2	0,7	0,0	0,0
internräntor	-23,6	-20,3	3,3	0,0	0,0	0,0	-20,3	3,3	0,0	0,0
Förskoleverksamhet	-3 372,7	-3 249,4	123,3	67,1	29,5	-96,5	-3 278,8	93,8	0,0	0,0
Äldreomsorg	-5 995,8	-6 007,2	-11,4	24,6	-15,6	-9,0	-5 991,6	4,2	0,0	0,0
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-2 386,6	-2 427,1	-40,5	6,4	-0,3	-6,1	-2 426,8	-40,3	0,0	0,0
Kultur - och föreningsverksamhet	-255,1	-236,0	19,1	0,4	0,5	-0,9	-236,5	18,6	0,0	0,0
Arbetsmarknadsåtgärder	-59,7	-60,6	-0,9	0,0	0,0	0,0	-60,6	-0,9	0,0	0,0
Ekonomiskt bistånd	-1 029,7	-1 065,0	-35,3	0,0	0,0	0,0	-1 065,0	-35,3	0,0	0,0
varav handläggare	-168,4	-227,8	-59,4	0,0	0,0	0,0	-227,8	-59,4	0,0	0,0
Övrig verksamhet	-16,3	-9,8	6,5	-0,1	0,0	0,1	-9,8	6,5	0,0	0,0
Summa stadsdelsnämnd	-15 310,6	-15 278,6	32,0	100,8	13,7	-114,5	-15 292,3	18,3	-4,9	-4,9
Investeringsplan										
Utgifter	-85,6	-79,0	6,6	0,0	0,0	0,0	-79,0	6,6	-5,8	-3,9
Inkomster	0,0	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,0	0,0
Netto	-85,6	-78,7	6,9	0,0	0,0	0,0	-78,7	6,9	-5,8	-3,9

Verksamhetens intäkter och kostnader är inklusive interna mellanhanden

Stadsdelsnämnder

Uppföljning av budget 2008 - Verksamhetsberättelse

NETTOUTGIFTER

Mnkr	Nämndens budget 2008 inkl. budgetjusteringar	Nämndens utfall 2008 exkl. resultatdispositioner	Avvikelse budget/utfall (2-1)	Resultat- enheternas resultat från 2007 överskott (+) underskott (-)	Överföring av resultat- enheternas resultat i bokslut 2008 överskott (+) underskott (-)	Överföring av resultat- enheternas resultat i bokslut 2008 överskott (+) underskott (-)	Nämndens utfall 2008 inkl. resultatdispositioner (2+4+5)	Avvikelse budget/utfall (6-1)	Av nämnden begärda om- budgeteringar till 2009	Tillsyrade ombudgeteringar
	1	2	3	4	5	5	6	7	8	9
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista (1)	-5,6	-4,3	1,3				-4,3	1,3	-1,3	-1,3
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta (3)	-3,3	-3,3	0,0				-3,3	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby (4)	-3,0	-3,0	0,0				-3,0	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Bromma (6)	-3,3	-3,3	0,0				-3,3	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Kungsholmen (8)	-7,2	-6,8	0,4				-6,8	0,4	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Norrmalm (9)	-4,4	-4,2	0,2				-4,2	0,2	-0,2	0,0
Stadsdelsnämnd Östermalm (10)	-6,6	-6,6	0,0				-6,6	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Södermalm (11)	-14,2	-13,7	0,5				-13,7	0,5	-0,5	-0,4
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör (14)	-9,7	-8,3	1,4				-8,3	1,4	-1,4	-1,4
Stadsdelsnämnd Skarpnäck (15)	-8,1	-7,2	0,9				-7,2	0,9	-0,3	-0,3
Stadsdelsnämnd Farsjö (18)	-5,1	-5,1	0,0				-5,1	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnd Älvsjö (21)	-4,8	-2,9	1,9				-2,9	1,9	-1,8	-0,2
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen (22)	-4,5	-4,4	0,1				-4,4	0,1	-0,1	-0,1
Stadsdelsnämnd Skärholmen (24)	-5,8	-5,6	0,2				-5,6	0,2	-0,2	-0,2
Summa stadsdelsnämnder	-85,6	-78,7	6,9	0,0	0,0	0,0	-78,7	6,9	-5,8	-3,9

Anmärkning: beloppen i tabellerna är avrundade och summerar därför inte exakt

Större investeringsprojekt, nettoinvesteringsutgift, mnkr

Bilaga 5

	Utfall 2008	Prognos 2009	Prognos 2010	Prognos 2011
<i><u>Exploateringsnämnden</u></i>				
Axelsberg - Örnberg, Hägerstensåsen	17,5	43,1	523,3	0,2
Bromma stormarknadsområde	0,3	2,4	12,1	22,1
Bromsten industriområde	1,8	1,4	10,4	85,2
Farsta vid Ågesta Broväg	40,6	8,5	0,6	
Gamen, Södermalm	3,5	7,6	3,2	
Gullmarsplan	2,1	2,4	42,9	7,9
Gyllene Ratten	43,8	88,8	20,4	3,0
Hammarby Sjöstad	350,4	311,2	-5,8	422,5
Hamnområdet Hjorthagen-Värtan	56,7	387,8	405,3	485,9
Hässelby Gård vid Lövestavägen	1,0	5,0	20,0	26,8
Kista företagsområde	191,9	184,3	83,5	41,4
Liljeholmens Centrum	3,9	20,7	3,9	0,3
Mariehäll	89,4	132,1	61,0	13,7
Nordvästra Kungsholmen	303,2	359,2	562,1	218,1
Norra Bantorgetområdet	38,7	27,1	4,2	
Norra Station, inkl. Bellevue	16,8	54,3	390,2	717,2
Norra Länken	-90,5	-67,7	17,3	5,3
Norra Tensta	0,7	1,0	1,0	3,0
Orgelpipan 6	0,8	0,1	0,1	
Persikan, Södermalm	0,0	1,4	18,6	372,4
Rinkeby Norra	1,8	3,3	0,6	4,9
Sabbatsberg	9,6	33,9	19,6	0,2
Sergels Torg	1,7	3,5	-47,4	39,2
Slussen	29,7	40,0	50,0	34,0
Södermalm 7:78	0,4	12,0	20,0	20,0
Telefonplan, Midsommarkransen, Västberga	22,4	7,5	-2,5	5,2
Vällingby Centrum	46,9	11,5	0,1	
Årstadal	57,2	40,9	33,0	40,9
Årstafältet	111,0	126,1	178,0	208,6
Årstalänken			3,4	19,6
Älvsjö Centrum	10,3	97,4	85,1	32,0
<i><u>Fastighetsnämnden</u></i>				
Ventilation och ombyggnad i Stadsteatern	3,0	0,0	0,0	0,0
<i><u>Idrottsnämnden</u></i>				
Af Chapman	11,8	1,0	0,0	0,0
<i><u>Trafik- och renhållningsnämnden</u></i>				
Nord/sydaxeln	406,9	168,3	33,5	305,9
Norrbro	51,6	62,9	6,0	0,0
Norra Länken	6,7	135,0	207,8	109,2
Tillgänglighetsprojektet	98,1	100,0	100,0	50,0
Summa	1 941,7	2 414,0	2 861,5	3 294,7

Noter

- 1) Med större investeringsprojekt avses projekt med genomförandebeslut eller inriktningsbeslut beslutade av kommunfullmäktige.
- 2) Projektens prognostiserade utgifter baseras på såväl inriktningsbeslut som genomförandebeslut, vilket innebär att prognosen är behäftad med större osäkerhet i de fall då enbart inriktningsbeslut föreligger.

Bilaga 6:2

Återförande av stimulansbidrag, för utbyggnad av förskolelokaler, som återtagits i samband med årsredovisning 2007.

Sdn	Projekt / objekt	Beslut	Dnr	Beviljat, mnkr	Netto fördelat, mnkr	Återförs från återtag, mnkr
Farsta	Tärnö 1 Larsbodafältet	KSEKU 20060125	321-4665-2005	0,6	0,6	0,6
						0,6

Sammanställning av föreslagna avvecklingar av resultatenheter 2008

Stadens nämnder hemställer om att avveckla nedanstående resultatenheter till 2008. Stadsledningskontoret föreslår att samtliga avvecklingar godkänns.

Nämnd

Spånga-Tensta

Förskolan Bifrostvägen

Bromma

Äldreboendet Ceremonien

Hässelby-Vällingby

Räcksta sjukhem

Kungsholmen

Hemtjänsten på Hantverkargatan

Östermalm

Hemtjänst Karlaplan

Hemtjänst Östermalmstorg

Kulturnämnden: stadsarkivet

SHD Resurs

Utbildningsnämnden

Enskedegårds gymnasium

Hässelby gymnasium

S:t Eriks gymnasium

Matteusskolan

Bäckhagens särskola

Slättgårdsskolan

Bromstensskolan

Sundbyskolan

Högländsskolan

Fridhems-/Stadshagsskolan

Sofie skolan

Katarina Södra skola

Högalidsskolan

Nälstaskolan

backluraskolan

Vinstagårdsskolan

Beckombergaskolan

Blackebergsskolan

Blommenbergsskolan

Fruängsskolan

Gubbängsskolan

Hästhagsskolan/Magelungsskolan

Basnyckeltal 2008

Källa: Stockholms stads utrednings- och statistikkontor AB

Pedagogisk verksamhet

Nettokostnad per barn/elev, kr	2008	2007	2006
Förskoleverksamhet			
Förskola, kommunal	118 677	113 348	113 292
Förskola, enskilt driven	112 023	105 988	106 297
Familjedaghem, kommunal	119 076	110 973	98 572
Familjedaghem, enskilt driven	97 526	96 850	100 413
Skolbarnsomsorg			
Fritidshem, kommunal	27 981	26 014	29 569
Grundskola och förskoleklass			
Skolår F-9, fristående	80 665	75 555	-
Skolår F-9, kommunal	88 344	86 165	80 824
Särskola			
Skolår F-10, fristående	435 014	359 615	-
Skolår F-10, kommunal	315 236	285 234	-
Gymnasieskola			
Gymnasieskola, kommunal	87 580	83 683	84 501
Gymnasieskola, annan kommun	93 968	90 551	88 215
Gymnasieskola, fristående	82 389	75 536	75 030
Vuxentubildning/SFI			
Vuxentubildning, egen regi	51 132	33 128	16 267
Vuxentubildning, entreprenad	42 272	30 615	11 361
SFI-undervisning, egen regi	31 246	31 334	21 746
SFI-undervisning, entreprenad	21 657	20 420	19 649

Antal barn per anställd i kommunal förskoleverksamhet	2008*	2007	2006
Förskoleverksamhet			
Förskola	4,6	4,7	4,6
Familjedaghem	3,9	5,3	5,2
Skolbarnsomsorg			
Fritidshem	17	15,9**	14,2
Familjedaghem	-	-	-

* Observera att uppgifterna för år 2007 har hämtats från Skolverket medan uppgifterna för år 2008 bygger på uppgifter från stadens löneadministrativa system. Uppgifterna uppdateras av Skolverket i april 2009.

** Reviderad uppgift

Antal lärare per 100 elever i kommunal grundskola	2008	2007	2006
Skolår F-9	8,1	9,1	8,9

Andel förskolelärare/lärare med formell kompetens, %	2008*	2007	2006
Skolår F-9, kommunal	-	83	81

* Uppgifterna hämtas från Skolverket och 2008 har ej publicerats.

Andel godkända i skolår 9, %	Läsår 2007/08	Läsår 2006/07	Läsår 2005/06
Engelska	93,5	93,0	93,7
Matematik	92,2	91,6	93,6
Svenska	97,2	97,2	97
Svenska2	74,2	74,6	82,5

Lokalkostnad per barn/elev, netto, kr	2008	2007	2006
Förskola	20 406	18 655	-
Grundskola	18 226	19 740	-
Fritidshem	3 230	2 710	-
Särskola	46 340	14 191	-

Stockholms kommunala gymnasieskolor	Läsår 2007/08	Läsår 2006/07	Läsår 2005/06
Betygsmedelvärde på de elever som erhållit slutbetyg i årskurs 3	15,0	14,8	14,9
Betygsmedelvärde på elever med slutbetyg behöriga till högskolan	15,6	15,6	15,7
Andel elever kvar i årskurs 3 med slutbetyg, %	91	91	88
Andel elever med slutbetyg behöriga till högskolan, %	89	87	87

Andel studerande med lägst godkända betyg, %	2008	2007	2006
Vuxenutbildning			
Grundläggande vuxenutbildning	73	75*	75
Gymnasial vuxenutbildning	81	81*	71
* Reviderade uppgifter med anledning av ny beräkningsmetod.			
SFI			
SFI Kurs A	77	55	53
SFI Kurs B	76	71	66
SFI Kurs C	73	72	65
SFI Kurs D	82	84	82

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Kostnad per invånare/år, kr	2008	2007	2006
Kostnad per invånare 0-64 år	3 627	3 104	3 013

Snittkostnad per dygn/dag, kr	2008	2007	2006
Gruppbostad	2 314	2 398	2 226
Daglig verksamhet	941	874	910
Bostad barn & unga	3 251	3 660	2 820
Korttidsvistelse	3 406	3 588	2 962

Personlig assistans, snittkostnad per timme, brutto, kr	2008	2007	2006
Personlig assistans enligt LASS	245	195	206
Personlig assistans LSS ej LASS	238	177	181

Äldreomsorg

Andel av befolkningen med insats, %	2008	2007	2006
65-79 år			
Äldreomsorg totalt	8,6	7,6	8,0
Hemtjänst enbart serviceinsatser	1,3	1,2	1,2
Hemtjänst, service och omvårdnad	4,2	3,8	3,8
Heldygnssomsorg	1,6	1,6	1,7
80 år och äldre			
Äldreomsorg totalt	48,4	46,0	46,3
Hemtjänst enbart serviceinsatser	7,1	7,0	6,7
Hemtjänst, service och omvårdnad	22,1	20,9	20,6
Heldygnssomsorg	12,5	12,9	13,3

Antal hemtjänsttimmar	2008	2007	2006
Genomsnitt per person och månad	40,0	40,0	39,9

Kostnad per timme för hemtjänst i ordinärt boende, kr	2008	2007	2006
Köp totalt	274	288	294
Egen regi produktion	287	274	-

Kostnad per vård dygn i heldygnssomsorg, kr	2008	2007	2006
Köp totalt	1 659	1 609	-
Egen regi produktion	1 700	1 637	-

Flyktingmottagning

Andel självförsörjande flyktingar, %	2008	2007	2006
Nyanlända flyktingar som är självförsörjande efter introduktionsperiodens slut	32	43	46

Individ och familjeomsorg

Antal dygn per person	2008	2007	2006
Barn och ungdomar			
§ 12-hem	101	90	104
HVB	146	157	162
Jourhem	118	98	93
Familjehem	319	296	308
Vuxna			
HVB	93	95	106
LVM/tvångsvård	132	202	127
Familjehemsvård	160	153	169

Kostnad per dygn, kr	2008	2007	2006	2005
Barn och ungdomar				
§ 12-hem	3 621	3 786	3 630	4 055
HVB	2 992	2 286	2 298	2 170
Jourhem	1 651	1 523	1 519	1 089
Familjehem	743	764	637	547
Vuxna				
HVB	1 479	1 172	1 009	985
LVM/tvångsvård	2 546	1 712	2 491	2 212
Familjehemsvård	1 104	1 165	993	854
Stöd- och omvårdnadsboende	810	760	570	-
Socialpsykiatri				
Bostad med särskild service	1 601	1 576	1 236	-
Familjevård/hvb inackordering	1 160	1 067	1 025	-

Kostnad per person, kr	2008	2007	2006
Barn och ungdomar			
§ 12-hem	365 261	341 919	401 077
HVB	435 951	359 565	384 013
Jourhem	195 217	149 851	143 398
Familjehem	236 721	226 486	204 564
Vuxna			
HVB	137 855	110 858	106 758
LVM/tvångsvård	334 973	345 958	315 348
Familjehemsvård	176 379	178 329	167 838
Stöd- och omvårdnadsboende	99 240	104 853	93 981
Andra boendeformer	38 172	31 250	32 487
Socialpsykiatri			
Bostad med särskild service	432 458	521 720	356 889
Familjevård/hvb inackordering	229 908	285 367	219 318
Annat boende	135 531	109 539	82 330
Boendestöd/hemhjälp	43 269	48 245	33 541

Kostnad per invånare, kr	2008	2007	2006
Per invånare 0-19 år			
§ 12-hem	244	181	-
HVB	928	875	-
Jourhem	499	293	-
Familjehem	1 235	1 252	-
Per invånare över 19 år			
HVB	83	65	-
LVM/tvångsvård	23	34	-
Familjehemsvård	18	20	-
Stöd- och omvårdnadsboende	142	150	-
Andra boendeformer	62	53	-
Per invånare 20-64 år, Socialpsykiatri			
Bostad med särskild service	224	245	-
Familjevård/hvb inackordering	238	210	-
Annat boende	113	82	-
Boendestöd/hemhjälp	181	152	-

Antal barn per 1 000 invånare 0-19 år som placeras	2008	2007	2006
§ 12-hem	0,7	1,0	-
HVB	2,1	2,0	-
Jourhem	2,6	2,0	-
Familjehem	5,2	6,0	-

Antal personer per 1 000 över 19 år med insats	2008	2007	2006
HVB	0,6	1,0	-
LVM/tvångsvård	0,1	0,0	-
Familjehemsvård	0,1	0,0	-
Stöd- och omvårdnadsboende	1,4	1,4	-
Andra boendeformer	1,6	1,6	-

Genomförande enligt vårdplaner, andel insatser, %	2008	2007	2006
Behandlingshem	67	81	70,6
Öppenvård	70	82	73,7

Antal personer per 1 000 20-64 år med insats	2008	2007	2006
Bostad med särskild service	0,5	0,5	-
Familjevård/hvb inackordering	1,0	0,7	-
Annat boende	0,8	0,7	-
Boendestöd/hemhjälp	4,2	3,2	-

Sysselsättning/arbetsträning, kostnad per person, kr	2008	2007	2006
Sysselsättning/arbetsträning	43 569	51 312	44 951

Dygnetruntvård, socialtjänstnämndens institutioner, kr per dygn	2008	2007	2006	2005
HVB, barn och ungdom	2 416	2 389	2 109	2 021
HVB, vuxna	1 422	1 751	1 816	1 925

Beläggningsgrad, socialtjänstnämndens institutioner, %	2008	2007	2006	2005
HVB, barn och ungdom	73	76	69	68
HVB, vuxna	79	73	80	73
Stöd och omvårdsboende	90	85	85	84

Ekonomiskt bistånd

Bidragstagare i andel av befolkningen, %	2008	2007	2006
Bidragstagare	4,1	4,6	5,2
Bidragstagare per hushåll	1,8	1,8	1,8

Andel hushåll, %	2008	2007	2006
Med ekonomiskt bistånd >9 månader	37,1	36,5	36,5
Biståndshushåll till egen försörjning	17,7	18,2	18,5

Medelbidrag per hushåll och vuxen bidragstagare, %	2008	2007	2006
Per hushåll och vuxen bidragstagare	7 284	7 042	7 514

Biståndstagare 18-64 år med försörjningshinder (per 1000 inv), genomsnitt per månad jan-dec	2008	2007	2006
Arbets sökande	9,6	10,0	8,9
SFI-studerande	0,4	1,1	4,0
Sociala-/medic hinder	7,3	7,6	8,4

Förändringen mellan arbets sökande och SFI-studerande beror på att dessa klassats om till arbets sökande under år 2007

Stadsmiljö

Utfall kr/m ²	2008*	2007	2006
Vinterväghållning i kostnad per m ² hårdgjord yta	-	10	10
Barmarksrenhållning i kostnad per m ² gatu- och parkmark	-	4	4
Parkskötsel och parkunderhåll i kostnad per m ² parkmark	-	8	8

*Uppgifter för 2008 är ej färdigberäknade

Kultur och idrott

Öppen fritidsverksamhet - nettokostnad per öppethållandetimme, kr	2008	2007	2006
Exklusive lokaler	1 124	1 044	916
Inklusive lokaler	1 359	1 238	1 132

Antal besök - publik verksamhet	2008	2007	2006
Liljevalchs	107 282	63 131	-
Stadsbiblioteket (enbart besök i fysiska bibliotekslokaler)	4 860 011	4 874 562	-
Stadsbiblioteket inklusive webb-besök	9 105 487	6 765 353	-
Kulturhuset utställningar	249 057	395 224	-
Kulturhusets bibliotek	879 239	891 482	-
Kulturhuset totalt	1 418 852	1 540 713	-
Stadsmuseet*	190 642	228 276	-
Medeltidsmuseet**	106 430	79 820	-

* Avser Stadsmuseets utställningsverksamhet

** Medeltidsmuseet flyttade den 15 juni 2007 till tillfälliga lokaler i Kulturhuset

Kostnad per besök - publik verksamhet, kr	2008	2007	2006
Liljevalchs	73	127	82
Stadsbiblioteket (enbart besök i fysiska bibliotekslokaler)	48	47	48
Stadsbiblioteket inklusive webb-besök	26	34	36
Kulturhuset utställningar	21	13	18
Kulturhusets bibliotek	17	16	12
Kulturhuset totalt	52	47	48
Stadsmuseet	28	84	55
Medeltidsmuseet	49	71	-

Antal besök per invånare - bibliotek	2008	2007	2006
Stadsbiblioteket (enbart besök i fysiska bibliotekslokaler)	6,0	6,2	6,1
Kulturhusets bibliotek	1,1	1,1	1,2
Totalt besök	7,1	7,3	7,3
Besök på webbsidan	4,2	2,4	2,0
Totalt besök inklusive webb-besök	11,3	9,7	9,3

Kulturskolan - andel individer i frivilliga verksamheter i förhållande till målgruppen, %	2008	2007	2006
Kulturskolan	10*	11	11

* Från och med 2008 ingår Rinkeby kulturskola

Nyttjandegrad idrottshallar, %	Bokad tid av bokningsbar tid, 2008	Andel bokad tid som är 0-taxa, 2008	Bokad tid av bokningsbar tid, 2007	Andel bokad tid som är 0-taxa, 2007
Stora hallar (20x40)	81	70	82	73
Övriga hallar, genomsnitt för samtliga anläggningar	55	62	60	65
- varav medelstora hallara (18x36)	83	77	82	78
- varav liten hall (16x28)	76	72	78	73
- varav motionsrum	52	58	57	59
- varav specialidrottsrum	43	61	43	60
- varav gymnastiksal	53	61	56	61

Nyttjandegrad idrottshallar, icke säsong, obokade timmar	2008	2007	2006
Stora hallar (20x40)	332	540	375
Övriga hallar, genomsnitt för samtliga anläggningar	2660	2 168	1 605
- varav medelstora hallara (18x36)	325	486	513
- varav liten hall (16x28)	430	411	-
- varav motionsrum	222	239	184
- varav specialidrottsrum	203	194	243
- varav gymnastiksal	1480	838	665

Drift-/underhållskostnad per m² aktivetsyta, kr	2008	2007	2006	2005
Drift				
Medelvärde för samtliga anläggningar	610	595	542	491
Idrottsplatser (inkl bollplaner, isbanor och ishallar)	224	212	208	171
Simhallar	13 930	13 719	13 392	12 908
Sim- och idrottshallar	4 346	4 511	4 553	4 294
Idrottshallar	4 123	4 579	3 167	3 283
Bassängbad	1 692	1 547	1 199	1 326
Underhåll				
Medelvärde för samtliga anläggningar	50	63	59	52
Idrottsplatser (inkl bollplaner, isbanor och ishallar)	20	25	37	24
Simhallar	1 190	1 384	927	1 165
Sim- och idrottshallar	315	400	363	360
Idrottshallar	273	464	88	194
Bassängbad	519	417	395	551

Nettokostnad per besök, kr	2008	2007	2006	2005
Simhallar samt simhallsdelen vid kombinerade sim- och idrotts-hallar	24,1	27,3	26,6	32,5

Brand och räddning

Beredskap	2008	2007	2006	2005
Antal utryckningar	7 275	7 498	7 591	7 054
Andel uppnådd framkomsttid vid räddningsinsats inom tullarna 7,5 min, %	89	91	91	91
Andel uppnådd framkomsttid vid räddningsinsats utom tullarna 9 min, %	90	92	93	90
Antal omkomna i brand	6	9	9	8
Antal omkomna i brand/ 100 000 invånare	0,8	1,2	1,2	1,1
Kostnad för beredskapsverksamhet, mnkr	216,2	217,3	210,0	187,4
Antal insatser	7 275	7 736	7 630	7 107

Exploatering

Resultat per ekvivalent lägenhet

Detta nyckeltal används ej pga övergång till nuvärdeskalkyler, dessutom går uppgifterna ej att ta fram ur ekonomisystemet Agresso.

Investeringar	2008	2007	2006	2005
Investeringar totalt, netto, mnkr	2 217	1 984	1 249	1 414
- varav bostäder, mnkr	1 698	1 601	1 014	1 170
Investeringar totalt, kr/invånare	2 742	2 504	1 564	1 839
- varav bostäder, kr/invånare	2 099	2 021	1 270	1 521

Markanvisningar (faktiska lägenheter)	2008	2007	2006	2005
Antal markanvisade lägenheter	2 988	2 997	2 597	4 892

Tomträttsavgälder, %	2008	2007	2006	2005
Direktavkastning, bostäder, i relation till taxeringsvärde	1,5	1,4	1,4	1,4
Direktavkastning, övrigt, i relation till taxeringsvärde	6,5	6,3	5,7	5,3
Direktavkastning totalt	2,7	2,6	2,6	2,5

Trafik och renhållning

Drift och underhåll, mnkr	2008	2007	2006
Drift- och underhåll	769,5	781,5	382,0
- varav gator	119,6	129,0	92,0
- varav broarbeten, betong och stål	86,2	103,2	76,0
- varav offentlig belysning inkl. kablar och armaturer	141	139,0	126,0

Drift och underhåll, %	2008	2007	2006	2005
Drift- och underhåll, utfall i förhållande till plan	-	56	44	60
- varav gator	34	36	26	38
- varav broarbeten, betong och stål	65	61	45	81
- varav offentlig belysning inkl. kablar och armaturer	95	94	88	88

Investeringar	2008	2007	2006	2005
Utfall investeringar totalt, mnkr	731	731,1	640,7	569,0
- varav stora infrastrukturprojekt, mnkr	399,8	284,9	75,4	76,0
Utfall investeringar totalt, kr/invånare	904	923	802	740
- varav stora infrastrukturprojekt, kr/invånare	494	360	91	99

Framkomlighet buss och bil, genomsnittshastighet, km/h	2008	2007	2006	2005
Bil, innerstaden, morgontrafik	-	27,2	25,0	26,0
Bil, ytterstaden, morgontrafik	-	39,9	37,0	39,0
Bil, innerstaden, morgontrafik, genomsnitt	-	27,3	26,6	-
Bil, ytterstaden, morgontrafik, genomsnitt	-	41,5	42,9	-
Bil, innerstaden, eftermiddagstrafik	-	23,4	20,0	21,0
Bil, ytterstaden, eftermiddagstrafik	-	36,4	34,0	36,0
Bil, innerstaden, eftermiddagstrafik, genomsnitt	-	22,1	21,4	-
Bil, ytterstaden, eftermiddagstrafik, genomsnitt	-	37,6	38,0	-
Buss, innerstaden, morgontrafik, tertial 3	-	18	18	18
Buss, ytterstaden, morgontrafik, tertial 3	-	32	33	32
Buss, innerstaden, eftermiddagstrafik	-	18	18	18
Buss, ytterstaden, eftermiddagstrafik	-	32	32	32

Parkering/framkomlighet, %	2008	2007	2006	2005
Andel rätt parkerade fordon	56,6	59,9	65,5	64,9

Kostnad för avfallshantering	2008	2007	2006	2005
Insamling, transport, återvinning och bortforslande av hushållsavfall som är kommunens ansvar, mnkr exkl.	420,6	385,7	348,9	301,4
Insamling, transport, återvinning och bortforslande av hushållsavfall som är kommunens ansvar, kr/invånare	520,1	486,8	447,2	392,0

Hushållsavfall invägt vid Högdalenverket	2008	2007	2006	2005
Kostnaden för invägt hushållsavfall vid Högdalenverket, mnkr	103,5	101,3	72,0	45,4
Kostnaden för invägt hushållsavfall vid Högdalenverket, kr/invånare	128,0	127,9	92,3	59,0
Mängden hushållsavfall invägt vid Högdalenverket, kg	234 112	238 461	235 253	229 700
Mängden hushållsavfall invägt vid Högdalenverket, kg/invånare	289,5	300,9	301,5	298,7
Kostnaden per kg invägt hushållsavfall vid Högdalenverket, kr/kg	442,1	424,9	306,1	197,6

Mängd insamlat farligt avfall	2008	2007	2006	2005
Mängden farligt avfall som samlats in via kommunens insamlingssystem, kg	795 483	708 087	664 937	784 701
Mängden farligt avfall som samlats in via kommunens insamlingssystem per invånare, kg/invånare	1,0	0,9	0,9	1,0

Begravning

Kostnad, kr	2008	2007	2006	2005
Kostnad för begravningsverksamhet per invånare	142	135	130	123
Bokförda nettokostnader för begravningsverksamhet per invånare	147	148	150	151
Kostnad för skötsel av enskilda gravplatser	625	605	605	605

Miljö- och hälsoskydd

Andel objekt som haft tillsyn under året, %	2008	2007	2006
Samtliga inspektionsområden	26	2	2
Miljöfarlig verksamhet	15	18	13
Hälsoskydd	8	1	1
Livsmedel	71	46	51

Stadsbyggnad

Omloppstid från ansökan till beslut - fördelat per verksamhetsområde	2008	2007	2006
Bygglov, dagar	61	54	49
Detaljplan, månader	20	13	-
Bostadsanpassning, dagar	68	55	55

Bostadsbyggande	2008	2007	2006	2005
Bostäder/byggrätter i detaljplaner som vunnit laga kraft	3 750	4 735	10 175	5 758
Påbörjade bostäder	3 333	2 920	8 431	3 639
Färdigställda bostäder	5 235	3 569	4 194	1 693
Antal bostäder/byggrätter som inte är utnyttjade	544	1 811	1 343	952

Fastighet

Räntabilitet på totalt kapital	2008	2007	2006	2005
Resultat efter finansnetto plus finansiella kostnader i förhållande till balansomslutningen (%)	5,4	5,0	5,1	5,2

Vakansgrad	2008	2007	2006	2005
Bostäder	1,5	1,9	1,5	3,0
Industri	4,5	0,5	2,9	0,0
Kontor, butiker, restauranger	7,1	4,4	2,6	2,2
Övrigt	4,1	3,9	2,7	2,1
Totalt	4,6	3,6	2,6	2,0

Hyresnivå	2008	2007	2006	2005
Bostäder	567	535	515	679
Industri	971	958	929	960
Kontor, butiker, restauranger	1 411	1 261	1 454	1 387
Övrigt	947	912	816	887
Totalt	1025	985	951	1 018

Driftskostnadsnivå	2008	2007	2006	2005
Bostäder	318	333	339	433
Industri	231	199	200	209
Kontor, butiker, restauranger	359	309	335	321
Övrigt	435	350	320	351
Totalt	389	323	314	334

Underhållskostnadsnivå	2008	2007	2006	2005
Bostäder	118	216	134	87
Industri	308	324	417	343
Kontor, butiker, restauranger	197	128	140	150
Övrigt	144	144	123	127
Totalt	169	162	155	152

Övriga ärenden

Slutgiltig nedskrivning av stadens fordran på Micasa Fastigheter i Stockholm AB

I samband med ändrad ansvarsfördelning inom äldreomsorgen (ÄDEL-reformen) övertogs kvarvarande fordringar på stadens bostadsbolag av Stockholms stad från Stockholms läns landsting. I samband med omorganisationer inom bolagskoncernen finns sedan en tid tillbaka den samlade fordran på Micasa Fastigheter i Stockholm AB. Fordran är enligt tecknat avtal räntefri och ska årligen skrivas av med 1/40 del. Efter påpekande från stadens revisorer om prövning av fordrans värde samt för att underlätta administrationen, föreslås en slutgiltig nedskrivning av stadens fordran på Micasa Fastigheter i Stockholm AB på kvarvarande belopp om 58,9 mnkr.

Kommunfullmäktige: Avrapportering av uppdrag att metodmässigt integrera genomförande och uppföljning av miljöprogrammets mål i det webbaserade planerings- och uppföljningsverktyget ILS, dnr 303-4630/2007

Kommunstyrelsen har integrerat genomförande och uppföljning av miljöprogrammet i webb-ILS. Uppföljningen är integrerad i kommunfullmäktiges verksamhets mål 1.3 ”En hållbar livsmiljö ska värnas och utvecklas”, vilket innebär att miljöprogrammets uppföljning är inordnat i budgetprocess och ledningssystem samt att kvalitetsstrategin är tillämpad. Miljöprogrammets delmål följs upp webb-ILS av 51 indikatorer och 94 aktiviteter på KF och nämndnivå.

Kommunstyrelsen: Slutrapport av utvecklingspartnerskapet ”Ett tillgängligt arbetsliv för alla” (ALFA) 2002-2005, dnr 331-3899/2006

Projektet har haft som övergripande syftet att utveckla praktiska metoder för att göra alla arbetsplatser tillgängliga för alla människor, oavsett kön, funktionsnedsättning eller etnisk bakgrund. ALFA-projektet har varit en experimentell verksamhet inom ramen för EQUAL-programmet. Projektet har finansierats med stöd från Europeiska socialfonden. Avrapportering har gjorts till Svenska ESF-rådet. Vid utvärderingen konstateras att de konkreta konsultinsatser som gjorts under projektiden har varit till nytta för personer med funktionsnedsättning och lett till att flera arbetsplatser blivit tillgängliga. Projektet har dock dragits med vissa strukturella problem.

Kommunstyrelsen: Skrivelse om erfarenheter från demokrati- och informationsutskottet i Rinkeby 2003-2006, dnr 335-135/2007

Erfarenheter från demokrati och informationsutskottet i Rinkeby stadsdelsnämnd har sänts till kommunfullmäktige för kännedom. Skrivelsen innehåller en rad idéer och förslag för att utveckla demokrati och delaktighet. Förbättringsförslagen handlar om exempelvis öppna möten med nämnden med tema, marknadsföring av nämndens möten, lättillgängligare handlingar och chat-tider mellan politiker och medborgare. Rutiner för medborgarförslag behöver förbättras och medborgarnas engagemang för den yttre miljön behöver fångas upp på ett bättre sätt och utvecklas. Viktiga medborgargrupper vars delaktighet och inflytande behöver stödjas och uppmuntras är kvinnors, ungdomars och pensionärers. Skrivelsen om

Bilaga 9:2

erfarenheter från demokrati- och informationsutskottet i Rinkeby 2003-2006 dnr 335-135/2007 läggs till handlingarna.

Kommunstyrelsen: Förslag avseende en fortsättning och vidareutveckling av Stadsdelsförnyelsen, från möjlighet till verklighet, dnr 336-3417/2006

I samband med behandlingen av 2005 års läges- och årsrapporter om Stadsdelsförnyelsen beslutade kommunstyrelsen den 10 maj 2006 att uppdra till stadsledningskontoret att återkomma med förslag om hur det långsiktigt syftande utvecklingsarbetet som har inletts med Stadsdelsförnyelsen kan fortsätta och vidareutvecklas efter 2006, dnr 336-3417/2006. Utredningen lämnar ett antal rekommendationer enligt följande: Det lokala utvecklingsarbetet bör övergå till en permanent kommunövergripande strategi för sammanhållna och långsiktiga utvecklingsprocesser. Strategin ska omfatta samtliga stadsdelsnämndsområden, samtliga nämnder och bolag. En disposition av eget kapital bör göras i bokslut 2006 för att garantera en fond av fristående utvecklingsmedel. Stadsdelsnämnderna utgör navet i processen. Metoden att arbeta med nulägesanalyser, framtidsscenarioer, framtidsvisioner och stadsdelsnämndsvisa handlingsplaner ska användas även fortsättningsvis. Samtliga nämnder bör inrätta centralt placerade utvecklingsfunktioner med uppgift att samordna arbetet. Redovisningen av uppdraget är härmed slutfört.

Sammanställning av kommunfullmäktiges beslut om uppdrag under 2008

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Kommunstyrelsen	2
Stadsdelsnämnderna	13
Brand- och räddningsnämnden	21
Exploateringsnämnden	23
Fastighetsnämnden	27
Idrottsnämnden	29
Kulturnämnden	32
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	34
Socialtjänstnämnden	36
Stadsbyggnadsnämnden	39
Trafik- och renhållningsnämnden	42
Utbildningsnämnden	46
Äldrenämnden	49

Sammanställning av kommunfullmäktiges beslut om uppdrag 2008 till stadens nämnder samt anmodan/uppmaning till styrelsen för Stockholms Stadshus AB

Kommunstyrelsen

Av kommunfullmäktige under 2008 givna uppdrag

1. KF 2008-02-11

§ 30

Motion om konstutställning med stadens konst och utställning med stadens presenter (utl. 2007:182)

Dnr 328-3844/2006

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att i samverkan med kulturnämnden se över möjligheterna att anordna särskilda visningar av konsten i Stadshuset, samt en utställning av stadens presenter.
2. Därmed anses motion (2006:33) av Viviann Gunnarsson (mp) besvarad.

Nämndens redovisning

I samband med det nya uppdraget i 2009 års budget; Belysa ansvaret för stadens representation och vårdandet av Stadshuset kommer även detta uppdrag att utredas och redovisas.

2. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt *bilaga 4 till utlåtandet* godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Klart

3. KF 2008-03-03

§ 21

Utvecklingsmodell – modell för verksamhetsutveckling med stöd av IT (utl. 2008:19)

Dnr 031-3884/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande. Utvecklingsmodell – modell för verksamhetsutveckling med stöd av IT, godkännes.

Kommunstyrelsen ges i uppdrag att genomföra och förvalta utvecklingsmodellen.

Nämndens redovisning

Pågår se(Dnr 031-741/2008)

4. KF 2008-03-03

§ 23

Centralupphandling av ramavtal (utl. 2008:21)

Dnr 020-3164/2007

Beslut

Kommunfullmäktige hade alltså - i enlighet med kommunstyrelsens förslag – beslutat följande.

1. Centralupphandling blir normalförfarande för de avtalsområden som föreslås i föreliggande ärende.
2. Beslutet gäller med successiv start i samband med förnyade upphandlingar inom föreslagna avtalsområden.
3. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att teckna avtal med servicenämnden gällande upphandling och avtalsförvaltning inom föreslagna avtalsområden.
4. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att besluta om förfrågningsunderlag, fatta tilldelningsbeslut samt teckna avtal gällande föreslagna avtalsområden.
5. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till avtal med vald leverantör, som utifrån avtalade åtaganden och affärsmässiga grunder är påkallade.

Nämndens redovisning

Klart

Bilaga 10:4

5. KF 2008-04-07

§30

Central upphandling av IT-stöd för en kvalitetssäkrad rekryteringsprocess (utl. 2008:52)

Dnr 201-5110/2007

Beslut

Med bifall till kommunstyrelsens förslag i utlåtandet beslöt kommunfullmäktige utan omröstning följande.

1. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att genomföra en central upphandling av IT-stöd för en kvalitetssäkrad rekryteringsprocess.
2. Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att uppmana stadens bolag att delta i central upphandling av IT-stöd för en kvalitetssäkrad rekryteringsprocess.

Nämndens redovisning

Klart. Avtal är tecknat med KOMPREK november 2008

(se Dnr125-2739/2008)

6 KF 2008-05-26

§ 20

Införandet av valfrihetssystem inom omsorgen enligt LSS och SoL för personer med funktionsnedsättning (utl. 2008:95)

Dnr 325-244/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. Ökad valfrihet införs inom boende med stöd i LSS från och med 1 juli 2009 och införande av valfrihetssystem med stöd i SoL införs från och med 1 januari 2010, i enlighet med vad som föreslås i föreliggande ärende.
2. **Kommunstyrelsen** får i uppdrag att ta fram ett ersättningssystem och förslag till ersättningar/nivåer eller annan utformning samt att föreslå hur transportkostnader ska hanteras. Vidare skall kommunstyrelsen föreslå den övergripande utformningen av handläggningen av den enskildes val.
3. **Kommunstyrelsen** ska tillsammans med socialtjänstnämnden ansvara för utbildningar av berörda personalgrupper.
4. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att ta fram anvisningar för kommande upphandlingar samt förslag på organisation för framtida ramavtalsupphandlingar.
5. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att fortsätta att utarbeta direktiv och riktlinjer för valfrihetssystem för personer med funktionsnedsättning i enlighet med föreliggande ärende.

Nämndens redovisning

Klart

7. KF 2008-06-09

§ 20

Inrättande av centralt ändringsråd (Change Advisory Board)

(utl. 2008:90)

Dnr 033-800/2008

Beslut

Med bifall till kommunstyrelsens förslag i utlåtandet beslöt kommunfullmäktige utan omröstning följande.

1. Ett centralt ändringsråd (Change Advisory Board) inrättas i enlighet med utlåtandet.
2. **Kommunstyrelsen** får i uppdrag att svara för genomförande och för framtagande av instruktioner och arbetsformer för centrala ändringsrådet.

Nämndens redovisning

Pågår (Dnr 033-1754/08)

8. KF 2008-06-09

§ 28

Vårdnadsbidrag i Stockholms stad (utl. 2008:107)

Dnr 321-5114/2007

Beslut

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat följande.

1. Vårdnadsbidrag införs i Stockholms stad från och med den 1 juli 2008 i enlighet med vad som anförs i utlåtandet, förutsatt att lagen om kommunalt vårdnadsbidrag har trätt i kraft.
2. Stadsdelsnämnderna får i uppdrag att besluta om och utbetala vårdnadsbidrag till föräldrar som har rätt till sådant, i enlighet med vad som anges i lagen om kommunalt vårdnadsbidrag och vad som anges i utlåtandet.
3. Vårdnadsbidraget finansieras ur Kommunfullmäktige m.m. Central medelsreserv: 3. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar i 2008 års budget.
4. Stadsdelsnämndernas budget justeras i tertialrapport 2 och i bokslut med årsredovisningen för 2008 för utbetalda vårdnadsbidrag efter särskild redovisning.
5. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att justera reglementet för stadsdelsnämnderna med anledning av införandet av vårdnadsbidrag.

Nämndens redovisning

Klart

9. KF 2008-06-16

§ 8

**Äldre direkt – kontaktcenter för äldreomsorgen i Stockholm
Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008
(utl. 2008:122)**

Dnr 036-3348/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Ett kontaktcenter för äldreomsorgens frågor/ärenden - Äldre direkt - inrättas från och med 1 juli 2008 i enlighet med stadsledningskontorets förslag (*bilaga 2 till utlåtandet*) och med det som föredragande borgarråd anför i utlåtandet.
2. Äldre direkt placeras inledningsvis i Hässelby-Vällingbys befintliga Kontaktcenter. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd ansvarar för förvaltningen av Äldre direkt i avvaktan på permanent placering.
3. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att besluta om en anvisning för Äldre direkt.
4. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att verkställa kommunfullmäktiges beslut samt besluta om detaljorganisation.
5. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att teckna nödvändiga samverkansavtal mellan Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och övriga nämnder.
6. Kommunstyrelsen medges ökade kostnader om 5,0 mnkr för inventarier, lokaler, bemanning som uppstår 2008 i samband med inrättandet av Äldre direkt. Finansieringen sker ur *Central medelsreserv: 2 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* i 2008 års budget.
7. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att tillse att skriftliga överenskommelser mellan respektive stadsdelsnämnd och Äldre direkt träffas som reglerar hantering av personuppgifter och att initiera att nämnderna gör erforderliga delegeringar till handläggarna vid kontaktcentret.

Nämndens redovisning

Klart

10. KF 2008-06-16

§ 11

Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.
2. Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.

4. *Stadens nämnder* ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Klart

11. KF 2008-09-08

§ 29

Inriktningsbeslut för ny arena i Globenområdet (utl. 2008:139)

Dnr 328-1086/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Inriktningen för programmet avseende ny arena söder om Globen godkänns.
2. Fortsatta utredningar om förutsättningarna för byggandet av en arena i Stockholm inom en bedömd investeringsram om 1,9 mdkr, godkänns.
3. Stockholm Globe Arenas förvärv av tomträtterna Visthusbodarna 1-3 från exploateringsnämnden för en köpeskilling om 260 mnkr godkänns.
4. Ny bolagsordning för Stockholmsarenan AB (bilaga 2 till utlåtandet), godkänns.
5. Stockholms Stadshus AB uppmanas och *kommunstyrelsen* ges i uppdrag att ta fram ett underlag för ett genomförandebeslut.

Nämndens redovisning

Klart

12. KF 2008-09-08

§ 35

Komplettering av områden för centralupphandling – bevakningstjänster och larm samt terminalglasögon (utl. 2008:137)

Dnr 125-1267/2008

Beslut

Kommunfullmäktige hade alltså – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – beslutat följande.

1. Larm och bevakningstjänster samt terminalglasögon centralupphandlas i enlighet med utlåtandet.
2. *Kommunstyrelsen* ges i uppdrag att förvalta avtalet och göra de justeringar som är föranledda av förändrade förhållanden under avtalstiden.
3. *Kommunstyrelsen* ges i uppdrag att teckna avtal med servicenämnden gällande upphandling och avtalsförvaltning.
4. *Kommunstyrelsen* ges i uppdrag att besluta om förfrågningsunderlag, fatta tilldelningsbeslut samt teckna avtal.

Nämndens redovisning

Klart

13. KF 2008-09-08

§ 38

Införande av stadsövergripande gemensam IT-service (utl. 2008:134)

Dnr 031-826/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens kompletterade förslag – följande.

1. En stadsövergripande gemensam IT-service med uppgift att tillhandahålla det infrastrukturella IT-stödet inrättas för att ingå i servicenämnden enligt förslag i ärendet.
2. Servicenämnden ges i uppdrag att genom centralupphandling och/eller omförhandling av stadens befintliga avtal inom IT-området skapa de förutsättningar som krävs för leverans av gemensam IT-service genom extern entreprenad.
3. Alla Stockholms stads nämnder skall avropa gemensam IT-service avseende tjänsterna:
 1. Lokal serverdrift
 2. Servicedesk/Helpdesk
 3. Arbetsplatssystem.Övriga tjänster kan avropas efter överenskommelse med servicenämnden.
4. Från stadens nämnder överförs utföransvar för tjänster enligt beslutspunkt 3 successivt till servicenämnden under perioden 1 januari 2009 till den 31 december 2010.
5. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att arbeta med inriktning att från stadens bolag överförs utföransvar för tjänster enligt beslutspunkt 3 successivt till servicenämnden.
6. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att reglementet för servicenämnden kompletteras avseende utföransvar för tjänster enligt beslutspunkt 3.
7. Kommunstyrelsen ska i nära samverkan med servicenämnden bereda och förankra nya processer och arbetssätt samt utforma tjänsteutbudet avseende gemensam IT-service i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Klart

14. KF 2008-09-29

§ 18

Införande av valfrihetssystem inom äldreomsorgens dagverksamhet (utl. 2008:151)

Dnr 327-1353/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Valfrihetssystem avseende den biståndsbedömda dagverksamheten inom äldreomsorgen införs fr.o.m. den 1 juli 2009 i enlighet med vad som föreslås i föreliggande ärende.
2. **Kommunstyrelsen** får i uppdrag att ta fram och föreslå ett ersättningsystem utifrån de principer som angivits i föreliggande ärende samt ansvara för att genomföra informationsinsatser, riktade till berörda personalgrupper och medborgare.

Nämndens redovisning

Pågår

15. KF 2008-09-29

§ 19

Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008 (utl. 2008:152)

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Klausulen efterlevs vid de upphandlingar som görs av förnyelseavdelningen

Bilaga 10:10

16. KF 2008-11-03

§ 18

Kontaktcenter Stockholm – etablering av kontaktcenterorganisation i Stockholms stad (utl. 2008:165)

Dnr 036-1139/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. Kontaktcenter Stockholm inrättas fr.o.m. 5 november 2008 inom servicenämnden, för stadens nämnder och bolag, i enlighet med ärendet.
2. En gemensam växel i Stockholms stad inrättas fr.o.m. 1 maj 2009 inom servicenämnden i enlighet med de förslag som redovisas i ärendet.
3. Nytt reglemente för servicenämnden antas enligt *bilaga 10* till utlåtandet.
4. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att teckna nödvändiga samverkansavtal mellan servicenämnden och berörda nämnder.
5. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att utse förvaltningschef som ska ansvara för förvaltning och kommande utveckling av förvaltningsetablerade e-tjänster som är gemensamma för flera förvaltningar.
6. Servicenämnden medges ökade kostnader om 2,0 mnkr för 2008 avseende inventarier, lokaler, bemanning som uppstår i samband med inrättandet av Kontaktcenter Stockholm och avser kostnader utöver de som redan är sökta för inrättande av Äldre direkt från 1 juli 2008. Finansieringen sker ur *Central medelsreserv: 2 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov i 2008 års budget*. Eventuellt ytterligare medelsbehov 2009 får beaktas i samband med kommunstyrelsens justeringsärende för 2009.
7. Servicenämnden ges i uppdrag att genomföra samtliga erforderliga upphandlingar och teckna avtal.

Nämndens redovisning

Pågår

17. KF 2008-11-03

§ 20

Stockholms stads leveransstrategi för IT-området (utl. 2008:167)

Dnr 031-2080/2008

Beslut

Med bifall till kommunstyrelsens förslag i utlåtandet beslöt kommunfullmäktige utan omröstning följande.

Stockholms stads leveransstrategi för IT-området godkänns, *bilaga till utlåtandet*.

1. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att förvalta leveransstrategin för IT-området och utfärda anvisningar för strategin.

Nämndens redovisning

Pågår

18. KF 2008-11-17

§ 22

Uppföljning av budget 2008 – Tertialrapport 2 med delårsbokslut per den 31 augusti 2008

Dnr 113-2181/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. Delårsbokslut per 31 augusti 2008 för Stockholms stad godkänns.
2. Omdisponering av ej nyttjade medel inom Miljömiljarden, om 9,9 mnkr godkänns.
3. För uppföljning av miljöprogrammet fastställs fyra nya indikatorer.
4. Redovisningen av uppdrag att ytterligare utreda ansvaret för mindre verksamheter inom socialtjänsten, dnr 021-2587/2008, godkänns.
5. Uppföljningsrapporten om Jobbtorg Stockholm, dnr 331-2586/2008, godkänns.
6. Anmälan av basnyckeltal för 2007 godkänns.
7. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att ta fram en samlad strategi för stadens investeringar som syftar till att förverkliga Vision 2030.
8. Ansvaret för IT i skolan överförs från *Kommunfullmäktige m.m.* till utbildningsnämnden.
9. Finanspolicy för kommunkoncernen godkänns.
10. Statsbidrag om 6,5 mnkr för ny vårdform inom psykiatri fördelas enligt fördelningsnyckel för socialpsykiatri 2008.
11. Som svar på motion (2006:29) av Billy Östh och Mats G Nilsson (båda m) om nya fotbollsarenor för Stockholms stora fotbollsklubbar, dnr 328-3557/2006, hänvisas till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
12. Trafik- och renhållningsnämndens hemställan om reservation av särskilda medel för ljusevenemang runt Riddarfjärden i samband med Nobelfesten, dnr 328-2071/2008, avslås med hänvisning till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Nämndens redovisning

Pågår

Bilaga 10:12

19. KF 2008-12-15

§ 18

Övergripande mål, inriktning och riktlinjer för det internationella arbetet – Internationell strategi

Dnr 006-1137/2007

Ett konkret demokratisamarbete med staden Suleimanya i irakiska Kurdistan (utl. 2008:204)

Dnr 006-1637/2001

Beslut

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat följande.

1. Internationell strategi för Stockholms stad (*bilaga 2 till utlåtandet*) godkänns i enlighet med vad som anförts av föredragande borgarrådet och ersätter Strategi för stadens omvärldsbevakning och Strategi för stadens arbete i Europeiska unionen (utl. 2000:87).
2. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att samordna det internationella arbetet i enlighet med utlåtandet.
3. Stockholms stads nämnder ska realisera de övergripande målen, inriktningen och riktlinjerna för det internationella arbetet inom sina ansvarsområden i enlighet med utlåtandet.
4. Stockholms Stadshus AB ska uppmana bolagsstyrelserna att realisera de övergripande målen, inriktningen och riktlinjerna för det internationella arbetet inom sina ansvarsområden i enlighet med utlåtandet.
5. Kommunstyrelsen ska till kommunfullmäktige årligen redovisa måluppfyllelse i det internationella arbetet i årsredovisningen.

Nämndens redovisning

Klart

20. KF 2008-12-15

§ 19

Införande av gemensam lösning för inloggning till stadens e-tjänster (utl. 2008:205)

Dnr 034-2147/2008

Beslut

Med bifall till kommunstyrelsens förslag i utlåtandet beslöt kommunfullmäktige utan omröstning följande.

1. Vid inloggning till stadens e-tjänster via Internet ska en för staden gemensam lösning användas.
2. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att rekommendera bolagen att använda stadens gemensamma lösning för inloggning via Internet.
3. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att äga och förvalta stadens gemensamma lösning samt att delta i berörda upphandlingar.
4. **Kommunstyrelsen** ges i uppdrag att i förekommande fall besluta om undantag från användning av den gemensamma lösningen om kommunstyrelsen finner synnerliga skäl för detta.

Nämndens redovisning

Klart. Stadsledningskontorets IT-avdelning har förvaltningsansvar för detta.

Stadsdelsnämnderna

1. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt bilaga 4 till utlåtandet godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Rinkeby-Kista redovisning

IT-programmet syftar till att effektivisera stadens verksamheter genom att ta tillvara de möjligheter till effektivisering och förbättringar som kan ges genom IT-användande. Stadsdelsnämnden tillämpar stadens IT-program genom att allt eftersom implementera IT-lösningar som utvecklas inom staden. Nämnden har under året också deltagit aktivt i det stadsgemensamma utvecklingsarbetet inom IT-området och ser det som ett mycket angeläget område att utveckla. Nämnden har arbetat med utbildningar inom förvaltningen för att säkerställa att IT-programmet efterföljs. Uppföljningar av effekterna av användandet av IT-lösningar görs bl.a. i stadens integrerade ledningssystem och ekonomisystemet.

Spånga-Tensta redovisning

Kommunfullmäktige har under året givit nämnden i uppdrag att tillämpa IT-programmet i sin verksamhet. Under året har nämnden därför påbörjat arbetet med att anpassa verksamheterna i enlighet med IT-programmets intentioner och förbereder också ett överflyttande av IT-driften till serviceförvaltningen. Detta genomförs under 2009.

Hässelby-Vällingby redovisning

Stadsdelsförvaltningen har utifrån IT-programmet bedrivit ett aktivt IT-säkerhetsarbete genom utbildning och uppföljning. Säkerhetsrevision har gjorts av viktiga verksamhetssystem. Centrala regler och riktlinjer inom IT-området har kommunicerats och implementerats. Förvaltningen har anordnat både generella och systemspecifika utbildningar. Förvaltningen har deltagit i olika samsamarbetsfora som arbetat med stadsgemensamma IT-frågor. Underlag för gemensamt utvecklingsarbete med IT som stöd har tagits fram och lämnats till stadsledningskontoret.

Bromma redovisning

Inom staden bedrivs ett omfattande utvecklings- och förändringsarbete inom IT-området. Delaktighet i detta arbete, med de möjligheter som ges att påverka, förändra och att hålla sig väl informerad, är ett arbetssätt som stadsdelen prioriterar. Under året har representanter från stadsdelen varit engagerad i ett antal olika stadsgemensamma projekt, utredningar och arbetsgrupper. Införandet av en stadsgemensam webbplats för IT-service, inrapporteringssystemet ParaGå för personal inom hemtjänsten och anslutningen av externa användare till Paraplysystemet är några exempel. Aktiv medverkan i stadens utvecklingsarbete har också skett inom utvecklingsgruppen för sociala system, genomförandet av GS-IT, samt framtagandet av ett nytt regelverk för IT-säkerhet inom staden. Inom ramen för IT-programmet har förvaltningen anordnat både generella och systemspecifika utbildningar. Introduktionsutbildningar för nyanställda med betoning på IT-säkerhet och grundläggande nätverkshandling har genomförts vid ett tiotal tillfällen under året. Uppföljningsutbildningar inom områden som Agresso och ILS är exempel på några systemspecifika utbildningsinsatser som genomförts.

Kungsholmen redovisning

Stadsdelsnämnden följer i tillämpliga delar det IT-program som antagits av staden och genomför de förändringar som initieras från staden centralt.

Norrmalm redovisning

IT-programmet är, tillsammans med e-strategin, styrande dokument på IT-området. Stadsdelsnämnden arbetar enligt det förhållningssätt och den inriktning för användning och utveckling av IT och kommunikationsteknik som anges i IT-programmet. Anpassning till den egna verksamheten och deltagande i gemensamt utvecklingsarbete i staden genomförs i enlighet med de riktlinjer och anvisningar som ges från staden centralt. Stadsdelsförvaltningen har utsett en kontaktperson för IT - utvecklingsmodellen inför nya projekt om kommande utvecklingsfrågor inom IT.

Östermalm redovisning

IT-programmet har tillämpats i verksamheterna från 1 juli 2008 med följande planering för 2009 då Äldreomsorgen kommer att tillföras två system för ett effektivare och rationellare utnyttjande av förvaltningens resurser:

- Schemos för en bättre schemaläggning av personal inom Omsorg och Vård
- Paragå för ett rationellare arbetssätt inom Hemtjänsten

Inom området Telefoni kan konstateras att antalet telefoner av typen Mobil Centrex (en fast anknytning med ett kopplat mobilnummer) stadigt har ökat, vilket är i överensstämmelse med IT-programmets formulering ”en anställd – ett telefonnummer – en telefon”. Inom området Drift och support har gjorts investeringar i ny serverteknologi vilket kommer att medföra en konsolidering och effektivare drift av förvaltningens serverpark. Dessutom kommer förvaltningen att göra en avsevärd energibesparing.

Södermalm redovisning

Stadsdelförvaltningen tillämpar stadens IT-program. Den årliga uppföljningen kommer att påbörjas från och med 2009.

Enskede-Årsta-Vantör redovisning

Förvaltningen följer kontinuerligt stadens pågående IT-projekt och utvecklingsarbete för att underlätta tillgången till kommunens information och tjänster samt för att effektivisera verksamheten. Förvaltningens deltagande i gemensamt utvecklingsarbete i staden genomförs enligt de riktlinjer och anvisningar som ges från staden centralt. I det arbetet ingår att inkomma till stadsledningskontoret med underlag för gemensamt utvecklingsarbete med IT som stöd. Genom att förvaltningskontoret på Slakthusplan 4 använder telefonlösningen Mobil Centrex följer förvaltningen stadens mål om en gemensam tjänstebaserad telefonlösning ”en anställd – ett telefonnummer – en telefon”. En väl fungerande telefoni är viktig för att medborgare som inte har tillgång till Internet ska kunna ta del av motsvarande information via telefonkontakter med förvaltningen. Förvaltningen deltar i stadens arbete för att införa e-tjänster för att stockholmarna enkelt ska kunna söka barnomsorg, äldreomsorg etc. och för att medborgarna ska ha insyn och inflytande i verksamheterna. Detta, och andra delar som berör både IT-programmet och e-strategin, beskrivs i förvaltningens uppföljning av kommunfullmäktiges uppdrag om e-strategin. Förvaltningen kommer under år 2009 att göra en uppföljning av IT-programmet.

Skarpnäck redovisning

Skarpnäcks IT-strateg ansvarar för att samla in synpunkter från verksamheterna och förmedla dessa in till staden och systemägare för en bättre IT-miljö. Strategen ansvarar även för att regler och riktlinjer sprids, förstås och efterlevs. Strategen har även deltagit i olika referensgrupper inför införandet av Gs-IT och införande av IT som tjänst. Skarpnäck har påbörjat en digitalisering av informationsflödet för att underlätta insynen för medborgarna. All personal får en grundläggande IT-säkerhetsutbildning. Vision 2030 har använts på arbetsplatsträffar för att förtydliga målen för staden. E-strategin är ett viktigt verktyg för att förverkliga visionen och ett förändrat arbetssätt hos berörda medarbetare. Mycket arbete är påbörjat för att lättare implementera IT-program och strategi.

Farsta redovisning

Verksamheternas synpunkter förmedlas till staden och systemägaren för att förbättra IT-miljön. Regler och riktlinjer sprids till enheterna och efterlevnaden kontrolleras. Arbetet med att utarbeta en IT-säkerhetsutbildning har påbörjats.

Älvsjö redovisning

Stadsdelsnämnden har mottagit förslaget till IT-program för Stockholms stad för yttrande och nämnden behandlade ärendet 2007-12-18. Förvaltningen har tagit emot uppdraget gällande stadens IT-program och följt stadens utveckling av e-tjänster och implementerat dessa i förvaltningens arbetsprocesser. Nyttoeffekterna förväntas uppkomma under 2009.

Hägersten-Liljeholmen redovisning

Det nya IT-programmet kommer från 2009 successivt tillämpas i relevanta delar i planeringen av nämndens verksamhet.

Skärholmen redovisning

Nämnden kommer under första tertialen 2009 att anpassa IT-programmet till den egna verksamheten. All verksamhet i stadsdelen följs upp inom ramen för ledningssystemet, d.v.s. i samband med T1 och T2- uppföljning samt utvärderas i Verksamhetsberättelsen.

2. KF 2008-06-16

§ 11

Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.
2. Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. *Stadens nämnder* ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. *Stadens nämnder* ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Rinkeby-Kista redovisning

Nämnden följer och medverkar i stadens utvecklingsarbete med framtagandet av e-tjänster och implementerar dessa fortlöpande. Ett exempel på detta är ansökan om förskoleplats som idag sker digitalt. De nya ansökningsrutinerna innebär att föräldrarna, förutom yttre faktorer som omsorgsform, geografiskt läge etc., mer medvetet kan välja förskola utifrån specifik verksamhetsinriktning. Uppföljningar av effekterna av e-tjänster utvärderas kontinuerligt. De kommunala förskolorna kommer genom införandet av det e-baserade ansökningsförfarandet att utveckla dialogen med föräldrarna gällande önskemål om olika inriktningar. I den mån det finns ett påtagligt intresse för en viss inriktning kan denna komma att iscensättas inom verksamheten

Spånga-Tensta redovisning

Ingen redovisning har lämnats

Hässelby-Vällingby redovisning

E-strategin har i tillämpliga delar använts och anpassats till verksamheten inom förvaltningen. Som exempel kan nämnas kontaktcenter som drivits som ett projekt inom förvaltningen sen ett par år tillbaka. Systemen för synpunkts- och klagomålshantering har utvecklats och effektiviserats under året. I övrigt har

förvaltningen medverkat i den centrala utvecklingen av e-tjänster samt utvecklingen av stadens webbplats. Stadsdelsnämndens beslut och övriga handlingar har gjorts tillgängliga för medborgarna och övriga intressenter genom ”Insyn”. Användningen av LISA-självservice och LISA-tid har breddats till organisationens olika delar och olika stödsystem inom omsorgen t ex Parabol har implementerats.

Bromma redovisning

Inom staden bedrivs ett omfattande utvecklings- och förändringsarbete inom IT-området. Delaktighet i detta arbete, med de möjligheter som ges att påverka, förändra och att hålla sig väl informerad, är ett arbetssätt som stadsdelen prioriterar. Under året har representanter från stadsdelen varit engagerad i ett antal olika stadsgemensamma projekt, utredningar och arbetsgrupper. Införandet av en stadsgemensam webbplats för IT-service, inrapporteringsystemet ParaGå för personal inom hemtjänsten och anslutningen av externa användare till Paraplysystemet är några exempel. Aktiv medverkan i stadens utvecklingsarbete har också skett inom utvecklingsgruppen för sociala system, genomförandet av GS-IT, samt framtagandet av ett nytt regelverk för IT-säkerhet inom staden. Inom ramen för IT-programmet har förvaltningen har anordnat både generella och systemspecifika utbildningar. Introduktionsutbildningar för nyanställda med betoning på IT-säkerhet och grundläggande nätverkshantering har genomförts vid ett tiotal tillfällen under året. Uppföljningsutbildningar inom områden som Agresso och ILS är exempel på några systemspecifika utbildningsinsatser som genomförts.

Kungsholmen

Nämnden tillämpar stadens e-strategi och genomför de anpassningar som krävs för bl.a. utvecklade e-tjänster.

Norrmalm redovisning

E-strategin tar ett samlat grepp på ett antal centrala IT-frågor som rör hela stadens verksamhet. Stadsdelsnämnden är involverad i och påverkas av ett flertal frågor och processer som omfattas av e-strategin. Det rör t.ex. införande av ett kontaktcenter i staden, utveckling av e-tjänster samt uppbyggnaden av nya stockholm.se, utveckling av IT-stöd vid upphandling och inköp, införande av gemensamt e-arkiv m.m.

Östermalm redovisning

Den nya e-strategin har tillämpats i verksamheterna från 1 juli 2008 enligt följande;

Inom Äldreomsorgen har sedan 2008-07-01 en e-tjänst driftsatts inom ramen för stadens Kontaktcenter (Äldre direkt)

Inom Barn och Ungdom används sedan 2008-07-01 ett köhanteringsystem för fördelning av platser i förskolan. Vissa brister och problem måste här åtgärdas innan man kan se om tjänsten fått avsedd effekt.

Inom Socialtjänsten finns planer på att införa en e-tjänst som gör att medborgare i stadsdelen via dator kan kontrollera om man är berättigad till försörjningsstöd mm Vidare kommer under 2009 att introduceras en tjänst inom verksamhet boendestöd.

Södermalm redovisning

Stadsdelsförvaltningen tillämpar Stockholms stads e-strategi. Den årliga uppföljningen kommer att påbörjas från och med 2009.

Enskede-Årsta-Vantör redovisning

Förvaltningen har under året deltagit i utvecklingen av stadens nya webbplats. Under våren lanserades en betaversion, där besökarna hade möjlighet att kontinuerligt följa och påverka utformningen av webbplatsen. Under året har staden även lanserat e-tjänsten "Att söka förskola", där föräldrar har möjlighet att söka plats och följa sitt ärende. Medborgarna har även kunnat välja olika utförare i den nya tjänsten "Jämför service". Aktuell information om förvaltningens verksamheter och vad som är på gång i området har spridits via webbplatsen. (Förvaltningens informationsarbete beskrivs också under nämndmålet "Brukare informeras alltid om möjligheten att välja utförare och antalet aktörer ska öka".) Aktuell information om förvaltningens verksamheter och vad som är på gång i området har spridits via webbplatsen. Alla handlingar till nämndsammansträdena och protokoll har även funnits att enkelt hämta här. Genom förvaltningens kontaktcenter har besökarna kunnat få vägledning och hjälp via personlig kontakt, telefon eller e-post. I receptionen har även funnits tillgång till två publika datorer samt "Stockholmspanelen" – en interaktiv informationsstation. För att underlätta för äldre och deras anhöriga har staden infört "Äldre direkt", ett gemensamt telefonnummer för alla frågor som rör äldreomsorgen. Förvaltningen har tagit fram en informationsplan som stadsdelsnämnden beslutade om i samband med verksamhetsplanen för år 2009. Förvaltningen följer årligen upp sitt informationsarbete i verksamhetsberättelsen. Det fortsatta genomförandet av e-strategin skulle underlättas om förvaltningen hade stöd i sitt arbete av de handlingsplaner med förslag till prioriterade insatser som stadsledningskontoret ska ta fram enligt strategin. Arbetet med att ta fram dessa planer bör därför prioriteras för att skapa en god grund för förvaltningarnas fortsatta arbete med att tillämpa strategin.

Skarpnäck redovisning

Skarpnäck arbetar aktivt för att införa de e-tjänster som Stockholms stad har eller kommer att införa för att söka barnomsorg, äldreomsorg, alkoholtillstånd med mera. De olika e-tjänster som har börjat införas för ge bättre service till medborgarna kräver nya arbetsrutiner och fortbildning. Förvaltningen förbereder även för en centralisering av växelfunktionen i staden, ett så kallat callcenter. Förvaltningen tillämpar även att inga samtal ska bli obesvarade och att direktnummer används för interna samtal.

Farsta redovisning

E-strategin är ett viktigt verktyg för att förverkliga Vision 2030 och det innebär ett förändrat arbetssätt hos berörda medarbetare. Arbetet med att implementera både IT-program och e-strategi ses därför över för att möta de nya behoven.

Älvsjö redovisning

Stadsdelsnämnden mottog förslaget till uppdatering av Stockholms stads e-strategi för yttrande och nämnden behandlade ärendet 2008-04-28. Förvaltningen har mottagit uppdraget gällande stadens e-strategi och följt stadens ut-

veckling av e-tjänster och implementerat dessa i förvaltningens arbetsprocesser. Nyttoeffekten förväntas uppkomma under 2009.

Hägersten-Liljeholmen redovisning

Den nya e-strategin kommer från 2009 successivt tillämpas i relevanta delar i planeringen av Hägersten-Liljeholmens verksamhet.

Skärholmen redovisning

Förvaltningen tillämpar stadens e-strategi. Förvaltningen kommer under första tertialen 2009 att anpassa e-strategin till den egna verksamheten. All verksamhet i stadsdelen följer upp inom ramen för ledningssystemet, d.v.s. i samband med T1 och T2-uppföljning samt utvärderas i Verksamhetsberättelsen.

3. KF 2008-09-29

§ 19

Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008 (utl. 2008:152)

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Rinkeby-Kista redovisning

Stadsdelsnämnden följer de av KF:s rekommenderade anvisningar avseende antidiskrimineringsklausulen i samtliga upphandlingsärenden.

Spånga-Tensta redovisning

Ingen redovisning har lämnats

Hässelby-Vällingby redovisning

Klausulen har tillämpats vid upphandlingar inom stadsmiljöområdet.

Bromma redovisning

Nämnden tillämpar i klausulen. En ny diskrimineringslag har trätt ikraft den 1 januari 2009. I avvaktan på att Kf beslutar om en ny klausul använder vi den gamla klausulen med tillägget "följa vid varje tidpunkt gällande antidiskrimineringslagstiftning" samt läggs en fotnot in efter sista ordet med följande lydelse: "Ny lag från och med 2009-01-01, Diskrimineringslagen (2008:567), ersätter och kompletterar i denna klausul angivna lagar".

Bilaga 10:20

Kungsholmen

Vid egna upphandlingar av tjänster samt bygg- och anläggningsentreprenader tillämpas den av fullmäktige beslutade antidiskrimineringsklausulen.

Norrmalm redovisning

Stadsdelsnämnden tillämpar antidiskrimineringsklausulen i egna upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader.

Östermalm redovisning

Samtliga nämnder har givits i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet efter Kommunfullmäktiges beslutsdatum den 9 juni 2008. Förvaltningen har inte på egen hand påbörjat någon ny upphandling efter detta datum.

Södermalm redovisning

Stadsdelsförvaltningen följer stadens policy om antidiskrimineringsklausul och tillämpar den vid upphandlingar.

Enskede-Årsta-Vantör redovisning

Förvaltningen har tagit del av och tillämpar den reviderade antidiskrimineringsklausulen i förfrågningsunderlagen.

Skarpnäck redovisning

Den reviderade antidiskrimineringsklausulen har använts i de förfrågningsunderlag som tagits fram under året.

Farsta redovisning

Antidiskrimineringsklausulen tillämpas i all upphandling.

Älvsjö redovisning

I den lokala konkurrensutsättningen av gruppboheter och daglig verksamhet för personer med funktionsnedsättning beaktades stadens reviderade antidiskrimineringsklausul.

Hägersten-Liljeholmen redovisning

Efter beslut den 29 september 2008 i kommunfullmäktige använder Hägersten - Liljeholmens stadsdelsnämnd den nya reviderade antidiskrimineringsklausulen i upphandlingsärenden avseende tjänster, bygg- och anläggningsentreprenader.

Skärholmen redovisning

I Skärholmens alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader tillämpas lagar gällande antidiskrimineringslagstiftning.

Brand- och räddningsnämnden

1. KF 2008-03-03

§ 20**IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)**

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt *bilaga 4 till utlåtandet* godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

P.g.a. arbetet med att planera och förbereda ett gemensamt kommunalförbund för räddningstjänst har inget arbete bedrivits för att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till brandförsvarets verksamhet.

Ansvarig: biträdande brandchef Rose Melin

2. KF 2008-06-16

§ 11**Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)**

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.

Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.

1. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
2. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

P.g.a. arbetet med att planera och förbereda ett gemensamt kommunalförbund för räddningstjänst har inget arbete bedrivits för att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till brandförsvarets verksamhet.

Ansvarig: biträdande brandchef Rose Melin

3. KF 2008-09-29

§ 19

Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar

Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008

(utl. 2008:152)

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Brandförsvaret har dessvärre inte tillämpat den reviderade antidiskrimineringsklausulen i upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader, men ser det som en självklarhet att ingen ska diskrimineras.

Ansvarig: biträdande brandchef Rose Melin

Exploateringsnämnden

1. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt bilaga 4 till utlåtandet godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. Stadens nämnder ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Kontoret har sedan tidigare arbetat med IT-frågor som till stor del överensstämmer med huvuddragen i IT-programmet för Stockholm. I samband med ansökan till e-tjänstprogrammet och översyn av funktionalitet i befintliga IT-system har utgångspunkten varit kund- och medborgarperspektivet då verksamhetsbehovet analyserats. Kontorets deltar också aktivt i stadens utvecklingsmodell genom deltagande i tjänsteutvecklingsområdet Teknik.

2. KF 2008-06-09

§ 15

Utfyllnad av Värtapiren

Inriktningsbeslut (utl. 2008:85)

Dnr 302-5292/2007

Beslut

Med bifall till kommunstyrelsens förslag i utlåtandet beslöt kommunfullmäktige utan omröstning följande.

1. Fortsatt utredning ska ske med inriktning på utfyllnad av Värtapiren samt exploatering och utveckling inom kvarteret Valparaiso m.m. till beräknade investeringsutgifter i storleksordningen 2 mdkr.
2. **Exploateringsnämnden** ges i uppdrag att fortsätta utredningsarbetet inom ramen för avsatta medel i exploateringsnämndens investeringsplan och därvid ha inriktningen att projektet ska uppnå ekonomisk lönsamhet.
3. Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att tillsammans med Stockholms Hamn AB fortsätta planeringen av projektet inom ramen för i bolaget budgeterade medel.

Nämndens redovisning

Kontoret har gemensamt med Stockholms hamnar arbetat vidare medplaneringen av projektet och har för avsikt att under våren 2009 återkomma med ett gemensamtärende till respektive nämnd och styrelse.

3. KF 2008-06-16

§ 11

Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.
2. Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås

Nämndens redovisning

Kontoret har i sitt arbete med e-strategin skickat in fyra projektskisser och en projektansökning till e-tjänstprogrammet. I kontorets utveckling mot en modern e-förvaltning är fokus i första hand mot näringslivet eftersom kontorets kärnverksamhet handlar om exploaterings- och markfrågor. Den projektansökan som kontoret skickat in till e-tjänstprogrammet avser friköp av tomträtter har dock ett medborgarfokus.

4. KF 2008-06-16

§ 12

Kristinebergshöjden i Lindhagen på nordvästra Kungsholmen

Program för uppförande av idrottshallar m.m.

Inriktningsbeslut avseende exploatering för kontorsändamål (utl. 2008:109)

Dnr 328-3925/2007, 302-270/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Fortsatt utredningsarbete upp till 20 mnkr med inriktning på exploatering inom Kristinebergshöjden till en beräknad totalutgift om 365 mnkr (exklusive idrottshall) godkänns.
2. Idrottsnämnden ges i uppdrag att bedöma förutsättningarna för att uppföra och driva en idrottshall på Kristinebergshöjden samt att fatta inriktningsbeslut underställt kommunfullmäktiges godkännande.

3. Idrottsnämndens hemställan om utökad investeringsplan om 3 mnkr avslås.
4. **Exploateringsnämnden** ges i uppdrag att snarast undersöka förutsättningarna för en etablering av en spåravsningsdepå i området.

Nämndens redovisning

Kontoret har i samarbete med trafikkontoret, stadsbyggnadskontoret och SL utrett förutsättningar för etablering i alternativa lägen och gemensamt kommit fram till att det bästa läget för en etablering inte ligger på Kungsholmen utan i hamnområdet. Exploateringsnämnden godkände 2008-10-09 en markanvisning för depåändamål till SL i Frihamnen. Exploateringsnämnden beslutade 2008-12-11 i samband med ärendet ”Spårväg City – förstudie. Svar på remiss och inriktningsbeslut” bland annat att ge kontoret i uppdrag att fortsätta utreda projektet. I samband med detta kan depåläget studeras vidare för att tillförsäkra en långsiktig hållbar lösning.

5. KF 2008-09-29

§ 19

Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008 (utl. 2008:152)

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Antidiskrimineringsklausulen tillämpas i upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader.

6. KF 2008-12-15

§20

Överenskommelse om exploatering för bostadsändamål i området Brovakten vid kvarteret Glädjen i Stadshagen med KB Myran nr. 316, Wallenstam AB

Genomförandebeslut (utl. 2008:206)

Dnr 302-2500/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

Exploateringsnämnden får i uppdrag att genomföra exploateringen i området Brovakten vid kvarteret Glädjen i stadsdelen Stadshagen, omfattande investeringsutgifter om 75,0 miljoner kronor. Investeringsutgifterna får inrymmas i nämndens befintliga investeringsram de kommande åren.

Nämndens redovisning

Exploateringen i området Brovakten kommer att genomföras i enlighet med genomförandebeslutet.

Fastighetsnämnden

1. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt bilaga 4 till utlåtandet godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. Stadens nämnder ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Kontoret följer de riktlinjer som anges i IT-programmet. Under 2009 ska en uppföljning av programmet genomföras.

2. KF 2008-06-16

§ 11

Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.

Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.

1. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
2. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Kontoret har gjort en anpassning kallad IT-inriktning, gjord utifrån stadens e-strategi. Uppföljning av kontorets IT-inriktning sker årligen.

3. KF 2008-09-29

§ 19

**Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar
Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008
(utl. 2008:152)**

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Fastighetskontoret har i mallarna ersatt tidigare använda antidiskrimineringsklausul med den av kommunfullmäktige 2008-09-29 beslutade antidiskrimineringsklausulen

Idrottsnämnden

1. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt bilaga 4 till utlåtandet godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. Stadens nämnder ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. Stadens nämnder ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Idrottsförvaltningen arbetar i tillämpliga delar efter IT-program för Stockholms stad som kommunfullmäktige antog i mars 2008. Årligen ska också förvaltningen följa upp att så sker och vilka effekter som uppnås.

2. KF 2008-06-16

§ 9

Hjulstahallen, reviderat genomförandebeslut och begäran om utökad investeringsram (utl. 2008:104)

Dnr 328-3940/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Förslaget att genomföra projektet med en ny idrottshall vid Hjulstaskolan avslås.
2. **Idrottsnämnden** ges i uppdrag att finna ett nytt läge för Hjulstahallen, som innebär betydligt lägre investeringsutgifter än för den nu föreslagna idrotts-hallen.

Nämndens redovisning

Kommunfullmäktige uppdrog i juni 2008 åt idrottsnämnden att finna ett nytt läge för Hjulstahallen. Förvaltningen har efter beslut i idrottsnämnden beställt en detaljplaneändring av stadsbyggnadskontoret för att kunna uppföra en fullstor idrottshall i anslutning till Hjulsta bollplan eller annan lämplig plats, till en lägre investeringsutgift än den tidigare föreslagna hallen.

3. KF 2008-06-16

§ 11

Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.

Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.

1. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
2. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Idrottsförvaltningen arbetar i tillämpliga delar efter Stockholms stads e-strategi, uppdaterad efter beslut i kommunfullmäktige i juni 2008. Årligen ska också förvaltningen följa upp att strategin efterlevs och vilka effekter som uppnås.

4. KF 2008-06-16

§ 12

Kristinebergshöjden i Lindhagen på nordvästra Kungsholmen

Program för uppförande av idrottshallar m.m.

Inriktningsbeslut avseende exploatering för kontorsändamål

(utl. 2008:109)

Dnr 328-3925/2007, 302-270/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Fortsatt utredningsarbete upp till 20 mnkr med inriktning på exploatering inom Kristinebergshöjden till en beräknad totalutgift om 365 mnkr (exklusive idrottshall) godkänns.
2. **Idrottsnämnden** ges i uppdrag att bedöma förutsättningarna för att uppföra och driva en idrottshall på Kristinebergshöjden samt att fatta inriktningsbeslut underställt kommunfullmäktiges godkännande.
3. Idrottsnämndens hemställan om utökad investeringsplan om 3 mnkr avslås.
4. Exploateringsnämnden ges i uppdrag att snarast undersöka förutsättningarna för en etablering av en spårvagnsdepå i området.

Nämndens redovisning

Kommunfullmäktige gav i juni 2008 idrottsnämnden i uppdrag att bedöma förutsättningarna för att uppföra och driva en idrottshall på Kristinebergshöjden samt att fatta inriktningsbeslut att underställas kommunfullmäktige för godkännande. Förvaltningen har under året deltagit i stadens planering av nord-

västra Kungsholmen där förvaltningen undersöker möjligheten att uppföra en ny evenemangsarena för inomhusidrotter med en flexibel publikkapacitet.

5. KF 2008-09-29

§ 19

**Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar
Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008
(utl. 2008:152)**

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Idrottsnämnden tillämpar den av kommunfullmäktige i september 2008 reviderade antidiskrimineringsklausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader.

Kulturnämnden

Av kommunfullmäktige under 2008 givna uppdrag

1. KF 2008-02-11

§ 23

Motion om gratis konstutställning i staden (utl. 2007:134)

Dnr 441-994/2000

Beslut

Med bifall till kommunstyrelsens förslag i utlåtandet beslöt kommunfullmäktige utan omröstning följande.

1. **Kulturnämnden** och trafik- och renhållningsnämnden ges i uppdrag att tillsammans ta fram en rutin för öppna konstutställningar i staden.
2. Motion (2000:46) av Viviann Gunnarsson m.fl. (mp) anses besvarad.

Nämndens redovisning

Stockholm konst träffar regelbundet trafikkontoret i denna fråga. Stockholm konst samt trafikkontoret avser att under våren 2009 rapportera om arbetet.

2. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt *bilaga 4 till utlåtandet* godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Förvaltningen eftersträvar att användning och utveckling av IT ska utgå från de förhållningssätt och den inriktning som anges i de styrande dokumenten. Förvaltningsetablering av lokala verksamhetssystem har påbörjats under året i syfte att fortlöpande anpassa och utveckla IT-stödet till verksamhetens behov. En tjänst som telesamordnare har tillsatts i syfte att utveckla och effektivisera telefonin vid förvaltningen.

3. KF 2008-06-16

§ 11

Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.
2. Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Arbete inom ramen för stadens e-tjänstprogram pågår med att öka tillgänglighet till information och tjänster vid förvaltningen.

4. KF 2008-09-29

§ 19

Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar

Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008

(utl. 2008:152)

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Kulturförvaltningen har för avsikt att tillämpa klausulen men har inte gjort någon upphandling under 2008.

Miljö- och hälsoskydds nämnden

1. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt *bilaga 4 till utlåtandet* godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
5. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Miljöförvaltningen tillämpar IT-programmet fortlöpande, t.ex. genom att följa stadens olika standards. Genom förvaltningens köp av IT-tjänster från Socialtjänstförvaltningen har kvaliteten på IT-supporten avsevärt och det har stärkt anslutningen till stadens IT-standards. Förvaltningen står nu väl förberedd att införa ansluta till en gemensam IT-support.

2. KF 2008-06-16

§ 11

Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.
2. Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Genom att köpa IT-supporten från Socialtjänstförvaltningen har säkerställts att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås. Det rör tex inköp av datorer och utbildning inom IT-området. Inom ILS Webb finns planeringen för IT-verksamheten liksom andra interna stödfunktioner. Genom planeringen i ILS Webb finns ett bra system för uppföljning av aktiviteter och effekter.

3. KF 2008-09-29

§ 19**Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar
Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008**

(utl. 2008:152)

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Eftersom förvaltningen har en mycket liten omfattning på sin upphandling då denna främst omfattar konsulttjänster och tekniska tjänster är det svårt att hitta bra tillämpningar för användning av antidiskrimineringsklausulen.

Socialtjänstnämnden

Av kommunfullmäktige under 2008 givna uppdrag

1. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt *bilaga 4 till utlåtandet* godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Socialtjänstnämnden tillämpar stadens IT-program i den egna verksamheten.

2 KF 2008-03-17

§ 19

Avtal mellan Stockholms stad och Stiftelsen KFUM Söder Fryshuset (utl. 2008:24)

Dnr 329-4362/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. Nuvarande (avtalade) årliga grundstöd om 7,0 mnkr till Fryshusets ungdomsverksamhet behålls under perioden 2008-2010.
2. Därutöver ges ett engångsbidrag år 2008 till Fryshusets ungdomsverksamhet om 8,0 mnkr för riktade brottsförebyggande åtgärder.
3. Avsatta medel i stadens budget för social ungdomsverksamhet, 15 mnkr, överförs från idrottsnämnden till socialtjänstnämnden i samband med tertiärrapport 1 för 2008.
4. Upprättat avtal med stiftelsen KFUM Söder Fryshuset för perioden 2008-01-01 t.o.m. 2010-12-31 godkänns, bilaga till utlåtandet.
5. **Socialtjänstnämnden** ges i uppdrag att underteckna avtalet.
6. **Socialtjänstnämnden** ges i uppdrag att ta fram underlag för vilka tjänster som kan upphandlas av de 8,0 mnkr avsatta medlen för riktade insatser samt förbereda en gemensam upphandling för brottsförebyggande insatser, där avrop från upphandlat ramavtal kan ske från och med år 2009.

Nämndens redovisning

Avtalet med stiftelsen KFUM Söder Fryshuset för perioden 2008-01-01 t.o.m. 2010-12-31 har undertecknats.

Socialtjänstnämnden beslutade den 18 september 2008 att tjänster för trygghetsskapande ungdomsarbete till en omfattning av 5 mnkr ska konkurrensutsättas genom upphandling och 3 mnkr konkurrensutsätts genom att medlen överförs till socialtjänstnämndens anslag för stöd till utomstående organisationer.

Socialtjänstnämnden beslutade den 20 november 2008 att ett tvåårigt entreprenadavtal om 3 mnkr ska tecknas och därutöver ska 2 mnkr ingå i upphandlingen som en möjlig avropsvolym. Samtliga upphandlade tjänster ska levereras enligt en överenskommen plan med flexibilitet i tid och rum. Avropsvolymen används för tillfälliga och särskilda behov då man befarar stora samlingar ungdomar och sammankomster som kan urarta. Ett förfrågningsunderlag för att upphandla trygghetsskapande ungdomsarbete ska tas fram.

3. KF 2008-06-16

§ 11**Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)**

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.
1. Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
2. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
3. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Socialtjänstnämnden tillämpar e-strategin inom den egna verksamheten.

4. KF 2008-09-29

§ 19

**Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar
Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008
(utl. 2008:152)**

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Socialtjänstnämnden tillämpar antidiskrimineringsklausulen i alla upphandlingar.

Stadsbyggnadsnämnden

1. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt *bilaga 4 till utlåtandet* godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs. Nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Stadsbyggnadskontorets IT-utvecklingsarbete drivs i samverkan med verksamheten och IT-chefen sitter i kontorsledningen. En årlig genomförandeplan tas fram tillsammans med verksamheterna i samband med att verksamhetsplanen fastställs och följs upp under året. All systemförvaltning görs genom förvaltningsgrupper där kontorets verksamheter är delaktiga. Större beslut fattas i kontorsledning. Kontoret deltar inom Utvecklingsmodellen i både den administrativa gruppen och den tekniska. IT-chef har utsetts till kontaktperson i utvecklingsmodellen, dessutom deltar kontorets IT-chef i utvecklingsrådet, som är rådgivande organ till stadsdirektören i IT-frågor som kräver stadsövergripande samordning. Kontoret leder en del stadsövergripande systemförvaltning i egenskap av informationsägare till grundläggande geografisk information, fastighet, byggnad, adress och lägenhet. Kontoret arbetar med flera frågor som berör insatsområdena i e-strategin; se redovisning av KF-uppdrag 3 nedan.

2. KF 2008-04-07

§ 14

Förbifart Stockholm

Inriktningsbeslut (utl. 2008:36)

Dnr 311-105/2008

Beslut

Kommunfullmäktige hade alltså – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – beslutat följande.

1. Redovisad inriktning för stadens medverkan i arbetet med Förbifart Stockholm godkänns.
2. Avtal, *bilaga till utlåtandet*, mellan Stockholms stad och Vägverket Region Stockholm om reglering av stadens delfinansiering av arbetsplanarbetet för Förbifart Stockholm godkänns.

3. Staden delfinansierar arbetsplanearbetet i projektet Förbifart Stockholm med 50 mnkr, exklusive moms i prisnivå 2008-01-01, att avräknas från stadens totala bidrag till projektets utbyggnad.
4. Finansieringen får ske genom att ta i anspråk i stadens bokslut särskilt avsatta medel för infrastruktursatsningar.
5. Trafik- och renhållningsnämnden samt *stadsbyggnadsnämnden* ges i uppdrag att inom respektive ansvarsområde med högsta prioritet arbeta för genomförandet av projektet Förbifart Stockholm.

Nämndens redovisning

Stadsbyggnadskontoret har inlett planarbetet för Förbifart Stockholm och stadsbyggnadsnämnden antog i januari 2009 en start-PM för det fortsatta programarbetet. Programområdet omfattar totalt ett tiotal detaljplaner och tilläggsdetaljplaner. Tidplanen innebär att programsamråd respektive plansamråd genomförs under 2009. Detaljplanerna kan då ställas ut tidigt 2010 och ett slutligt antagande i kommunfullmäktige bör bli aktuellt senvåren 2010.

3. KF 2008-06-16

§ 11

Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.
2. Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. *Stadens nämnder* ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. *Stadens nämnder* ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Stadsbyggnadskontoret har en e-strategi som står i samklang med stadens. Kontoret arbetar medvetet med e-tjänsteutveckling som sätter kundens behov i fokus. Kontoret arbetar också med att förse staden med gemensamma data inom det geografiska området. Data måste levereras på ett standardiserat sätt så att nyttjarna kan återanvända data i sina system. Kontoret deltar aktivt i internationell standardisering inom det geografiska området genom SIS och dess kommittéer.

Kontoret arbetar med flera frågor som berör insatsområdena i e-strategin. Vi arbetar med att bygga effektiva e-tjänster där medborgare och våra kunder kan följa våra ärenden och våra politiska beslut. I planärenden går det redan enkelt att följa via e-tjänsten Pågående plan. Ett arbete har också påbörjats där alla våra beslut ska gå att följa, om lagstiftning så tillåter, direkt från kontorets verksamhetssystem. E-tjänsten ska även gå att nå via Insyn. Kontoret arbetar

även med en e-tjänst där kunder ska kunna följa sina ärenden. Vi startar med bygglov för att sedan utöka.

Dessa tjänster innebär även att vi arbetar med samverkan med andra kommuner och framförallt staten eftersom bygglov och planverksamhet styrs av Plan och bygglagen. Detta är ett av skälen till att kontoret deltar i det internationella och nationella standardiseringsarbetet.

Kontoret är mycket starkt involverat i uppfyllande av staden e-strategi inom GIS-området. Kontoret driver ett projekt (BAGGIS-03) inom e-tjänstprogrammet med syfte att sprida geografiska data som möjliggörare i stadens e-tjänster. Den PENG-analys som har gjorts för projektet och har redovisats i e-tjänstprogrammet, påvisar stora nyttor för alla förvaltningar och bolag som använder geografiska data.

4. KF 2008-09-29

§ 19

Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008 (utl. 2008:152)

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Stadsbyggnadsnämnden avser att tillämpa de av kommunfullmäktige beslutade antidiskrimineringsklausulerna i alla framtida aktuella upphandlingar.

Trafik- och renhållningsnämnden

1. KF 2008-02-11

§ 20

Energibesparande armaturbyte i stadens gatubelysning

Genomförandebeslut (utl. 2008:9)

Dnr 319-3947/2007

Beslut

Med bifall till kommunstyrelsens förslag i utlåtandet beslöt kommunfullmäktige utan omröstning följande.

1. Genomförande av energibesparande armaturbyten i gatubelysningen omfattande investeringsutgifter om 63,0 mnkr godkänns.
2. **Trafik- och renhållningsnämnden** ges i uppdrag att genomföra projektet.

Nämndens redovisning

Den offentliga belysningen är i dag ur energieffektiviseringssynpunkt optimerad så långt det går utifrån det material som för närvarande sitter i kontorets anläggningar för gatubelysning. För att ytterligare sänka energiförbrukningen krävs ett byte av alla gamla mindre energieffektiva lampor till nya, som inte bara drar mindre energi, utan även ger en betydande förbättring av ljusmiljön. Ett projekt för utbyte av 10 000 armaturer (ca 2 500 armaturer per år) startade 2007 och kommer att pågå till 2011. Vid utbyten och nybyggnation tas hänsyn till miljöaspekterna så långt som det är möjligt.

Kontaktperson: Henrik Gidlund.

2. KF 2008-02-11

§ 23

Motion om gratis konstutställning i staden (utl. 2007:134)

Dnr 441-994/2000

Kommunstyrelsens tidigare bordlagda utlåtande nr 2007:134 behandlades. Utlåtandet gäller en motion av Viviann Gunnarsson m.fl. (mp) i vilken de föreslår att en central plats i staden ska upplåtas gratis för utställningar.

Beslut

Med bifall till kommunstyrelsens förslag i utlåtandet beslöt kommunfullmäktige utan omröstning följande.

1. Kulturnämnden och trafik- och renhållningsnämnden ges i uppdrag att tillsammans ta fram en rutin för öppna konstutställningar i staden.
2. Motion (2000:46) av Viviann Gunnarsson m.fl. (mp) anses besvarad.

Nämndens redovisning

Representanter från kulturförvaltningen och trafikkontoret har inledd samarbetet för att tillsammans ta fram en rutin för öppna konstutställningar i staden. Arbetet pågår på respektive förvaltning och fler gemensamma träffar är inplanerade. Arbetsgruppens målsättning är att få fram ett förslag som kan presenteras respektive nämnd under 2009. Kontaktperson: Hans-Olov Blom.

3. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt *bilaga 4 till utlåtandet* godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. *Stadens nämnder* ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. *Stadens nämnder* ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Kontoret har sedan tidigare arbetat med IT-frågor som till stor del överensstämmer med huvuddragen i IT-programmet för Stockholms stad. I samband med ansökan till e-tjänstprogrammet och översyn av funktionalitet i befintliga IT-system har utgångspunkten varit kund- och medborgaperspektivet då verksamhetsbehovet analyserats. Kontoret deltar också aktivt i stadens utvecklingsmodell genom deltagande i tjänsteutvecklingsområdet Teknik. Kontaktperson: Lars-Erik Stålkranz.

4. KF 2008-04-07

Förbifart Stockholm

Inriktningsbeslut (utl. 2008:36)

Dnr 311-105/2008

Beslut

Kommunfullmäktige hade alltså – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – beslutat följande.

1. Redovisad inriktning för stadens medverkan i arbetet med Förbifart Stockholm godkänns.
2. Avtal, bilaga till utlåtandet, mellan Stockholms stad och Vägverket Region Stockholm om reglering av stadens delfinansiering av arbetsplanearbetet för Förbifart Stockholm godkänns.
3. Staden delfinansierar arbetsplanearbetet i projektet Förbifart Stockholm med 50 mnkr, exklusive moms i prisnivå 2008-01-01, att avräknas från stadens totala bidrag till projektets utbyggnad.
4. Finansieringen får ske genom att ta i anspråk i stadens bokslut särskilt avsatta medel för infrastruktursatsningar.

5. **Trafik- och renhållningsnämnden** samt stadsbyggnadsnämnden ges i uppdrag att inom respektive ansvarsområde med högsta prioritet arbeta för genomförandet av projektet Förbifart Stockholm.

Nämndens redovisning

Under år 2008 har arbetet med framtagandet av arbetsplan för Förbifart Stockholm bedrivits med hög intensitet. Under hösten har också stadens arbete med framtagande av detaljplaner för projektet inletts. Arbetsplanearbetet beräknas vara avslutat under år 2009 medan detaljplanerna beräknas kunna vinna laga kraft år 2010.

Under år 2008 har arbetet haft ett fokus på trafikplatsernas läge och utformning. Företrädare för trafikkontoret och stadsbyggnadskontoret har med prioritet deltagit i arbetet. Staden har i enlighet med beslutet i fullmäktige till Vägverket utbetalat 50 mnkr för att möjliggöra ett snabbt bedrivande av arbetet med arbetsplanen.

Under året har ett samarbete mellan Trafikkontoret, Stadsledningskontoret och Vägverket Region Stockholm initierats i syfte att hitta ett gemensamt sätt att sprida kunskap och kännedom om infrastrukturprojektet Förbifart Stockholm. Kontaktperson: Rolf Gäfvert.

5. KF 2008-06-16

§ 11

Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.
2. Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Kontoret har i sitt arbete med e-strategin skickat in 13 projektskisser och 5 projektansökningar till e-tjänstprogrammet. Fyra e-tjänster är godkända och införandet av dessa e-tjänster pågår. För fyra projektskisser pågår förstudier tillsammans med andra organisationer innan projektansökan skickas in. Kontoret deltar också aktivt i centrala projekt för ny e-tjänsteplattform och elektronisk arkivering. Kontaktperson: Lars-Erik Stålkranz.

6. KF 2008-09-29

§ 19

**Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar
Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008
(utl. 2008:152)**

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Den reviderade antidiskrimineringsklausulen har inarbetats i kontorets upphandlingsmallar för upphandling av konsulter och entreprenörer. Den nya antidiskrimineringsklausulen gäller således för nytecknade avtal. Kontaktperson: Nils Mattsson.

Utbildningsnämnden

Av kommunfullmäktige under 2008 givna uppdrag

1. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt *bilaga 4 till utlåtandet* godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

För den framtida IT-användningen inom förvaltningen har fokus legat på centralisering och konsolidering av IT-infrastruktur.

För att säkerställa ett effektivt IT-nyttjande och utveckling av nya tjänster har en särskild IT-styrgrupp bildats. Styrgruppen består av del av förvaltningens ledningsgrupp. Till IT-styrgruppen har knutits ett projektkontor som etablerats under året. Kontorets uppgift är att samordna, stödja och granska IT-relaterade projekt inom förvaltningen. Projektkontoret är förvaltningens länk till stadsledningskontorets e-tjänstprogram.

2. KF 2008-05-12

Motion om inrättande av vidareutbildning för vårdpersonal (utl. 2008:45)

Dnr 231-2446/2007

Beslut

Med bifall till kommunstyrelsens förslag i utlåtandet beslöt kommunfullmäktige utan omröstning följande.

1. **Utbildningsnämnden** får i uppdrag att i samråd med Stockholms läns landsting och branschföreträdare utreda behovet av barnsköterskeutbildning.
2. Motion (2007:27) av Mirja Räihä Järvinen (s) anses därmed besvarad.

Nämndens redovisning

Den utbildning som avses i motionen är en vidareutbildning för vårdpersonal för hälso- och sjukvårdens behov av barnsköterskor med vidareutbildning. Barnskötarutbildningen på barn- och fritidsprogrammet eller omvårdnadspro-

grammet är inte tillräcklig för arbete med nyfödda och sjuka barn. Förvaltningen har tillsammans med Stockholms läns landsting påbörjat en förstudie i syfte att utreda förutsättningar för att inrätta ett vård- och omsorgscollege där efterfrågad utbildning skulle kunna ingå, beslut i utbildningsnämnden den 15 januari 2009. Förvaltningen återkommer till utbildningsnämnden under hösten 2009 med förslag till fortsatt hantering utifrån förstudiens resultat.

3. KF 2008-06-16

§ 11

Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.
2. Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. Stadens nämnder ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. Stadens nämnder ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Genom portalen Fronter erbjuds förvaltningens kommunala gymnasieskolor en viktig samarbetsplattform. Potentialen för att effektivisera och underlätta samarbete och kommunikation mellan rektorer, lärare, elever och vårdnadshavare är stor.

Inom de kommunala grundskolorna används portalen Stockholm Skolwebb som samarbetsplattform för att effektivisera och underlätta samarbete och kommunikation mellan rektorer, lärare, elever och vårdnadshavare. På Skolwebben finns tjänster som exempelvis, frånvaro, läsutvecklingsschema och individuella utvecklingsplaner.

Arbetet med att presentera skolresultat som jämförelsetal/nyckeltal på stadens webbplats www.stockholm.se och JämförService kommer att underlätta för elever och vårdnadshavare att välja skola.

Införande av en digitaliserad ärendehantering har påbörjats inom utbildningsförvaltningen. Samtliga inkomna handlingar till förvaltningen scannas in och handläggs digitalt av förvaltningens handläggare. Detta är en förutsättning för att skapa en e-tjänst där medborgarna i en framtid får möjligheten att följa sina ärenden.

Bilaga 10:48

Ett motsvarande arbete med att införa digitala journaler för skolhälsovården har påbörjats. Detta kan exempelvis innebära att elever kan få ett samlat utdrag av sin skolhälsojournal.

4. KF 2008-09-29

§ 19

Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar

Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008

(utl. 2008:152)

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Utbildningsnämnden har tillämpat den av kommunfullmäktige beslutade antidiskrimineringsklausulen i alla sina upphandlingar. Antidiskrimineringsklausulen är också inarbetad i de arbetsunderlag som de enskilda skolorna använder för sina upphandlingar.

Äldrenämnden

Av kommunfullmäktige under 2008 givna uppdrag

1. KF 2008-03-03

§ 20

IT-program för Stockholms stad (utl. 2008:18)

Dnr 031-2486/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. IT-program för Stockholms stad enligt *bilaga 4 till utlåtandet* godkänns.
2. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. *Stadens nämnder* ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att tillämpa IT-programmet och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. *Stadens nämnder* ska och styrelsen för Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att anmoda bolagsstyrelserna att säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Äldrenämndens användning av olika IT-system är av liten omfattning. De system som används är i huvudsak administrativa system. Där det är möjligt arbetar äldrenämnden utifrån IT-programmet. Nämnden köper IT-support och IT-administration av socialtjänstnämnden. Mycket i IT-programmet är hänförligt till de tjänster nämnden köper.

2. KF 2008-05-12

§16

Riktlinjer för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden

Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 7 april 2008

(utl. 2008:74)

Dnr 327-5229/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning - i enlighet med kommunstyrelsens förslag - följande.

1. Riktlinjer för köhantering inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden (bilaga 2 till utlåtandet) antas med de ändringar och tillägg som föredragande borgarråd anför i utlåtandet.
2. Äldrenämnden ges i uppdrag att årligen följa upp köhanteringssystemet i enlighet med föredragande borgarråds förslag.

Nämndens redovisning

I maj 2008 antog kommunfullmäktige äldrenämndens förslag till riktlinjer för köhanteringssystemet inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden. Den 1

Bilaga 10:50

juli 2008 driftsattes köhanteringssystemet som utvecklats inom stadens verksamhetssystem, Paraplysystemet. En viktig del i utvecklingen av köhanteringssystemet har varit att förbereda för e-tjänster. Under hösten har arbetet med köhanteringssystemet till stor del bestått i att ge stöd och support till stadsdelsförvaltningarna samt att medverka i arbetet med att utveckla statistikrapporter i köhanteringssystemet.

3. KF 2008-06-16

§ 11

Uppdatering av Stockholms stads e-strategi (utl.2008:108)

Dnr 051-823/2008

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Stadsledningskontorets förslag till uppdaterad e-strategi för Stockholms stad godkänns.
2. Den nya e-strategin ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008.
3. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att tillämpa e-strategin och genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del av verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.
4. **Stadens nämnder** ges i uppdrag och styrelsen för Stockholms Stadshus AB anmodas att säkerställa att e-strategin efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Nämndens redovisning

Äldrenämnden medverkar i den mån den kan i utvecklingen att med e-tjänster förbättra medborgarnas tillgång till information. Exempel på det är arbetet med att ta fram e-tjänst avseende köhanteringen i valfrihetssystemet för vård- och omsorgsboende Jämför Service.

4. KF 2008-09-29

§ 19

Reviderad antidiskrimineringsklausul i stadens upphandlingar

Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 9 juni 2008

(utl. 2008:152)

Dnr 129-2222/2007

Beslut

Efter framställda propositioner enligt dessa yrkanden beslöt kommunfullmäktige utan omröstning – i enlighet med kommunstyrelsens förslag – följande.

1. Reviderad antidiskrimineringsklausul godkänns, *bilaga 2 till utlåtandet*.
2. **Samtliga nämnder** ges i uppdrag att tillämpa klausulen i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggningsentreprenader i enlighet med utlåtandet.
3. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att tillämpa föreliggande klausul i alla upphandlingar av tjänster och bygg- och anläggnings-

entreprenader samt att anmoda samtliga bolagsstyrelser att tillämpa klausulen i enlighet med utlåtandet.

Nämndens redovisning

Under 2008 har äldrenämnden gjort upphandlingar av privata utförare inom hemtjänsten och av enstaka platser på vård- omsorgsboenden. Förfrågningsunderlagen gick ut före beslutet, vilket innebär att den tidigare antidiskrimineringsklausulen tillämpades. I kommande upphandlingar kommer nämnden att tillämpa den reviderade antidiskrimineringsklausulen.

Indikatorer som saknar utfall 2008 samt förslag på årsmål 2009

I denna bilaga redovisas de indikatorer som av olika skäl inte mätts eller har planerats att mätas under 2008.

I ärendet ”Stimulans för Stockholm och nämndernas verksamhetsplaner med budget för 2009” (dnr 112-2849/2008) föreslog stadsledningskontoret årsmål för 2009 för flera av de indikatorer som saknade årsmål. I denna bilaga föreslås årsmål för ytterligare indikatorer där underlag för årsmål tidigare inte har funnits. Det är av vikt att årsmål fastställs av kommunfullmäktige så snart som möjligt så att nämnderna kan börja arbeta enligt satta mål.

Indikatorer som inte går att mäta eller inte planerats att mätas under 2008

Indikator	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Snitt-tid för nyanlända flyktingar att bli självförsörjande	tas fram 2008	-	-	Går ej att mäta under 2008 eftersom verksamhetssystem ej varit i drift mer än 12 månader. Introduktionsperioden är 18 månader.
Utsläppen av växthusgaser i Stockholm ska minska	minska	-	-	Energimyndigheten levererade ej nödvändig data för sammanställning
Andel förskolor i staden med godkänd ventilationskontroll och god inomhusmiljö	öka	-	-	Har ej gått att mäta under året på grund av oklar definition.
Procentuell förlängning av restiden, Essingeleden	minska	-	-	Går ej att mäta 2008 på grund av tekniska problem
Procentuell förlängning av restiden, Södra Länken	minska	-	-	Går ej att mäta 2008 på grund av tekniska problem
Antal alternativ inom vård- och omsorgsboende	öka	-	-	Ej mätt under 2008
Andel fristående aktörer inom vård- och omsorgsboenden som bedriver verksamhet i valfrihetssystemet	öka	-	-	Ej mätt under 2008
Andel som aktivt valt hemtjänst	öka	-	-	Ej mätt under 2008
Möjligheten för medborgarna att tillgodogöra sig information för att göra sitt val	tas fram 2008	-	-	Ej mätt under 2008

Bilaga 11:2

Indikator	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Antal brukare som aktivt valt utförare (äldreomsorg)	öka	-	-	Ej mätt under 2008
Andel behöriga lärare i grundskolan	öka	-	-	Statistik för 2008 inkommer 1 april
Andel nöjda elever i skolundersökningen år 6 avseende lugn och arbetsro	ingen mätning	-	-	Mätning görs vartannat år
Andel nöjda elever i skolundersökningen år 6 avseende möjlighet att känna sig trygg i skolan	ingen mätning	-	-	Mätning görs vartannat år
Andel nöjda elever i skolundersökningen år 9 avseende lugn och arbetsro	ingen mätning	-	-	Mätning görs vartannat år
Andel nöjda elever i skolundersökningen år 9 avseende möjlighet att känna sig trygg i skolan	ingen mätning	-	-	Mätning görs vartannat år
Andel behöriga lärare i gymnasieskolan	öka	-	-	Statistik för 2008 inkommer 1 april. Kan eventuellt få med resultat i tryckt årsredovisning
Andel nöjda elever i gymnasieundersökningen avseende lugn och arbetsro	ingen mätning	-	-	Mätning görs vartannat år
Andel nöjda elever i gymnasieundersökningen avseende möjligheten att känna sig trygg i skolan	ingen mätning	-	-	Mätning görs vartannat år
Ogiltig frånvaro i grundskolan	tas fram 2008	-	-	För närvarande finns ingen central uppföljning av elevers ogiltiga frånvaro.
Upplevelsen av maten och måltidssituationen	Öka	-	-	Sex av fjorton stadsdelsnämnder uppnår de egna målen. Nöjdheten bland de anhöriga varierar mellan 66 %- 83 %

Indikator	KF-Mål	Utfall	Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
Nöjda brukare (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	tas fram 2008	-	-	En brukarundersökning inom området har utarbetats under 2008 och kommer för första gången att genomföras 2009
Upplevd trygghet	tas fram 2008	-	-	Ej mätt under 2008
Upplevelsen av Stockholm som tillgänglig stad	tas fram 2008	-	-	Ej mätt under 2008
Nöjda brukare (HVB barn och unga)	100%	-	-	Ej mätt under 2008
Nöjda brukare (HVB vuxna)	100%	-	-	Ej mätt under 2008
Nöjda brukare (enheten för hemlösa)	100%	-	-	Ej mätt under 2008
Sysselsättningsgraden bland personer med psykiska funktionsnedsättningar	tas fram 2008	-	-	Ej mätt under 2008
Andel chefer med chefskörkort	tas fram 2008	-	-	Inget mål satt 2008 därav kan inte bedömning göras
Kundnöjdhet – externa hyresgäster	ingen mätning			Ej mätt under 2008
Kundnöjdhet – interna hyresgäster	ingen mätning			Ej mätt under 2008

Bilaga 11:4

Förslag på årsmål för 2009

Indikator	Årsmål 2008	Utfall 2008	Förslag på årsmål 2009
Andel barngrupper (1-3 år) med fler än 14 barn	minska	21,4 %	19,0 %
Andel barngrupper (4-5 år) med fler än 18 barn	minska	14,6 %	13,0 %
Andel behöriga förskolelärare	öka	43 %	43,5 %
Andel gymnasieelever med godkänt i alla kurser i slutbetyget vid vårterminens slut (exkl. IV-programmet)	öka	63 %	65 %
Andelen elever som uppnått kravnivån på de nationella proven i gymnasiet	öka	90 %	91 %

Slut- och återrapportering för Stockholms stads lokala investeringsprogram

Hösten 1997 avsatte riksdagen 5 400 mnkr till lokala investeringsprogram (LIP) för ekologisk hållbarhet. På uppdrag av kommunstyrelsen utarbetade stadsledningskontoret i slutet på 1997 en ansökan om statligt bidrag till Stockholms stads lokala investeringsprogram. Staden sökte 680 mnkr i stöd för sammanlagt 16 åtgärder. Regeringen beslutade den 4 februari 1998 att bevilja bidrag till 14 av dessa åtgärder med sammanlagt 635,1 mnkr inkl. administration i enlighet med förordning 1998:23 om statligt bidrag till lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället.

Den 30 november 2004 lämnades slutrapporten med dess bilagor in till Naturvårdsverket för slutlig behandling med kopior till Länsstyrelsen i Stockholms län och Institutet för Ekologisk hållbarhet, (IEH). Samråd inför slutrapportering skedde med Länsstyrelsen. Till slutrapporten bifogades revisorsintyg som utfärdats av Ernest & Young AB på uppdrag av stadens revisionskontor.

Naturvårdsverkets behandlade slutrapporten till slutgiltigt beslut om bidrag som fattades av det för ändamålet inrättade rådet för investeringsstöd. Beslut togs 15 februari 2006. Av det i stadens slutrapport begärda totalbeloppet 415,9 mnkr godkändes 409,9 mnkr vilket betyder att 64,5 procent utnyttjats. Beslutet innebar utbetalning av resterande 20 procent till samtliga drygt 230 delåtgärder samt återkrav på 6,0 mnkr i de fall där åtgärderna av någon anledning inte godkänts. De största återkraven avsåg det privata näringslivet och då främst av byggentreprenörer.

Staden reglerade omgående det överskjutande förskotterade beloppet om 98,2 mnkr till Naturvårdsverket. Därefter har en slutlig ekonomisk reglering av alla åtgärderna pågått till och med våren-sommaren 2007 med diarieföring i databasen DIALIP samt arkivering. Slut- och återrapportering för Stockholms stads lokala investeringsprogram, LIP, återfinns i bilaga 12.

Stockholms lokala investeringsprogram

Slutrapport

2004-09-30

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
BAKGRUND	6
ÅTGÄRDER OCH GENOMFÖRANDE	6
ÖKA KRETSLOPPSANPASSNINGEN	9
KRETSLOPPSSTADSDELAR (ÅTGÄRD 1)	9
<i>Stödfunktioner (åtgärd 1.1)</i>	10
Miljöbelastningsprofil	10
Kunskapssluss	11
Teknikupphandling och gemensam upphandling	17
<i>Stöd till utvecklings- och demonstrationsprojekt (åtgärd 1.2)</i>	27
Hammarby Sjöstad.....	28
Skärholmen	30
Östberga.....	33
<i>Incitament till bästa förslag (åtgärd 1.3)</i>	35
<i>Incitament till bästa byggnad (åtgärd 1.4)</i>	35
KRETSLOPPSANPASSADE TRANSPORTER (ÅTGÄRD 2).....	36
<i>Alternativa fordon och bränslen (åtgärd 2.1)</i>	36
<i>Elhybridfordon (åtgärd 2.2)</i>	37
<i>Tankstationer (åtgärd 2.3)</i>	37
<i>Infrastruktur för eldrivna fordon (åtgärd 2.4)</i>	38
BIOGAS UR AVLOPPSSLAM (ÅTGÄRD 3).....	39
FRÅN BORD TILL JORD (ÅTGÄRD 5)	40
EKONOMISKT UTFALL	40
EFFEKTIVISERA RESURSANVÄNDNINGEN	42
MEGAKUND – ENERGIEFFEKTIVISERING (ÅTGÄRD 6)	42
LYSDIODER I SIGNALANLÄGGNINGAR (ÅTGÄRD 7).....	43
UTHÅLLIG SLAMHANTERING (ÅTGÄRD 8)	43
OMHÄNDERTAGANDE AV VATTENVERKSSLAM (ÅTGÄRD 9).....	44
EKONOMISKT UTFALL	44
MINSKA SPRIDNINGEN AV MILJÖSKADLIGA ÄMNEN	45
MARKFÖRORENINGAR (ÅTGÄRD 10).....	45
<i>Klara sjö (åtgärd 10.1)</i>	46
<i>Kv Lyftkranen (åtgärd 10.2)</i>	47
<i>Hammarby sjöstad (åtgärd 10.3)</i>	47
<i>Gasverket (åtgärd 10.4)</i>	47
UPPTAGNING AV OLJEKABEL (ÅTGÄRD 12)	47
KVICKSILVERSANERING AV AVLOPP (ÅTGÄRD 13).....	48
EKONOMISKT UTFALL	50
STIMULERA FÖRÄNDRINGSPROCESSER	52
KRETSLOPPSTEAM (ÅTGÄRD 15).....	52
KRETSLOPPSPROJEKT (ÅTGÄRD 16)	53
EKONOMISKT UTFALL	60
ADMINISTRATION OCH UPPFÖLJNING (ÅTGÄRD 17)	61
EKONOMISKT UTFALL	62
Bilagor:	
Hemställan om förändringar som bifallits av regeringen (bilaga 1)	
Åtgärdsbilagor	

Sammanfattning

Stockholms stad beviljades 635,1 miljoner kronor av regeringen för att genomföra 14 åtgärder i det lokala investeringsprogrammet (LIP) med syfte att göra Stockholm till en mer långsiktigt hållbar storstad. Programmet genomfördes i huvudsak under perioden 1998-2002, men förlängdes i vissa delar till halvårsskiftet 2004. Arbetet genomfördes av såväl stadens förvaltningar och bolag, som dess invånare och privata näringsliv.

Den totala investeringsvolymen uppgick till 3 620 mkr, varav de miljörelaterade investeringarna uppgick till 1 729 mkr. Av det beviljade bidraget har 415,9 mkr eller 64 % utnyttjats.

Genomförandet av programmet har i huvudsak följt de ursprungliga planerna. I samband med de årliga verksamhetsrapporterna samt löpande har staden hos regeringen hemställt om förändringar i programmet. Förändringarna har främst avsett förlängningar av genomförandetiderna. I några fall har även projektens inriktning och omfattning ändrats samt bidragsmedel omfördelats mellan projekt. De genomförda förändringarna har godkänts av regeringen. Fyra av åtgärderna har av olika skäl avbrutits.

Åtgärderna, som genomförts av stadens förvaltningar, bolag, det privata näringslivet och invånarna, var indelade i följande fyra strategiska programområden.

- Öka kretsloppsanpassningen
- Effektivisera resursanvändningen
- Minska mängden miljöskadliga ämnen
- Stimulera förändringsprocesser

Sammanfattningsvis har programmet, med hänsyn taget till godkända förändringar och minskad omfattning, uppnått de mål som sattes upp i ansökan. De huvudsakliga mätbara miljöeffekterna sammanfattas i nedanstående tabell.

nr	Åtgärd/Enhet	Energi-omställning		Energihushållning			Trafik		Övrigt					
		El till förnyelsebar energi	Fjärrvärme till förnyelsebar energi	Minskat uttag av el	Minskad anv. av villaolja	Minskad anv. av fjärrvärme	Minskad användning av diesel	Minskad användning av bensin	Markåtgärder för biol. mångfald	Minskade utsläpp av tungmetaller P, N, K, PAH och olja till vatten	Omhandertagande av tungmetaller, olja, kresot mm	Omhandertagen kvicksilver	Ökad källsortering	Minskad mängd vatten till avlopp
		MWh/år	MWh/år	MWh/år	m ³ /år	MWh/år	m ³	m ³	ha	kg/år	ton	kg	ton/år	m ³ /år
1	Kretslopps-stadsdelar	604	79	10917	528	16916	20	3440	50	13,6			2616	50332
2	Kretslopps-anpassade transporter						36	9091						
3	Biogas ur avloppsslam						6000							
5	Från bord till jord (avbruten)		225							2415			250	
6	Megakund – energi-effektivisering			4787		16267								
7	Lysdioder i signal-anläggningar			5800				1,4		2				
8	Slamhantering (Åtgärden avbruten, ingen effekt redovisas)													
9	Vattenverksslam (Åtgärden avbruten, ingen effekt redovisas)													
10	Mark-föroreningar										1086*			
12	Oljekabel (Åtgärden avbruten, ingen effekt redovisas)													
13	Kvicksilver-sanering											277		
15	Kretslopps-team	Folkbildning												
16	Kretslopps-projekt	Folkbildning												

* Delprojekt 10.4 Lyftkranen ej inräknad, p.g.a. bristfälliga uppgifter i slutrapport

Programmet har under programperioden resulterat i 2047 årsarbeten och beräknas sysselsätta 187 personer heltid efter programperioden.

Totalt har 3 620 mkr investerats i miljörelaterade åtgärder, varav 1 729 mkr varit bidragsgrundande miljöinvesteringar. Av det beviljade bidraget om 635,1 mkr har 415,9 mkr eller 64 % utnyttjats.

Bakgrund

Hösten 1997 avsatte riksdagen 5 400 mkr till lokala investeringsprogram (LIP) för ekologisk hållbarhet. Stockholms stad sökte 680 mkr i stöd för sammanlagt 17 åtgärder. Regeringen fattade år 1998 beslut att bevilja bidrag till 14 av dessa åtgärder med sammanlagt 635,1 mkr i enlighet med förordning 1998:23 om statligt bidrag till lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället. De villkor som var förenade med regeringens beslut rörande genomförandet av programmet var i huvudsak följande:

- genomförandetiden omfattade perioden 1998-2000, senare förlängd till halvårsskiftet 2004
- bidragen skall utgöra en bestämd andel av projektens totalkostnad och med fastställda maxbelopp
- utbetalningar från staten görs i förskott med 80 procent av bidragsbeloppet
- återstående 20 procent utbetalas i efterhand, då hela programmet redovisats och godkänts
- för projekt som inte genomförs ska bidraget återbetalas
- Länsstyrelsens samtycke erfordras för åtgärder som genomförs av kommunen själv.

Därutöver skulle staden senast den 1 mars varje år rapportera till regeringen hur verksamheten har bedrivits under det föregående året.

Åtgärder och genomförande

Åtgärderna i Stockholms LIP var indelade i följande fyra strategiska programområden.

- Öka kretsloppsanpassningen
- Effektivisera resursanvändningen
- Minska mängden miljöskadliga ämnen
- Stimulera förändringsprocesser

De delar av Stockholms lokala investeringsprogram som beviljades bidrag innefattade 14 åtgärder varav tre var uppdelade i sammanlagt 12 delåtgärder. Åtgärderna kan delas upp i ett 220-tal konkreta projekt.

LIP innebar en bred samverkan mellan staden, dess näringsliv och medborgare. Vissa åtgärder utgick från stadsdelsförvaltningarna och genomfördes i direkt dialog med medborgarna och det lokala näringslivet. Ett flertal åtgärder genomfördes av fackförvaltningarna eller de kommunala bolagen. Vidare har insatser riktats brett till de tre s.k. kretsloppsstadsdelarna – Hammarby Sjästad, Skärholmen och Östberga. I dessa stadsdelar har staden stött miljöinvesteringar genom utvecklings- och demonstrationsbidrag, teknik- och gemensamma upphandlingar, kunskapsspridning, bedömning av miljöbelastning samt tävlingar för att stimulera till nytänkande och utveckling.

Vartefter som programmet genomfördes förändrades förutsättningarna för verksamheten samtidigt som händelser inträffade som vid tiden för ansökan och beslut inte kunde förutses. Staden har därför under hand hos regeringen hemställt om att få genomföra förändringar i programmet och i enskilda åtgärder. Ändringsförslagen har lämnats dels i samband med de årliga verksamhetsrapporterna, dels löpande. Förändringarna är i huvudsak: 1) förlängning av

genomförandetiden, 2) ändrad inriktning och omfattning, 3) omfördelning mellan projekt samt 4) ändrad finansieringsgrad. I flertalet fall har regeringen bifallit stadens förslag. I de fall förslagen avslagits har projektägaren fått omprioritera verksamheten och anpassa projektet till de gällande förutsättningarna eller avbryta projektet. En sammanställning av regeringen godkända förändringar redovisas i bilaga 1.

Sammanfattningsvis har programmet, med hänsyn taget till godkända förändringar och minskad omfattning, uppnått de mål som sattes upp i ansökan. De huvudsakliga mätbara årliga miljöeffekterna sammanfattas i nedanstående tabell.

nr	Åtgärd/Enhet	Energi-omställning		Energihushållning			Trafik		Övrigt					
		El till förnyelsebar energi	Fjärrvärme till förnyelsebar energi	Minskat uttag av el	Minskad anv. av villaolja	Minskad anv. av fjärrvärme	Minskad användning av diesel	Minskad användning av bensin	Markåtgärder för biol. mångfald	Minskade utsläpp av tungmetaller P, N, K, PAH och olja till vatten	Omhändertagande av tungmetaller, olja, kreosot mm	Omhändertagen kvicksilver	Ökad källsortering	Minskad mängd vatten till avlopp
		MWh/år	MWh/år	MWh/år	m ³ /år	MWh/år	m ³	m ³	ha	kg/år	ton	kg	ton/år	m ³ /år
1	Kretslopps-stadsdelar	604	79	10917	528	16916	20	3440	50	13,6			2616	50332
2	Kretslopps-anpassade transporter						36	9091						
3	Biogas ur avloppsslam						6000							
5	Från bord till jord (avbruten)		225							2415			250	
6	Megakund – energi-effektivisering			4787		16267								
7	Lysdioder i signal-anläggningar			5800				1,4		2				
8	Slamhantering (Åtgärden avbruten, ingen effekt redovisas)													
9	Vattenverksslam (Åtgärden avbruten, ingen effekt redovisas)													
10	Mark-föroreningar										1086*			
12	Oljekabel (Åtgärden avbruten, ingen effekt redovisas)													
13	Kvicksilver-sanering											277		
15	Kretslopps-team	Folkbildning												
16	Kretslopps-projekt	Folkbildning												

* Delprojekt 10.4 Lyftkranen ej inräknad, p.g.a. bristfälliga uppgifter i slutrapport

Vid beräkning av den minskade miljöbelastning som åstadkommits genom åtgärderna har man i första hand utgått ifrån uppmätta värden på resursförbrukning före och efter åtgärden. Då mätdata saknats från tiden före och/eller efter genomförandet, har beräkningarna utgått

från bl.a. effektuppgifter. Åtgärdsägarna har där detta varit möjligt använt sig av Miljöbelastningsprofilen och angivit de effektparametrar som ingått i den ursprungliga ansökan. Dessa effekter har sedan omräknats till att passa den nya rapporteringsmallen från Naturvårdsverket.

Åtgärderna i LIP har skapat 2047 årsarbeten under programperioden 1998-2004. Därtill har 187 heltidsarbeten skapats som kommer att fortsätta efter att LIP avslutats. Sysselsättningseffekterna har oftast varit svåra att beräkna, speciellt vad gäller effekter efter projekttiden. Vid beräkning av de direkta sysselsättningseffekterna såväl under som efter projekttiden har man i första hand utgått ifrån den faktiska utfallet. De indirekta effekterna har uppskattats genom schablonberäkning utifrån aktuella investerings- och lönekostnader.

Nedan redovisas hur verksamheterna bedrivits i de enskilda åtgärderna och delåtgärderna samt vilka resultat som uppnåtts. En ekonomisk översikt ges också över kostnader, statsbidrag och bidragsandel.

Projektredovisningen följer indelningen i de fyra strategiska programområden som ligger till grund för investeringsprogrammet.

Öka kretsloppsanpassningen

Inom detta programområde rymdes projekt där ett helhetsgrepp tagits på miljö- och kretsloppsfrågorna inom en stadsdel, ett kvarter eller en bestämd process, t ex avfallshantering och transporter. Den ökade kretsloppsanpassningen innebär att ekologiskt hållbara helhetslösningar skapas inom de samhällssektorer som använder den största delen av alla resurser, såsom byggande och boende, transporter och resande samt avfalls- och avloppshantering. Åtgärderna inom programområdet var följande:

- *Kretsloppsstadsdelar (1)*
- *Kretsloppsanpassade transporter (2)*
- *Biogas ur avloppsslam (3)*
- *Från bord till jord (5)*

Kretsloppsstadsdelar (åtgärd 1)

Syftet med projektet var att påbörja arbetet med kretsloppsanpassningen av tre stadsdelar, Hammarby Sjöstad, Skärholmen och Östberga genom ett stort antal pilotprojekt – projekt som bidrar till att utveckla och ta fram fungerande helhetslösningar för en mer hållbar livsstil. Målet var att miljöprestandan i det nyproducerade Hammarby Sjöstad skulle bli dubbelt så bra som det som normalt tillämpats vid nyproduktion. I miljonprogramsområdena Skärholmen och Östberga skulle miljöprestandan bli 30 procent bättre.

De *Stödfunktioner (åtgärd 1.1)* som tillämpades inom ramen för åtgärden var:

- *Miljöbelastningsprofil*
- *Kunskapsluss*
- *Teknikupphandling*
- *Gemensam upphandling*

Inom projektet Kretsloppsstadsdelar erbjöds investerare även möjlighet till *Stöd till utvecklings- och demonstrationsprojekt (åtgärd 1.2)* för att pröva och visa upp system och teknik som på sikt bedöms kunna nå ett kommersiellt genombrott. Därutöver ingick två åtgärder för att stimulera nytänkande och sprida kunskap om miljöanpassad ombyggnad och nybyggnad, *Incitament till bästa förslag (åtgärd 1.3)* samt *Incitament för bästa byggnad (åtgärd 1.4)*. LIP-kansliet har under hela programperioden aktivt utnyttjat stödfunktionerna och de övriga delåtgärderna för att stimulera de lokala aktörerna att genomföra miljöförbättrande investeringar.

I Hammarby Sjöstad inleddes planeringsprocessen genom en bred projektgrupp i samverkan alla nyckelaktörer såväl inom den kommunala förvaltningen som det privata näringslivet. Stockholm Energi (Senare Birka och Fortum), Stockholm vatten, gatu- och fastighetskontoret, Skafab (senare renhållningsförvaltningen), miljöförvaltningen och byggherrarna enades kring att försöka i möjligaste mån knyta ihop kretsloppen enligt en modell (Hammarbymodellen) som åskådliggör energi-, vatten-, avfallsflödena för området.

I Skärholmen bildades en arbetsgrupp bestående av representanter för fastighetsägare, entreprenörer, gatu- och fastighetskontoret, stadsdelsförvaltningen m. fl. intressenter. Gruppen tog fram ett visionsprogram för Skärholmen och lämnade förslag på projekt och lösningar att genomföra enligt LIP.

Inom Östberga bildades, såsom i Skärholmen, en lokal arbetsgrupp bestående av representanter för fastighetsägare, entreprenörer, gatu- och fastighetskontoret, stadsdelsförvaltningen m. fl. intressenter. Även denna grupp utvecklade projektförslag att genomföra med stöd från LIP.

Sammanfattningsvis har samtliga miljömål uppnåtts helt eller delvis i Hammarby Sjöstad, med undantag från målen avseende byggnadernas energieffektivitet och vattenanvändningen. I Skärholmen och Östberga nåddes inte miljö- och sysselsättningsmålen för hela området, då miljöinvesteringar ej genomförts i planerad omfattning. De huvudsakliga skälen till den minskade investeringsviljan hos nyckelaktörerna, de kommunala bostadsbolagen, var de förändrade politiska ägardirektiven om dels högre avkastningskrav, dels försäljning av bostadsbeståndet, som beslutades efter valet 1998. Trots att målen inte alltid uppnåtts lokalt har ett stort antal av delprojekten inom åtgärden Kretsloppsstadsdelar generat omfattande miljöbesparingar utöver de som åstadkommit lokalt i Hammarby Sjöstad, Skärholmen och Östberga.

Åtgärden har genererat 1575 årsarbeten under programperioden samt beräknas resultera i 160 bestående jobb. Dessutom har åtgärden påskyndat utveckling och spridning av nya mer miljöanpassade produkter och system.

Nedan beskrivs resultaten från de olika delåtgärderna inom åtgärden Kretsloppstadsdelar.

Stödfunktioner (åtgärd 1.1)

Miljöbelastningsprofil

Inom delåtgärden Miljöbelastningsprofil har ett nytt dataprogram (Miljöbelastningsprofiler eller MBP) utvecklats och tillämpats för att beräkna, följa upp och visa miljöbelastningen för olika investeringsalternativ. MBP har gjort det möjligt att med nyckeltal beskriva miljöbelastningen på såväl individ- och hushållsnivå som på fastighetsnivå och områdesnivå. Genom programmet har miljöbelastningen kunnat beskrivas i en struktur som omfattar dels helheter, som t.ex. hela eller delar av Hammarby sjöstad, dels olika verksamhetsområden på en sådan detaljeringsnivå att berörda aktörer givits möjlighet att följa och redovisa miljöbelastningen inom sina verksamhetsområden.

MBP innehåller relevanta och uppdaterade miljödata. En beräkningsmetod för energibalanser som uppfyller EUs krav ingår. En ekonomimodul som behandlar kombinationerna miljöbelastning, produktions- och driftskostnader i ett företags- och samhällsekonomiskt perspektiv har utvecklats och kopplats till modellen. MBP har utformats med ett enhetligt och funktionellt användargränssnitt för indata och resultatredovisning. Som ett led i kvalitetssäkringsarbetet har kvalitetsaspekterna granskats i ett licentiatarbete för Kungliga tekniska högskolan.

MBP har använts dels som stöd inför val av miljöinvesteringar i kretsloppsstadsdelarna, dels för uppföljningen av åtgärdernas miljöeffekter. Miljöbelastningsprofilen har tillämpats i följande sammanhang:

- Definition av referensnivån för Hammarby sjöstad
- Måluppfyllelsen för Hammarby sjöstad
- Underlag för tävlingen Incitament för bästa byggnad
- Bedömning av tävlingsförslagen för bästa byggnad
- Nulägesbeskrivning för Östberga och Skärholmen
- Bedömning av förslagen i åtgärd Incitament till bästa förslag
- Utvärdering av ansökningar om bidrag till utvecklings- och demonstrationsprojekt i de tre kretsloppsstadsdelarna
- Analys av miljöbelastning från alternativa materialtransportsätt för logistikprojekten i Hammarby sjöstad
- Beräkningsmetod för Miljöhuset inom ramen för projektet www.klokainvesteringar.nu
- Den kontinuerliga uppföljningen av LIP-projekt
- Slutrapportering

Miljöbelastningsprofilen har gjorts och görs tillgänglig för såväl fastighetsförvaltare som konsulter lokalt och nationellt. Seminarier och utbildningar har anordnats för att sprida programmet till såväl Stockholms stads bolag och förvaltningar som externt.

Miljöeffekterna av delåtgärden Miljöbelastningsprofil ger stora miljöbesparingar, genom att den tillför nödvändig kunskap för att välja miljömässigt optimala investeringslösningar. Genom att programmet gjorts tillgängligt nationellt ger åtgärden positiva miljöeffekter även utanför Kretsloppsstadsdelarna. Effekterna är dock svåra att mäta.

Delåtgärden har genererat totalt 12,9 årsarbeten under projekttiden. Den största delen består av arbete för konsulter och inhyrda experter. Effekten efter programperioden beräknas bli 2,6 heltidsanställningar.

Kunskapssluss

Genom Kunskapsslussen har kunskap samlats in och förmedlats till olika målgrupper i kretsloppsstadsdelarna. Aktiviteterna har främjat informationsinhämtning samt utbyte av information och erfarenheter mellan olika utvecklingsprojekt och stöttat andra delar av LIP genom att bereda mark för investeringar, påverka attityder och stimulera förändringsprocesser.

Sammantaget har ett femtiotal olika aktiviteter och projekt av olika omfattning genomförts i form av seminarier, studieresor och kunskapssammanställningar.

Aktiviteterna har anordnats vartefter som det uppstått önskemål från målgrupperna i kretsloppsstadsdelarna samt vartefter som LIP-kansliet bedömt att det funnits behov av kunskapshöjande insatser på olika områden.

Totalt har minst 1 900 personer deltagit i seminarier eller andra aktiviteter – ej inräknat personer som tagit del av skriftlig information, information på webben eller medverkande konsulter och experter.

En slutsats är att samverkan mellan investeringar och informations-/kunskapsinsatser har varit en av de viktigaste framgångsfaktorerna i Stockholms LIP. Investeringar kommer inte till stånd utan förarbete och kunskapsstöd, och det tar tid att sälja in förändringar även om de på sikt leder till förbättringar både ekonomiskt och miljömässigt.

Nedan följer en uppräknning av samtliga aktiviteter som genomförts inom ramen för Kunskapsslussen.

PCB-problematik vid ombyggnad och renovering

PCB i fogmassor – Seminarium om hur man utför inventeringar, provtagningar och analyser av fogmassor som innehåller PCB. Målgruppen var laboratorier, konsulter och entreprenörer samt ansvariga och handläggare på miljökontoren i landets kommuner. Anordnades i samarbete med Projektet PCB i byggnader inom Byggsektorns Kretsloppsråd, SABO AB och Naturvårdsverket. Totalt ca 50 deltagare.

Fogmassor med PCB – Seminarium om sanering av fogmassor med PCB. Målgruppen var fastighetsägare, konsulter och entreprenörer samt ansvariga och handläggare på miljökontor i landets kommuner. Anordnades i samarbete med Projektet PCB i byggnader inom Byggsektorns Kretsloppsråd och Svenska Fastighetsägareförbundet. Totalt ca 65 personer.

Isolerglas med PCB – Seminarium om PCB i isolerrutor. På seminariet presenterades det arbete som pågår i Norge för att omhänderta PCB-haltiga isolerglas. Anordnades i samarbete med Projektet PCB i byggnader inom Byggsektorns Kretsloppsråd och Fastighetsägareförbundet, Glasbranschföreningen, Svensk Planglasförening och Naturvårdsverket. Totalt ca 50 deltagare.

PCB-sanering – Checklistor och mallar för administrativa föreskrifter har tagits fram i samarbete med bl a Byggsektorns Kretsloppsråd för att underlätta för fastighetsägare att handla upp sanering. Dokumenten finns tillgängliga via internet.

PCB hund – Projekt som gått ut på att testa en hund som utbildats vid Statens Hundskola, för PCB-inventering av fastighetsbestånd. Hunden har provats under olika förutsättningar samtidigt som prover på fogmassor och mark har tagits ut. Dokumentation från projektet har publicerats på Internet. Projektet har genomförts i samarbete med fastighetsägare i Skärholmen, Statens Hundskola och Byggsektorns kretsloppsråd.

PCB upphandling – Skrift med administrativa föreskrifter, beskrivningar och checklistor utarbetad tillsammans med Byggsektorns kretsloppsråd, Svensk Byggtjänst och Naturvårdsverket. Skriften finns tillgänglig på www.sanerapcb.nu.

Miljöinfocentret i Hammarby Sjöstad

Transparenta hus – Studieresa till Tyskland i syfte att konsolidera beställargruppen och få till stånd miljöanpassning av miljöinformationshuset/kretsloppsnoden i Hammarby Sjöstad. Deltagare var byggherrar, arkitekter samt tekniskt och energimässigt kunniga personer från kretsloppsbolagen i Stockholm. Totalt deltog 23 personer.

Miljöinformationsstrategi – Studieresa till ett antal informationsprojekt i London samt föreberedande seminarium om ett miljöinformationscenter i Hammarby Sjöstad. Arbetet genomfördes av Stockholm Vatten tillsammans med olika intressenter från Stockholms stad. På resan deltog 11 personer.

IT-applikationer

IT i byggnader I – seminarium i samverkan med Bygghälsorådet om hur IT kan komma till användning i bostäder och kontor. 70 deltagare.

IT i byggnader II – Seminarium om datorisering av fastigheter med erfarenheter vad gäller tillämpningar och framtida möjligheter. Målgruppen var byggherrar, byggföretag, konsulter, kommunala handläggare m fl. Seminariet anordnades i samarbete med Bygghälsorådet och SABO. Totalt ca 45 deltagare.

IT & miljö – Seminarium/brainstorming som ett försök att i högre grad få in miljöapplikationer i IT-satsningar som planerades. De 10 deltagarna utgjordes av designers, landskapsarkitekter, forskare och förvaltare.

Miljöanpassad byggteknik i andra länder

Miljöanpassad bygg- och infrastrukturteknik – Seminarium anordnat i samarbete med Sveriges Tekniska Attachéer, med information om vad som görs i USA, Japan, Frankrike, Storbritannien och Tyskland inom miljöanpassad bygg- och infrastrukturteknik. Seminariet samlade 60 deltagare.

Miljöanpassat byggande i omvärlden – En fortsättning av seminariet ”Miljöanpassad bygg- och infrastrukturteknik”. Seminarium och workshop anordnat i samarbete med Sveriges Tekniska Attachéer. Fokus på Nederländerna samt en fördjupad studie på Tyskland. Målgruppen förvaltare och byggherrar och antalet deltagare var 50 stycken.

Om- och nybyggnationer – Studieresa till ombyggnadsprojektet Holly Street och nybyggnadsprojektet Millennium Village i London. Målgrupp: förvaltare och tjänstemän. 17 deltagare.

Informationsutbyte Nya Zeeland – Videokonferens med medverkan av David Weinstein, vd för Nya Zeelands Energy Efficiency and Conservation Authority om deras Energy Saver Fund och andra energibesparingsprogram inom bostadssektorn. Åhörare var representanter för Stockholm stad, beställare inom byggsektorn, myndighetsrepresentanter och politiker. Temat för konferensen var erfarenhetsutbyte kring teknikupphandling och utveckling- och demonstrationsprojekt. Totalt cirka 20 deltagare.

Transparenta hus & stadsbondgård – Studieresa till Tyskland för att öka intresset för användandet av nya teknik som var tänkt att teknikupphandlas bland annat för en planerad (men sedermera ej realiserad) stadsbondgård. Deltagare från gatu- och fastighetskontoret och bygg- och dagligvaruhandelsföretag.

Solenergi

Solcellsteknik – Seminarium om användning av solceller generellt samt om tillämpningar som lämpar sig för svenska förhållanden. Nederländska, finska och svenska exempel presenterades. Kostnadsläget och teknikens framtida möjligheter diskuterades. Seminariet samlade 20 deltagare.

Solvärme i byggnader – seminarium inför upphandling av solvärmeteknik riktad till byggherrar och förvaltare. 35 deltagare.

Solenergitillämpningar – En kortkurs i olika solenergitillämpningar i byggnader för att ge arkitekter, projektörer m fl ökad kunskap om teknikens möjligheter och begränsningar. Totalt deltog 12 personer.

Solceller i stadsbebyggelse – en presentation av teknikläge, ekonomi och applikationer riktad till byggherrar, förvaltare samt stadens tjänstemän. 20 deltagare.

Solceller för elproduktion – Broschyr.

Vitvaror

Tvätt- och torkutrustning i flerbostadshus – Broschyr.

Belysning

Miljöanpassad belysning – seminarium och utställning om miljöanpassade lösningar för flerbostadshus. Sju utställare, 35 deltagare.

Belysning – Presentation av Energimyndighetens programkrav för belysning. Aktiviteten, som samlade 50 deltagare, riktade sig till byggherrar, förvaltare och tjänstemän.

Belysning i flerbostadsfastigheter – Utbildningsserie. Programkrav, riktlinjer samt råd och tips för belysning i flerbostadshus har tagits fram i samarbete med olika aktörer. Bygg- och bostadsföretag i kretsloppsstadsdelarna deltog.

Belysning i flerbostadshus – Broschyr.

Markanvisningstävlan

Markanvisningstävlan – Seminarium om Karlstadsprojektet, kv Kikaren, riktad till 20 byggherrar och tjänstemän på Stockholms gatu- och fastighetskontor.

Markanvisningstävling – Förstudie i syfte att få fram ett generellt underlag att använda vid tävlingar samt en modell för uppföljning av genomförandeprocessen.

Energieffektiva fönster

Fönster i nybyggnation – Seminarium där man presenterade möjligheter till miljö- och energivinster genom att se energieffektiva fönster i byggnaden ur ett helhetsperspektiv. 30 deltagare.

Energieffektiva fönster – studiebesök hos Telgebostäder samt seminarium med 20 deltagare.

Energieffektiva fönster – Information om resultat från den gemensamma upphandlingen av fönster i Hammarby Sjöstad. Målgruppen var fönstertillverkare, byggherrar, förvaltare och tjänstemän. 25 deltagare.

Välisolerade fönster bidrar till bättre miljö – Broschyr framtagen i samarbete med Energimyndigheten.

Agenda 21 och sociala aspekter på miljöfrågor

Gårdsten-Bergsjön – En studieresa med 5 deltagare till Göteborg med projektledarna för några av stadens kretsloppsprojekt för att få stöd, inspiration och handfasta idéer i det fortsatta arbetet.

Sociala projekt med miljöprofil – Studieresa till projekt i Skåne och Köpenhamn, där socialt och miljömässigt arbetet drivs integrerat. Resan riktade sig till förvaltare, fastighets-skötare, socialkuratorer och arbetsförmedlare i Skärholmen och Östberga. Totalt deltog 28 personer.

Integration & miljö – Seminarium i syfte att stimulera sektorsövergripande samverkan mellan integrations- och miljöarbete. Målgrupperna var fastighetsförvaltare, kommunala tjänstemän och politiker och ideella föreningar. Seminariet anordnades i samarbete med miljöförvaltningen, Stockholms stads Agenda 21-nätverk och integrationsförvaltningen. Goda exempel presenterades från bland annat Dalen, Bergsjön och LIP-projekt i Skärholmen. Totalt drygt 100 deltagare.

Ett hållbart Skärholmen – Workshop om miljöanpassning av Skärholmen riktat till lokala förvaltare, tjänstemän och politiker samt boende. Totalt 30 deltagare.

Hur får man människor att leva mer miljövänligt – Broschyr med goda exempel från LIPs kretsloppsprojekt.

Idétävlingen "Växthus för kreativa idéer"

Miljöanpassning – ett idéseminarium om 60- och 70-talsområden som del i upptakten till tävlingen "Växthus för kreativa idéer" (se Incitament till bästa förslag). Målgruppen var presumtiva tävlingsdeltagare, byggherrar, förvaltare, konsulter samt stadens tjänstemän. 50 deltagare.

Tävlingen "Växthus för kreativa idéer" – Prisutdelning och juryns presentation av de åtta belönade förslagen för tävlande, byggherrar och politiker. 80 deltagare.

Vatten – tappvatten, avlopp och dagvatten

Tappvattensystem – Seminarium om miljöanpassade materialval i tappvattenledningar. Seminariet hade bland annat fokus på koppar i tappvattenledningar. Anordnades i samarbete med Bygghälsorådet och med 150 deltagare. I anslutning till seminariet togs även en skrift fram med titeln *Kopparflödet måste minska*. Det är svårt att säga vilket inflytande seminariet och skrifterna hade, men i Stockholms Miljöprogram från 2003 står skrivet att "Koppar ska undvikas i nya tappvattensystem."

Extremt snålspolade toaletter – Marknadsöversikt över extremt snålspolande och urinsorterande toaletter samt urinaler för avskiljning av klosettvattnet. Marknadsöversikten togs fram av Swedenviro genom ett samarbete mellan Stockholm stad, Coalition Clean Baltic, Ekokultur, Falu kommun, Hedemora kommun, Konsumentverkets testlab, Stockholm Vatten, Sycon Teknikkonsult samt Södertälje kommun.

LOD broschyr – Informations- och inspirationsskrift riktad till ägare av flerbostadshus och småhus om lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) med metoder och goda exempel från både stadsmiljöer och villaområden. Broschyren, som har rubriken "Ta hand om ditt vatten", togs fram i samarbete med gatu- och fastighetskontoret.

Hållbar nybyggnation

Nybodahöjden – Seminarium där man följde upp resultaten av projekten i Nybodahöjden – de första projekten som följt Stockholms stads program för ekologiskt byggande och energieffektiva, sunda hus. Med hjälp av Kungliga Tekniska Högskolan genomfördes en uppföljande studie av programmets funktion och påverkan på områdets miljöanpassning ur ett helhetsperspektiv. Studien samordnades med övriga pågående uppföljningar av Nybodahöjden genomförda i regi av gatu- och fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret och Stockholms Byggmästareförening. Resultatet presenterades på ett seminarium för ett 30-tal deltagare samt i form av en rapport.

Information till småhusägare

Småhus i Skärholmen – Informations- och kunskapsöverföring till 500 småhusägare i Skärholmen på temat energieffektiviseringar och teknik. Målgruppen var småhusägare som beviljats investeringsbidrag inom ramen för Utveckling- och demonstrationsprojekt (delåtgärd 1.2). Kunskapen spreds genom skriftlig information, seminarier och personlig rådgivning. Informationsinsatsen bidrog till att 236 småhusägare valde att investera totalt 13 miljoner kronor i energieffektiv teknik. Miljöeffekterna redovisas inom utvecklings- och demonstrationsprojekten.

Hållbara transporter

Bilpool i Hammarby Sjöstad – syftade till att främja etablerandet av bilpooler. De konkreta resultaten av projektet var en bemannad utställning med en bilpoolsbil och informationsmaterial i Glashuset, en skärmställning samt konkreta förslag på strategier för att främja tillväxten av bilpooler i Hammarby Sjöstad. Projektet utgjorde en del av ett regionalt pilotarbete kring hållbart resande som bedrivs i samverkan mellan Stockholms, Tyresö, Huddinge och Botkyrka kommuner.

Avfall

Avfallshantering – Studiebesök i Västerås för lokala förvaltare och tjänstemän i Skärholmen. 17 deltagare.

Miljöanpassad betonganvändning

Betonggolv – Seminarium där nya tekniker att anlägga betonggolv respektive betongbjälklag presenterades offentligt för första gången. Tekniken minskar mängden cement i betongen

avsevärt samtidigt som tillsatsämnen blir överflödiga. Betongindustrins representanter deltog i seminariet som samlade 30 deltagare.

Övergripande informationsinsatser

LIP-veckan – En seminarievecka anordnades hösten 2002 under rubriken ”Stockholms miljö – 4 år och 635 miljoner kronor senare”. Seminarieveckan var tänkt som en levande presentation av programmets resultat och som ett komplement till den skriftliga slutrapporteringen. Drygt 15 seminarier och studiebesök drog över 200 deltagare och medverkande från hela landet. Dessutom anordnades en särskild LIP-utställning i Hammarby Sjöstads miljöinfocenter GlashusEtt.

LIPs hemsida ingår också i Kunskapssluss. På hemsidan samlas dokumentation från samtliga LIP-projekt. Informationen kommer att finnas tillgänglig där även efter det att LIP Stockholm avslutats. Hemsidan har en svensk och en engelsk version.

Miljöeffekterna av Kunskapsslussens aktiviteter är inte mätbara, men aktiviteterna medverkar till att skapa förutsättningar för miljöanpassning och effektivisering inom områdena ny- och ombyggnation. I den mån projekten bidragit till konkreta miljöeffekter redovisas dessa under andra rubriker inom Stockholms LIP.

Kunskapsslussen har genererat totalt 8,6 årsarbeten under programperioden. Den största delen består av arbete för konsulter och inhyrda experter. Näst störst del av sysselsättningen avser LIP-kansliets insatser. En mindre del har tillfallit servicenäringar såsom reseföretag och konferensanläggningar. Expertmedverkan som finansierats av andra aktörer är inte medräknad. Kunskapsslussen har vidare genererat indirekta sysselsättningseffekter om totalt 4,6 årsarbeten under programperioden. Beräkningen baserar sig på de (långt räknat) 8 363 timmar som deltagarna i olika aktiviteter lagt ned dividerat med en schablon för ett årsarbete motsvarande 1 800 timmar. Personer som tagit del av skriftlig information eller webbinformation är ej inräknade.

Två bestående sysselsättningstillfällen har skapats inom ramen för Hammarby Sjöstads miljöinfocenter GlashusEtt. LIPs hemsida drivs vidare inom ramen för Stockholms stads miljöcentrum för företag på cirka 5% av en heltidstjänst.

Teknikupphandling och gemensam upphandling

Teknikupphandlingarna syftade till att genom samordning av beställarkrav och upphandlings- och informationsaktiviteter tidigarelägga teknikutveckling och marknadsintroduktion av miljöanpassad teknik. Teknikupphandlingar har initierats inom områden där teknisk och/eller ekonomisk samt marknadsmässig utvecklingspotential med en gynnsam miljöeffekt kunnat identifieras. Ett omfattande informations- och teknikinventeringsarbete har genomförts, för att utreda beställarintresse samt möjligheter till teknikutveckling inom olika teknikområden.

Sammanlagt initierades ett trettiotal teknikupphandlingar varav 21 genomfördes. Beställargruppen har i några fall tvingats lägga ner upphandlingen, då kraven inte uppnåtts av

leverantörerna. Flertalet upphandlingar har fått en fortsättning utanför ramen för LIP inom stadens organisation eller genom samverkan med Energimyndigheten, Boverket, Vägverket eller annan nationell aktör.

Genom att öka inköpsvolymerna och samordna beställarkrav syftar gemensam upphandling till att pressa priser, förbättra prestanda samt öka efterfrågan och utbud av de produkter som är bästa val på marknaden ur energi-, miljö- och kvalitetssynpunkt. Ett tiotal gemensamma upphandlingar initierades varav 7 genomfördes.

Erfarenheterna från upphandlingarna har använts i det fortsatta informations- och upphandlingsarbetet inom ramen för webbprojektet www.klokainvesteringar.nu.

Totalt har minst 2000 beställarrepsentanter deltagit i upphandlingarna – ej inräknat personer som tagit del av skriftlig information, information på webben eller medverkande konsulter och experter.

Teknikupphandling och gemensam upphandling har resulterat i att nya tekniska lösningar utvecklats och prövats, samt att befintlig miljöanpassad teknik kommit till användning i kretsloppsstadsdelarna, i övriga Stockholm och landet. Beställarsamverkan kring kravställande och upphandling har utgjort ett effektivt verktyg som utnyttjar marknadskrafterna för att driva på utvecklingen.

Nedan följer en uppräknin g av de aktiviteter som genomförts inom ramen för Teknikupphandling och Gemensam upphandling.

Avfall

Källsortering – Teknikupphandlingsprojektet omfattade en bred förstudie samt tekniktävlingar och informationsspridning i samverkan mellan berörda nyckelaktörer. Projektet var från början uppdelat i två projekt (Insamlingsystem för farligt avfall och förpackningar respektive Insamlingsfordon för hushållsavfall) men under projektets gång integrerades de båda projekten till att omfatta ett teknikupphandlingsprojekt.

Fem deltävlingar genomfördes, där kravspecifikationerna togs fram av beställarna/intressenterna:

- 1) Fastighetsnära insamling av farligt avfall och elektriskt och elektroniskt avfall (EEA)
- 2) Bullerdämpad insamling av glas
- 3) Det optimala soprummet - fastighetsnära insamling av sorterat avfall
- 4) Intelligent sophämtning - IT-applikationer för avfallsinsamling
- 5) Visioner om avfallsinsamling - för ett förutsättningslöst och kreativt helhetstänkande

Totalt lämnades 32 tävlingsbidrag in. Fyra vinnare utsågs i två av deltävlingarna, och ytterligare åtta bidrag belönades av juryn. Projektets bidrag till minskad miljöbelastning bedöms till ökad källsortering om 2354 ton/år. Bland annat utifrån projekterfarenheterna har Stockholms stad under programperioden fattat beslut om att införa fastighetsnära källsortering.

Belysning

Inomhusbelysning i flerbostadshus – Programkrav, riktlinjer samt råd och tips för energieffektiv inomhusbelysning togs fram i samarbete med Energimyndigheten och representanter för bygg- och bostadsföretag verksamma i kretsloppsstadsdelarna. Programkraven ligger till grund för och en utbildningsserie för olika aktörer inom branschen. Programkraven har använts vid gemensam upphandling av inomhusbelysning för gemensamma utrymmen i fastigheterna i kretsloppsstadsdelarna och i övriga delar av landet.

Park- och gatubelysning – Teknikupphandling av energieffektiv belysning har resulterat i utveckling av en ny energieffektiv belysningsarmatur (SeLUX) som uppfyller mycket höga krav på energieffektivitet. Projektet ledde inte till tecknande av ett ramavtal men har ändå resulterat i upphandlingar som givit en årlig elbesparing (utöver den som redovisas under Utvecklings- och demonstrationsprojekt) av 2120 MWh i Stockholm inom programperioden.

Bränsleceller i bostadsfastigheter

Bränsleceller – Genom en teknikupphandling har två bränsleceller med fastoxidteknik (SOFC) kontrakterats av två beställare SBC och JM. Ett omfattande förberedelsearbete inför installation i Hammarby Sjöstad har genomförts av beställarna. Leveransen har dock försenats på grund av tekniska problem hos tillverkaren Fuel Cell Technologies i Kanada. Ny leveranstid är satt till oktober 2004. Ett forskningsprojekt kring bränslecellerna har initierats med stöd från Energimyndigheten.

Den direkta miljöeffekten av de beställda pilotanläggningarna består i en övergång från fjärrvärme och elproduktion till lokalt producerad el och värme med biogas som bränsle till bränslecellerna. De vinnande bränslecellerna har en beräknad avgiven effekt (värme och el) om 10 kW vardera. Projektet ger därmed en elbesparing om 59 MWh per år och en omställning från fjärrvärme till biogas om 78,7 MWh/år. Anläggningarna bedöms ha ett stort utvecklings- och demonstrationsvärde.

Energieffektiva fönster

Energieffektiva fönster – En gemensam upphandling av energieffektiva fönster har genomförts. Arbetet med framtagande av kravspecifikationer och anbudsförfarande avslutades 1999, då ett avropsavtal undertecknades mellan byggherrarna i Hammarby sjöstad och leverantörerna Överrums och Skellefteå Snickeri Central. Avtalet innebar en kraftig prissänkning av energieffektiva fönster (U-värde lägre än 1,0) till samma kostnadsnivå som standardfönstret (U-värde 1,6). Upphandlingen har lett till prispress även hos andra fönsterleverantörer, och till att merparten av alla fönster i Hammarby Sjöstad har mycket god energiprestanda. Projektet har drivits i samverkan med Energimyndigheten. I projektgruppen ingick representanter för HSB, NCC, Peab, SBC, Skanska, Svenska bostäder och Familjebostäder. Miljöeffekten av projektet beräknat på de två första byggetapperna i Hammarby Sjöstad (fönsterarea 40 000 m² med U=1,0 jämfört med normalt U-värde om 1,6) blev sammantaget 2160 MWh minskat årligt uttag av fjärrvärme.

Energieffektiv nybyggnad

Dubbelglasfasader – En teknikupphandling av dubbelglasfasad har genomförts med beställare från Skanska, KF och Stockholm Vatten. Genom upphandling av en dubbelglasfasad i Hammarby Sjöstads miljöinfocenter Glashuset har tekniken med tvåskiktsfasad och naturlig ventilation för transparenta byggnader introducerats på den

svenska marknaden. En preliminär driftutvärdering tyder på att dubbelglaskonstruktionen fungerar väl och ger en betydande energibesparing och komforthöjning i byggnaden.

Då dubbelglasfasaden visas som en del av GlashusEtts permanenta utställning når information om denna teknik ett stort antal besökare. Tekniken i GlashusEtt har bemötts positivt från besökare såväl som media. I ett längre perspektiv förväntas den ökade kännedomen om dubbelglassystem medföra att energieffektiv teknik implementeras i byggandet av glasfasader.

Energieffektiv ombyggnad

Daghem – En teknikupphandling har genomförts kring miljöanpassning av eluppvärmda förskolor vid ombyggnad. En förskola i Skärholmen har använts som referens- och testobjekt i projektet. Det vinnande anbudet innebär en halvering av miljöbelastningen och dessutom ett bättre inneklimat. Erfarenheterna från upphandlingen utnyttjas vid ombyggnad av förskolor. Teknikupphandlingen har resulterat i en direkt elbesparing om 108 MWh per år. Projektet har bedrivits i nära samverkan med Energimyndigheten.

Effektiva Småhus i Skärholmen – Projektet inleddes med en energiinventering av hus i Skärholmen för att se vilka möjligheter till miljöförbättringar som var möjliga. Därefter initierades en teknikupphandling, men man lyckades inte få ihop tillräckliga beställarvolymerna för att åstadkomma teknikupphandling med prispress. Gemensam upphandling genomfördes i begränsad omfattning. Effekterna redovisas under Utvecklings- och demonstrationsprojekt (åtgärd 1.2).

Installationsteknik

Behovsstyrd ventilation – En teknikupphandling av teknik för behovsstyrd ventilation genomfördes i samarbete med Energimyndigheten. Resultaten från teknikupphandlingsprojektet har nyttjats i flera olika projekt i Hammarby Sjöstad och övriga Stockholm. Produkter och erfarenheter från projektet används även i ett pågående internationellt EU-projekt (Reshyvent). Behovsstyrd ventilation har under 2003 installerats i 25 lägenheter på Lilla Essingen. Som referens används en likadan byggnad men med vanlig frånluftsventilation. Upphandlingen har resulterat i en årsbesparing av fjärrvärme-energi motsvarande 28 MWh samt till en elbesparing om 7 MWh.

Energieffektiva tappvattenkranar – Tävlingsdelen i teknikupphandlingen avslutades i december 2002 då vinnare offentliggjordes. Det vinnande förslaget från Gustavsberg Vårgårda är mer energieffektivt än befintliga armaturer. En patenterad återfjädringsmekanism som begränsar flöde och temperatur minskar ofrivillig bortspolning när man släpper blandarhandtaget. Duschblandaren hade försetts med en automatisk dränering av slang och duschhuvud. Syftet var att minska risken för legionellatillväxt då vatten inte blir stående i rumstemperatur under längre tid. Inom ramen för förslaget har två nya patent sökts. Projektet har drivits i samverkan med Energimyndigheten som även utfärdat ett sk nollseriestöd till beställare av vinnararmaturen. Enligt uppgift från Gustavsberg Vårgårda har 15.000 armaturer sålts fram till december 2003. Projektet har resulterat i minskat uttag av 242,3 MWh el, 464,6 MWh olja och 1696,1 MWh fjärrvärme.

Handdukstorkar – En handdukstork som inte kräver någon energi för att torka textilier togs fram i projektet, som bedrevs i samverkan med Energimyndigheten. Avsikten var att

produkten, som endast fanns som prototyp, skulle vidareutvecklas. Idag är det dock högst osäkert huruvida den kommer att serietillverkas. Handdukstorkar med behovsstyrning har installerats i Hammarby sjöstad. Allt fler produkter med någon form av behovsstyrning eller energibesparande funktion är på väg in på marknaden. Upphandlingen resulterade i elenergibesparingen 5 MWh/år.

Lägenhetsvisa fjärrvärmecentraler – Tekniken erbjuder fördelar som underlättar individuell mätning och eliminerar risken för legionellabakterier i flerbostadshus. Konceptet lägenhetsvisa fjärrvärmecentraler har intresserat många beställare och ett antal pilotanläggningar har uppförts. Energimyndigheten har under 2003 beviljat stöd för ett demonstrationsprojekt med 25 lägenheter. Miljöeffekten från projektet består i ett minskat årligt behov av fjärrvärme om 56 MWh.

Värmepumpar – Den inventering/förstudie av frånluftsvärmepumpars funktion i flerbostadshus som gjordes under 2001 har rönt stort intresse, men förutsättningarna för en teknikupphandling bedömdes dock inte vara tillräckligt goda. Informationsspridning kring projektet har genomförts, som resulterat i energibesparingar hos fastighetsägare med 283 MWh fjärrvärme, 13 MWh el och 28 MWh olja.

Växlare & ventiler – En förstudie visade att teknikupphandling avseende värmeväxlare och ventiler inte var motiverat på grund av redan påbörjade initiativ och utvecklingsprojekt. Informationsspridning kring projektet har genomförts.

Smartare värmereglering – En teknikupphandling startade under våren 2002. Beställargruppen tog i samråd med experter fram en kravspecifikation och utlyste en tävling i juni 2002. Ett antal tävlingsbidrag inkom och efter att juryn/beställargruppen gjort ett urvalsarbete gick några av dessa vidare till provning. Ingen vinnare kunde dock utses då inte alla skall-krav var uppfyllda. Men en beställare, AP-fastigheter, var intresserad av en av lösningarna och denna fältprovades i kv Sonetten i Solna. Projektet beräknas ge en årlig värmebesparing med 15% i fastigheten vilket innebär ett minskat fjärrvärmeuttag om 75 MWh/år. Projektet har drivits i samverkan med Energimyndigheten.

IT-applikationer

Energibalansprogram för byggnader (MEBY) – En beställargrupp med byggherrar och fastighetsförvaltare initierade en teknikupphandling av energiberäkningsmodell för energieffektiva sunda flerbostadshus. Syftet var att få fram ett dataprogram som simulerar brukarpåverkan och som ger byggare och förvaltare bättre information om miljöriktiga åtgärder i fastigheterna. Tanken var att utveckla alternativ till befintliga energiberäkningsmodeller, som bättre tar hänsyn till brukarperspektiv och är anpassade för individuell användning av projektören vid nybyggnation. En inledande tekniktävling startade i januari 2002. Efter anbudsutvärdering beslöt beställarna att inte låta något bidrag genomgå testning. Man bedömde att önskemålen i kravspecifikationen inte kunde uppnås.

Arbetet drivs vidare inom ramen för Boverkets nyinrättade Energiråd, som fungerar som rådgivare inför översynen av byggreglerna (BBR) och inför implementeringen av EUs direktiv om byggnaders energiprestanda (2002/91/EG). Kravspecifikation som togs fram inför upphandlingen utgör ett värdefullt grunddokument i det fortsatta arbetet med energieffektivisering av byggnader. Energimyndigheten, Boverket, Formas (f d Byggnadsrådet), Lunds universitet, stadsbyggnadskontoret, gatu- och

fastighetskontoret, SBUF, Sveriges fastighetsägareförbund, Skanska och NCC har medverkat i projektet.

IT-system – Upphandlingen har lett till att ett lokalt intranät för Hammarby Sjöstad har byggts för hela Sickla Udde och delar av Sickla Kaj. Upphandling av lokala nät i Skärholmen och Östberga har inte genomförts då man ville avvakta resultaten från insatserna i Hammarby Sjöstad. En lokal portal med samhälls- och miljöinformation för Hammarby Sjöstad har inrättats. Portalen drivs i samverkan mellan fastighetsägarna, staden och kretsloppsbolagen. Projektet har bidragit till den generellt sett höga kunskapsnivån kring miljöfrågor i Hammarby Sjöstad. Projektet beräknas ge en genomsnittlig resurseffektivisering inom energianvändning, vattenanvändning, återbruk, återvinning och transporter om 10% i Hammarby Sjöstad. I siffror innebär projektet en årlig besparing av 660 MWh el, 1155 MWh fjärrvärme, 330 MWh bensin och 35 332 m³ vatten samt en ökad källsortering med 81,6 ton i Hammarby Sjöstad.

Smartahus-funktioner – På initiativ av byggherrar och fastighetsägare gjordes en förstudie kring möjligheterna till teknikupphandling av smartahus-teknik i fastigheter. På grund av svårigheten att hitta teknik inom området med tydligt resursbesparande effekt, utöver den som redan teknikupphandlats inom LIP, inleddes ingen ny upphandling. Information om resultaten från förstudien har spridits till byggherrar och förvaltare inom Stockholms stad och nationellt (se Kunskapssluss).

System för individuell mätning – Teknikupphandlingen har resulterat i att tre nya system för individuell mätning och kostnadsfördelning av energi och vatten har utvecklats och upphandlats. I beställargruppen ingick Familjebostäder, JM, SCB, PEAB, NCC, Stockholmshem, HSB, Svenska Bostäder, Skanska Bostäder och Hyresgästföreningen. Kravspecifikationen som fastställdes i januari 1999 omfattade mätning av värme, varmvatten, el, kallvatten och gas. Sammanlagt 500 lägenheter i Hammarby Sjöstad har idag någon form av individuell mätning. Dessa system ger en sammanlagd årlig energibesparing om 718 MWh och tillika vattenbesparing om 11.800 m³ i Hammarby Sjöstad. Upphandlingen har genomförts i samverkan med Miljöteknikdelegationen.

Miljöanpassad betonganvändning

Betongmarksten – Genom teknikupphandlingen har nya typer av mer miljöanpassad betongmarksten utvecklats. Miljöbelastningen är lägre främst tack vare lägre cementhalt och mer återvunnet material. Gatu- och fastighetskontoret har belagt parkeringsfickor och vägvagnsnitt med den vinnande betongmarkstenen. Den minskade energibesparingen som projektet bidragit till uppgår till 56 MWh el och 0,9 MWh olja per år.

PCB-problematik

PCB-sanering – Miljöförvaltningen i Stockholm samt fogentreprenörer och fastighetsägare har under året tagit fram en förenklad upphandlingsmall med kravspecifikationer som stöd till förvaltarorganisationer och fastighetsägare. Se även under Kunskapssluss.

PVC i elmateriel

PVC-fri elutrustning – Ett utredningsarbete inför en eventuell gemensam upphandling initierades av byggherrar i Hammarby Sjöstad med syfte att få fram PVC-fri elutrustning till

bättre priser. En kravspecifikation färdigställdes och en djupgående marknadsanalys av produktionen av elrör (s k VP-rör) genomfördes. En riktad gemensam upphandling av PVC-fria VP-rör planerades under våren 2001 med målet att drastiskt sänka priserna. Denna kunde dock inte kunnat genomföras, då prisbild och kemikalieinnehåll i produkterna inte varit acceptabla. Arbetet fortgick med att identifiera leverantörer som kan uppfylla kraven på både pris och produkt. Projektet avslutades med ett slutseminarium, där frågeställningarna dryftades mellan marknadens aktörer.

Solenergi

Solceller – Teknikupphandlingen har lett till utveckling och demonstration av byggnadsintegrerade solceller i Sverige. Totalt har ca 60 kW solceller installerats i Hammarby Sjöstad. Anläggningarna är de första i sitt slag i Sverige där solceller har varit med under hela byggprocessen. Utvärdering av anläggningarna visar på en god funktion med lyckade integreringslösningar. Projektet har resulterat i en omställning från konventionell elproduktion till förnyelsebar produktion motsvarande 40 MWh el per år.

Solvärme – Teknikupphandlingar initierades för såväl stora solfångaranläggningar i flerfamiljshus och kommersiella byggnader som för elvärmda småhus i samarbete med Formas, International Energy Agency och Energimyndigheten. Bristande beställarintresse hos större fastighetsägare ledde till att teknikupphandlingen för stora system avbröts. En begränsad upphandling av solfångare för tappvattenuppvärmning genomfördes dock av Svenska Bostäder. Upphandlingen av villasystem ledde till utveckling av en ny serietillverkad ”folksolfångare” med god prestanda i förhållande till priset. 1500 anläggningar har installerats. Upphandlingen har givit en sammanlagd årlig elenergiomställning om ca 3 GWh. För Stockholms del innebar projektet en omställning av 210 MWh el till förnyelsebar energiproduktion.

Transporter

Biogasfordon – Efter att en förstudie i samarbete med Energimyndigheten inleddes en upphandling som beslöts genomföras integrerat med gemensam upphandling av elfordon och en förnyad upphandling av etanolfordon. (se Etanolfordon och elfordon nedan) Upphandling inleddes med att samla en beställargrupp och ta fram av en kravspecifikation. Upphandlingsvolymen blev sammanlagd 15 000 fordon av vilka 14 000 var etanolfordon (tidigare etanolfordonsupphandlingar inräknade). Den sammanlagda besparade mängden bensin vad gäller biogas- och elfordonen blev 667,5 m³ per år. Miljöeffekten för etanolfordonen redovisas under åtgärd 2.1 Alternativa fordon nedan.

Biogasfärja – Utveckling av båttrafik mellan norra Hammarbyhamnen, Hammarby Sjöstad och centrala Stockholm bedömdes kunna bli ett miljöanpassat och attraktivt komplement till kollektivtrafiksystemet. Projektets syfte var att bidra till att öka användningen av biogas för att därigenom minska miljöbelastningen. En gemensam upphandling av konstruktionsritning och upphandlingsunderlag för en biogasfärja med tillhörande pontonbrygga genomfördes av ett konsortium med Stockholms stad, Lidingö stad, Nacka kommun, AP-fastigheter, HSB, KF, NCC, Skandia fastigheter och Telegrafberget. Upphandling av själva färjan och bryggan har ännu inte kunnat ske på grund av osäker finansiering och juridiska komplikationer. En politisk överenskommelse om finansiering (utan stöd från LIP) av ett pilotprojekt har träffats inom Stockholms stad. Gatu- och fastighetskontoret har givits i uppdrag att genomföra projektet vad gäller Stockholms stads insatser.

Elfordon – Upphandlingen genomfördes integrerat med teknikupphandlingen av biogasfordon i samverkan med Energimyndigheten.

Etanolbilar – En gemensam upphandling genomfördes, som en fortsättning av teknikupphandlingen av etanolbilar (se Ågärd 2.1 Alternativa fordon), i avsikt att utöka beställargruppen, och samla de ca 4 000 köpare som krävdes för att Ford (vinnare i teknikupphandlingen) skulle starta produktionen. Leveranserna startade senhösten 2001. Inom programperioden för Stockholms LIP har mer än 14 000 etanolbilar levererats inberäknat effekterna av den utökade etanolbilsupphandlingen inom biogas och elfordonsupphandlingen (se ovan). Bensinbesparingen nationellt inom programperioden redovisas under Alternativa fordon nedan.

Transportlogistik – Gatu- och fastighetskontoret ansvarade för en omlastningscentral (logistikcenter) för byggmaterialtransporter inom Hammarby Sjöstad i syfte att säkra de uppsatta produktionsmålen, minska miljöbelastningen samt skapa en trivsammare boendemiljö för dem som redan flyttat in i området. En teknikupphandling av trafikledningssystem genomfördes med stöd från LIP. Genom systemet har transportarbetet för byggleveranserna effektiviserats i området med närmare 90%.

En teknikupphandling genomfördes även för att skapa ett logistikcenter för boende och verksamma i Hammarby Sjöstad. Syftet var att minska utsläppen från transporter samt öka servicenivån för boende, näringsliv och stadsdelsanknuten verksamhet i området. En beställargrupp med representanter från handel, lokala företag, stadsdelsförvaltningen i Hammarby Sjöstad samt byggherrar har arbetat fram kravspecifikationen för teknikupphandlingen. Till vinnare utnämndes Home Department AB, som öppnade logistikcentret i november 2002. Miljöeffekterna från projektet är fortfarande marginella då endast ett fåtal boende och verksamma i Hammarby Sjöstad hittills utnyttjat den upphandlade tjänsten. Den framtida effekten på kort sikt beräknas bli ca 10 m³ minskat behov av bensin per år.

Vatten – tappvatten, avlopp och dagvatten

Dagvattenrening – Ny dagvattenteknik har utvecklats genom en teknikupphandling i samverkan mellan Stockholms gatu- och fastighetskontor, Vägverket och Stockholm Vatten. Ett antal pilotanläggningar har anlagts i Hammarby Sjöstad, Farsta och vid Essingeleden. Utvärdering av anläggningarna och de premierade filterbrunnarna har genomförts med gott resultat.

Projektet har mottagits mycket positivt såväl i media samt från VA-branschen i stort med många studiebesök. Anläggningarna har också rönt internationell uppmärksamhet. Beräknat på ett dagvattenflöde om 3000 m³/år reducerar den upphandlade anläggningen utsläppen av tungmetaller och miljögifter till recipienten enligt nedanstående tabell.

Ämne	Minskade utsläpp (kg)	Ämne	Minskade utsläpp (kg)	Ämne	Minskade utsläpp (kg)
Cd	0,0017	Ni	0,0765	Tot-N	4,68
Cu	0,373	Zn	2,34	Olja	4,455
Cr	0,147	Tot-P	1,485	PAH	0.0058

Matavfall & avloppsvatten – En teknikupphandling med inledande tekniktävling gällande system för separat uppsamling av matavfall och avloppsvatten från klosetter initierades av en beställargrupp där bl.a. Stockholm Vatten och Skanska ingick. Totalt inkom 15 tävlingsförslag varav tre gick vidare till en detaljerad utvärdering med laboratorieprovning av nyckelkomponenter under våren 2002. Tre pristagare utsågs. Systemet som vann tekniktävlingen är ett vakuumsystem för uppsamling av klosettavloppsvatten och matavfall via avfallskvarn. Under hösten 2002 påbörjades arbetet med att finna en samarbetspartner för en provinstallation. Detta har ännu inte skett inom tidsramen för LIP-projektet.

Reningsverksteknik – Teknikupphandlingen inleddes hösten 2000 under ledning av Stockholm Vatten. Upphandling av expertstöd genomfördes under 2001. Kravspecifikationer har tagits fram för bättre metoder inom reningsverksteknik vad gäller aeroba och anaeroba processer, membranteknik, mätfunktioner samt informationsteknologi. Upphandling av provanläggningar i Hammarby Sjöstad genomfördes under 2002.

Ett lokalt avloppsreningsystem med den teknikupphandlad spetsteknologi uppfördes i Hammarby Sjöstad. Projektets första etapp omfattade ett demonstrationsprojekt i fullskala för att använda och utvärdera ny teknologi inom avloppsvattenbehandling och slambehandling. Det nya reningsverket har blivit ett utvecklings- och utvärderingscentrum för avloppsrening regionalt och nationellt. Projektet har även rönt stort internationellt intresse. Miljöeffekterna redovisas i åtgärd 1.2 Stöd till utvecklings- och demonstrationsprojekt.

Vitvaror

Gasspisar – Byggherrar och andra intressenter startade en gemensam upphandling av gasspisar under februari 2000. En kravspecifikation togs fram och anbudsförfarandet genomfördes. Leveransavtal undertecknades i mars 2001 med IGF Energigas AB. 520 st pisar har levererats till Hammarby Sjöstad vilket resulterat i en minskad elanvändning på 268 MWh per år. Ingående byggherrar har varit Familjebostäder, NCC Bostad, HBV, Svenska Bostäder, SBC Bo, Peab, Skanska, HSB och JM.

Minibarar – En förstudie, som behandlade energi-, ljud- och kostnadsaspekter gällande minibarer på hotell, visade att energibesparingspotentialen var för liten för att motivera den ökade kostnaden som energieffektivare teknik skulle ge. Informationsspridning har skett kring resultatet av studien.

Kyl & frys – Kravspecifikation för gemensam upphandling av kyl/frys/sval färdigställdes under år 2000. Projektets syfte var att bidra till att öka spridningen av de energieffektivaste vitvarorna på marknaden genom gemensam upphandling. En beställargrupp med samtliga byggherrar i Hammarby Sjöstad inklusive ett antal stora fastighetsförvaltande företag bildades.

Gemensam upphandling av A-klassade frys- och kylskåp visade sig dock svårt att genomföra. Vid en första anbudsförfrågan saknades seriösa anbud. Därför beslöt beställargruppen att låta en omarbetad förfrågan gå ut. Men även denna anbudsförfrågan med sex månaders anbudstid lämnades utan intresse. Det visade sig att beställargruppen och de potentiella anbudsgivarna redan hade omfattande och komplicerade centralavtal eller andra överenskommelser som man inte ville bryta/omförhandla. Trots att projektet inte lett till någon nämnvärd prispress bedöms projektet medverkat till att så gott som samtliga kyl- och frysskåp installerade i Hammarby

Sjöstad är A-klassade. Miljöeffekten redovisas under Utvecklings- och demonstrationsprojekt (åtgärd 1.2).

Tvätt & tork i fastigheter och lägenheter – Projektet omfattar tvätt- och torkutrustning i såväl gemensamma tvättstugor som lägenheter i samband med ny- och ombyggnation av fastigheter. En kravspecifikation togs fram på initiativ av representanter för NCC, Skanska, Peab, HBV, Svenska Bostäder och Familjebostäder, men på grund av bristande intresse från byggherrarna har upphandling inte genomförts. Kravspecifikationen har dock legat till grund för en inköpsrekommendation, som utnyttjats av byggherrar och som finns tillgänglig på LIP-kansliets och Energimyndighetens hemsidor.

Förutom de ovan nämnda teknik- och gemensamma upphandlingarna har ett omfattande arbete i form av teknikinventeringar, marknadsbedömningar och beställarsamordning bedrivits för att initiera och genomföra upphandlingarna.

Samtliga insatser inom åtgärden Stödfunktioner har gjorts offentligt tillgängliga lokalt, nationellt och, i begränsad omfattning, även internationellt genom seminarier, publikationer, nyhetsbrev och Internet. Viktiga hörnstenar i kunskapsspridningen har varit dels LIP-kansliets hemsida www.stockholm.se/lip dels www.klokainvesteringar.nu. Samtliga rapporter, tävlingshandlingar, kravspecifikationer har publicerats på www.stockholm.se/lip, medan en mera interaktiv kunskapsbank skapats genom projektet [klokainvesteringar.nu](http://www.klokainvesteringar.nu) som riktar sig till byggherrar, fastighetsägare, förvaltare, arkitekter och konsulter.

På webbplatsen www.klokainvesteringar.nu finns två verktyg: Miljöhuset och Produktlistan.

Miljöhuset innehåller en referensdatabas med olika miljöförbättrande åtgärder, som kan genomföras i den aktuella fastigheten. I Miljöhuset beräknas miljöpåverkan med utgångspunkt i fastighetsdriften, dvs för behov av el, värme, gas och vatten. Resultatet presenteras i form av ett miljöindex för utsläpp till luft, mark och vatten samt skillnaden i driftkostnad mellan det aktuella huset och aktuellt hus efter åtgärd/åtgärder). I Produktlistan hittar användaren den bästa tekniken och kontaktvägar till leverantörer för ett 50-tal olika produktgrupper som rör fastigheter, transporter och kontor. Kriterierna för produkterna har i första hand satts utifrån programkrav, krav vid teknikupphandling eller gemensam upphandling.

Med hjälp av Miljöhuset och Produktlistan kan användaren räkna ut sina energikostnader och bedöma olika åtgärders inverkan på ekonomi och miljö samt ställa dem i relation till olika leverantörers erbjudanden på marknaden. Besökaren hittar också information i form av produktkrav, sparpotentialer och råd inför investering.

Stockholms stad förvaltar och utvecklar idag webbplatsen. Utvecklingsarbetet utgår från användarnas synpunkter och sker i samråd med beställare samt intresseorganisationer såsom Föreningen Sveriges Energirådgivare, Fastighetsägarförbundet och Svenska Kommunförbundet. Sidan har utvecklats i samarbete även med Konsumentverket, Naturvårdsverket, Energimyndigheten och Miljöstyrningsrådet.

Stöd till utvecklings- och demonstrationsprojekt (åtgärd 1.2)

Samtliga fastighetsägare och övriga investerare i Hammarby Sjöstad, Skärholmen och Östberga erbjöds möjlighet att ansöka om utvecklings- och demonstrationsbidrag från LIP för miljöåtgärder. För att ansökan om stöd skulle beviljas inom åtgärden Utveckling och demonstrationsprojekt skulle höga miljökrav uppnås. Exempelvis var kravet på energieffektivitet vid nybyggnad att U_m skall vara högst 0,23 för den färdiga byggnaden och att fönstren har ett U-värde lägre än 1,1.

Generellt kan man säga att aktörerna varit mycket kostnadskänsliga vad gäller miljöinvesteringar. Byggherrarna ansåg att läge och ”lyx” betalar sig bättre än miljöanpassning och energieffektivitet. Ett hinder som man stött på är även den tekniska osäkerheten inför ny teknik. Man ville, LIP-stödet till trots, inte investera i oprövade lösningar på grund av rädsla att drabbas av höga framtida underhållskostnader. Som anledning till varför projekt ej genomförts anger projektägarna också att man inte hunnit genomföra projekten inom föreskriven tid. Vissa har också upplevt att kraven på redovisningar av genomförda åtgärder varit så betungande att man hellre avstått bidragen.

Stödet till åtgärden har handlagts enligt regeringens riktlinjer för LIP-bidrag. Investerarna ansökte på förhand om bidrag till planerade investeringar. LIP-kansliet sammanställde ansökningarna och vidarebefordrade dem till regeringen som gav sitt godkännande. Därefter fick fastighetsägarna besked. Bidraget betalades ut i förskott med krav på återbetalning om inte åtgärden genomfördes enligt respektive ansökan och de villkor som formulerats i enlighet med LIP-förordningen och regeringens bidragsbeslut. För att få rekvirera bidrag krävdes att projektägaren först undertecknat ett avtal med Stockholms stad. Nedan redovisas de investeringsprojekt som beviljats stöd inom åtgärden Utvecklings- och demonstrationsprojekt inom respektive stadsdel.

Totalt har 108 utvecklings- och demonstrationsprojekt beviljats bidrag. Projekten, miljöinvesteringen och bidraget fördelas på stadsdelarna enligt tabellen nedan:

Stadsdel	Antal beviljade projekt	Antal genomförda projekt	Miljö-investering (mkr)	Utnyttjat LIP-bidrag (tkr)
Hammarby Sjöstad	48	37	373,0	101553,8
Skärholmen	48	34	63,0	8452,8
Östberga	12	8	22,5	5840,4
Summa	108	79	458,5	115847,0

Sammanlagt har aktörerna redovisat investeringar i Utvecklings- och demonstrationsprojekt omfattande drygt 591,2 miljoner kronor varav 458,5 miljoner varit miljörelaterade. Det slutliga bidraget kom att omfatta 115,8 miljoner kronor eller 25,3 % av de miljörelaterade investeringarna.

Den redovisade miljönyttan utgörs av främst minskad elanvändning i bostadshus och lokaler motsvarande 5 700 MWh/år, minskat årligt uttag av fjärrvärme med 1 138 MWh samt en ökad produktion och rening av biogas för fordonsdrift och matlagning. Den ökade produktionen av biogas har genom investeringar i nya anläggningar medfört en minskad fjärrvärmeanvändning i reningsverket med 5 GWh/år. De redovisade miljövinsterna utgör endast en del av den verkliga effekten då aktuella inkomna uppgifter från projektägarna i många fall varit bristfälliga, och bara säkerställda data redovisas i slutrapporten.

Hammarby Sjöstad

Nedan redovisas genomförandet av de insatser som aktörerna beviljades bidrag för i Hammarby Sjöstad:

- Behovsstyrd ventilation
- Biogas (gasrening och lager)
- Biogas i Hammarby sjöstad
- Biogasspisar
- Boendestyrt inneklimat (FTX)
- Bränslecell i Miljöinfocentret
- Cykelrum med enkel dörrmanövrering
- Distributionsnät för biogas, installation av spisar i bostadshus
- Energieffektiv belysning i fastigheten
- Energieffektiv belysning i lgh
- Energieffektiv närvarostyrd belysning
- Energieffektiva fönster
- Energieffektiva handdukstorkar
- Energieffektiva handdukstorkar m komplettering
- Energieffektiva Vitvaror
- Energieffektivt klimatskal
- Energisnåla tvättmaskiner med automatisk tvättdosering
- Erosionsskydd, strandpark på sickla udde
- Extra isolering i yttervägg
- Fönster1.0 och Isolering i ytterväggar
- Fördelningsmätning
- Golvvärme
- Halogenfria elledningar _ kablar
- Heliostater
- Impregnerat virke ersätts av miljövänliga alternativ
- Insamlingsplatser för farligt avfall
- Kloka hus och kluriga lägenheter med Svenska Bo.
- Lokalt reningsverk - Avloppsrening i Hammarby sjö
- Lågenergiarmaturer i fasta armaturer
- Lågenergiarmaturer i lägenheterna
- Lågenergiarmaturer i ytter- och innerbelysning
- Materialtransport på bandbrygga - Hammarby
- Miljövänliga fogmassor
- Mobil sopsug

- Mättnings- och debiteringssystem
- Närvarostyrd belysning
- Projekt Kretsloppsnod -Miljöinfocenter
- PVC-fria apparater i elektriska system
- Rening av trafikdagvatten- Sickla udde
- Rening trafikdagvatten Sickla kaj tom Mårtensdal
- Rörelsestyrd belysning
- Servicegalleria
- Sjöstadskapellet
- Solceller
- Solenergi för ateljeannexet
- Solfångare
- Solstommen
- Solstommen, komplettering solskydd
- Sopsug
- Säkerställande av biogastillgången till H Sjöstad
- Timer- och temperaturstyrda motorvärmare
- Tvätt- och torkutrustning i lägenheter
- Upphandling av gång- och cykelbro i rostfritt stål
- Uppsamling av regnvatten till bevattning och vattenkonst
- Vegetationsbeklädnad av bjälklag
- Värmeåtervinning ur avloppsvatten
- Yttre belysning av lågenergityp

Följande åtgärder beviljades stöd men har inte genomförts inom programperioden eller av någon anledning inte redovisats så att bidrag kan godkännas.

- Biogasmack vid Henriksdal
- Bränslecell i Hammarby Sjöstad
- Byggtransporter med vägfärja i Hammarby sjöstad
- Centraldammsugare med maxbegränsning av antalet samtida användare
- Delproj utveckling personbåttrafik H Sjö-Centrala Stockholm
- Fasadintegrerade solceller Kv 8, Sickla Kaj
- Gröna kablar
- Individuell fördelning av kostnader för värme och
- Individuell mätning av Biogas i Hammarby Sjöstad
- Individuell mätning och fördelning av kostnader
- Kloka hus & kluriga lägenheter med JM
- Levande filter
- Sedumtak
- Servicestation för båtar med biogasdrift
- Vegetationsbeklädnad av tak
- Ventilationsdrift m utetempgiv. o. Behovsstyrning
- Värmeåtervinning ur avloppsvatten

Projektägarna har även sökt bidrag för insatser som inte beviljats. Bland annat har man sökt stöd men fått avslag för installation av vägghängda toaletter, frontlösa badkar, trägolv istället för plastgolv, klinker i stället för plastmattor i badrum, betongplattor eller grus istället för asfalt på gångvägar mm. Som motiv till ansökan har bl.a. man angett att investeringarna är miljörelaterade, samt att om man kan få bidrag för dessa åtgärder kan man även tänka sig satsa på mer oprövade lösningar. Ansökningar om bidrag för att några av de nyanlagda parkeringsplatserna skulle upplåtas till bilpool har också avslagits. Ett flertal av dessa åtgärder har genomförts utan bidrag.

Många av fastigheterna i Hammarby Sjöstad var inte inflyttade förrän i slutet av 2003 varför relevant driftsstatistik från många av fastigheterna och hela området saknas. Bedömningen av åtgärderna har i de fall tillförlitliga uppgifter saknats gjorts utifrån uppgifter från respektive projektägare om bland annat installerade effekter. Den verkliga miljöeffekten överträffar den nedan redovisade då endast säkerställda resultat tagits med i redovisningen.

- Minskad elanvändning 3 960 MWh/år
- Minskat uppvärmningsbehov mer än 1 138 MWh/år
- Effekterna av biogasspisarna beror på brukarnas användning. Det är en övergång från el till en förnyelsebar resurs
- Miljöinfocentret "Glashuset" är fortfarande i en intrimningsfas avseende den egna driften. Då alla system är i full funktion förväntas en låg energianvändning för driften av fastigheten.
- Inom biogasproduktionen har värmebesparande åtgärderna totalt gett en minskning av energianvändning med 5 GWh per år.
- Minskade utsläpp av zink och lösningsmedel från den rostfria Apatebron.

Byggherrarna i Hammarby Sjöstad skall enligt gällande avtal med Stockholms stad lämna in driftsstatistik två år efter slutbesiktningen. I slutet av 2005 bör man därför ha relevanta uppgifter på stadsbyggnadskontoret.

Skärholmen

Följande projekt beviljades bidrag:

- Automatisk styr och reglerutrustning för ventilationsfläktar
- Bergbana i Skärholmen
- Byte av elvärme till fjärrvärme
- Förtida utbyte av kyl o frysar inom fastighetsbestånd i Skärholmen
- Bättre värmeisolering i ytterväggar
- Elanläggning
- Energibesparing allmänna utrymmen
- Nyproduktion i Skärholmen
- Energieffektiv belysning i källare och tvättstuga
- Energieffektivisering i småhus i Skärholmen
- Energisnåla fläktar
- Energisnåla vitvaror
- Extra isolerad byggnad
- PVC-fria apparater i elektriska system

- Rörelsedetektorstyrd belysning i förråd
- Fönster med u-värde 1,0
- Förtida utbyte av befintlig tvättmaskinspark mot energieffektivare
- Inköp av tre eldrivna transportmopeder
- Kretsloppsanpassad avfallshantering på Skärholmstorget
- Lillholmsskolan Skärholmen
- Lokalt omhändertagande av dagvatten
- Lågenergiarmatur i allmänna utrymmen
- Mera Vatten i Skärholmen
- Ombyggnad av friliggande tvättstuga
- Taylor-Dunn eldrivet arbetsfordon
- Upprustning belysning Tallholmen
- Vattendistribution och mätning
- Ytterbelysning Furuholmens samfällighet
- Ytterbelysning Lindholmen SFF, radhusområde
- Ytterbelysning på kommunikationstomt

Följande åtgärder beviljades stöd men har inte genomförts inom programperioden eller av någon anledning inte redovisats så att bidrag kan godkännas.

- Uppgradering av fönster Ekholmsskolan (Hus B) Skärholmen
- Individuell mätning av värme & varmvatten
- Källsortering, område 343. Skärholmen
- Ny reglerutrustning i undercentral
- Skärholmens gymnasium
- Styr och reglersystem
- Tilläggsisolering av fönster
- Ombyggnad och upprustning av bibliotek, kv. Måsholmen
- Vattendistribution och mätning
- Vision Skärholmen
- Västerholmsskolan (Hus A, B, D) Skärholmen
- Österholmsskolan (Hus A, B, C) Skärholmen

I Skärholmen har många projekt stannat av då hyresgästerna bildat bostadsrättsföreningar inom allmännyttans fastighetsbestånd. Avgörande för att miljöinvesteringar ej genomförts i förväntad omfattning var också, enligt de kommunala bolagen, ägardirektivet om högre avkastningskrav som beslutades 1998.

JM fick bidrag till nyproduktion av bostäder inom Skärholmen med målet att nå samma krav som nybyggnationen i Hammarby Sjöstad. De nya byggnaderna blev klart energieffektivare än motsvarande referensbyggnad. Halogenfritt elmaterial installerades men visade sig inte kosta mer än motsvarande ordinarie sortiment varför beviljat bidrag aldrig nyttjades. A-klassade kyl och frysskåp har köpts in, något som många fastighetsägare normalt inte gör, då de inte ser någon vinst i merkostnaden. Energibesparingen kommer ju hyresgästerna, inte fastighetsägaren, tillgodo.

Ett lyckat projekt var Svenska Bostäders ombyggnad av en friliggande tvättstuga där man

- Minskat vattenanvändningen från 13,5 till 9,5 m³/dygn
- Minskat andelen varmvatten från 45 % till 10 % av den totala vattenanvändningen
- Ökat tvättkapaciteten med 70%
- Infört fördosering av miljö- och allergianpassade tvättmedel
- Trots kapacitetsökningen ökade elanvändningen med endast 3%

Stockholms skolfastigheter (Sisab) sökte och beviljades bidrag på 3,4 miljoner kronor för uppgradering av fönster på flera skolor i Skärholmen. Motivet var att minska uppvärmningsbehovet och få mindre kallras samt en bättre ljudkomfort i skolorna. Endast ett projekt har blivit genomfört under projektperioden, tyvärr var uppföljningen samt slutrapporten så bristfällig att bidrag inte kan betalas ut. Orsaken till att Sisab inte fullföljt projekten fullt sägs bero på omorganisationer inom företaget.

Några samfälligheter har bytt ytterbelysning på kommunikationstomter där man valt energieffektivare armaturer med bättre ljusspridning. De har även satsat på införande av individuell mätning av energianvändning och vatten som bedömts ge en energibesparing med 10-15% och upp till 25% vattenbesparing. I dagsläget har man inte kunnat läsa av några energibesparingar på grund av att el och fjärrvärmeleverantören haft bristande uppföljning av verklig användning. Beräkningsmässigt har dock dessa investeringar givit en minskad energianvändning samtidigt som man får en bättre belysning av dessa områden.

Svenska Bostäder sökte och erhöll bidrag för energieffektivisering av biblioteket i Skärholmen. Åtgärderna genomfördes, men man har inte rekvirerat bidraget då man anser att kostnaden för att sammanställa en slutrapport inte motsvarar bidragets värde.

Småhusägare hade som alla andra fastighetsägare i Skärholmen möjlighet att ansöka om utvecklings- och demonstrationsbidrag från LIP för miljöåtgärder som de själva föreslog. Men för att förenkla ansökningsförfarandet och stimulera fler att energieffektivisera sina hus erbjöd LIP Stockholm också ett skräddarsytt projekt med standardiserade åtgärder och bidragsbelopp för småhusägare. Totalt satsade småhusägarna 13 137 263 kronor på energibesparande åtgärder. Investeringarna, som genomfördes under perioden 2000-2002, delfinansierades med bidrag från Stockholms lokala investeringsprogram med 3 371 200 kronor, motsvarande 25,7 procent. Investeringsbidraget kompletterades med informationsinsatser vilka redovisas under Kunskapssluss.

Inom ramen för projektet Energieffektivisering i småhus i Skärholmen minskade 236 småhusägare i Skärholmens stadsdel sin energianvändning med drygt 12 procent per år genom energibesparande investeringar. Minskningen om 774 MWh är bestående och motsvarar det årliga energibehovet för uppvärmning, varmvatten och hushållsel i 39 normalvillor, baserat på en normalvilla med en årlig energianvändning om 20 000 kWh.

De 236 småhusägarna, som utgör 12 procent av alla småhusägare i Skärholmen, minskade tillsammans sin miljöbelastning från uppvärmning, varmvatten och hushållsel enligt följande

- Energianvändningen har minskat med 12 procent.
- Bidraget till växthuseffekten har minskat med 13 procent.
- Användningen av ej förnybar energiråvara har minskat med 13 procent.

- Produktionen av marknära ozon har sänkts med 14 procent.
- Småhusägarna bidrar 13 procent mindre till försurning och 14 procent mindre till övergödning.
- Volymen radioaktivt avfall har minskats med 12 procent.
- De som installerat A-klassade maskiner har minskat sin vattenanvändning vid tvätt och disk med 46 procent.

I den omfattning som utvecklings- och demonstrationsprojekten genomförts i Skärholmen har miljöeffekten blivit över förväntan. Den sammantagna miljöeffekten av åtgärd Utvecklings- och demonstrationsprojekten i Skärholmen är

- Minskad elanvändning 1 700 MWh/år
- Minskade utsläpp av CO₂ 552 kg/år
- Minskad vattenanvändning 3 200 m³/år
- Dagvattenprojektet har lett till en förbättrad miljö samt minskade utsläpp från dagvatten.

Östberga

Följande åtgärder beviljades bidrag:

- Dagvattenhantering på Årstafältet
- Rotzonsanläggning på Årstafältet
- Ombyggnadsprojekt bef. bostadshus
- Källsorteringsstugor
- Energieffektiv fasadbelysning
- Levande gårdar
- Tilläggsisolering med ny fasad i Centrum
- Nyproduktion av bostadshus
- Miljövänliga transporter till arbetsplatsen
- Rörelsedetektorer och ljusreläer i allmänna utrymmen
- Lågenergiarmaturer i lägenheter samt allmänna utrymmen
- Yttre belysning av lågenergityp
- Timer- och temperaturstyrda motorvärmare
- Energisnåla kyl- och frysvaror samt diskmaskiner
- Behovsstyrd ventilation
- Extra isolering i yttervägg
- Energisnåla fönster
- Individuell mätning av vatten-, el- och värmeanvändning
- Krossad sten och betongmaterial återanvänds på arbetsplatsen
- Krossad sten & betong återanvänds i ny betong
- Linoljeimpregnerat trä
- Miljövänliga fogmassor
- Halogenfritt el-telenät
- Energisnål tvättutrustning
- Miljövänlig belysningsanläggning

Följande åtgärder beviljades stöd men har inte genomförts eller av någon anledning inte redovisats så att bidrag kan godkännas.

- 12-24V system drivet av solceller
- Energieffektiva fönster (20% byts)
- Energisnåla leasings tvättstugor
- Ersättning av befintlig hetvattencentral
- Förbättrad ventilationsanläggning
- Individuell mätning av varmvatten
- Intäkt energisnålt byggande
- Komposter, odlingslotter, växthus
- Kolfilterfläktar för minskad energiåtgång
- Köp av elbilar för fastighetsskötsel
- Solfångare och bergvärme
- Små vindkraftverk
- Solenergi i Östbergaskolan
- Stadsbondgård, Årstafältet
- Tvättstugor
- Uteluftsventilerade skafferier
- Återvunnet tegel som markbeläggning och i murar

Trots att många intressanta projekt med förhållandevis stort utvecklings- och demonstrationsvärde erhöll stöd, har ett flertal projekt av olika anledningar genomförts endast delvis eller helt uteblivit.

JM hade till exempel planerat att uppföra 28 punkthus under programperioden. Lågkonjunkturen medförde att man inte lyckades sälja lägenheterna i planerad omfattning med förseningar i produktionen som följd. Resultatet blev att endast 11 st. byggnader uppfördes inom programperioden. I dessa 11 hus har inte alla planerade åtgärder genomförts av olika orsaker. För de mesta har det berott på bristande lönsamhet, då blivande lägenhetsägare inte bedömts vara villiga att betala för miljöinvesteringarna. Energi- och driftsstatistik kommer att finnas tillgängligt i början av 2005.

Den nya detaljplanen, som fastställdes för att möjliggöra JM:s bebyggelse, innehöll även restriktioner för förändringar i den befintliga bebyggelsen. Detta resulterade i att flera utvecklings- och demonstrationsprojekt uteblev.

Svenska Bostäder som var den enda fastighetsägaren på Östbergahöjden fick i samband med maktskiftet i Stadshuset direktiv att sälja ut sina fastigheter till bostadsrätter samtidigt som avkastningskravet på bolaget höjdes. Då hyresgästerna i Östberga bildade bostadsrättsföreningar lade Svenska Bostäder ett investeringstopp för dessa fastigheter. Stoppet hävdades inte förrän våren 2003 vilket medförde att planerade investeringar uteblev eller genomfördes endast delvis.

Gatu- och fastighetskontoret hade planerat en Stadsbondgård på Årstafältet, men lyckades inte finna någon huvudman som kunde svara för driften. Flera av de planerade insatserna har dock genomförts, och resulterat i bl.a. förbättrad dagvattenhantering och ökad ekologisk mångfald. Dagvattenutsläppen till Årstaviken visar redan efter det första året en tydlig minskning av tungmetaller och miljögifter.

Fortum Värme ville avveckla hetvattencentralen i Östberga och istället bygga ut befintliga anläggningar på andra platser i södra förorterna. Östbergacentralen används endast för spetsvärme och är inte i kontinuerlig drift. Det fanns även önskemål om att bebygga fastigheten med lägenheter i stället. Detta projekt har av okänd anledning inte kunnat genomföras.

I den omfattning som utvecklings- och demonstrationsprojekten genomförts har miljöeffekten blivit över förväntan. Sammantaget ger de genomförda utvecklings- och demonstrationsprojekten i Östberga följande miljökonsekvenser

- Minskad elanvändning 52 MWh
- Minskade utsläpp till Årstaviken från dagvatten, är ej helt kvantifierade ännu. Varierar med årstiden, men man kan se en klar förbättring
- Förbättrad närmiljö runt befintliga byggnader med en större biologisk mångfald.
- Åtgärder på Årstafältet ökad biologisk mångfald (45 ha)

Incitament till bästa förslag (åtgärd 1.3)

Åtgärden Incitament till bästa förslag genomfördes som en idéävling för konsulter, arkitekter, studerande och skolungdomar samt allmänheten med inriktning mot ombyggnation. Syftet med tävlingen var att få fram ett brett urval av idéer och förslag till miljöanpassning av miljöprogramsområdena Skärholmen och Östberga. Tävlingen genomfördes i samarbete med Byggeforskningsrådet, Sveriges Arkitekters Riksförbund, Stockholms gatu- och fastighetskontor, berörda stadsdelsförvaltningar, Fortum, Stockholm Vatten samt Svenska Bostäder, Stockholmshem, JM och Wihlborgs.

Sammanlagt 42 förslag lämnades in. Alla inlämnade förslag, tillsammans med juryutlåtanden, samlades i en skrift som spreds till alla SARs medlemmar och till berörda aktörer i staden. Ett avslutande internationellt seminarium hölls i december 2000, där tävlandens samt inbjudna föreläsare diskuterade erfarenheter från tävlingen och de lösningar som presenterades. Seminariet finns redovisat i rapporten Hållbar upprustning.

Miljöeffekterna av åtgärden Incitament till bästa förslag är inte mätbara, men aktiviteten medverkar till att skapa förutsättningar för miljöanpassning och effektivisering inom ombyggnation lokalt, nationellt och internationellt.

Åtgärden har resulterat i sammanlagt 13,7 årsarbeten under projektperioden.

Incitament till bästa byggnad (åtgärd 1.4)

Inom åtgärden Incitament till bästa byggnad genomfördes en tävling för nyproduktion av bostäder med lägsta möjliga miljöbelastning i kombination med en god boendemiljö. Tävlingen var öppen för samtliga byggherrar inom Kretsloppsstadsdelarna.

Nio byggherrar lämnade in totalt tio tävlingsobjekt. Byggherrarna NCC, SBC, Familjebostäder, JM och Svenska bostäder premierades för sina tävlingsförslag.

Tävlingsresultatet presenterades i samband med bostadsutställningen i Hammarby sjöstad, BoStad02, i augusti 2002 i ett antal visningslägenheter och i GlashusEtt. Information om tävlingen och resultaten spreds även i samband med LIP-kansliets seminarievecka i november 2002.

Ett utförligt uppföljningsprogram togs fram för att utvärdera miljöbelastningen från de vinnande förslagen. Enligt resultatredovisningen överträffar de vinnande tävlingshusen de flesta fastighetsspecifika miljömålen i Hammarby sjöstad med bred marginal. De vinnande husen har en genomsnittlig specifik energianvändning om 80 kWh/kvm. Den mest energieffektiva fastigheten redovisar endast 37 kWh/kvm i specifik användning köpt energi. Åtgärden i sin helhet ger en årlig besparing av 2000 MWh fjärrvärme och 800 MWh el. Därtill omställs 30 MWh konventionell el till förnyelsebar elproduktion med solceller och 100 MWh el till biogaseldning i biogasspisar.

Åtgärden har resulterat i sammanlagt 239 årsarbeten under programperioden.

Kretsloppsanpassade transporter (åtgärd 2)

En gemensam inriktning för projekten var att utveckla och visa på strategier för miljöanpassning inom transportsektorn. De sammanlagda miljöeffekterna av projekten avsåg minska användningen av fossila bränslen med 17 100 m³ bensin per år samt minska utsläppen av koldioxid med 40 800 ton, kväveoxider med 3,7 ton och kolväten med 2,6 ton per år. Delåtgärderna inom Kretsloppsanpassade transporter var:

- Alternativa fordon och bränslen (2.1)
- Elhybridfordon (2.2)
- Tankstationer (2.3)
- Eldrivna fordon (2.4)
- Biogas ur avloppsslam (3).

Alternativa fordon och bränslen (åtgärd 2.1)

Syftet med åtgärden var att öka tillgången på bilar i olika storleksklasser och antalet fordonmodeller för alternativa bränslen. Huvudman för projektet var Miljö- och hälsoskydds nämnden.

Miljöförvaltningen införskaffade genom dåvarande Stockholm stads materialförsöjningsorganisation (MFO) sammanlagt 300 miljöbilar till stadens egen fordonspark. Av dessa är sex fordon elhybridlastbilar och fem fordon har ingått i en lånebilsflotta. I övrigt utgörs fordonsparken av en variation av fordon, från skåpbilar till tvåhjulingar, med olika typer av drivmedel (el, etanol, biogas och elhybrid). Lånebilsflottan med fem miljöbilar introducerades för att inspirera företag och näringsliv till inköp av egna fordon. Mer än 100 företag har under projektperioden provat en eller flera miljöbilar och utnyttjandegraden har varit runt 60 procent. Vid de utvärderingar som gjorts framkommer också att de flesta företagen är mycket positiva till de bilar de fått låna. Efter MFOs

försäljning har lånebilflottan drivits vidare i en något förändrad form och arbetet ingår numera i EU-projektet Trendsetter.

En teknikupphandling genomfördes omfattande etanolfordon av typerna mellanklass- och kombibil. Upphandlingen, som skedde i samarbete med Miljöteknikdelegationen och MFO, resulterade (efter att beställarantalet ökat till 4000 genom gemensam upphandling, se ovan) i att Ford offererade bilmodellen Ford Focus FFV till ett pris 5 000 kr lägre än bensinvarianten. Sammanlagt drygt 14 000 fordon har levererats inom programperioden för LIP, vilket ger en minskad fossilbränsleanvändning med 9 091 m³ bensin och 36 m³ diesel per år.

Elhybridfordon (åtgärd 2.2)

Staden erhöll bidrag för att anskaffa ett elhybridfordon för arbeten i känsliga miljöer, såsom Gamla stan, som alternativ till de arbetsmaskiner och fordon som används idag. Huvudman för projektet var Stockholm Entreprenad.

Fordonet levererades i december 1998 och har varit i drift sedan dess. Det beräknas kunna användas under sex år. Avgasutsläppen från körning är noll men för kupévärmare är fordonet utrustat med en bensinvärmare. Batteripaketet är uppbyggt av blyackumulatorer som vid byte tas om hand av godkänd återvinnare. Bullernivån har minskat till närmare noll.

Resultatet av åtgärden har inneburit minskad användning av fossila bränslen, med hänsyn till avdrag för bensinvärmaren, med 4,2 m³ per år. Vidare minskade utsläppen av koldioxid med 10 ton, kväveoxider med 0,99 ton och kolväten med 0,74 ton per år.

Tankstationer (åtgärd 2.3)

Staden beviljades bidrag för ett antal tankstationer för etanolblandad bensin. Huvudman för projektet var Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Nya EU-regler tillsammans med beslut från bränslebolagen att blanda in etanol som standard ändrade dock förutsättningarna för projektet så att genomförandet enligt de ursprungliga planerna omöjliggjordes. Med anledning av detta hemställde staden om att få omdisponera bidraget till att avse investering i tankstation för biogas. Denna hemställan bifölls av regeringen.

Att etablera en tankningsstation för biogas har hittills varit förenat med betydande kostnader. Beroende på storlek och tekniska lösningar har investeringarna ofta uppgått till mellan 3 och 6 miljoner kronor per station. Försäljningen av biogas vid de fyra biogastankstationer som finns i Stockholm idag har hittills varit alltför liten för att lönsamhet ska kunna uppnås för stationsägarna. Behov finns att snarast etablera många nya biogastankstationer i Sverige om en fungerande marknad för biogasdrivna fordon ska kunna förverkligas. Flera av bensinbolagen visade sig inte var intresserade av att bygga fler stationer i Stockholmsregionen om inte investeringskostnaderna kan minskas till en nivå som ger acceptabel lönsamhet. För detta krävs även att antalet biogasdrivna fordon ökar. Aga Gas har däremot som en följd av projektet beslutat att i samverkan med bränslebolagen investera i en

utbyggnad av infrastrukturen in hela mälardalen. Enligt AGA Gas kommer tre till fyra tankställen för biogas att byggas före utgången av 2005. Då dessa ej inryms inom projekttiden utgår inget LIP-bidrag. Stockholm Vatten har dock investerat i en biogasstation i Huddinge som levererats inom projekttiden.

Miljöförvaltningen i Stockholm har låtit genomföra en studie som redovisar vilka tekniska lösningar för mobila modulsystem som finns tillgängliga på marknaden samt kostnader för dessa. Studien visar att det finns lämpliga tekniska lösningar till ett pris runt 2 miljoner kronor. Studien har presenterats för drivmedelsleverantörerna i Stockholm. Miljöförvaltningen har även fört diskussioner med flera av dessa samt med företag i gasbranschen.

Det ökade antalet tankstationer för biogas ger en minskad miljöbelastning genom minskad användning av bensin med 450 m³/år.

Infrastruktur för eldrivna fordon (åtgärd 2.4)

Bidrag erhöles för en utbyggnad av infrastrukturen för eldrivna fordon i Stockholm. 10-15 laddningsstationer skulle anläggas. I projektet ingick även att utveckla system för laddning, betalning etc. Huvudman för projektet var Fortum Power and Heat AB (f d Stockholm Energi).

Stockholm Energi, som 1999 blev Birka Energi, ingår nu i Fortum-koncernen. Redan på Birka Energis tid gjordes omdispositioner i investeringsplanerna, vilket fick till följd att projektet volymmässigt drogs ned. I stället för planerade 10-15 snabbbladdningsstationer kom projektet att omfatta fem stationer. Regeringen biföll hemställan om att få minska omfattningen av projektet.

Ny teknik har under projektets gång tagits fram, som gör att snabbbladdningsstationerna inte längre är hänvisade till att etableras intill likriktarstationer längs tunnelbanenätet eller intill elnätstationer på grund av begränsningar i elförsörjningen från befintligt elnät. En större flexibilitet vid utplaceringen av snabbbladdningsstationerna kan i viss mån kompensera för neddragningen av antalet stationer. Grundidéen är att möjlighet till "påfyllning" ska finnas inom en inte alltför lång transportsträcka varhelst man än befinner sig inom stadens gränser.

Det största problemet för projektet, som är ett spetsteknikprojekt inom sitt område, har varit att på ett säkert och individrelaterat sätt identifiera varje fordon som ska snabbladdas. Detta måste ske för att eliminera risken för skada på batterier eller andra komponenter i fordonet. Ett godkännande från fabrikanterna till fordonen (PSA, Peugeot Citroën, Renault m fl) som ska komma att snabbladdas är också önskvärt. Målsättningen är att snabbbladdning ska betraktas som ett normalt laddningsförfarande, och att man inte har några invändningar från fabrikanthåll.

Grundläggningsarbetena, inkl elförsörjningen, för de fem snabbbladdningsstationerna var klara i januari 2001. Enligt avtal med leverantören av utrustningen skulle samtliga enheter levereras under år 2001. På grund av problem med vissa elektronikkomponenter och problem med att systemet ska kunna identifiera varje fordon individuellt, kom inte leveransen igång förrän

under hösten 2001. Den första stationen levererades i november 2001 och den femte och sista levererades i december 2002.

De fem snabbbladdningsstationerna finns på följande platser:

- Norra Bantorget
- Turebergstrondellen
- Brommaplan
- Bogårdsvägen
- Hammarby Sjöstad

Projektet har lett till att fossilt fordonsbränsle ersatts med elenergi. Mätning av elluttaget från laddningsstationerna påbörjades först under våren 2004 varför bränslebesparingen ej ännu går att beräkna.

Biogas ur avloppsslam (åtgärd 3)

Staden erhöll bidrag för att öka produktionen av renad rötgas genom utbyggnad av befintlig anläggning vid Bromma reningsverk och nyuppförande av produktionsanläggning vid Henriksdals reningsverk. Förutom produktionsanläggningarna ingick i projektet åtgärder för att minska det egna värmebehovet vid anläggningarna. Därigenom frigörs gas för andra ändamål. Dessutom ingick åtgärder för att öka rötgasproduktionen. Den renade biogasen används för fordonsdrift och till spisar i Hammarby Sjöstad. Huvudman för projektet var Stockholm Vatten.

Efter hemställan från staden biföll regeringen att projektet utökas från en produktionskapacitet om 4,5 till 6,0 miljoner m³ renad gas. Den totala kostnaden för projektet ökade därmed från 60 mkr till 77 mkr. Ökat bidrag beviljades också med 5 mkr till totalt 23 mkr.

Produktionsanläggningen på Bromma, linje 1, sattes i drift under hösten 2001. Linje 2 färdigställdes under 2002. Gas levereras till stadens gasfordon och till gasspisarna i Hammarby sjöstad. Installation av värmebesparande åtgärder vid Henriksdal avslutades 2001. Centrifuger för överskottsslam samt värmewäxlare är i drift sedan december 1999. Mottagningsstation för fettslam vid Henriksdal är klar och satt i drift. Dagligen töms fettslam från ca 10 sugbilar.

Gaslagret på Henriksdal, som ska säkerställa leveranserna till Hammarby Sjöstad, är klar och driftsatt. Denna anläggningsdel är funktionsmässigt knuten till produktionsanläggningen på Henriksdal, men ligger bidragsmässigt under ett annat programområde, som utvecklings- och demonstrationsprojekt. Produktionsanläggningen på Henriksdal blev klar och driftsattes av våren 2004.

Miljöeffekterna av ökad biogasproduktion med 800 000 Nm³/år samt 6 000 000 m³/år minskad användning av bensin. Energieffektivisering i produktionsanläggningen redovisas under Utvecklings- och demonstrationsprojekt (åtg 1.2).

Från bord till jord (åtgärd 5)

Staden fick tillsammans med Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nynäshamns och Salems kommuner bidrag för bygga en gemensam anläggning för rötning av matavfall till biogas och biogödsel. I projektet ingick även att anskaffa insamlingsfordon och distributionssystem för biogas samt investera i lagringsbehållare och spridningsutrustning för den biogödsel som produceras vid röttningsprocessen. Huvudmän för projektet var Renhållningsnämnden (tidigare Skafab) och SRV återvinning AB.

Under projektets gång tillkom problem som inte var möjliga att lösa inom gällande tidplan. De olika samverkande kommunerna fattade därför under projektets gång var för sig beslut om att skjuta upp beslutet om investering i en fullskaleanläggning tills dess ytterligare klarhet har vunnits i fråga om avfallsmängderna och dess renhet. I konsekvens med detta hemställde kommunerna om en förlängning av genomförandetiden till utgången av år 2005. Regeringen avsåg emellertid denna hemställan och medgav förlängd genomförandetid bara till utgången av år 2002. Projektägarna bedömde dock det som en teknisk omöjlighet att genomföra projektet inom den givna tidsramen på avsett sätt, varför kommunerna valt att avbryta fullskaleprojektet. En hemställan har dock lämnats för att erhålla stöd till de insatser som redan genomförts och de miljöeffekter som åstadkommit i pilotanläggningen.

Från driften av den inom projektet utökade pilotanläggningen har positiva miljöeffekter erhållits dock ej i samma omfattning som om fullskaleanläggningen kunnat genomföras. Man har omhändertagit 500 ton matavfall per år, vilket gett ca 85 500 Nm³ biogas/år som använts för fjärrvärmeproduktion. Vidare har biogödsel producerats med ett innehåll om 3,5 ton kväve, 430 ton fosfor och 450 ton kalium per år. 50% av dessa effekter har räknats Stockholm tillgodo.

Sysselsättningseffekterna har bestått av driftspersonal för pilotanläggningen samt projekteringskonsulter. Totalt nedlagd tid i projektet motsvarar 10 manår.

Ekonomiskt utfall

Det ekonomiska utfallet för de enskilda projekten inom programområdet Öka kretsloppsanpassningen är följande (mkr)

	<i>Total investering (tkr)</i>	<i>Miljö- Investering (tkr)</i>	<i>Bidrag (tkr)</i>	<i>Bidrags- andel (%)</i>
Kretsloppsstadsdelar (1)	2 979 207,1	1 088 413,6	229209,5	21
Transporter (2)	18 926,3	18 926,3	5 080,0	27
Biogas ur avloppsslam (3)	88 000	88 000	23 000,0	26

Från bord till jord (5)	10 060	10 060	2 300,0	23
-------------------------	--------	--------	---------	----

Effektivisera resursanvändningen

För att minska utnyttjandet av ändliga resurser har Stockholm drivit på utvecklingen av energieffektiv teknik och teknik för avloppshantering inom detta programområde som rymmer följande fyra åtgärder.

- *Megakund - energieffektivisering (6)*
- *Lysdioder i signalanläggningar (7)*
- *Uthållig slamhantering (8)*
- *Omhändertagande av vattenverksslam (9)*

Megakund – energieffektivisering (åtgärd 6)

Syftet med projektet var att få fram förslag till energibesparande åtgärder, samt genomföra dessa. Huvudman för projektet var Birka Energi AB (tidigare Stockholm Energi, numera Fortum) som genom projektet erbjöd sina kunder stöd till energieffektivisering samt utbildning i att använda sina anläggningar så effektivt som möjligt.

Inom ramen för projektet har följande insatser varit aktuella:

- Installation av modern styr- och reglerutrustning för värmesystem
- Framställning av driftinstruktioner för värme- och ventilationsanläggningar
- Injustering av värmesystem
- Armaturer för eleffektiva ljuskällor
- Installation av styrsystem för belysningsanläggningar
- Installation av styrsystem för motorvärmare
- Installation av varvtalsreglering (t ex frekvensomformare) för fläktmotorer
- Energieffektiva tvättstugor
- Installation av system för värmeåtervinning
- Tilläggsisolering av vindsbjälklag
- Driftoptimering.

Åtgärden har minskat belastningen på miljön och ökat effektiviteten i användningen av energi. Totalt har de genomförda investeringarna i energibesparande åtgärder inneburit en minskad användning av 16 267 MWh fjärrvärme och 4 787 MWh el per år. Den minskade energianvändningen medför ett årligt minskat utsläpp av 2 536 ton koldioxid, 2,1 ton kväveoxider och 1,0 ton svavel. Värdena är baserade på produktionsdata från Birka Energis/Fortums miljöredovisning.

Till projektet har ett flertal personer varit knutna från Birka Energi och Stockholms Fastighetsägareförenings Service AB (SFS) avseende tekniska och administrativa frågor. Kunskapen om möjligheten till investeringsbidrag har spridits av ett drygt tjugotal personer

på Birka Marknad/Fortum och SFS. I genomförandet av miljöinvesteringarna sysselsattes även konsulter, montörer och hantverkare. Den totala sysselsättningseffekten för dessa aktörer bedöms bli 60 årsarbeten under projekttiden. Åtgärden beräknas inte ge några bestående arbetstillfällen.

Lysdioder i signalanläggningar (åtgärd 7)

Stockholms trafiksignaler, som tidigare varit utrustade med glödlampor, har nu ersatts med energisnåla och långlivade lysdioder. Åtgärden genomfördes av Gatu- och fastighetskontoret. Erfarenheterna är mycket goda. De uppnådda miljövinsterna blev bättre än planerat samtidigt som kostnaderna blev ca 15% lägre än de beräknade.

Erfarenheter från åtgärden har delgivits andra väghållare och övriga intresserade genom bland annat två workshops om projektet i samverkan med Energimyndigheten. Åtgärden har fått stor uppmärksamhet nationellt och internationellt. Erfarenheterna har även återförts inom projektets olika etapper vilket har lett till att stora förbättringar av lysdiodsenheterna har skett hos de leverantörer som har medverkat i projektet.

På grund av de stora volymerna samt att det gick prestige i att vinna upphandlingarna pressades priserna betydligt under de ursprungliga nivåerna. Den slutliga kostnaden stannade på 56 mkr mot kalkylerade 65 mkr. LIP-bidragets andel av kostnaderna var 32%, eller knappt 18 mkr.

Energianvändningen med lysdioder är i medeltal 7 watt mot glödlampans 70 watt per ljusöppning. För hela staden har det inneburit att man övergivit glödlamporna, med en energianvändning om 6 440 MWh/år, till förmån för lysdioder, som bara drar 640 MWh/år. Energibesparingen blev också större än beräknat som en följd av att tekniken förbättrades ytterligare under hand som projektet fortskred. Miljöpåverkan har minskat även på grund av minskade deponimängder. Tidigare förbrukades ca 80 000 glödlampor per år. Glödlampor innehåller även andra miljöfarliga ämnen i mindre mängder.

Som en direkt följd av projektet har också arbetsmiljön och trafiksäkerheten förbättrats. Livslängden för lysdioder beräknas vara ca 30 gånger längre än för glödlampor, vilket minskar underhållet för rengöring och byte av trasiga lampor väsentligt.

Åtgärden innebär minskad belastningen på miljön genom ökad effektivitet i användningen av elenergi med 5 800 MWh per år, vilket är ca 40 procent över målet för projektet. Tidigare gick ca 80 000 glödlampor per år till deponi, vilket innebar ca 2 kg miljöfarligt bly. Vidare innebär bortfallet av lampbyten en minskad körsträcka om ca 14 000 km per år, vilket motsvarar 1,4 m³ bensin.

De uppnådda sysselsättningseffekterna motsvarar 55 årsarbeten under projektperioden.

Uthållig slamhantering (åtgärd 8)

Staden erhöll stöd för att utveckla ny slamhanteringsteknik och finna kompletterande användningsområden för reningsverksslam. Man sökte metoder för att framställa fosforföreningar med hög renhet, få bättre energiutnyttjande och kunna använda slammets oorganiska del som fällningskemikalier eller som råvara inom byggnadsindustrin. Huvudman för projektet var Stockholm Vatten.

Då Stockholm Vatten genomfört de flesta delutredningar som ingick i projektet, förändrades läget i slamfrågan väsentligt. Lantmännens Riksförbund införde hösten 1999 stopp för slamspridning på åkermark. Detta medförde att den bästa vägen för återcirkulering av gödningsämnen, främst fosfor, stängdes.

Möjligheten utreddes att genom slamförbränning och återvinning av fosfor från askan. Metoden ansågs tekniskt och ekonomiskt gynnsam men kunde inte genomföras då det saknades såväl förbränningstillstånd som tillstånd till lokalisering av slamförbränningsanläggningar i anslutning till de befintliga reningsverken eller någon annanstans i storstockholmsregionen. I en sådan situation var det mycket svårt att fatta beslut om de planerade investeringarna i fullskaleanläggningar för produktutvinning ur slam och för sluthantering av slam. Stockholm Vatten beslöt därför att inte genomföra åtgärden. Stockholm Vatten fortsätter att arbeta med frågan utan stöd från LIP.

Omhändertagande av vattenverksslam (åtgärd 9)

Bidrag beviljades för en pilotanläggning vid Lovö vattenverk. Avsikten var att i stor skala pröva och utveckla en metod för återvinning av fällningskemikalier i vattenreningsprocessen. Huvudman för projektet var Stockholm Vatten.

De genomförda försöken har visat att den avsedda tekniken ännu inte är mogen att användas i en pilotanläggning. Stockholm Vatten arbetar dock vidare med frågan, men kunde inte genomföra åtgärden under den tidsperiod som ansökan avser.

Ekonomiskt utfall

Det ekonomiska utfallet för de enskilda projekten inom programområdet Effektivisera resursanvändningen är följande (mkr):

<i>Effektivisera resursanvändningen</i>	<i>Total- investering (tkr)</i>	<i>Miljö- investering (tkr)</i>	<i>Bidrag (tkr)</i>	<i>Bidrags- andel (%)</i>
Megakund (6)	30 854	30 854	9 256,0	30
Lysdioder (7)	55 864	55 864	17 876,0	32

Minska spridningen av miljöskadliga ämnen

Spridningen av miljöskadliga ämnen utgör ett allvarligt hot mot stadens ekosystem och kan också innebära direkta hälsorisker. Spridningen av sådana ämnen måste därför minskas och på sikt måste de farligaste ämnena avvecklas och åtgärder vidtas mot tidigare försummelser i form av miljöskulder. De aktuella projekten inom programområdet var följande

Markföroreningar (10)

Upptagning av oljekabel (12)

Kvicksilversanering av avlopp (13)

Markföroreningar (åtgärd 10)

Staden beviljades bidrag från lokala investeringsprogrammet för sanering av förorenad mark. Huvudman för projektet är Gatu- och fastighetsnämnden.

Stadens projekt Markföroreningar (åtgärd 10) är uppdelat i följande delprojekt:

- Klara sjö (10.1)
- Kvarteret Lyftkranen (10.2)
- Hammarby sjöstad (10.3)
- Gasverket (10.4)

Valet av objekt föregicks av utredningar och undersökningar som skett i samråd med miljömyndigheterna. Saneringsplatserna valdes utgående från de mest förorenade områdena i staden, och insatserna utgör ett första steg i arbetet med att åtgärda gamla miljöskulder. I samråd med en referensgrupp och efter ingående miljöutredningar framkom att den miljömässigt och ekonomiskt bästa strategin var att behandla de förorenade massorna på plats. Detta alternativ var också det som uppfyllde villkoren i regeringsbeslutet fullt ut.

Saneringsåtgärderna har blivit kraftigt försenade på grund av en mycket segdragen tillåtlighetsprövning med överklaganden och långa handläggningstider, som fick sin upplösning först under våren och försommaren 2003. Miljödomstolen fastställde i en dom 2003-04-22 de särskilda villkor som gäller för projektet. Även detta beslut överklagades dock av en grupp boende i Hjorthagen med begäran om inhibition, men Miljööverdomstolen avslog inhibitionsyrkandet genom beslut 2003-06-17. Detta innebar att arbetet med saneringen kunde inledas genom etableringsarbeten på Gasverkstomten, och att handlingar med koppling till kontrollprogram och särskilda villkor för saneringen, som skulle fastställas av Miljö- och hälsoskyddsnämnden och Länsstyrelsen, kunde färdigställas. Även de slutliga kontrakten med entreprenörer och kontrollorganisationen för projektet kunde slutligen tecknas. Genom att arbeta parallellt på flera platser har den förlorade tiden kunnat arbetas in så att arbetet kunnat slutföras inom den förlängda tidsramen för LIP. Men den utdragna prövningsprocessen ledde till att kostnaden för saneringen av de aktuella förorenade områdena ökade kraftigt.

Åtgärden har inneburit en introduktion av ny teknik för behandling av förorenad mark. Vid sanering av Sickla Udde i Hammarby Sjöstad utvecklades teknik för datastyrd schaktning och

kontroll av jodkvaliteten. Under saneringen mottogs 500 studiebesök på plats, och tekniken har sedan använts vid det stora flertalet saneringar som utförts i landet.

Vid Hammarby Sjö tillämpades en helt ny teknik för stabilisering av sediment vid ett kvicksilverförorenat område i anslutning till gamla Luma-fabriken.

Reningen av sediment vid kv. Lyftkranen och Klara Sjö förutsatte en effektiv avvattning av den muddrade sedimenten. Ett flertal pilotförsök genomfördes. Valet föll på en metod innebärande centrifugering av sedimentmassor.

Den mest betydande teknikutvecklingen har dock skett genom introduktionen av termisk behandling av förorenade jordmassor på plats vid Gasverkstomten och kv Lyftkranen. Marksaneringen har därmed kunnat genomföras kostnadseffektivt och utan miljöbelastande transporter.

Förutom den information som riktat sig direkt till de närboende har ett stort antal seminarier genomförts riktade till kommuner, myndigheter, forskare, konsulter och entreprenörer, med inriktning och intresse för marksaneringsproblematiken i Sverige. Seminarierna har mötts av stort intresse.

Nedan redovisas delåtgärderna vad gäller genomförande och resultat.

Klara sjö (åtgärd 10.1)

Saneringen av Klara sjö var ett tekniskt komplicerat projekt genom att det saneringstillstånd som erhållits endast medgav sugmuddring. Detta innebar att föroreningarna var uppblandade i 95 % vatten, som måste separeras från föroreningen. Dessutom handlar det om att hantera kraftiga miljögifter mitt i centrala staden och mycket nära bostäder. Under april 2003 genomfördes därför ett pilotprojekt i samarbete med Skanska för att testa en för Sverige ny teknik för avvattning av sedimenten samt ytterligare testa lämplig sugteknik.

Saneringsarbetet inleddes i oktober 2003 och slutfördes i februari 2004. Tekniken med avvattning har fungerat mycket bra, men upptagningen av sedimenten har varit komplicerad genom att föroreningarna har legat fast i hårda bottnar vilket ej hade förutsetts trots mycket omfattande förundersökningar. Partier med ren tjära har också inneburit stopp i processen. Pumpningen av sedimenten eller tjäran till lastbil har skett med kraftiga pumpar vilket resulterat i bullerproblem. I slutet av november modifierades sugtekniken och en ny mindre störningskänslig plats för överföring av sediment från pråm till lastbil kunde ordnas.

Saneringsarbetet har resulterat i att 3 000 ton kraftigt förorenat sediment har muddrats upp inom ett område på 4 000 m² vilket är helt enligt ansökan. Inom ett område av 300 m² har föroreningen bestått av i princip ren tjärfraktion. Området kraftigt förorenat även med andra giftiga ämnen. Halterna av PAH och petroleumkolväten (olja mm) låg mellan 500 och 5 000 ppm. Samtliga vattenanalyser som gjorts i Klara sjö efter saneringsarbetet har uppvisat godkända resultat.

Muddringen har resulterat i att 6000 kg tjärämnen och 5000 kg bly omhändertagits. Projektet kunde genomföras tack vare att ny teknik kunde utnyttjas för avvattning.

Kv Lyftkranen (åtgärd 10.2)

Den termiska behandlingsanläggningen flyttades till kv Lyftkranen från Gasverkstomten (se nedan) under mars månad, och den avslutande delen av saneringen av de mest förorenade områdena i Stockholm slutfördes. Fram till halvårsskiftet har muddring och rening skett av 1500 ton sediment och 50 000 ton förorenad jord har grävts upp och renats. Därtill har en anläggning av uppsamlingsbrunnar byggts för att omhänderta föroreningar i lägre grundvattennivå.

Hammarby sjöstad (åtgärd 10.3)

Saneringen vid Hammarby Sjöstad genomfördes enligt kvalitets- och miljöplanen för området. I åtgärden ingick provtagning, analyser, schaktarbeten, siktning, tillfällig lagring av massor i området, borttransport och behandling av förorenade massor.

Genomförandet följde den ursprungliga tidplanen men kostnaderna för schaktentreprenaden ökade emellertid väsentligt i förhållande till ansökan, främst för att volymen förorenade massor var större än beräknat. Totalt har 140 000 ton förorenade massor behandlades. Föroreningsgraden var i regel måttlig. Åtgärden resulterade i sanering av bl.a. 135 ton olja, 50 ton Bly och 90 ton zink.

Gasverket (åtgärd 10.4)

De reningsåtgärder som planerades på gasverkstomten utgör den minsta delen av det samlade LIP-projektet, men har arbetsmässigt och publicitetsmässigt helt dominerat. Reningen av gasverksområdet är förenad med ett antal tekniska komplikationer och har även väckt starka reaktioner hos närboende. Den utdragna tillståndsprocessen och alla överklagande har inneburit att den reningsanläggning som ska ta hand om de förorenade massorna inte kom på plats förrän i november 2003.

I slutet av januari 2004 hade i stort alla markarbeten på Gasverkstomten avslutats, vilket innebar att 15 000 ton kraftigt förorenade massor schaktats upp från de områden som ingår i projektet. Ytterligare ca 700 ton ren tjära eller tjockolja har grävts eller pumpats upp från tidigare tjärcisterner i området och transporterats till godkänd anläggning för omhändertagande. 2 000 ton förorenade massor har transporterats till Högbypåsen för termisk behandling. 13 000 ton förorenade massor har behandlats i den termiska anläggningen på Gasverkstomten, innan den monteras ner och flyttas till kv. Lyftkranen (se ovan).

Upptagning av oljekabel (åtgärd 12)

Bidrag beviljades till ett pilotprojekt för upptagning och återvinning av oljekabel i västerort inför kommande sanering av hela kabelnätet. Oljefyllda högspänningskablar av PCB skulle tas upp och kopparkabel återvinnas samtidigt som omkringliggande förorenad mark skulle saneras. Huvudman för projektet var Birka Energi AB/Fortum.

Det kommunägda Stockholm Energi har bytt ägare och ingår nu i Fortum-koncernen. Den nya ägandeformen har ändrat förutsättningarna för verksamheten. Genomförande av upptagningsprojektet har omprioriterats och projektet avbrutits. Orsaker som framhålls är främst den höga kostnaden för den planerade åtgärden samt ett alltför stort intrång i stadsbilden. Fortum ämnar dock genomföra en begränsad del av projektet utan stöd från LIP.

Kvicksilversanering av avlopp (åtgärd 13)

Stockholm Vatten AB fick 1998 bidrag för att sanera avloppsstammar som innehöll kvicksilver. Syftet var att minska kvicksilverbelastningen till avloppsreningsverken och därmed underlätta nyttiggörandet av avloppsslammet och minska utsläppen av kvicksilver till Saltsjön. Minst 30 -100 kg kvicksilver skulle omhändertas. Samarbetspartners förutom stadens egna organisationer även Stockholms Läns Landsting, naturvårdsverket samt byggnads – och VVS-branschen. Den största delen av kvicksilvret kommer från tandvården vilket medfört att samarbetet med landstinget, olika kommuner och privattandläkare varit extra viktigt. I projektet har alltså även privata fastighetsägare, fastighetsförvaltare och industrier medverkat. Alla som är anslutna till Stockholm Vattens avloppsnät har varit aktuella för bidrag, d.v.s. även de som har verksamhet i vissa av Stockholms kranskommuner. Stockholm Vatten AB: s egna avloppsnät, ”det kommunala nätet”, har dock inte ingått i projektet. Projektet skulle ursprungligen pågå till 2000 men har förlängts med oförändrad budget, till juni 2004.

Saneringarna har utförts av privata entreprenörer genom att avloppsstammarna har högtrycksspolats eller i vissa fall tagits bort. Allt kvicksilverhaltigt slam har samlats in och hanterats som farligt avfall.

Genom muntlig och skriftlig information har man försökt att nå så många som möjligt som skulle kunna ta del av bidraget. De som varit intresserade har gjort en ansökan om bidrag till Stockholm Vatten AB. Bidraget har betalats ut av Stockholm Vatten AB efter varje utförd sanering. De som ansökt om bidrag har själva fått välja vilken entreprenör som ska utföra saneringen under förutsättning att det kunnat ske på ett miljöriktigt sätt.

Projektet påbörjades under våren 1998 med inventering av vissa utvalda byggnader samt kartering av olika adresser där kvicksilver eventuellt kunde förekomma. De fysiska åtgärderna, saneringarna, påbörjades först under 1999. Mellan 1997 och 1998 sjönk kvicksilverhalten med ca 25 %. En av orsakerna till detta var sannolikt en effekt av de informationsinsatser som gjordes till fastighetsägare och verksamhetsutövare under året i samband med karterings- och inventeringsarbetet. Minskningen i Göteborg under samma tid var ca 15 %.

Den tandvård som bedrivits i skolorna har sen 70- 80 och 90-talet successivt flyttats över till folktandvårdens lokaler men stammarna ligger oftast kvar och har varit nödvändigt att sanera.

Sisab, Skolfastigheter i Stockholm AB, har sanerat avloppsstammar som varit kopplade till 69 före detta skoltandvårdspraktiker. Endast en skoltandvårdspraktik är i drift idag. Det är viktigt att uppmärksamma att trots att tandvårdsverksamheten är nedlagd har man hittat stora mängder kvicksilver i skolorna. Detta understryker behovet av inte bara söka upp pågående verksamheter som hanterar kvicksilver utan även byggnader där verksamheten upphört.

Samtliga 47 folktandvårdskliniker inom Stockholm Vatten AB: s avloppsområde har sanerats.

Av de ca 500 privattandläkarpraktiker som finns i Stockholm Vatten AB: s avloppsområde har 237 sanerats, dvs 47 %.

Några av de övriga verksamheter som sanerats är bl.a., Lumaområdet, Odontologiska institutionen på Huddinge sjukhus, vattenmätarlaboratoriet på Stockholm Vatten AB, hela S:t Eriks ögonsjukhus, delar av Sundbybergs sjukhus, en lokal där amalgam tidigare tillverkats, delar av Stureby sjukhem och delar av Eriksdalsbadet.

En betydligt större mängd kvicksilver har samlats in än vad som angivits i målen. En anledning till att resultatet är över förväntan är att kvicksilvermängden i avloppsstammarna är väldigt svår att uppskatta. Två verksamheter som tycks ha en nästan identisk hantering av kvicksilver kan ha stora skillnader i vilken mängd som tagits bort vid saneringen. Några enstaka objekt har också bidragit med stora mängder. I tabellen redovisas saneringsobjekten och mängden insamlat kvicksilver.

<u>Saneringsobjekt</u>	<u>Hg (kg)</u>
69 fd skoltandvårdspraktiker	83,6
237 privattandläkarpraktiker	61,1
47 folktandvårdskliniker	33,5
11 övrig verksamhet (t ex laboratorium, sjukhus, simhall mm)	28,5
<u>Avloppsstammar till deponi*</u>	<u>70</u>
Summa	276,7

* Vid en del av saneringsobjekten har avloppsstammarna helt eller delvis tagits bort. Stammarna har rensats från kvicksilver under kontrollerade former på en avfallsanläggning i Högbyp, norr om Stockholm. Slammängden har uppskattats till ca 25 ton och analysen av kvicksilverhalten visar på ca 2800 mg Hg/kg TS.

Under projektperioden har kvicksilverhalten successivt minskat i slammet i Stockholms reningsverk. Orsakerna till detta är givetvis att avloppsstammar har sanerats men också att kvicksilveranvändningen minskat i samhället under samma period t.ex. inom tandvården. Som en referens har vi jämfört minskningen av kvicksilver i Göteborgs avloppsreningsverk under samma period. Stockholm Vatten AB hade tre reningsverk vid projektstarten, Henriksdal, Bromma och Loudden. Loudden lades ner 2004 och avloppsvattnet leds numera till Henriksdal. Alla reningsverken ingick i projektet men saneringsinsatserna har främst skett i de områden som är anslutna till Henriksdals reningsverk eftersom det är här man har haft de högsta kvicksilverhalten.

Ett grovt mått på hur projektet har lyckats fås genom att jämföra kvicksilverhalten i avloppsreningsverkens slam före och efter projektiden. Stockholm Vatten AB tar dagligen prover på det slam som bildas vid avloppsvattenreningen. Analyser görs på bl. a kvicksilverhalten räknat i milligram kvicksilver per kilo torrsbstans (mg Hg/ kg TS) och sammanställs som årsmedelvärden. 1996 inträffade ett större utsläpp av kvicksilver från en amalgamtillverkare till Henriksdals reningsverk vilket gav mycket höga halter i

avloppsslammet under några månaders tid och ett högt årsmedelvärde på 5 mg Hg/kg TS. Årsmedelvärdet före och efter denna händelse, 1995 och 1997, låg på 2,9 mg Hg/kg TS vilket kan anses utgöra den ”normala” kvicksilverhalten innan projektet startade 1998. I Louddens och Bromma reningsverk varierade halterna under denna tid men de låg väsentligt lägre än i Henriksdal.

Huvuddelen av projektet har fokuserats på att få ner kvicksilverhalterna i Henriksdals reningsverk och det är också där vi ser den största minskningen. Innan projektet startade låg alltså den genomsnittliga kvicksilverhalten på 2,9 mg/kg TS i Henriksdal. Medelvärdet för 2004 t.o.m. augusti var 1,3 mg Hg/kg TS. Minskningen blev således ca 55 %. Det är oundvikligt att små mängder kvicksilver läcker ut till reningsverken vid en sanering vilket kan ha givit något förhöjda kvicksilverhalter under en begränsad period. Den senaste saneringen gjordes i juni månad 2004 och halterna förväntas sjunka ytterligare. Enstaka veckomedelvärden 2004 är nere på 1,0 mg Hg/kg TS, vilket är mycket positivt. Om man jämför med minskningen av kvicksilverhalten i Göteborgs reningsverk (Ryaverket) under samma tidsperiod så var den ca 30 %. (se tabell nedan)

Årsmedelvärden i avloppsslammet, mg Hg/kg TS

	Henriksdal	Bromma	Loudden	Ryaverket
1997	2,9	1,3	2,0	1,3
1998	2,2	1,2	1,2	1,1
1999	2,2	1,0	1,7	0,9
2000	1,8	1,0	1,1	0,8
2001	1,7	0,9	0,9	1,0
2002	1,5	0,9	0,9	1,1
2003	1,5	1,1	0,8	1,0
2004 Juli	1,3	0,9	0,9	0,9

Som framgår av tabellen ovan varierar halterna både uppåt och nedåt över åren men den långsiktiga trenden är att halterna minskar. Variationerna kan ha flera orsaker. En orsak är att det är svårt att ta helt representativa prover i en stor slamvolym, en annan är att det ibland förekommer mindre punktutsläpp av kvicksilver som kan ge höga månadsmedelvärden och därmed förhöjda årsmedelvärden (se Loudddenverket 1997 och 1999)

Sysselsättningseffekten utgörs i huvudsak av att ca 25 personer medverkar i olika grad i skilda delar av projektet, såsom projektledning, inventering, provtagning, spolning, demontering, transporter, avfallsbehandling etc. Under projektiden har projektet genererat sammanlagt motsvarande 22,5 årsarbeten. Efter projektiden är fortsatt 4 personer sysselsatta med saneringsåtgärder.

Ekonomiskt utfall

Det ekonomiska utfallet för de enskilda projekten inom programområdet Minska spridningen av miljöskadliga ämnen är följande (mkr):

<i>Minska spridningen av miljöskadliga ämnen</i>	<i>Total- investering (tkr)</i>	<i>Miljö- investering (tkr)</i>	<i>Bidrag (tkr)</i>	<i>Bidrags- andel (%)</i>
Marksanering (10)	338 500	338 500	90 000	27
Kvicksilversanering (13)	24 356,1	24 184,7	12 000	50

Stimulera förändringsprocesser

I Programområdet ingår två delåtgärder, där det ena baseras på brett utformade stödprocesser och det andra på stadsdelarna som själva utformar lokalt förankrade projekt. Insatserna har genom kunskapsspridning och goda exempel visa vägen mot mer miljöanpassade förhållningssätt i vardagen. Åtgärderna inom detta programområde är

- *Kretsloppsteam (15)*
- *Kretsloppsprojekt (16).*

Kretsloppsteam (åtgärd 15)

Kretsloppsteam i Skärholmen genomfördes av stadsdelsförvaltningen tillsammans med bostadsbolagen Svenska Bostäder, Wihlborgs och Stockholmshem samt de så kallade kretslopps-bolagen Skafab, Birka Energi och Stockholm Vatten.

Avsikten var att tre stadsdelar med sammanlagt 30 uppsökande team skulle engageras. Efter majoritetsskiftet 1998 ställde stadens ledning krav på att LIP-finansieringen skulle kompletteras med externa medel. Under de förutsättningarna och efter förnyad politisk prövning i respektive stadsdelsnämnd valde endast en av de från början tre tilltänkta stadsdelarna, Skärholmen, att fullfölja projektet.

Åtgärden blev på grund av den förnyade politiska prövningen försenad med ungefär 10 månader. Stockholms stad ansökte hos regeringen om förlängd genomförandetid, men fick avslag, vilket innebar att det inte fanns tid till att finna alternativa möjligheter för att genomföra åtgärden i den ursprungligen avsedda omfattningen.

Arbetsmetoden byggde främst på hembesök. Sex personer fördelade på tre team besökte under hösten 1999 totalt 630 hushåll i Skärholmen för att informera om avfallshantering, källsortering, energifrågor, vatten- och avlopp, förpackningar, miljömärkningar, livsstilsfrågor etc samt för att inbjuda till samtal om hur hushållen i sin vardag kan minska den egna miljöbelastningen. Teamen genomförde även träffar med exempelvis föreningar, daghem och ungdomsgrupper. Totalt nåddes 34% av alla boende (630 familjer) i centrala Skärholmen av kretsloppsteamerna. Den genomsnittliga besökstiden var 45 minuter.

Sysselsättningseffekterna av projektet motsvarar 3 årsarbeten under projekttiden och 2 bestående arbetstillfällen.

Miljöeffekterna är, såsom generellt informationsprojekt, svåra att kvantifiera. Det finns indikationer på att källsorteringsgraden ökat i området. Ett av bostadsbolagen har baserat på kretsloppsteamens erfarenheter ändrat sitt avfallssystem till sortering i fem fraktioner. Detta kan i kombination med teamens information förväntas förbättra sorteringen och minska avfallsmängden till förbränning. De som nåtts av informationen uppgav att de nu handlar mera miljömärkt, sorterar avfallet bättre samt tänker sig för hur de använder avloppet och förbrukar energi.. Teamen förklarade t.ex. för de boende att vattnet i Sverige inte innehåller bakterier som kräver klorin användning, att medlet bör undvikas samt visat på alternativ.

Många hushåll har nu slutat använda klorin som tidigare sålts i relativt stora kvantiteter i området.

Kretsloppsprojekt (åtgärd 16)

Åtgärd 16 Kretsloppsprojekt i stadsdelsförvaltningar syftade till att genomföra utveckla och förstärka Agenda 21-arbetet genom folkbildningsinsatser och investeringar på stadsdelsnivå.

Projektförslag från stadsdelsnämnderna lämnades in till LIP-kansliet, som gjorde ett urval. Kriterierna var att projekten skulle minska miljöbelastningen, öka effektiviteten i användningen av energi och andra naturresurser, gynna användningen av förnybara råvaror, öka återbruk, återanvändning och återvinning, bidra till att bevara och förstärka den biologiska mångfalden samt tillvarata kulturmiljövärden, och bidra till att förbättra cirkulationen av växtnäringsämnen i ett kretslopp.

LIP-bidragen gjorde det möjligt att testa och utveckla olika metoder och arbetssätt på Agenda 21-området. Några av de mer framträdande exemplen är: Miljöundervisning på Skansen där museiundervisning kopplat ihop kulturhistoria med miljö. Företagens Miljöinsatsning som utvecklat ett framgångsrikt förenklat miljöledningssystem för mindre företag, vilket i dagsläget omfattar ca 100 småföretag. Bondens egen marknad som var först i Sverige med direktförsäljning av ekologiska och närproducerade livsmedel, ett koncept som nu spridits i hela landet. Miljövär(l)den vid Branten och Grannar i grönska och gemenskap är projekt som bidragit till bättre gårdsmiljö, ökat miljömedvetande och ökad integration i den invandrartäta miljonprogramsstadsdelen Skärholmen. Grönskande levande gårdar har utvecklat en metod för att miljöanpassa gårdsmiljöer i "stenstaden" och öka miljömedvetenheten bland boende, verksamheter och fastighetsägare. Flera av de projekt som fick LIP-bidrag lever kvar som permanent verksamhet.

Projekten finansierades under år 1998 med 50% statliga LIP-medel och 50% centrala kommunala medel. Åren 1999-2001 finansierades projekten med 50% statliga LIP-medel, 25% centrala kommunala medel och 25% medel från stadsdelarna.

De kretsloppsprojekt som genomfördes var:

16.1 Hållbar livsmiljö i Farsta

Under perioden oktober 1998-dec 2000 genomförde Farsta stadsdelsförvaltning en folkbildningssatsning riktad till stadsdelens invånare. Genom seminarier, guidevandringar, dörrknackning och studiecirkel nåddes 15 000 av stadsdelens 45 000 invånare av olika typer av miljöinformation.

16.2 Grönskande levande gårdar

Projektet Grönskande levande gårdar var ett gemensamt Agenda 21 projekt för Stockholms stads fem innerstadsförvaltningar; Katarina-Sofia, Kungsholmen, Maria-Gamla stan, Norrmalm och Östermalm. Projektet gick ut på att miljöanpassa gårdsmiljöer och öka miljömedvetenheten bland boende, verksamheter och fastighetsägare. En särskild metodik för förändringsprocesser utvecklades. Metoden består av fyra steg: visionsarbete, kunskapsinhämtning, planering och genomförande. Totalt medverkade 52 gårdar av olika

karaktär och storlek i innerstaden. Utöver fysisk gårdsomdaning arbetade projektet med folkbildning på följande områden: källsortering, kompostering, naturpedagogik, dagvatten, transporter, livsmedel och energi. Dokumentation togs fram i form av ett handledarpaket, en videofilm och en skärmutställning. Genom att möta människor i gårdsarbetet i deras egen miljö har projektet lyckats fånga upp många som annars inte skulle ha engagerat sig. Den sociala samvaron har ökat och de boende känner mer trygghet och upplever mer gemenskap. Fastighetsägare har uttryckt att skadegörelsen och brottsligheten blir mindre. Projektet har skapat en väl fungerande modell för hur man kan väcka människors lust till att arbeta med sin närmiljö, skapa engagemang för miljöfrågor och delaktighet i sin vardag. En fortsättning av projektet genomfördes inom ramen för LIP-projektet 16:23 Hållbar livsmiljö i innerstaden. Metoden lever fortfarande (2004) vidare som permanent verksamhet inom Stockholms stad och har utvidgats till fler stadsdelar.

16.3 Skoldatabas och miljöundervisning i Liljeholmen

450 elever från skolor i Liljeholmens stadsdel har under perioden juni 1999-jan 2001 deltagit ett projekt där man samlat och bevarat inventeringskunskaper i olika databaser. Eleverna har fört naturdagbok som dokumenterar aktuella händelser i närmiljön. Studiebesök har gjorts i naturreservatet i Nacka. En väderstation har upprättats i de tre medverkande skolorna och eleverna har lärt sig olika mätmetoder.

16.4 Miljöpedagogik i parklek i Farsta

Under perioden augusti 1999-december 2000 har miljöpedagogiken i Parkleken Regnbågen i Farsta strand utvecklats genom att man anlagt ett växthus och två akvarier med lokal flora och fauna från sjön Magelungen. Man har också anlagt en pilkoja och en fjärilsrestaurang. Inom ramen för projektet har man anordnat flera pedagogiska program och tagit emot över 20 000 besökare.

16.5 Naturskola i Farsta

Under perioden augusti 1999-april 2001 har alla 10 600 grundskolebarn i Farsta fått miljöundervisning vid 500 undervisningstillfällen inom ramen för Naturskolan. "Att lära in ute" har varit grundstommen i den undervisning som bedrivits inom Naturskolan. Farsta Naturskola blev efter projekttiden en permanent verksamhet inom stadsdelen.

16.6 Agenda 21-projekt i Rinkeby

Under 2,5 år från 1999 till 2001 genomfördes en rad Agenda 21-satsningar i Rinkeby stadsdelsförvaltning. Satsningen syftade till att förändra attityder och beteende beträffande avfall, energi och natur. Aktiviteterna omfattade föredrag, studiebesök och seminarier, kurser för vuxengymnasieelever, energikampanj riktad till hushåll, kretsloppsskolan Miljökicken för dagisbarn samt miljöprojekt vid Bildkonstskolan och fritidsgården. Totalt har 3 300 personer nåtts av de olika aktiviteterna.

16.7 Folkbildningsprojekt i Enskede-Årsta

Under perioden september 1999-2000 genomfördes en rad folkbildningsprojekt inom Enskede-Årsta stadsdel. Energiprojektet omfattade energirådgivning till villaägare, energiutredningar samt inköp och installation av solcellspaneler och solfångare på

Östbergaskolan. Östbergaskolan medverkar i ett Altener-projekt där man utbyter statistik och laborationer med andra europeiska skolor. Drygt 600 förskolebarn och 300 skolelever fick miljöundervisning och miljöpedagogiskt material har tagits fram. En satsning riktade sig till boende och elever med utländsk bakgrund – totalt fick 950 elever miljöundervisning, miljöbroschyrer på olika språk spreds och en källsorteringssatsning genomfördes i samarbete med Latinamerikanska föreningen. Stadsdelsförvaltningen anordnade också 14 miljöteaterföreställningar för förskole- och lågstadielever. Stadsdelen har genomfört informationskampanjer i samarbete med lokala föreningar och utbildning kring ekologiska matvaror har riktat sig till företag, skolledare och miljöombud.

16.8 Ekologisk parklek i Skarpaby

En parklek i Skarpnäck har restaurerats i samråd med invånarna. Kurser har hållits för parklekspersonal och skolor. Man har också anlagt en våtmark, byggt gärdesgård av återvunna julgranar, börjat kompostera gödsel från , odlingar samt byggt äventyrsplatser. Projektet har också bidragit med idéer till miljöanpassade lösningar som kan användas i de framtida ombyggnadsplanerna för parkleken.

16.9 Miljöhörnan i Älvsjö

Under 2000 och 2001 byggdes en Miljöhörna upp på Medborgarkontoret i Älvsjö stadsdelsförvaltning som ligger i anslutning till den lokala biblioteksfilialen. I Miljöhörnan samlas miljöinformation och miljöliteratur och det är också ett forum för seminarier och utställningar. Miljöhörnan finns kvar även efter projekttiden.

16.10 Företagens Miljösatsning i Älvsjö och Hägersten

Ett förenklat miljöledningssystem för småföretag utarbetades av Älvsjö och Hägerstens stadsdelsförvaltningar. Under projekttiden kontaktades 350 företag varav 97 lät göra en miljöutredning. 2001 diplomerades 19 företag, 2002 diplomerades 43 företag. Kraven var att företagen genomgått utbildning i miljökunskap, miljöbalken och miljöledning samt satt upp och nått miljömål. Verksamheten permanentades 2003 under namnet Stockholms stads miljödiplom.

16.11 Miljövär(l)den vid Branten

Under hela år 2000 gick Wihlborgs fastigheters miljövård gjort hembesök hos och ordnat möten för boende i centrala Skärholmen på temat minskad miljöbelastning. Projektet var en utveckling av projektet Kretsloppsteam som också det delfinansierades av LIP. Informationen gjorde bland annat att hyresgästerna blev bättre på källsortering och metoden har spridits till andra fastighetsägare i Stockholmsområdet. De boende har också haft möjlighet att påverka utformningen av den yttre miljön och gemensamhetsutrymmen. Totalt har samtliga 397 hushåll nåtts av informationen. Projektet har resulterat i förbättrad källsortering, ökad gemenskap och ökad trivsel. Som ett resultat av projektet ändrade Wihlborgs sina rutiner och behöll efter projekttiden miljövårdsservicen i området.

16.12 Rent i City

Rent i City var ett samverkansprojekt som inriktade sig på attitydförändringar vad gäller nedskräpning. En pedagogisk modell utarbetades, informationskampanjer genomfördes, skolpersonal miljöutbildades, en skoltävling för ren och klotterfri miljö utlystes och ungdomar städade city. En informationstidning Trash delades ut till 30 000 elever i årskurs 4-9, 400 lärare och andra yrkesgrupper miljöutbildades, en hemsida drevs, en skoltävling för ren och klotterfri miljö genomfördes, projektet exponerades vid flera större arrangemang såsom Stockholm Marathon och NRJ-dagen, 350 ungdomar från olika idrottsföreningar deltog i städning av City, en sopbergsaktion genomfördes på Sergels Torg och erfarenheter spreds genom konferenser och seminarier. Projektet sponsrades av Mc Donald's, Metro och www.punkten.nu.

16.13 Kolonikultur i Skarpnäck

I Skarpnäcks stadsdel finns inte mindre än 2 250 kolonilotter uppdelade på 15 trädgårdar. Under det år projektet pågick genomfördes utbildnings- och informationsinsatser riktade till knappt 400 kolonister för att minska deras miljöbelastning på sjösystemen Flaten, Drevviken och Sicklasjön. De olika teman som togs upp var ekologisk odling, avfallshantering, kultur- & naturvärden, byggnadsvård och energibesparing. Projektet resulterade i att ett miljöråd bildades inom kolonistföreningen och ett förslag till miljöcertifiering av koloniområden har tagits fram inom ramen för Föreningen Storstockholms Koloniträdgårdar och Koloniträdgårdsförbundet. Resultaten har spridits till koloniföreningar i hela regionen.

16.14 Miljöundervisning på Skansen

Under tre terminer (ht 2000-ht 2001) fick totalt 458 mellanstadieklasser med 11 000 elever från Stockholms skolor miljöundervisning på Skansen. De tre program som erbjöds var: Tidsresan om livsstil och miljöfrågor i ett historiskt perspektiv, Skogsstigen som tog upp skogens kulturhistoria och ekologi samt Vilda grannar om biologisk mångfald. 180 lärare deltog i fortbildning. 2 600 elever från Stockholms fritidshem fick se miljöteater. Projektet var ett första steg mot en integration av visningar med natur- och kulturhistoriska inslag. Ordinarie undervisning och visningar på Skansen rymmer efter projekttiden ett större inslag av miljöfrågor och hållbart resursutnyttjande.

16.15 Grannar i grönska och gemenskap

Under år 2000 genomfördes projektet i ett av Svenska Bostäders områden i Skärholmen. Projektet ökade miljömedvetenheten bland de 600 hushållen genom praktiskt miljöarbete och information. Genom att arbeta med informella möten och gemenskapsfrämjande aktiviteter lyckades man nå även barn- och invandrarfamiljer. Projektet resulterade i såväl konkreta förbättringar av gårds- och utemiljöer (bland annat i form av odlingslotter) som förbättrad granngemenskap och integration. Grunden lades också till ett samarbete mellan tre bostadsbolag kring en bredbandsatsning med miljörelaterad information och tjänster.

16.16 10% ekologisk mat på Östermalm

Projektet ökade andelen ekologiskt producerad mat både inom stadsdelens verksamheter och inom det lokala näringslivet. Knappt 2 300 personer har fått personlig information, en informationskampanj spreds via lokaltidningen, affischer på parkeringsautomater och i stadsdelens personaltidning. Kontakt togs med både stadsdelens verksamheter samt med de

största livsmedelsbutikerna och 100 av restaurangerna i stadsdelen – av dessa fick åtta butiker och 30 restauranger fördjupad information.

16.17 Bondens egen marknad

Pilotprojektet Bondens marknad etablerade konceptet Bondens egen marknad (torgförsäljning av närproducerade livsmedel) i Sverige. Bondens Egen Marknad genomfördes på Katarina Bangata vid sju tillfällen under hösten 2000. Närproducerade jordbruksprodukter såldes direkt av bönderna själva. Informationsinsatser genomfördes också där Stockholms stad, LRF, Ekologisk lantbrukarna och KRAV spred information om livsmedelsproduktion till boende och marknadsbesökare. Lokala skolor involverades också: elever gjorde studiebesök hos lantbrukare samt hjälpte lantbrukarna med att marknadsföra sina produkter via Internet. Bondens Egen Marknad har sedan dess etablerats på flera platser i Sverige och drivs helt på affärsmässig grund.

16.18 Fastighetsnära källsortering i Liljeholmen

Under fem månader genomfördes en informationskampanj om fastighetsnära källsortering riktad till 130 fastighetsägare som äger cirka 300 fastigheter i Liljeholmens stadsdel. Informationsmaterial, kostnadskalkyler och praktiska förslag till lösningar har tagits fram.

16.19 Miljöpedagogik i förskola Katarina-Sofia

Under fem månader år 2000 utbildades 60 förskollärare, 10 kokerskor och 10 föräldrar om miljöpedagogik och ekologiska livsmedel.

16.20 Miljödiplomering i Farsta Centrum

Under perioden augusti 2000 till mars 2001 genomfördes diplomering av butiker i Farsta Centrum enligt en checklista med krav på miljöutbildning, produkter, transporter och avfall. 25 butiker har genomgått grundläggande miljöutbildning, 70 butiker (av totalt 150) har fått information om checklistan och 33 butiker har miljödiplomerats. Källsorteringen har kompletterats med en kompost och man har utbildat butikerna i källsortering.

16.21 Framtidsarvet

Under perioden september-december 2000 utvecklades folkbildande verksamhet kring Bergholmstorpet på temat miljö och kulturmiljö. Torpet utvecklades till en populär samlingsplats som under projektiden lockade hundratals besökare. En historisk inventering genomfördes av byggnaden och av den gamla trädgården.

16.22 Skolskogsstig i Liljeholmen

En skolskogsstig har upprättats vid Ekensbergsskolan/Rävudden. Lärarhandledningar, både i skriftlig form och i form av guidade demonstrationer, har tagits fram. Stigen, som används av flera skolor i området, vänder sig till grundskoleelever. Stigen används för miljö-ute-bildning av grundskoleelever från skolor i Liljeholmens stadsdel.

16.23 Hållbar livsmiljö i innerstan

Projektet Hållbar livsstil i innerstaden utgjorde en fördjupning och fortsättning på LIP-projektet 16:02 Grönskande levande gårdar och genomfördes av Stockholms stads fem innerstadsförvaltningar. Projektet verkade för att stärka det lokala förändringsarbetet och sprida miljöinformation till boende och personal i stadens verksamheter i innerstaden. Processen omfattade 33 gårdar/arbetsgrupper, varav tio tidigare deltagit i projektet Grönskande levande gårdar. Flera gårdar anlade trädgårdskompost och tretton gårdar har planerat för fastighetsnära källsortering. Faktaguiden om källsortering har spritts till ett 80-tal fastigheter. Särskilda guider för naturpedagogik, ekologiskt producerade livsmedel, dagvatten på gården samt för energieffektivisering togs fram. Projektet resulterade i sex nya bilpooler och ett ökat antal medlemmar i befintliga pooler.

16.24 Hållbart och levande Hjorthagen

Under perioden 1999-2001 togs ett hållbarhetsprogram fram för området Hjorthagen inom Östermalms stadsdel. Programmet togs fram med hjälp av visionsverkstäder, rundabordssamtal och dörrknackning. Projektet har också resulterat i att gårdsutvecklingsgrupper och en bilpool bildats, flera gårdar har infört kompostering, förskolan har inlett ett aktivt miljöarbete, skolan har vidareutvecklat sitt miljöarbete och man har utarbetat en natur- och kulturstig.

Nedan följer en sammanställning av kretsloppsprojektens miljöeffekter, som i dessa informations och Agenda 21-inriktade projekt varit svåra att kvantifiera.

- 10% ekologisk mat på Östermalm: Stadsdelens egna verksamheter ökade andelen ekologiska livsmedel från 1,3% till 5,3% under projektiden. Åtta enheter nådde 10%-målet. Eventuell beteendeförändring hos de 2 300 privatpersoner som fått personlig information. Två restauranger lät KRAV-certifiera sig.
- Bondens egen marknad: Minskade transporter, ökad andel närproducerade och ekologiskt odlade livsmedel.
- Ekologisk parklek i Skarpnäck: Eventuell beteendepåverkan på kursdeltagare, minskade transporter, mindre läckage till grundvatten och ökad kretsloppsanpassning tack vare kompostering av gödsel.
- Fastighetsnära källsortering i Liljeholmen: Eventuell förbättrad avfallshantering i de berörda fastigheterna.
- Folkbildningsprojekt i Enskede-Årsta: Eventuell beteendepåverkan på de hundratals personer som nåtts av miljöinformationen. Energibesparingar och konvertering till solenergi.
- Framtidsarvet: Eventuella beteendeförändringar tack vare ökade kunskaper om äldre tiders byggnad och odling.
- Företagens Miljösatsning: Minskning av koldioxidutsläpp med 466 029 kg koldioxid, 1 964 kvm jordbruksmark slipper besprutas och konstgödslas pga val av ekologiska livsmedel, 200 g återvunnet kvicksilver, minskad kemikalieanvändning med 3 000 liter.
- Grannar i grönska och gemenskap: Beteendeförändringar vad gäller konsumtionsvanor, energi- och vattenbesparing, minskad kemikalieanvändning och förbättring av utemiljön.
- Hållbar livsstil Farsta: 15 000 av stadsdelens 45 000 invånare nåddes av olika typer av miljöinformation. Det är inte möjligt att kvantifiera miljöeffekterna, men av de som

deltagit i studiecirkel och besvarat en enkät svarar 72% att studiecirkeln i hög grad eller viss mån bidragit till att de förändrat en vana som påverkar miljön.

- Hållbart och levande Hjorthagen: Ökad kompostering, beteendeförändringar av de cirka 2 000 boende och verksamma i området, eventuellt minskade utsläpp från bilar tack vare bilpoolen.
- Kolonikultur: Eventuell minskad miljöbelastning på de lokala vattensystemen, ökad biologisk mångfald. I förlängningen, minskad miljöbelastning från koloniträdgårdsföreningar i hela regionen tack vare det föreslagna miljöcertifieringssystemet.
- Kretsloppsprojekt i Rinkeby: De 26 hushåll som deltog i SparEl-projektet minskade sin elanvändning med 12%. Hälften av besparingen kommer från beteendeförändringar och hälften från övergång till energisnålare teknik. Den butik som medverkade halverade sin elanvändning. Källsorteringen har ökat i området.
- Miljödiplomering i Farsta Centrum: Källsorteringsgraden ökade till 70%, kompostering infördes. Eventuell beteendepåverkan på de deltagande butikerna.
- Miljöhörnan i Älvsjö: Eventuell beteendepåverkan på besökarna.
- Miljöpedagogik i förskola Katarina-Sofia: Viss ökad andel ekologiska livsmedel samt eventuell beteendeförändring hos de 80 personer som utbildats.
- Miljöpedagogik i parklek i Farsta: Eventuell beteendepåverkan på besökarna. Totalt tog man emot 20 000 besök under projekttiden, hur många individer det rör sig om är oklart.
- Miljöundervisning på Skansen: Eventuell beteendepåverkan via de 11 000 + 2 600 elever och 180 lärare som deltagit i projektet.
- Miljövär(l)den vid Branten: Ökad källsortering och beteendepåverkan på de 397 hushållen.
- Naturskola i Farsta: Drygt 60% av de 10 600 eleverna svarar i en enkätundersökning att de bryr sig mer om miljön nu än tidigare. I en enkätundersökning bland lärare svarade knappt 70% att projektet resulterat i att skolans miljöarbete påverkats av projektet i form av ökad källsortering etc. Dessutom har projektet bidragit till att en fjärdedel av skolorna inlett ett mer systematiskt miljöarbete.
- Rent i City: Eventuell beteendeförändring hos de över 30 000 ungdomar och vuxna som kom i kontakt med projektet.
- Skoldatabas & miljöundervisning Liljeholmen: Eventuell beteendepåverkan på de 450 elever som deltagit i projektet.
- Skolskog i Liljeholmen: Eventuell beteendeförändring hos de elever och lärare som använder stigen.

Kretsloppsprojekten har genererat sysselsättningseffekter motsvarande 105 årsarbeten under projekttiden samt 18 bestående arbetstillfällen.

I den mån uppgifter om mantimmar saknas, har en schablonberäkning använts där ett årsarbete motsvarar 1 800 mantimmar. För rörliga kostnader har 700 000 kr omräknats till ett årsarbete.

68 årsarbeten har direktfinansierats genom LIP-budgeten. Projekten har genererat ytterligare 37 årsarbeten som finansierats av andra aktörer (exempelvis ökad orderingång för de företag som medverkade i Företagens Miljösatsning, arbetstid för de lantbrukare som medverkade i Bondens Egen Marknad samt praktikanter och beredskapsarbetare).

De bestående arbetstillfällena är förmodligen fler än vad som anges här – någon uppföljning av antalet nyanställningar i företagen har exempelvis inte gjorts efter det att LIP-projektet avslutats.

Ekonomiskt utfall

Det ekonomiska utfallet för de enskilda projekten inom programområdet Stimulera förändringsprocesser är följande (tkr):

<i>Stimulera förändringsprocesser</i>	<i>Total- investering (tkr)</i>	<i>Miljö- investering (tkr)</i>	<i>Bidrag (tkr)</i>	<i>Bidrags- andel (%)</i>
Kretsloppsteam (15)	1 780	1 780	890,0	50
Kretsloppsprojekt (16)	55 043	55 043	20 254,0	37

Administration och uppföljning (åtgärd 17)

Ett särskilt kansli bildades för att administrera och följa upp det lokala investeringsprogrammet. Kansliet har haft det övergripande huvudansvaret att hantera den resultatmässiga och ekonomiska uppföljningen av projekt som fått del av lokala investeringsbidrag. Kansliet har vid behov upphandlat konsulter som drivit, följt upp, utvärderat och avslutat projekt för kansliets räkning dessutom har LIP-kansliet fört ett eget diarium i systemet Diabas. Avslut och arkivering av kansliets alla handlingar kommer att ske efter att de sista ut- eller återbetalningarna har skett.

Den centrala administrationen har inneburit bl.a.

- bidragsbedömning och kommunala bidragsbeslut inom åtgärd 1
- upprättande av avtal och överenskommelser med projektägare
- bidragstransaktioner
- kvartalsvisa uppföljningsmöten
- kontakter med Miljödepartement, Naturvårdverket och Länsstyrelsen vid anmälan av bidragsmottagare, hemställan om ändringsförslag och årsrapportering
- övergripande uppföljning och utvärdering av samtliga åtgärder i programmet
- slutrapportering
- diarieföring

Uppföljningen på åtgärdsnivå vad gäller genomförande, måluppfyllelse och ekonomi har genomförts dels genom regelbundna avstämningar med åtgärdsägarna i samband med kvartals- och årsrapportering, dels genom stickprovskontroller och besiktningar vid genomförda anläggningar. Inom flera åtgärder har utvärdering skett i samverkan med olika högskolor och utredningsinstitut. Exempel på sådan samverkan är bland annat de enkätstudier av de boende i Hammarby Sjöstad som Linköpings Universitet genomfört för att reda ut graden av miljömedvetande i området. Ett annat exempel är Stockholms Universitets engagemang i en processanalys kring hindren för teknikimplementering i Kretsloppsstadsdelarna, som del av en doktorsavhandling inom kulturgeografiska institutionen. Stockholms stads utrednings och statistikkontor (USK) har anlåtits för att utvärdera utvalda projekt med inriktning på folkbildning inom programmet. Därtill har en licentiatavhandling lagts fram vid KTH rörande bl.a. kvalitetssäkring av Miljöbelastningsprofilen inom delåtgärd 1.1 Stödfunktioner.

Den ekonomiska uppföljningen har kompletterats med en extern revisorsgranskning.

En fortsatt utvärdering planeras i samarbete med Stockholms Universitet och Kungliga Tekniska Högskolan. Ett speciellt fokus har lagts på utvärdering av insatserna inom Hammarby Sjöstad, Skärholmen och Östberga. Angeläget är att förutom den rena drifts- och effektuppföljningen är att utvärdera och följa upp de långsiktiga effekterna av såväl utvecklings- och demonstrationsprojekt, upphandlingar, tävlingsresultat som de kunskapsrelaterade insatserna.

Ekonomiskt utfall

För administration och uppföljning av programmet har regeringen medgivit förlängning av genomförandetiden till juni 2004. Kostnaderna för denna förlängning ryms dock inte inom statsbidragsramen, varför staden tillhandahållit erforderliga kommunala medel.

Det ekonomiska utfallet inom området Administration och uppföljning är följande (tkr):

<i>Administration och uppföljning</i>	<i>Total- investering (tkr)</i>	<i>Miljö- investering (tkr)</i>	<i>Bidrag (tkr)</i>	<i>Bidrags- andel (%)</i>
	14 483,6	14 483,6	5 998,8	41

Hemställan om förändringar som bifallits av regeringen

Projekt, nr och namn	Åtgärd/förändring
1.1.a. Miljöbelastningsprofil	Förlängd genomförandetid t o m juni 2004
1.1.b. Kunskapssluss	Förlängd genomförandetid t o m juni 2004
1.1.c. Teknikupphandling	Förlängd genomförandetid t o m juni 2004
1.1.d. Gemensam upphandling	Förlängd genomförandetid t o m juni 2004
1.2. Utvecklings- och demonstrationsprojekt	Förlängd genomförandetid t o m 2002 o ökad finansiering för Hammarby sjöstad med högst 55 % för 55 mkr Förlängd genomförandetid t o m 2001 för resterande projektmedel Ändrad inriktning och omfattning
1.3. Tekniktävlingen Bästa förslag	Förlängd genomförandetid t o m juni 2004 Ändrad inriktning från nyproduktion till ombyggnad. Avslutat och klart 1999
1.4. Tekniktävlingen Bästa byggnad	Förlängd genomförandetid t o m juni 2004
2.1. Alternativa fordon och bränslen	Förlängd genomförandetid t o m 2002
2.2. Elhybridfordon	Avslutat och klart 1999
2.3. Tankstationer	Förlängd genomförandetid t o m 2000 Avbrytes 1999 Ändrad inriktning mot biogas (U&D) Förlängd genomförandetid t o m 2001 Förlängd genomförandetid t o m 2002 Förlängd genomförandetid t o m juni 2004
2.4. Eldrivna fordon	Minskad omfattning av projektet till ca 1/3 Förlängd genomförandetid t o m 2002
3. Biogas ur avloppsslam	Förlängd genomförandetid t o m 2001 Ökad omfattning med medel från projekt 8, nedan
5. Från bord till jord	Förlängd genomförandetid t o m 2002 Förlängd genomförandetid t o m 2001 Förlängd genomförandetid t o m 2002 Avbrytes 2001
6. Megakund - energieffektivisering	Korrigerig av miljömål i regeringens databas
7. Lysdioder i signalanläggningar	Förlängd genomförandetid t o m 2001-06-30
8. Uthållig slamhantering	Förlängd genomförandetid t o m 2001 Ändrad inriktning mot full skala Avbrytes 2000
9. Omhändertagande av vattenverksslam	Avbrytes 1999
10. Markföroreningar	Förlängd genomförandetid t o m 2001 Förlängd genomförandetid t o m 2002 Förlängd genomförandetid t o m juni 2004
12. Upptagning av oljekabel	Förlängd genomförandetid t o m 2000 Avbrytes 1999
13. Kvicksilversanering av avlopp	Förlängd genomförandetid t o m 2001 Ökad omfattning av projektet Förlängd genomförandetid t o m 2002 Förlängd genomförandetid t o m juni 2004
15. Kretsloppsteam	Avslutat och klart 1999
16. Kretsloppsprojekt	Förlängd genomförandetid t o m 2001 Avslutat och klart 2001
17. Administration och uppföljning	Förlängd genomförandetid t o m juni 2004

SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

Rådet för investeringsstöd

BESLUT

2006-02-15 Dnr 751-5295-04 Hi

Stockholms kommun
LIP-kansliet
105 35 STOCKHOLM

Slutlig reglering av bidrag enligt förordningen (1998:23) om statliga bidrag till lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället

BESLUT

Det slutliga bidraget till Stockholms kommun enligt förordningen (1998:23) om statliga bidrag till lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället fastställs till 409 921 650 kronor.

Kommunen skall till staten återbetala 98 158 350 kronor av vad kommunen mottagit som bidrag. Betalningen skall vara Naturvårdsverket till handa senast den 1 april 2006. Därmed är bidraget till kommunens lokala investeringsprogram slutligt reglerat. Med detta beslut bifogas faktura för betalning.

Detta beslut får inte överklagas.

ÄRENDET

Stockholms kommun beviljades den 26 mars 1998 genom beslut av regeringen 610 350 000 kronor och den 7 maj 1998 genom beslut av regeringen 24 750 000 kronor i bidrag till ett lokalt investeringsprogram enligt förordningen (1998:23) om statliga bidrag till lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället (i det följande kallad förordningen).

Efter den 31 december 2001 skall Rådet för investeringsstöd inom Naturvårdsverket (i det följande kallat rådet) fullgöra de uppgifter som regeringen till och med detta datum har haft enligt förordningen.

Kommunen har slutrapporterat programmet i enlighet med 13 a § förordningen.

Programmet har inte helt genomförts i enlighet med regeringsbeslutet.

Kommunen beräknar det slutliga bidraget till 416 582 565 kronor. Av beslutat bidrag har 508 080 000 kronor rekviderats av kommunen.

Länsstyrelsen i Stockholms län har lämnat ett yttrande över slutrapporten.

SKÄL

Rådet måste pröva vilket det slutliga bidraget till Stockholms kommun skall bli, eftersom programmet inte helt genomförts i enlighet med regeringens beslut om bidrag.

Rådet får enligt 14 § 1 och 2 förordningen besluta att kommunen skall återbetala bidraget helt eller delvis bl.a. om en åtgärd i programmet i väsentliga avseenden avviker från de villkor som gäller för bidraget i fråga om de resultat som ska uppnås eller om en åtgärd inte genomförts.

Kommunen har beviljats bidrag för följande åtgärder med högst följande belopp:

1. <i>Kretsloppsstadsdelar</i>	400 000 000 kr
<u>2. <i>Kretsloppsanpassade transporter</i></u>	
2.1. <i>Alternativa fordon och bränslen i Stockholm för hållbara transporter</i>	3 300 000 kr
2.2. <i>Elhybridfordon</i>	120 000 kr
2.3. <i>Tankstationer för etanolinblandning</i>	700 000 kr
2.4. <i>Infrastruktur för eldrivna fordon</i>	3 300 000 kr
3. <i>Biogas ur avloppsslam</i>	18 000 000 kr
5. <i>Från bord till jord</i>	24 750 000 kr
6. <i>Megakund-energieffektivisering</i>	9 630 000 kr
7. <i>Byte till lysdioder i signalanläggning</i>	21 000 000 kr
8. <i>Uthållig slamhantering</i>	2 000 000 kr
9. <i>Omhändertagande av vattenverksslam</i>	5 000 000 kr
10. <i>Markföroreningar</i>	90 000 000 kr
12. <i>Upptagning och återvinning av oljekabel med PCB</i>	3 300 000 kr
13. <i>Kvicksilversanering av avlopp</i>	12 000 000 kr
15. <i>Kretsloppsteam</i>	15 000 000 kr
16. <i>Kretsloppsprojekt i stadsdelsförvaltningar</i>	21 000 000 kr
17. <i>Administration och uppföljning</i>	6 000 000 kr

Det framgår av kommunens slutrapport att åtgärderna 1, 2.3, 2.4, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17 inte har genomförts i enlighet med regeringens beslut om bidrag. Dessa åtgärder kräver därför särskild prövning.

Åtgärd 1, *Kretsloppsstadsdelar* består av fyra stycken delåtgärder. När det gäller delåtgärd 1.2, *Stöd till utvecklings- och demonstrationsprojekt* och 1.4,

Incitament till bästa byggnad har regeringen i beslut anvisat hur mycket bidrag som skall betalas ut till vinstdrivande verksamheter som deltagit i genomförandet av åtgärderna. Utöver det har regeringen anvisat hur bidraget skall fördelas mellan stadsdelarna Skärholmen, Östberga och Hammarby sjöstad inom ramen för åtgärd 1.2. Rådet konstaterar att Stockholms kommun har följt regeringens beslut i dessa avseenden. Åtgärden 1 har totalt minskat i omfattning i jämförelse med ansökan. Miljöeffekterna har trots detta till stora delar uppnåtts. Miljömerkostnaderna för åtgärden uppgår till totalt 1 088 413 600 kronor. Kommunen begär ett slutligt bidrag för åtgärd 1 på 229 209 765 kronor. Bidraget måste dock reduceras till 228 566 850 kronor då det av regeringens beslut om bidrag (den 26 mars 1998) framgår att bidrag för åtgärd 1 skall utgöra 21 procent av kostnaderna för åtgärden.

Åtgärd 2, *Kretsloppsanpassade transporter*, består av fyra stycken delåtgärder. Miljöeffekterna har redovisats för åtgärden i dess helhet. Åtgärd 2.4, *Infrastruktur för eldrivna fordon* har minskat i omfattning. Kommunen anser att miljöeffekter till följd av att etanolblandning nu sker generellt i bensin i Stockholmsområdet skall få tillgodogöras inom ramen för åtgärden. Rådet delar inte kommunens uppfattning i detta avseende. Miljöeffekterna för åtgärd 2 i dess helhet står trots detta i proportion till vad kommunen genomfört. Med beaktande av den minskade omfattningen av åtgärd 2.4 och omständigheterna i övrigt finner rådet att kommunen har rätt till begärt bidrag för åtgärd 2.

Kommunen tilläts i ett ändringsärende att överföra 5 000 000 kronor från den nedlagda åtgärden 9, *Omhändertagande av vattenslam* till åtgärd 3, *Biogas ur avloppsslam*. Kommunen har därefter genomfört åtgärd 3 i enlighet med ursprungligt beslut och därefter godkända ändringar. För åtgärd 3 bör därför begärt bidrag utgå.

Åtgärd 5, *Från bord till jord*, var en kommunal samarbetsåtgärd där Stockholms kommun deltog. Rådet beslutade den 16 juni 2004 att inte något bidrag skulle utgå avseende åtgärden till övriga deltagande kommuner i samarbetet, det vill säga Nynäshamns, Botkyrka, Salems, Huddinge och Haninge kommuner. Stockholms kommun begär att bidrag skall utgå för vissa förberedande åtgärder, trots att den investering som bidraget avser inte har genomförts. Eftersom åtgärden inte har genomförts är kommunen inte berättigad till något bidrag i konsekvens med rådets beslut den 16 juni 2004.

För åtgärd 10, *Markföreningar* ställde regeringen upp ett antal särskilda villkor i det ursprungliga beslutet om bidrag. När det gäller delåtgärd 10.3, *Hammarby sjöstad* har kommunen inte uppfyllt de särskilda villkoren i alla delar. Rådet finner vid en skälighetsbedömning att bidraget på grund av detta skall minskas med 3 000 000 kronor, vilket medför ett slutligt bidrag på 87 000 000 kronor till åtgärd 10 i dess helhet.

För åtgärderna 6, *Megakund-energieffektivisering*, 7, *Byte till lysdioder i signalanläggning*, 15, *Kretsloppsteam*, 16, *Kretsloppsprojekt i stadsdelsförvaltningar* och 17, *Administration och uppföljning* begär kommunen

ett mindre bidrag än vad som beviljades i det ursprungliga beslutet om bidrag. Bidragen skall därför reduceras i enlighet med vad kommunen begär.

Åtgärd 9, *Omhändertagande av vattenslam* har inte genomförts men bidraget har efter ett godkänt ändringsärende omfördelats till åtgärd 3. I övrigt har åtgärderna 8, *Uthållig slamhantering* och 12, *Upptagning och återvinning av oljekabel med PCB* inte alls genomförts. För dessa åtgärder skall bidrag inte utgå.

Övriga åtgärder i investeringsprogrammet har i allt väsentligt genomförts i enlighet med det ursprungliga beslutet om bidrag. Slutligt bidrag till åtgärderna i programmet skall därför utgå med följande belopp:

1. <i>Kretsloppsstadsdelar</i>	228 566 850 kr
<u>2. <i>Kretsloppsanpassade transporter</i></u>	
2.1. <i>Alternativa fordon och bränslen i Stockholm för hållbara transporter</i>	3 300 000 kr
2.2. <i>Elhybridfordon</i>	120 000 kr
2.3. <i>Tankstationer för etanolinblandning</i>	700 000 kr
2.4. <i>Infrastruktur för eldrivna fordon</i>	960 000 kr
3. <i>Biogas ur avloppsslam</i>	23 000 000 kr
5. <i>Från bord till jord</i>	0 kr
6. <i>Megakund-energieffektivisering</i>	9 256 000 kr
7. <i>Byte till lysdioder i signalanläggning</i>	17 876 000 kr
8. <i>Uthållig slamhantering</i>	0 kr
9. <i>Omhändertagande av vattenverksslam</i>	0 kr
10. <i>Markföroreningar</i>	87 000 000 kr
12. <i>Upptagning och återvinning av oljekabel med PCB</i>	0 kr
13. <i>Kvicksilversanering av avlopp</i>	12 000 000 kr
15. <i>Kretsloppsteam</i>	890 000 kr
16. <i>Kretsloppsprojekt i stadsdelsförvaltningar</i>	20 254 000 kr
17. <i>Administration och uppföljning</i>	<u>5 998 800 kr</u>
Summa slutligt bidrag	409 921 650 kr

Avräkning

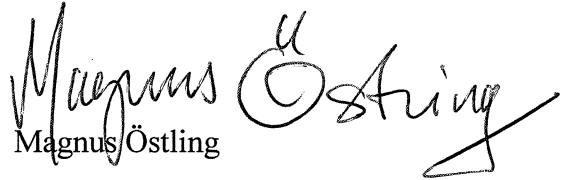
Summa slutligt bidrag	409 921 650 kr
Av kommunen rekvirerat bidrag	508 080 000 kr

Kommunen har således erhållit ett större bidrag än den är berättigad till. Därmed skall kommunen till staten återbetala 98 158 350 kronor.

På Rådet för investeringsstöds vägnar

Eva Smith

Magnus Östling

Kopia till:

Naturvårdsverket, Ekonomienheten
Länsstyrelsen i Stockholms län, Nils-Göran Käll
Boverket
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande
Vägverket
Statens energimyndighet
Verket för näringslivsutveckling